

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YILDIZ SARAYI ŞEHZADE KÖŞKLERİ ve ŞEHZADE BURHANEDDİN
EFENDİ KÖŞKÜ RESTİTÜSYONU**

Mimar Güçlü Arapoğlu

**F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve Restorasyon Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. İsmet AĞARYILMAZ (Y.T.Ü.)

İSTANBUL, 2005

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
RESİM LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ.....	xiv
ÖZET.....	xv
ABSTRACT.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı.....	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	1
2. YILDIZ SARAYI	3
2.1 Yıldız Sarayı'nın Tarihi.....	3
2.2 Yıldız Sarayı Genel Yerleşim Özellikleri.....	6
2.3 Yıldız Sarayı'nın Mekansal Kurgusu.....	9
2.3.1 Resmi Bölüm.....	15
2.3.2 Özel Bölüm.....	21
2.3.3 Yıldız Sarayı Bahçeleri.....	25
2.3.3.1 İç Bahçe.....	25
2.3.3.2 Dış Bahçe.....	28
3. Y.T.Ü.'nün KULLANDIĞI YILDIZ SARAYI YAPILARI.....	35
3.1 Y.T.Ü. Tarihçesi.....	35
3.2 Y.T.Ü.'nün Kullandığı Yıldız Sarayı Yapıları.....	40
3.2.1 Hünkar Kasrı.....	41
3.2.2 Çukur Saray.....	42
3.2.3 Damatlar Dairesi.....	43
3.2.4 Agavat Dairesi.....	45
3.2.5 Yaverler Dairesi.....	46
3.2.6 Kılar-i Hümayun.....	47
3.2.7 Güvercinlik.....	48
3.2.8 Kameriyeler.....	49
3.2.9 Şehzade Köşkleri.....	58
4. YILDIZ SARAYI ŞEHZADE KÖŞKLERİ.....	59
4.1 Kasır ve Köşklerin Tanımlanması.....	59
4.1.1 Saray, Kasır ve Köşklerin 19. Yüzyıldaki Gelişimi.....	65
4.2. Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri.....	69
4.2.1 1 Numaralı Köşk.....	75
4.2.1.1 Mimari Özellikleri.....	75

4.2.1.1.1	Bodrum Kat Planı.....	79
4.2.1.1.2	Zemin Kat Planı.....	83
4.2.1.1.3	Birinci Kat Planı.....	90
4.2.1.1.4	Cephe Özellikleri.....	99
4.2.2	2 Numaralı Köşk.....	107
4.2.2.1	Mimari Özellikleri.....	107
4.2.2.1.1	Bodrum Kat Planı.....	110
4.2.2.1.2	Zemin Kat Planı.....	111
4.2.2.1.3	Birinci Kat Planı.....	121
4.2.2.1.4	Cephe Özellikleri.....	131
4.2.3	3 Numaralı Köşk.....	136
4.2.3.1	Mimari Özellikleri.....	136
4.2.3.1.1	Bodrum Kat Planı.....	139
4.2.3.1.2	Zemin Kat Planı.....	144
4.2.3.1.3	Cephe Özellikleri.....	151
4.2.4	4 Numaralı Köşk.....	157
4.2.4.1	Mimari Özellikleri.....	157
4.2.4.1.1	Bodrum Kat Planı.....	162
4.2.4.1.2	Zemin Kat Planı.....	166
4.2.4.1.3	Birinci Kat Planı.....	174
4.2.4.1.4	Cephe Özellikleri.....	186
4.2.5	5 Numaralı Köşk.....	192
4.2.5.1	Mimari Özellikleri.....	192
4.2.5.1.1	Bodrum Kat Planı.....	195
4.2.5.1.2	Zemin Kat Planı.....	199
4.2.5.1.3	Cephe Özellikleri.....	205
4.2.6	6 Numaralı Köşk.....	211
4.2.6.1	Mimari Özellikleri.....	211
4.2.6.1.1	Plan Özellikleri.....	217
4.2.6.1.2	Cephe Özellikleri.....	231
5.	ŞEHZADE BURHANEDDİN EFENDİ KÖŞKÜ RESTİTÜSYONU.....	236
5.1	Restitüsyon Çalışmaları.....	236
5.1.1	Restitüsyon Çalışmalarında Temel Alınan Esaslar.....	236
5.1.2	Restitüsyon Yöntemi.....	236
5.1.3	Mimari Özellikleri.....	249
5.1.3.1	Plan Özellikleri.....	249
5.1.3.2	Taşıyıcı Sistem.....	251
5.1.3.3	Cephe Özellikleri.....	258
5.2	Rekonstrüksiyon Önerisi.....	263
6.	DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	264
	KAYNAKLAR.....	265

EKLER.....	267
EK 1 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyon Projesi.....	267
EK 2 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Rekonstrüksiyon Projesi.....	276
ÖZGEÇMİŞ	287

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1	Topkapı Sarayı Vaziyet Planı (Akdeniz,1995).....7
Şekil 2.2	Yıldız Sarayının Sahil Sarayları ile ilişkisi (Binan,1984).....8
Şekil 2.3	Yıldız Sarayı Vaziyet Planı (Ezgü,1962).....10
Şekil 2.4	Yıldız Sarayı İşlev Şeması (Demirel, 1998).....14
Şekil 2.5	D’Aronco’ nun Tiyatro Eskizi (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....25
Şekil 2.6	Şale Köşkü planı ve görünüşü (Batur, 1993).....30
Şekil 2.7	Çini Fabrikası Görünüşü (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....33
Şekil3.1	Yıldız Teknik Üniversitesi Vaziyet Planı.....40
Şekil 3.2	Damatlar Dairesi vaziyet planı (Rumeli Ciheti Haritaları, 1926).....43
Şekil 3.3	Kameriyelerin orijinal yerlerini gösteren vaziyet planı50
Şekil 3.4	Kameriye 1 Kaidesi..... 53
Şekil 3.5	Kameriye 2 kaidesi.....57
Şekil 4.1	Sahil Saraylarının Boğaziçi’ndeki yerleşimi (Binan, 1984).....66
Şekil 4.2	Şehzade Köşkleri’nin Yıldız Sarayı’ndaki konumunu gösteren Alman Mavisi Haritaları (1913-1914).....72
Şekil 4.3	Şehzade Köşkleri’nin Yıldız Sarayı’ndaki konumlarını gösteren Rumeli Ciheti Haritası (1926).....73
Şekil 4.4	Şehzade Köşklarinin Yıldız Teknik Üniversitesi’ndeki yerleşimi.....74
Şekil 4.5	Alman Mavisi Haritalarında 1 Numaralı Köşk (1913-1914).....76
Şekil 4.6	1 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek:1/200.....78
Şekil 4.7	1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı (Han, 1998).....80
Şekil 4.8	1 Numaralı köşk analitik rölövesi, zemin kat planı (Han, 1998).....84
Şekil 4.9	1 Numaralı Köşk zemin kat tavan planı (Han, 1998).....94
Şekil 4.10	1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, birinci kat planı (Han, 1998).....91
Şekil 4.11	1 Numaralı Köşk, birinci kat tavan planı (Han, 1998).....92
Şekil 4.12	1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, A-A Kesit (Han, 1998).....97
Şekil 4.13	1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, B-B Kesit (Han, 1998).....98
Şekil 4.14	1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve güney görünüşleri ölçek:1/100, (Han, 1998).....100
Şekil 4.15	1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, Doğu Görünüşü ölçek:1/100, (Han, 1998).....101
Şekil 4.16	1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, Batı Görünüşü ölçek:1/100, (Han, 1998).....102
Şekil 4.17	Alman Mavisi Haritalarında 2 Numaralı Köşk (1913-1914).....107
Şekil 4.18	2 Numaralı Köşk vaziyet planı, ölçek:1/200.....109
Şekil 4.19	2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı.....110
Şekil 4.20	2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı.....113
Şekil 4.21	2 Numaralı Köşk zemin kat tavan planı.....114
Şekil 4.22	2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, birinci kat planı.....122
Şekil 4.23	2 Numaralı Köşk birinci kat tavan planı.....123
Şekil 4.24	2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler.....130
Şekil 4.25	2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve doğu görünüşleri.....132

Şekil 4.26	2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, batı ve güney cepheleri.....	133
Şekil 4.27	Alman Mavisî Haritalarında 3 Numaralı Köşk (1913-1914).....	137
Şekil 4.28	3 Numaralı Köşk, vaziyet planı, ölçek: 1/200.....	138
Şekil 4.29	3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı ve tavan planı.....	140
Şekil 4.30	3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı ve tavan planı.....	145
Şekil 4.31	3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler.....	150
Şekil 4.32	3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, güney ve doğu görünüşleri.....	152
Şekil 4.33	3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve batı görünüşleri.....	153
Şekil 4.34	Alman Mavisî Haritalarında 4 Numaralı Köşk (1913-1914).....	157
Şekil 4.35	4 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek: 1/200.....	161
Şekil 4.36	4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	163
Şekil 4.37	4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	167
Şekil 4.38	4 Numaralı Köşk analitik zemin kat tavan planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	168
Şekil 4.39	4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, birinci kat planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	177
Şekil 4.40	4 Numaralı Köşk analitik birinci kat tavan planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	178
Şekil 4.41	4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	185
Şekil 4.42	4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, batı ve doğu görünüşleri (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	187
Şekil 4.43	4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve güney görünüşleri (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998).....	188
Şekil 4.44	Alman Mavisî Haritaları'nda 5 Numaralı Köşk (1913-1914).....	192
Şekil 4.45	5 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek: 1/200.....	194
Şekil 4.46	5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı.....	195
Şekil 4.47	5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı.....	200
Şekil 4.48	5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler.....	204
Şekil 4.49	5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, doğu ve güney cepheleri.....	206
Şekil 4.50	5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve batı cepheleri.....	207
Şekil 4.51	Alman Mavisî Haritaları'nda 6 Numaralı Köşk (1913-1914).....	211
Şekil 4.52	6 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek: 1/200.....	216
Şekil 4.53	6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı.....	218
Şekil 4.54	6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı.....	219
Şekil 4.55	6 Numaralı Köşk zemin kat tavan planı.....	220
Şekil 4.56	6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, birinci kat planı.....	221
Şekil 4.57	6 Numaralı Köşk birinci kat tavan planı.....	222
Şekil 4.58	6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler.....	230
Şekil 4.59	6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, güney ve doğu görünüşleri.....	232
Şekil 4.60	6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve batı görünüşleri.....	233
Şekil 5.1	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün oturduğu alanı gösteren arazinin günümüzdeki vaziyet planı.....	238

Şekil 5.2	Alman Mavisi Haritalarında Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü (1913-1914).....	243
Şekil 5.3	Rumeli Ciheti Haritalarında Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü (1926).....	244
Şekil 5.4	Yıldız Sarayı vaziyet planında köşk (Ezgü, 1962).....	244
Şekil 5.5	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, vaziyet planı.....	252
Şekil 5.6	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, bordum kat planı.....	253
Şekil 5.7	Y.T.Ü. Restorasyon kürsüsünde bulunan yapıya ait döşeme kaplamaları.....	254
Şekil 5.8	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, zemin kat planı.....	255
Şekil 5.9	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, birinci kat planı.....	256
Şekil 5.10	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, kesitler.....	257
Şekil 5.11	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, doğu ve batı görünüşü.....	261
Şekil 5.12	Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, kuzey ve güney görünüşü.....	262

RESİM LİSTESİ

	Sayfa
Resim 2.1	III.Selim Çeşmesi (Bilgin,1988).....3
Resim 2.2	III.Selim tarafından yaptırılan köşk (Tuğlacı,1993).....4
Resim 2.3	Yıldız Sarayı'nın havadan görünüşü (Ezgi, 1962).....9
Resim 2.4	Koltuk Kapısı.....11
Resim 2.5	Saltanat Kapısı.....12
Resim 2.6	Valide Kapısı.....13
Resim 2.7	Harem İç Kapısı.....13
Resim 2.8	Büyük Mabeyn.....16
Resim 2.9	Set (Seyir) Köşkü.....17
Resim 2.10	Çit Kasrı (Görgülü, 2004).....18
Resim 2.11	Yaveran ve Bendegan Dairesi (Görgülü, 2004).....18
Resim 2.12	Agavatlar Dairesi.....19
Resim 2.13	Silahane Köşkü (Bilgin, 1988).....20
Resim 2.14	Güvercinlik Köşkü (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....20
Resim 2.15	Küçük Mabeyn (Bilgin, 1988).....22
Resim 2.16	Küçük Mabeyn çatısındaki Kış Bahçesi (Bilgin, 1988).....22
Resim 2.17	Valide Sultan Dairesi (Bilgin, 1988).....23
Resim 2.18	Hususi Daire (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....24
Resim 2.19	Kadınefendiler Dairesi (Bilgin, 1988).....25
Resim 2.20	Hasbahçeden bir görünüm (Bilgin, 1988).....26
Resim 2.21	Hasbahçeden bir görünüm (Bilgin, 1988).....26
Resim 2.22	Ada Köşkü (Bilgin, 1988).....27
Resim 2.23	Cihannüma Köşkü (Bilgin, 1988).....27
Resim 2.24	III.Selim Çeşmesi (T.B.M.M. Milli Saraylar, 1993).....28
Resim 2.25	Çadır Köşkü (Bilgin,1988).....29
Resim 2.26	Şale Köşkü (Bilgin, 1988).....30
Resim 2.27	Şale Köşkü Merasim Salonu (Bilgin, 1988).....31
Resim 2.28	(T.B.M.M.Milli Saraylar, 1993).....31
Resim 2.29	Malta Köşkü.....32
Resim 2.30	Çini Fabrikası (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....33
Resim 2.31	Çini Atölyesi (Bilgin,1988).....34
Resim 2.32	Çini Fabrikası (Bilgin, 1988).....34
Resim 3.1	Divanyolu' n da ki Bugünkü Sağlık Müzesi (Uca, 1994).....35
Resim 3.2	Nafia Fen Mektebi Gümüşsuyu Kışlasında (İ.D.M.M.A. Kuruluşundan Bugüne, 1973).....36
Resim 3.3	Eski Öğretim Binası (İ.D.M.M.A. Kuruluşundan Bugüne, 1973).....37
Resim 3.4	Eski Fabrika Binası (İ.D.M.M.A. Kuruluşundan Bugüne, 1973).....37
Resim 3.5	Yeni Öğretim Binası (İ.D.M.M.A. Kuruluşundan Bugüne, 1973).....38
Resim 3.6	Akademi kitaplığı (İ.D.M.M.A. Kuruluşundan Bugüne, 1973).....39
Resim 3.7	Yıldız Teknik Üniversitesi.....39
Resim 3.8	Valide Sultan Dairesi'nin bugünkü durumu.....41

Resim 3.9	Çukur Saray (İ.D.M.M.A. Kuruluşundan Bugüne, 1973).....	42
Resim 3.10	Çukur Saray'ın bugünkü durumu.....	42
Resim 3.11	Damatlar Dairesi (İ.D.M.M.A. Kuruluşundan Bugüne, 1973).....	44
Resim 3.12	Damatlar Dairesi'nin bugünkü durumu.....	45
Resim 3.13	Agavatlar Dairesi'nin bugünkü durumu.....	46
Resim 3.14	Sağırlar Okulu (Cezar, 1983).....	46
Resim 3.15	Yaverler Dairesinin bugünkü durumu.....	47
Resim 3.16	Kılar-i Hümayun'un bugünkü durumu.....	48
Resim 3.17	Güvercinlik.....	48
Resim 3.18	Kameriye1 kaidesi.....	51
Resim 3.19	Kameriye1 kaidesi.....	51
Resim 3.20	Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriye1.....	52
Resim 3.21	Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriye1.....	52
Resim 3.22	Kameriye1'in orijinal kaidesine taşındığı takdirdeki görünüşü.....	54
Resim 3.23	Kameriye1'in orijinal kaidesine taşındığı takdirdeki görünüşü.....	54
Resim 3.24	Kameriye 2 kaidesi.....	55
Resim 3.25	Kameriye 2 kaidesi.....	55
Resim 3.26	Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriye2.....	56
Resim 3.27	Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriye 2.....	56
Resim 3.28	Kameriye2'nin orijinal kaidesine taşındığı takdirdeki görünüşü.....	58
Resim 4.1	Melling' in Bebek Kasrı Gravürü (İstanbul Ansiklopedisi,1994).....	60
Resim 4.2	Çinili Köşk (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....	61
Resim 4.3	Maslak Kasrı (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....	61
Resim 4.4	Ihlamur Kasrı.....	61
Resim 4.5	Küçüksu Kasrı (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....	62
Resim 4.6	Cihannüma Köşkü (Bilgin, 1988).....	62
Resim 4.7	Şale Köşkü (Bilgin, 1988).....	62
Resim 4.8	Aynalıkavak Kasrı (İstanbul Valiliği, 2000).....	64
Resim 4.9	Yeni Cami Hünkar Kasrı (İstanbul Ansiklopedisi, 1994).....	65
Resim 4.10	Yıldız Sarayı genel görünümü (Salih Alkan arşivi, 1935-194).....	71
Resim 4.11	1 Numaralı Köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi).....	77
Resim 4.12	B01 Giriş Holü.....	81
Resim 4.13	Duvar örülerek kapatılan, kullanılmayan merdiven.....	81
Resim 4.14	B02 Arşiv.....	82
Resim 4.15	B04 içinde sonradan ayrılan B03 banyo.....	82
Resim 4.16	Z01 Giriş Holü mekanı.....	86
Resim 4.17	Z01 Giriş Holü mekanından merdivene açılış.....	86
Resim 4.18	Z02 Oda mekanı tavanı.....	87
Resim 4.19	Oda mekanı.....	87
Resim 4.20	Z04 Oda mekanı.....	88
Resim 4.21	Z04 Oda mekanı.....	88
Resim 4.22	Z04 Oda mekanının tavanındaki melek figürleri.....	89
Resim 4.23	Z04 Oda mekanının tavanındaki melek ve manzara tasvirleri.....	89
Resim 4.24	101 Hol mekanı tavanı.....	93
Resim 4.25	101 Hol Mekanı ile merdiveni ayıran bölme.....	93

Resim 4.26	102 Oda mekanı.....	94
Resim 4.27	102 Oda mekanı duvar ve tavan süslemeleri.....	94
Resim 4.28	Birinci kat merdiven sahanlığı ve kullanılmayan balkon kapısı.....	95
Resim 4.29	103 Wc.....	95
Resim 4.30	104 Oda Mekanı.....	96
Resim 4.31	104 Oda mekanı.....	96
Resim 4.32	Kuzey cephesi.....	103
Resim 4.33	Kuzey cephesindeki ahşap çıkma bölüm.....	103
Resim 4.34	Kuzey ve Batı cepheleri.....	104
Resim 4.35	Batı cephesi.....	104
Resim 4.36	Batı ve Güney Cephesi.....	105
Resim 4.37	Güney cephesi.....	105
Resim 4.38	Doğu Cephesi.....	106
Resim 4.39	Doğu Cephesi.....	106
Resim 4.40	2 Numaralı Köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi).....	108
Resim 4.41	2 Numaralı Köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi).....	108
Resim 4.42	B01 Isıtma.....	111
Resim 4.43	Z01 Giriş Holü.....	115
Resim 4.44	Z01 Giriş Holü.....	115
Resim 4.45	Z02 Hol.....	116
Resim 4.46	Z02 Hol.....	116
Resim 4.47	Z03 Depo.....	117
Resim 4.48	Z03 Depo.....	117
Resim 4.49	Z04 Oda.....	118
Resim 4.50	Z04 Oda.....	118
Resim 4.51	Z05 Oda.....	119
Resim 4.52	Z05 Oda.....	119
Resim 4.53	Z05 Oda mekanındaki duvar resimlerinden biri.....	120
Resim 4.54	Merdivenden yukarıya çıkış.....	120
Resim 4.55	Merdiven.....	124
Resim 4.56	Merdiven bölümünün tavanı.....	124
Resim 4.57	101 Hol.....	125
Resim 4.58	101 Hol.....	125
Resim 4.59	102 Depo.....	126
Resim 4.60	102 Depo.....	126
Resim 4.61	103 Oda.....	127
Resim 4.62	104 Oda.....	127
Resim 4.63	104 Oda.....	128
Resim 4.64	105 Oda.....	128
Resim 4.65	105 Oda.....	129
Resim 4.66	106 Wc.....	129
Resim 4.67	Kuzey cephesi.....	134
Resim 4.68	Kuzey cephesi giriş kapısı ve doğu cephesi.....	134
Resim 4.69	Güney cephesi.....	135
Resim 4.70	Batı cephesi.....	135

Resim 4.71	3 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri arşivi).....	137
Resim 4.72	B01 Oda mekanı.....	141
Resim 4.73	B01 Oda mekanı.....	141
Resim 4.74	Bodrum kat zemin döşemesi.....	142
Resim 4.75	B02 Oda mekanı.....	142
Resim 4.76	B02 Oda mekanı.....	143
Resim 4.77	Odanın tavanındaki bozulmalar.....	143
Resim 4.78	Z01 Giriş Holü.....	146
Resim 4.79	Z01 Giriş Holü tavanı.....	146
Resim 4.80	Z02 Oda.....	147
Resim 4.81	Z02 Oda.....	147
Resim 4.82	Z03 Banyo.....	148
Resim 4.83	Z03 Banyo.....	148
Resim 4.84	Z04 Oda.....	149
Resim 4.85	Z04 Odanın tavanı.....	149
Resim 4.86	Batı görünüşü.....	154
Resim 4.87	Batı görünüşü.....	154
Resim 4.88	Batı cephesindeki ahşap çıkma bölüm.....	155
Resim 4.89	Güney görünüşü.....	155
Resim 4.90	Doğu görünüşü.....	156
Resim 4.91	Kuzey görünüşü.....	156
Resim 4.92	4 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşeri arşivi).....	158
Resim 4.93	4 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşeri arşivi).....	158
Resim 4.94	2000 restorasyonu öncesi.....	159
Resim 4.95	2000 restorasyonu öncesi.....	160
Resim 4.96	2000 restorasyonu.....	160
Resim 4.97	2000 restorasyonu.....	160
Resim 4.98	B06 Hol.....	164
Resim 4.99	B01 Hol.....	164
Resim 4.100	B02 Mutfak.....	165
Resim 4.101	B05 Banyo.....	165
Resim 4.102	Z01 Giriş Holü.....	169
Resim 4.103	Z01 Giriş Holü.....	169
Resim 4.104	Z02 Hol.....	170
Resim 4.105	Z02 Hol.....	170
Resim 4.106	Z04 Oda.....	171
Resim 4.107	Z04 Oda.....	171
Resim 4.108	Z05 Oda.....	172
Resim 4.109	Z05 Oda.....	172
Resim 4.110	Z09 Oda.....	173
Resim 4.111	Z09 Oda.....	173
Resim 4.112	Merdiveni çevreleyen duvarlar.....	179
Resim 4.113	Merdiven.....	179
Resim 4.114	101 Hol.....	180
Resim 4.115	101 Hol.....	180

Resim 4.116 102 Oda.....	181
Resim 4.117 102 Oda.....	181
Resim 4.118 102 Oda da 2000 restorasyonu izleri.....	182
Resim 4.119 Balkon.....	182
Resim 4.120 103 Oda.....	183
Resim 4.121 104 Oda.....	183
Resim 4.122 105 Oda.....	184
Resim 4.123 107 Oda.....	184
Resim 4.124 Batı cephesi.....	189
Resim 4.125 Batı cephesi.....	189
Resim 4.126 Giriş merdiveni.....	190
Resim 4.127 Doğu cephesi.....	190
Resim 4.128 Kuzey Cephesi.....	191
Resim 4.129 Doğu cephesi.....	191
Resim 4.130 5 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri arşivi).....	193
Resim 4.131 5 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri arşivi).....	193
Resim 4.132 B05 Depo.....	196
Resim 4.133 B01 Giriş Holü.....	196
Resim 4.134 B04 Mutfak.....	197
Resim 4.135 B04 Mutfak.....	197
Resim 4.136 Dışa açılan kapı.....	198
Resim 4.137 Dışa açılan kapı.....	198
Resim 4.138 Z06 Oda.....	201
Resim 4.139 Z06 Oda.....	201
Resim 4.140 Z03 Oda.....	202
Resim 4.141 Z03 Oda.....	202
Resim 4.142 Z04 Hol.....	203
Resim 4.143 Z05 Banyo.....	203
Resim 4.144 Doğu cephesi.....	208
Resim 4.145 Kuzey cephesi.....	208
Resim 4.146 Batı cephesi.....	209
Resim 4.147 Batı cephesi.....	209
Resim 4.148 Güney cephesi.....	210
Resim 4.149 Ek kantin bölümü.....	210
Resim 4.150 2002 Restorasyonu öncesi.....	212
Resim 4.151 2002 Restorasyonu öncesi.....	213
Resim 4.152 2002 Restorasyonu.....	213
Resim 4.153 2002 Restorasyonu.....	213
Resim 4.154 2002 Restorasyonu.....	214
Resim 4.155 2002 Restorasyonu.....	214
Resim 4.156 2002 Restorasyonu öncesi.....	214
Resim 4.157 2002 Restorasyonu.....	215
Resim 4.158 2002 Restorasyonu.....	215
Resim 4.159 2002 Restorasyonu.....	215
Resim 4.160 B01 Depo.....	223

Resim 4.161 B01 Depo.....	223
Resim 4.162 Z01 Giriş Holü.....	224
Resim 4.163 Z02 Hol.....	224
Resim 4.164 Z03 Oda.....	225
Resim 4.165 Z07 Oda.....	225
Resim 4.166 Z08 Oda.....	226
Resim 4.167 Z09 Oda.....	226
Resim 4.168 Z02 Hol tavanından bir bölüm.....	227
Resim 4.169 Z02 Hol.....	227
Resim 4.170 Merdiven.....	228
Resim 4.171 Merdiven.....	228
Resim 4.172 101 Oda.....	229
Resim 4.173 101 Oda.....	229
Resim 4.174 Doğu cephesi.....	234
Resim 4.175 Doğu ve kuzey cepheleri.....	234
Resim 4.176 Batı ve güney cepheleri.....	235
Resim 4.177 Söve, furuş, saçak.....	235
Resim 5.1 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu.....	239
Resim 5.2 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu.....	239
Resim 5.3 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu.....	240
Resim 5.4 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu.....	240
Resim 5.5 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu.....	241
Resim 5.6 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu.....	241
Resim 5.7 Bugün mevcut olmayan yapının batı cephesindeki set bölümü.....	242
Resim 5.8 Bugün mevcut olmayan yapının batı cephesindeki set bölümü.....	242
Resim 5.9 Köşkün havadan çekilmiş bir fotoğrafı (Alkan, 1935-1940).....	245
Resim 5.10 Yıldız Sarayı'nın havadan çekilmiş fotoğrafı (Ezgü, 1962).....	245
Resim 5.11 Fotoğrafta öğrenci birliği olarak geçen Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi).....	246
Resim 5.12 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün tek içten fotoğrafı (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi).....	246
Resim 5.13 Köşkün batı ve kuzey cephelerini gösteren fotoğraf (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi).....	247
Resim 5.14 Köşkün batı cephesini gösteren fotoğraf (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi).....	247
Resim 5.15 Köşkün kuzey cephesini gösteren fotoğraf (Alkan arşivi, 1935-1940).....	248
Resim 5.16 Köşkün güney cephesini gösteren fotoğraf (İstanbul Yüksek Teknik Okulu Yayınları, 1963).....	248

ÖNSÖZ

Günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi'nin kullanımında olan ve çeşitli işlevler üstlenen Şehzade Köşkleri, Sultan II.Abdülhamid döneminde yapılmış olan Yıldız Sarayı yapılarıdır. Şehzade ve Sultanların aileleri ile birlikte ikamet ettikleri bu köşkler günümüze kadar özgün işlevleri dışında çeşitli kurumlar tarafından değişik işlevlerde kullanılmışlar, zaman zaman da uzun süreler boş kalmışlardır. Bugüne kadar olan süreç içinde çeşitli onarım ve restorasyon çalışmaları geçiren bu köşklere altı adedi günümüzde mevcuttur. Bir diğeri olan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü ise 1973 yılında yanarak yok olmuş, günümüze ulaşamamıştır.

Bu çalışmanın amacı; günümüze kadar bu köşklere bazıları için yapılmış olan araştırma ve belgeleme çalışmalarını düzenleyerek, üzerinde herhangi bir araştırma yapılmamış olan köşkler içinde belgeleme çalışmalarının yapılarak, belirlenen ortak bir düzen kapsamında, ilk kez olarak Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri'nin bir arada bulunduğu bir çalışma ortaya koymak ve bu kültür mirasının gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır. Şüphesiz elimizde sadece birkaç fotoğrafı bulunan ve bugün mevcut olmayan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün Restitüsyon ve rekonstrüksiyon projelerinin hazırlanması bu çalışmanın en önemli kısmını teşkil etmektedir.

Öncelikle bu çalışmanın ortaya çıkmasında beni yönlendiren ve destekleyen danışman hocam Prof. İsmet Ağaryılmaz' a, yardımlarından dolayı sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Faruk Tuncer' e, rölöve çalışmalarındaki yardımlarından ötürü arkadaşım mimar Erkan Kiraz' a ve en önemlisi öğrenim hayatım boyunca benden her türlü maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, babam Sefer Arapoğlu' na, annem Suzan Arapoğlu' na ve ablam Ayşin Arapoğlu' na teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu'nun son saray kompleksi olan Yıldız Sarayı, gerek oluşum süreci ve mekansal kurgusu, gerekse günümüze kadar olan süreçteki çeşitli kullanım şekilleriyle koruma kavramları açısından irdelenmesi gereken çok önemli özelliklere sahiptir. Bu kompleks içinde yer alan Şehzade Köşkleri ikinci avlu içerisindeki, sarayın özel bölüm yapılarıdır. Bu köşkerin kesin olarak hangi tarihlerde yapıldığı bilinmemekle birlikte, Yıldız Sarayı'nın gelişim süreci incelendiğinde, II.Abdülhamid döneminde (1876-1909) inşa edildikleri anlaşılmaktadır. Çalışmanın ana konusunu oluşturan bu köşkerden altı adedi günümüzde mevcut olup Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde çeşitli birimler tarafından kullanılmaktadır. Diğer bir tanesi, Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü 1973 yılında yanmış ve günümüze ulaşamamıştır.

Birinci bölüm olan giriş bölümünde; çalışmanın amacı, ana konusu, ana temanın hangi kapsam içinde ele alındığı ve çalışmada izlenen yöntem anlatılmıştır.

İkinci bölümde; Şehzade Köşkleri'ni içinde barındıran Yıldız Sarayı'nın tarihsel gelişimi ve mekansal kurgusu anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde; Şehzade Köşkleri'yle birlikte Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından kullanılan diğer saray yapılarına değinilmiş, bu yapılarla etkileşim içindeki üniversitenin tarihi gelişim süreci anlatılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; öncelikle kasır ve köşker tanımlanmış ve 19. yüzyıl saraylarıyla birlikte gelişimleri anlatılmıştır. Daha sonra Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Bugün mevcut olan köşkerler tek tek fakat ortak bir dille konumları, mimari özellikleri, günümüze geliş şekilleri anlatılarak, bilimsel ölçme ve belgeleme sistemleriyle mevcut durumları ortaya konmuştur.

Beşinci bölümde; bugün mevcut olmayan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün, temel alınan esaslara göre ve yöntemi anlatılarak hazırlanan restitüsyon projesi bulunur. Elde edilen son durum ışığında yapıya rekonstrüksiyon önerisi getirilmiştir.

Altıncı ve son bölümde; çalışmanın ve sonucun değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü, Şehzade Köşkleri, Yıldız Sarayı

ABSTRACT

Being the last palace complex Yıldız Palace, not only with its constitution process and space editing's but also with its various usage forms till our time has many important peculiarities that should be examined in aspect of protection concepts. Existing in this complex, Prince Pavillions are one of the particular conformations of the palace in second courtyard. While construction date of these pavillions are not exactly known, when process period of Yıldız Palace is searched it is understand that they were built during II.Abdulhamit period (1876-1909). Six of these pavillions being the main subject of the study, stand still today and are being utilized by the different units structring under Yıldız Technical University. Another one, Prince Burhaneddin Efendi Pavillion was burn in 1973 and not reached nowadays.

In the first chapter; the aim of the study, main subject and in which scope main topic covered and the method used is described.

In second chapter; historical development and space editing of Yıldız Palace sheltering Şehzade Pavillions is described.

The third chapter; deals with other palace buildings utilized by Yıldız Technical University along with Prince Pavillions and the history of university being in interaction with these buildings.

In the fourth chapter of the study; definition of summer palaces and pavillions is made and their development together with 19th century palaces is told. Then it is given general information about Yıldız Palace Prince Pavillions. Positions of the pavillions, their architectural specifications, their arrival to present time is explained alone yet with a common language, their present situation is showed through scientific measurement and documentation system.

In the fifth chapter; there is the restitution project of Prince Burhaneddin Efendi Pavillion not existing today is prepared according to basic on with its method described. In the light of findings, reconstruction is prosed to the building.

In the sixth and the conclusion part the study and result are evaluated.

Keywords: Prince Burhaneddin Efendi Pavillion, Prince Pavillions, Yıldız Palace

1. GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

Osmanlı İmparatorluğu'nun son sarayı olan, çeşitli dönemlerdeki farklı imparatorların yaptırmış olduğu eklerle büyüyen ve Sultan II.Abdülhamid döneminde (1876-1909) en son ve en geniş haline ulaşan Yıldız Sarayı kompleksinin içerisinde yer alan Şehzade Köşkleri, örneğin Büyük Mabeyn, Şale Köşkü, Malta Köşkü gibi önemli saray yapılarına nazaran dikkat çeken yapılar değildir. Yıldız Sarayı ile ilgili yayınlarda Şehzade Köşkleri'ne bazen hiç rastlamayız bazen de küçük bir paragraf ile geçiştirildiklerini görürüz. Elbette bunun en önemli sebeplerinden biri, bu köşklele ilgili yeterli bilgi ve belgenin bulunmamasıdır. Bugüne kadar bu yapıların birkaç tanesi için bazı araştırma ve belgeleme çalışmaları yapılmış olmakla birlikte çoğu köşk için yapılmış herhangi bir araştırma, çalışma bulunmamaktadır.

Şehzade Köşkleri içerisinde önemli bir yere sahip olan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün günümüze ulaşamamış olması, bu yapıyla ilgili birkaç fotoğraf dışında pek fazla bilgi ve belgenin bulunmaması, bu yapının restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması ve bu çalışmanın ana bölümünü oluşturması ihtiyacını doğurmuştur. Ayrıca günümüze kadar Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri'ni birlikte içinde barındıran bir çalışma mevcut değildir.

19. yüzyıl devir özelliklerini taşıyan bu yapıtların, belgeselliklerini yitirmeden çağımıza ve daha sonraki çağlara kazandırılması açısından bu çalışmanın yapılmasının önemi büyüktür.

1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Yıldız Sarayı kompleksinin günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsü sınırları içerisinde kalmış ve bu üniversite tarafından kullanılan diğer Yıldız Sarayı yapıları ile birlikte kendi içinde bir yapı gurubu oluşturan Şehzade Köşkleri bu çalışmanın asıl konusunu oluşturur.

Bugün mevcut olan altı adet köşk bir dil birliği içerisinde ele alınarak, yapılış dönemleri, yapılış amaçları, yapım teknikleri, mimari özellikleri, günümüze kadar olan kullanım şekilleri, geçirdikleri onarımlar ve değişimler çizimler ve resimler yardımıyla anlatılarak yapıların günümüzdeki kullanım şekilleri ve son durumları analitik rölöveler ve resimler ile birlikte ortaya konmuştur. Günümüzde mevcut olmayan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün de, elde edilen bilgi ve belgeler ışığında restitüsyon projesi hazırlanarak bu proje ışığında da daha ilerideki yıllarda köşkün rekonstrüksiyonunun yapılması halinde başvurulabilecek bir restorasyon önerisi getirilmiş ve restorasyon projesi ortaya konmuştur.

Çalışmaya başlarken öncelikle bu yapıların hangi kapsamda ele alınacağına karar verilerek bir ortak dil oluşturulmuştur. Daha sonra mevcut köşklerle ilgili bilgi ve belge araştırılması yapılarak, bugüne kadar 1, 2 ve 4 numaralı köşklerle ilgili yapılmış rölöve çalışmaları, eksikleri giderilerek ve güncellenerek düzenlenmiş ve oluşturulan ortak dil içinde ele alınmışlardır. 3, 5 ve 6 numaralı köşklerin analitik rölöve çizimleri yapılarak, eski ve yeni fotoğraflarla belgelenmeleri sağlanmıştır. Vaziyet planında (Şekil 4.4) 7 ile numaralandırılan ve günümüzde mevcut olmayan Şehzade Burhaneddin Köşkü ile ilgili araştırmalar yapılarak, elde edilen harita, fotoğraf ve sözlü bilgiler doğrultusunda yapının restitüsyon ve rekonstrüksiyon projeleri hazırlanmıştır.

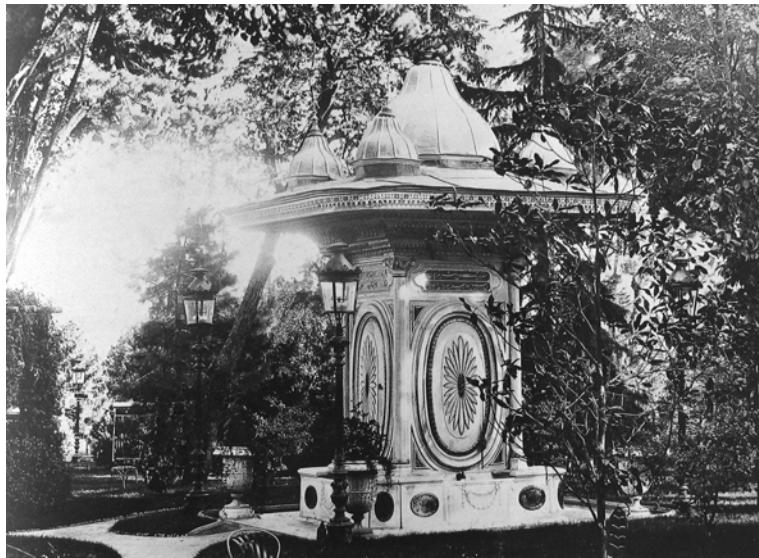
2. YILDIZ SARAYI

2.1 Yıldız Sarayı'nın Tarihi

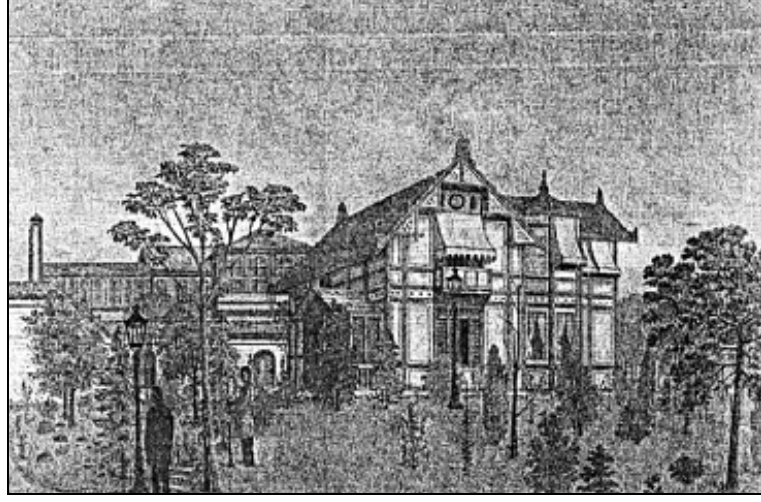
Eski Osmanlı İmparatorluğu tarih yazarlarının eserlerindeki kayıtlarla, diğer çeşitli kaynaklara bakıldığında, Beşiktaş tepesinden (şimdiki Yıldız Sarayı tepesi) Ortaköy semtine kadar sahil boyunca uzanan yamaçlar tamamı ile korularla kaplı olup, Hazine-i Hassa'ya ait yani Osmanlı Sarayı'na ve hanedana ait idi (Ezgü, 1962). Buraları Osmanlı padişahlarının avlandıkları bir av alanı ve aynı zamanda bir mesire yeri olup, korucular ve av bekçileri tarafından korunurdu (Tuğlacı, 1993).

Beşiktaş tepesindeki bu koruluğa ilk olarak Sultan I.Ahmed (1603-1617) küçük bir köşk yaptırmıştır. Bu ilk yapının mimarı ve mimari özellikleri bilinmemektedir. Sonraki yıllarda Sultan IV. Murad'ın (1623-1640) buraya gezmeye ve avlanmaya geldiği bilinmektedir. Bu alan 19. yüzyıl başına kadar sahil saraylarının arka koruluğu olarak kalmış, bir müdahaleye uğramadan ormanlık niteliğini ve doğal bitki örtüsünü korumuştur. 19. yüzyılda ise İstanbul'un Boğaziçi'ne doğru yayılması sırasında giderek salt bir bahçe, koruluk ve padişah mesiresi olma durumundan çıkmıştır (Batur, 1995).

Yörenin en eski yapısı Sultan III.Selim'in (1789-1807) 1805 yılında babası Sultan III.Mustafa anısına yaptırdığı çeşmedir. Bundan sonra ilk yapılaşmanın Sultan III.Selim döneminde annesi Mihrişah Sultan için yaptırılan köşkle başladığı bilinmektedir. Mihrişah Valide Sultan bu koruluğu çok sevmiş ve buraya bir köşk yaptırmıştır (Sözen, 1990).

Resim 2.1 III.Selim Çeşmesi (Bilgin,1988)

Resim 2.2 III.Selim tarafından yaptırılan köşk (Tuğlacı,1993)

Daha sonra yeniçeri ocağını kaldırdıktan sonra, “Asakir-i Mansure-i Muhammediye” adıyla kurduğu alayı yaz aylarında burada talim ettiren Sultan II.Mahmud (1834-1835), bu talimleri izlemek amacıyla buraya Garabed Balyan’a “Yıldız” adındaki köşkü yaptırmıştır (1834-1835). O tarihten sonra buraya Yıldız denilmiştir (Tuğlacı, 1993).

Sultan Abdülmecid (1823-1861) döneminde eski köşk ve burada bulunan bazı yapılar yıktırılmış, yerine padişahın annesi Bezmialem Valide Sultan için 1842 yılında “Kasr-ı Dilgüşa” adındaki kasr yapılmıştır (Sözen,1990). Sultan Abdülmecid 1846-1847 yıllarında buraya “Çukur Saray” denilen yeni bir yapı daha yaptırmıştır (Tuğlacı, 1993). Bir söylentiye göre Sultan Abdülmecid, babasının yaptırdığı Yıldız Kasrı’nı tamir ettirip Yıldız adında bir gözdesine hediye etti (Sevgin, 1966).

1861 yılında tahta geçen Sultan Abdülaziz (1861-1876) sarayı onarttı. Çırağan Sarayı’nın yapımında Ortaköy Caddesi üzerinde yaptırdığı estetik değeri büyük olan köprü ile bu sarayı Yıldız Parkı’na bağlattı. “Dış Bahçe” delinen bu bölüme “Malta Köşkü”, “Çadır Köşkü”, “Fela Köşkü” ve ikinci dış bahçede “Çit Kasrı” adıyla anılan köşklere yaptırdı. Sultan II.Abdülhamid’in sonradan katip ve mabeyncilere ayırdığı Büyük Mabeyn’ de kısmen Sultan Abdülaziz dönemi eseridir (Tuğlacı, 1993).

Yıldız, Sultan II.Abdülhamid (1876-1909) döneminde en şaşalı devrine ulaştı. Bazı tarihçiler bu devirde sarayın 12.000 kişilik bir topluluğu barındırdığını kaydeder (Sevgin, 1966). II.Abdülhamid tahta çıktıktan sonra İstanbul’da meydana gelen gergin siyasi havadan ve halk tarafından yapılan ayaklanmalardan korktukça, güvenliğini sağlamak için Dolmabahçe Sarayı’ndan Yıldız’a çekilir ve ortalık yatışınca kadar Yıldız’da kalırdı. 1877-1878 Türk-Rus Harbinden sonra, babası Abdülmecid, amcası Abdülaziz ve ağabeyi V.Murad’ın birbirini takip eden ikametlerine sahne olan Dolmabahçe Sarayı deniz kıyısında bulunduğundan,

Sultan II.Abdülhamid burada kendini emniyette hissetmediğinden Yıldız'a göç edip temelli yerleşmiştir. Yıldız'dan Ortaköy üstlerine kadar uzanan araziye de katarak Yıldız Parkı'nı genişletmiş olan Sultan II.Abdülhamid büyük inşaa faaliyetlere girişmiş bulunuyordu. Ayrıca Yıldız'ı dışarıdan gelebilecek bir kuşatmaya mukavemet edebilecek şekilde kalın ve yüksek duvarlarla çevirmişti (Ezgü, 1962). Yıldız Sarayı artık şehir içinde adeta ikinci bir şehir olmuştu. Saray, Sultanlar ve Şehzadeler tarafından mesken olarak kullanılan, resmi görevlilere tahsis edilen köşklerin dışında ; tiyatro, müze kitaplık, eczane, hayvanat bahçesi, mescid, hamam, tamirhane, marangozhane, bıçkılıhane, eyer atölyeleri, çini fabrikası, demirhane, kilithane gibi çeşitli binaları da ihtiva ediyordu. Sarayın dışında ise, 14.000 den fazla askeri barındırabilecek genişlikte kışlalar vardı. Yıldız artık Babıali'nin yerini almış, Yıldız sözü, hükümet anlamına gelmeye başlamıştı (Sevgin, 1966).

Sosyal, kültürel ve siyasal alanda görülen batılılaşma hareketleri yanında Sultan II.Abdülhamid döneminde, 1877 ve 1908 yıllarında ilan edilen Meşrutiyet idareleriyle birlikte Yıldız Sarayı yönetiminde de değişiklikler olmuştur. İmparatorluğun içinde bulunduğu kötü durum ve Sultan II.Abdülhamid' in Meşrutiyet idaresine rağmen kendi istekleri doğrultusunda yönetimi sürdürmesi sonucu İstanbul'a gelen Hareket Ordusu, sarayı kuşatmış ve 27 Nisan 1909'da padişah tahtan indirilmiştir. (TBMM Milli Saraylar, 1993). Sultan II.Abdülhamid'in tahtan indirilmesinin ardından tarihe "Yıldız Yağması" olarak geçen olay, sarayın tanık olduğu en üzücü olaylardan biridir. Çok sayıda değerli eşyanın tahrip edildiği, paylaşıldığı yağmadan , hemen hemen bütünüyle kurtulan tek bölüm kütüphane olmuştur (Ezgü, 1962; TBMM Milli Saraylar, 1993). Bu olayla birlikte Yıldız Sarayı'nda bir tasfiye yapılmış, Sultan II.Abdülhamid'in hizmetinde bulunan yüzlerce kalfa kadın, kahya ve hazinedar kadınlar çıkarılmış, bendeganın büyük bölümü saraydan uzaklaştırılmıştır (Tuğlacı, 1993).

Sultan II.Abdülhamid' den sonra tahta geçen Sultan VI.Mehmed Reşad (1909-1918), Dolmabahçe Sarayı'na yerleşmiş, arada sırada Yıldız Sarayı'nda kalmış ve burada ölmüştür. Son padişah Sultan VI.Mehmed Vahdettin (1918-1922) Yıldız Sarayı'nı tercih ederek bu saraya yerleşmiştir. Dört yıl süren saltanatı süresince, saray iki önemli yangın geçirmiştir (Öztuna, 1954 ; Tuğlacı, 1993).

1922'de Sultan VI.Mehmed Vahdettin'in kaçmasından sonra Yıldız Sarayı bir süre boş kalmış, daha sonra 1924'te Erkan-ı Harbiye Mektebi yani Harp Akademileri kullanımına verilmiştir. 1937 yılında dış harem avlusundaki bazı binalar Teknik Okulu kullanımına verilmiş, 1941-1946 yılları arasında Silahlı Kuvvetler' in başka kademelerinin yerleşmiş olduğu Yıldız Sarayı'na 1946'dan sonra yeniden Harp Akademileri gelmiş ve 1974 yılına

kadar burada kalmıştır. Yıldız Sarayı'nın büyük kısmı 1974'den sonra Kültür Bakanlığı'na geçmiştir (Binan, 1984).

2.2 Yıldız Sarayı'nın Genel Yerleşim Özellikleri

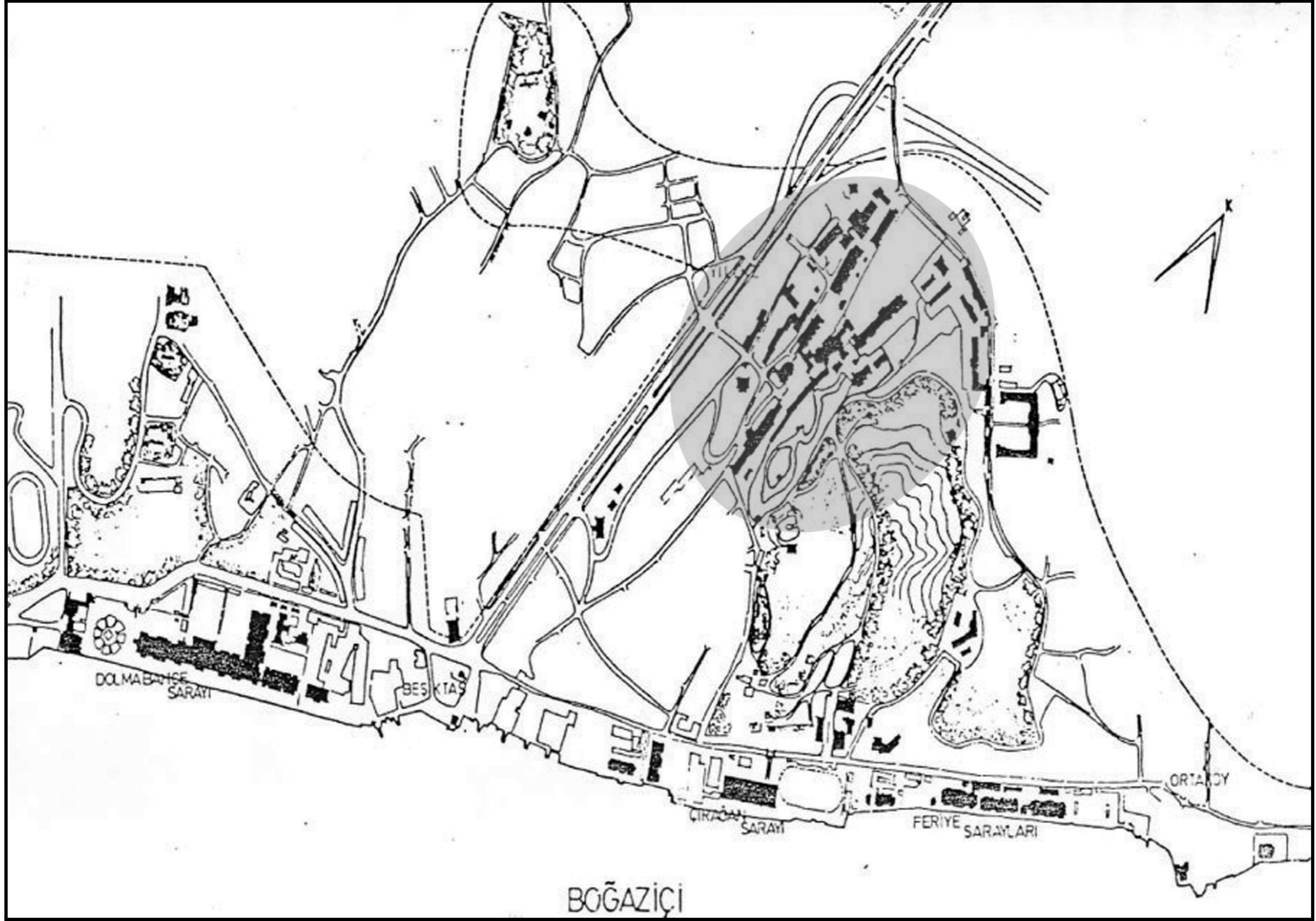
Yıldız Sarayı, sahilden başlayarak kuzeybatıya doğru yükselip sırt çizgisine kadar tüm yamacı kaplayan ve yaklaşık 500.000 m² olan bir bahçe ve koruluk içine yerleşmiş saraylar, köşkler, yönetim, koruma, servis yapıları ve parklar bütünüdür (Batur, 1995).

Yıldız Sarayı kentsel konum açısından, İstanbul'un diğer hükümdar sarayları gibi kıyıda yer almaz ama Boğaziçi kentsel mekanı ile sıkı bir ilişkisi vardır (Candan, 1998). Arsanın kuzey kesiminde toplanmış olan yapılar, kuzey-güney doğrultusunu eksen alan, art arda ve birbirine yakın diziler halinde arazinin eğim çizgilerini izleyen lineer bir yerleşme düzeni göstermektedir. Yalnızca birkaç yapı bu doğrultuya dik olarak doğu-batı eksenini üzerinde inşa edilmiştir (Batur, 1995).

Yapıların birbiriyle ilişkisinde geometri ve aksiyalite gözetilmemiş, konumlandırılmada, özellikle ekleme ve bağlantılarda spontane davranılmıştır. Böylece yapılar arasında yer yer küçük piazzalarla genişleyen bir tür sokak dokusu ortaya çıkmıştır. Bu, eğim farklarından doğan setlemeler, yapıları birbirine bağlayan galerilerin altındaki tonozlu geçitler ve büyük yapılara eklenen pavyonların girinti ve çıkıntılarıyla, dar aralıklarla, teras ve loggialar la biçimlenen ortaçağlı özellikli bir dokudur. Bu doku Yıldız Sarayı'nı kendine özgü bir kentsel yerleşme olarak düşünmeye yönlendirmektedir.

Yapıların birbirinden üslup ve biçim olarak farklı oluşları, işlevlerinin çeşitliliği ve çokluğu; her işleve ayrı bina, hemen her kişi veya gruba ayrı bir köşk veya pavyon yapılmış olması, hatta uygulanamayan demir yolu projesi buranın kendi döneminde de saraydan farklı bir "milleu" olarak kavranıp yaşandığını sezdirmektedir (Batur, 1995).

Bursa Sarayı ile başlayan, Edirne eski ve yeni saraylarıyla süren ve Topkapı Sarayı (Şekil 2.1) ile klasik yapısına ulaşan çok üniteli Osmanlı saray anlayışı, 19. yüzyılla birlikte değişiklik göstermiştir. Dolmabahçe, Çırağan ve Beylerbeyi Sarayları, geleneksel oluşumun tersine, işlev ve örgüt düzeni göz önünde tutularak, önceden planlanmış ve bir defada yapılmış yapılar olarak karşımıza çıkmışlardır (TBMM Milli Saraylar, 1993). Sahildeki bu sarayların varlığı ve yeni oluşları burada büyük boyutlu saray yapımını gereksiz kılmış, buna karşılık köşk ve pavyon biçiminde küçük boyutlu yapılaşmayı teşvik etmiştir. Bu tür yapılaşma topografya ve bitki örtüsünü zorlamayan, tersine uyumu kolaylaştıran bir arazi kullanım biçimi olmuş, ayrıca imparatorluğun son yıllarının ekonomik ve siyasi koşullarında yapım etkinliğinin fazla göze batmayan ve zamana yayılmış bir süreç olmasını sağlamıştır (Batur, 1985).

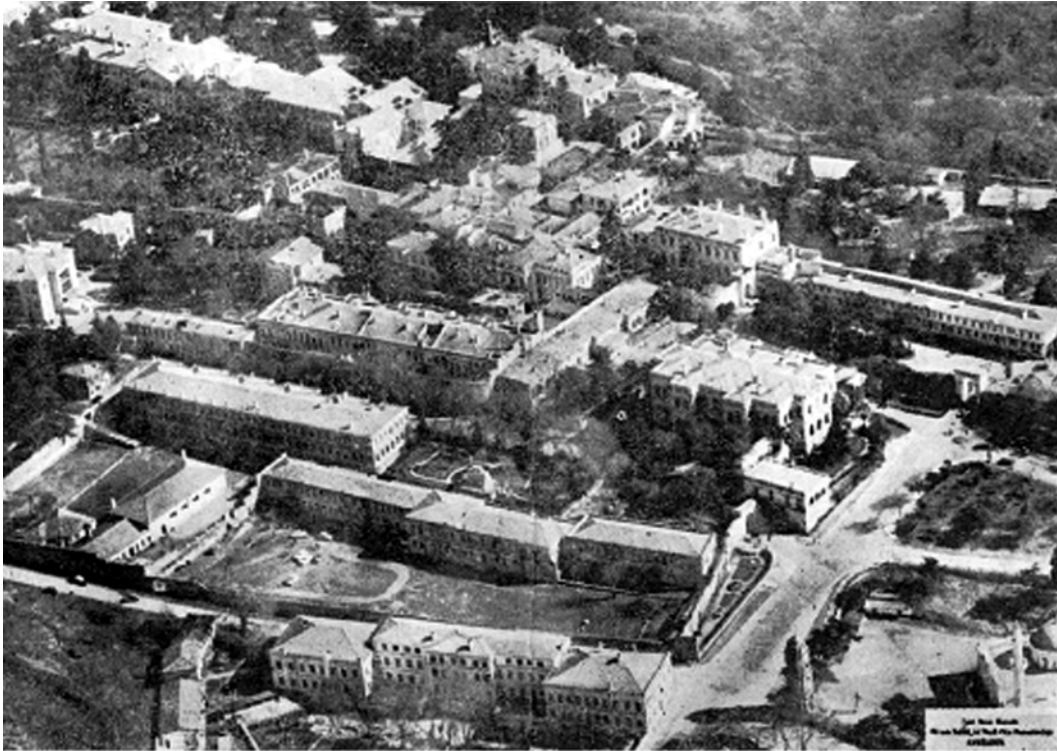
Şekil 2.2 Yıldız Sarayının Sahil Sarayları ile ilişkisi (Binan,1984)

2.3 Yıldız Sarayı'nın Mekansal Kurgusu

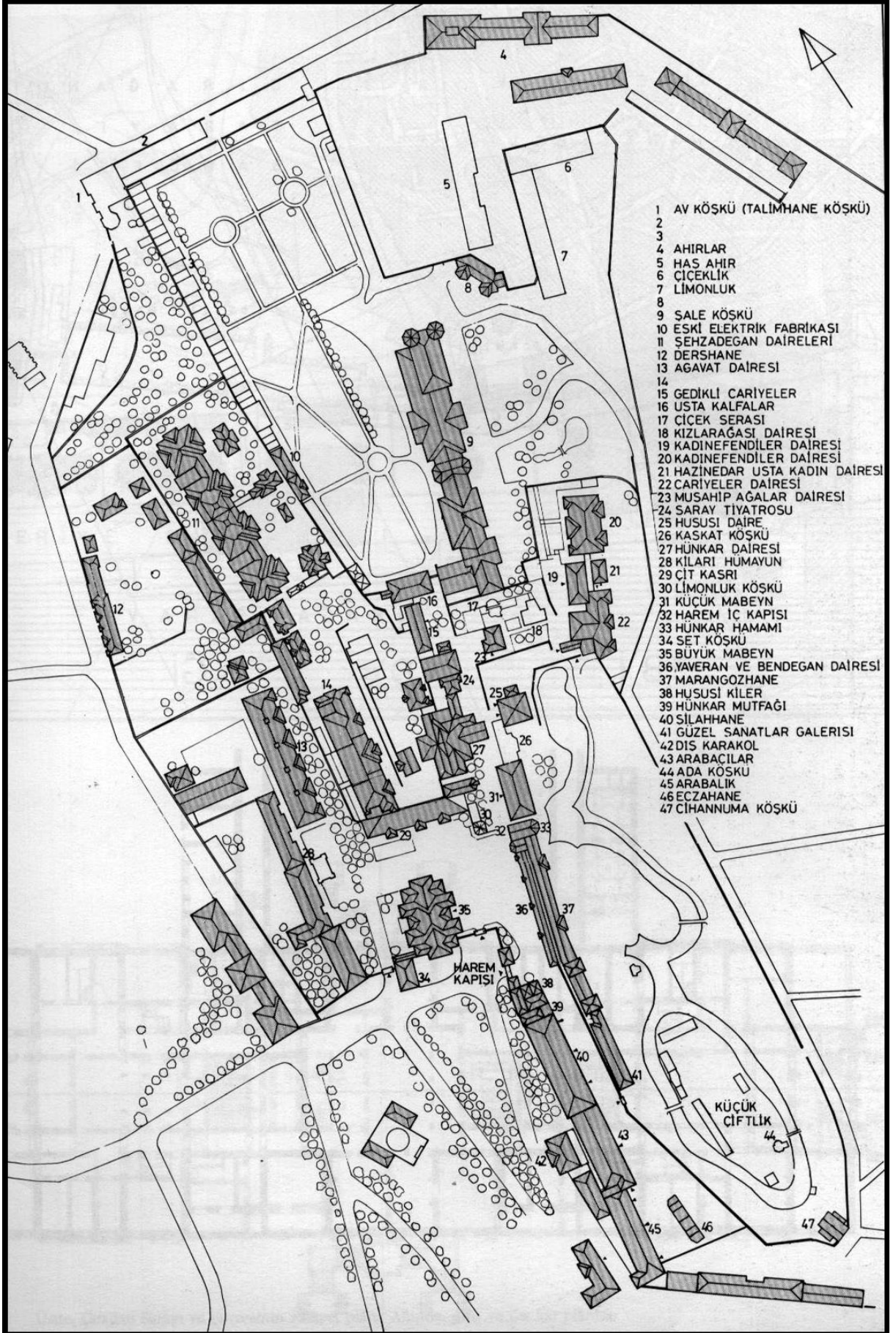
Türk Saray yapıları içerisinde en son örneği oluşturan Yıldız Sarayı, yüksek duvarlarla çevrili olup ana mekanlar üç avlunun çevresinde sıralanmıştır. Birinci avluda Büyük Mabeyn, Çit Kasrı, Yaveran Dairesi ve Silahane yapıları, ikinci avluda Harem yapıları, tiyatro ve Gedikli Cariyeler Dairesi, üçüncü avluda ise Şale ve Merasim Köşkleri bulunmaktadır. Bu ana yapıları çevreleyen duvarın dışında da, girişte Hamidiye Camisi, Saat Kulesi, Kiler-i Hümayun ve Agavatlar Dairesi yer almaktadır. Malta ve Çadır köşkleri bugün İstanbul Belediyesi'ne ait koruluk içinde kalmışlardır (Sözen, 1990).

Yıldız Sarayı genel mekansal düzeninin oluşturan ana bölümler şunlardır:

- Resmi Bölüm
- Özel Bölüm
- Saray Bahçeleri
 - İç Bahçe
 - Dış Bahçe

Resim 2.3 Yıldız Sarayı'nın havadan görünüşü (Ezgü, 1962)

Şekil 2.3 Yıldız Sarayı Vaziyet Planı (Ezgi, 1962)

Yıldız Sarayı kompleksine açılan beş önemli kapı vardır,

Koltuk Kapısı; Yıldız Sarayı'na Hamidiye Camii önünden geçerek yaklaşmaktadır. Hamidiye Camiini geçince soldaki setin alt tarafında Koltuk Kapısı yer alır (Tuğlacı,1993) (Resim 2.4). Koltuk Kapısı'ndan sarayın birinci bölümü resmi bölüme girilmektedir (Şehsuvaroğlu, 1951). Buradan sağ tarafta Cuma Selamlığında hazır bulunan önemli konuklara ait Set Köşkü ile Küçük Köşk ve Büyük Mabeyn Dairesi, solda Mutfak, Hazine-i Evrak, Tercüme Odası, Başkatip ve Tefrişat Nazırının daireleri, Mutfağın karşısında Yaverler Dairesi, daha ileride Harem Ağalarının ve Tüfekçibaşı Tahir Paşa'nın daireleri vardı (Tuğlacı, 1993). Paşalar, nazırlar, yabancı konuklar, saray memurları ve müstahdemler bu kapıdan geçerdiler. Koltuk Kapısı'nın önünde çifte nöbetçi durur, iç tarafında bitişik olarak inşa edilmiş bir kulübe içinde gece gündüz tüfekçiler beklerdi. Tanınan kişiler bu kapıdan serbestçe girip çıkarlardı. Yabancılar ise izin alınca kadar kulübede beklemeye mecburdular (Ezgü, 1962).

Resim 2.4 Koltuk Kapısı

Saltanat Kapısı; Koltuk Kapısı'nın üst tarafındaki altın yıldızlarla süslü bu kapı, yalnız padişah dışarı çıkacağı zaman açılırdı (Tuğlacı, 1993) (Resim 2.5). Bu kapıdan sarayın resmi kısmına girilirdi. Burası dış bahçedeki kısma geniş bir antre ile bitişiktir. Sefirlerin kabulüne mahsus olan Çit Kasrı' da bu birinci kısım içindedir (Ezgü, 1962).

Resim 2.5 Saltanat Kapısı

Valide (Harem) Kapısı; Hamidiye Camii yönünden yokuş yukarı çıkarken karşılanan bu kapıdan yalnız Harem Takımı girip çıkardı (Tuğlacı, 1993) (Resim 2.6). Bu kapıdan içeri girilince sağ tarafta özel kısmı oluşturan Dış Bahçe' ye, sol tarafa sapılınca "Saray Hümayun" a yani Abdülhamid' in hususi dairesi ile Harem' e gidilirdi. Çevresi yüksek duvarlarla çevrili olan bu kısımda İngiliz tarzında bahçeler, havuzlar, gölgeli ağaçlı yollar, köşkler, imalathaneler, karakollar ve ahırlar vardı. Abdülhamid' i ziyarete gelen yabancı prensler, görüşme ve ziyafete davetli olanlar saraya Valide Kapısı' ndan girerlerdi. Bu kapı da diğer üç kapı gibi dışta çift nöbetçi, içeride tüfekçiler ile korunurdu (Ezgi, 1962).

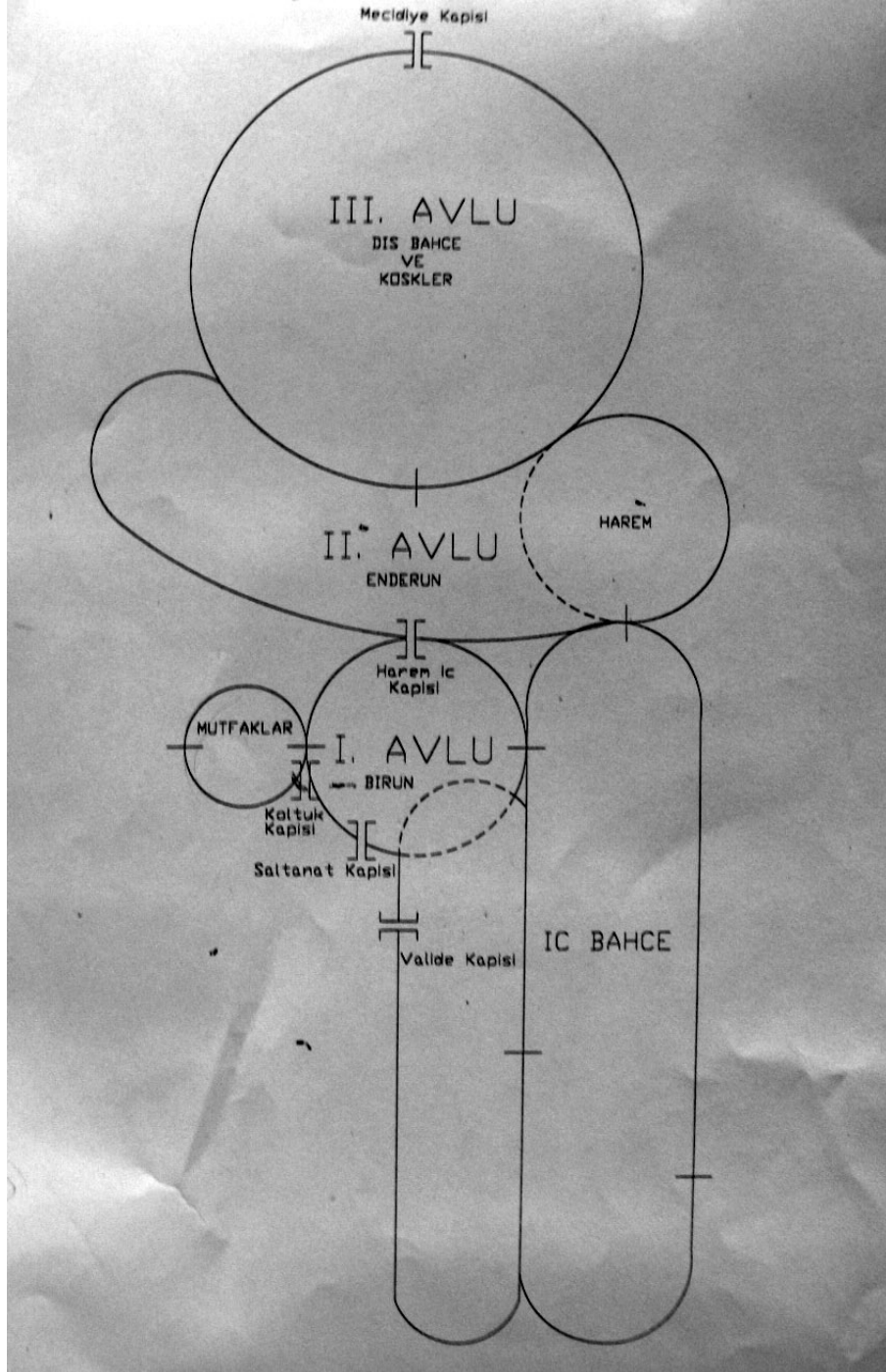
Resim 2.6 Valide Kapısı

Harem İç Kapısı; Büyük Mabeyn bahçesinin kuzeydoğusundaki kapı olup, hareme ve harem personeline aitti (Resim 2.7). Diğer tüm kapılarda olduğu gibi, dışta çift nöbetçi, içeride tüfekçiler ile korunurdu. Bu kapıdan İç Bahçe’deki Küçük Mabeyn ve büyük havuzun bulunduğu bölüm ile Harem Daireleri’ne gidilmektedir (Ezgü, 1962 : Tuğlacı, 1993).

Resim 2.7 Harem İç Kapısı

Mecidiye Kapısı; Ortaköy yolu üzerinde soldadır, sarayın dış bahçe girişidir. Saray personeline ve ziyaretçilere aittir. Dış Bahçe' ye Mecidiye Kapısı' ndan girilince sağlı sollu iki tepe görülür. Bu tepelerin oluşturduğu boğaz, 150m uzunluk, 30m genişlikteki çağlayan ve göllerden oluşan bir havuz, Malta Köşkü, Acem Köşkü, Talimhane Köşkü ve Bahçıvanbaşı Köşkü bulunurdu. Bugün çoğu yıkılmış durumdadır. Ayakta duran yapılar yalnız Şale, Malta, Çadır köşkleri ve birkaç küçük yapıdır (Ezgü, 1962 : Tuğlacı, 1993).

Şekil 2.4 Yıldız Sarayı İşlev Şeması (Demirel, 1998)

2.3.1 Resmi Bölüm

Resmi Bölüm (Birun), Yıldız Sarayı'nın en formel yerleşme ve bahçe düzenine sahip olan parçasıdır. Büyük Mabeyn bölümün ana binasıdır. Büyük Mabeyn' in önündeki dikdörtgen biçimli formel bahçenin kuzeyini Çit Kasrı, doğusunu Yaveran Dairesi sınırlandırmaktadır. Kuzeydoğu köşesindeki büyük Harem Kapısı ile Özel Bölüm' e geçilmektedir.

Resmi Bölüm' ün güneye doğru uzanan kısmında Hünkar Mutfağı ve özel kiler ile Silahane Köşkü ve Saray Arabacıları Koğuşu bulunmaktadır. Birbirine bitişik, ince ve uzun dikdörtgen kütlelerden oluşan bu dizi en uçta Arnavut Tüfekçiler Koğuşu ve altı arabalık olan binayla bitmektedir. Bu sonuncu yapının batıya dönen kanadı Karakol olarak düzenlenmiştir.

Bahçenin güney kesiminde Saray Kitaplığı ve Rasathane vardır. Güney bahçesinde Güvercinlik Köşkü olarak adlandırılan bir ara Saray Eczanesi olarak kullanılmış olan ve asıl işlevi bilinmeyen bir yapı daha vardır.

Resmi bölümün kuzeye doğru uzanan kısmında, Büyük Mabeyn' in oturduğu setin altında resmi bölümün ikinci kısmı bulunmaktadır. Bir alt kota yerleşmiş ve dar bir bahçeye açılan yapılar güneyden kuzeye sınırlanırlar. Kılar-i Hümayun, Hazine-i Evrak, Tercüme Odası, Nazırın Dairesi gibi yapılar hizmet yapılarıdır ve yalın işlevsel bir mimari biçim taşırlar (Batur, 1995).

Büyük Mabeyn; Yıldız Sarayı' nı meydana getiren bina topluluklarının en büyüğüdür. Sarayı çeviren duvarların dışında olan ve Yıldız' ın Asıl Saray kısmının göze çarpan ilk binasıdır (Sevgin, 1966).

Büyük Mabeyn Köşkü 1866 yılında Sultan Abdülaziz tarafından dinlenme sarayı olarak Hassa Mimarı Sarkis Balyan ve kardeşlerine yaptırılmış, sonradan 1877 yılında Sultan II.Abdülhamid döneminde Mabeyn dairesi olarak kullanılmıştır (Tuğlacı, 1993).

Planı, İstanbul sahil saraylarında ve Dolmabahçe Sarayı' nda kullanılmış ve anıtsal boyutlarda denenmiş merkezi sofalı ve eyvanlı bilinen klasik şemanın sade bir çeşitlemesidir. Enine eksen üzerinde verilmiş olan girişler aynı zamanda ortaya sofaya açılan eyvanları oluşturmaktadır. Eyvanların mekansal katılımı, özellikle üst kattaki sofaya, Çırağan Sarayı' nı anımsatan bir merasim holü zenginliği vermektedir. Uzun eksen üzerinden güney kanadında havuzlu divanhane, kuzeyde kristal korkuluklarla zenginleştirilmiş merdiven holü vardır. Divanhane geleneksel Osmanlı modelini plan olarak yineleyen ama daha süslü, sersebilleri ve ince kolon çiftleriyle ayrılmış çıkmaları olan oryantalist bir düzenlemedir.

Planın kendine özgü geometrisi dışarıda cephe ve kitlede açıkça okunabilmektedir. Orta hole göre dik ve paralel yerleştirilmiş hacimlerle cephede çıkıntılar ve kademelenmeler yapılmış, parçalı kitlelerle zengin perspektifler sağlanmıştır. Biçim olarak dışarıda klasik çizgilerin tercih edildiği görülmektedir (Resim 2.8). Cephede aksiyel bir geometri kurulmuş ve akslar pilastrlarla ve kat birimleri konsollu kornişlerle belirtilmiştir (Batur, 1995).

Büyük Mabeyn, birçok önemli törene sahne olmuş bir binadır. 1884 yılında, Avusturya-Macaristan Velihtı Arşidük Rudolf ve eşi burada ağırlandırlardır. 1889 yılında, İstanbul' u ziyaret eden II.Wilhelm de burada kalmıştır. Sefirler Pavyonu veya sadece Yıldız da denilen Büyük Mabeyn' de Cuma Selamlığı 'ndan sonra sefirler huzura kabul olur, konuşma bittikten sonra da yabancı dil bilen pašazadeler mükellef büfelerle sefirleri ağırlardı (Sevgin, 1966).

Resim 2.8 Büyük Mabeyn

Seyir (Set) Köşkü; Koltuk Kapısı' nın hemen yanındaki set üzerinde bulunur (Resim 2.9). Almanya İmparatoru II.Wilhelm' in ziyareti sırasında, II.Wilhelm' in Cuma Selamlık Alayı'nı seyretmesi için 1889 yılında Sultan II.Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır. Bina daha sonraları da aynı vazifeyi görmüş ve sefirlerin, yabancıların Cuma Selamlığı' nı seyretmeleri için kullanılmıştır (Kurtay, 1994). Bu kullanım özellikle yağmurlu günler içindir. Set Köşkü' nün Büyük Mabeyn ile camekanlı bir koridorla bağlantısı vardır.

Resim 2.9 Set (Seyir) Köşkü

Çit Kasrı; Yıldız ‘ın resmi bölüm kısmının birinci avlusundaki en önemli binalardan biridir (Resim 2.10). Büyük Mabeyn’ in sol tarafındaki köşk, Sultan Abdülaziz tarafından, mimar Sarkis Balyan ve kardeşlerine yaptırılmıştır (Sevgin, 1966).

Çit Kasrı, ince uzun (yaklaşık 10m × 60m) dikdörtgen bir kitlesi olan kagir bir yapıdır. Kasrın biri Koltuk Kapası’ ndan , öbürü Büyük Mabeyn bahçesinden, diğeri de Harem kanadında olmak üzere üç ayrı girişi vardır. Bina iç içe geçen bir dizi oda ile sonunda ulaşılan bir salondan ibarettir. Bu basit ve kendine özgü işlevden doğan iddiasız yapıda, mimarlar yinede Büyük Mabeyn’ in özenli yapımını tamamlayan bir bina elde etmeyi başarmışlardır (Batur, 1995).

Çit kasrı, Sultan II.Abdülhamid’ in Büyük Mabeyn dışında bazı sefirleri kabul ettiği, onlarla devlet meselelerini konuştuğu bir yerdi. Cuma Selamlığı’ ndan sonra sefirler bazen burada huzura kabul edilirdi. Yapı mevlüt okuma salonu olarak da kullanılırdı (Sevgin, 1966).

Resim 2.10 Çit Kasrı (Görgülü, 2004)

Yaveran ve Bendegan Dairesi; Harem Kapısı yanındaki nöbetçi pavyonu ile birlikte R.D' Aronco tarafından tasarlanmıştır. İki katlı ve ahşap olan yapı bağımsız girişleri olan beş daireden oluşan ve ince uzun bir dikdörtgen kitleye sahiptir. Ajurlu ahşap pencere bezemeleri ve saçaklarıyla resmi işlevi olan bir yapıdan çok bir konuta benzeyen bu bina (Resim 2.11) yaverler, muhasipler ve mabeynciler tarafından kullanılmaktaydı (Batur, 1995).

Resim 2.11 Yaveran ve Bendegan Dairesi (Görgülü, 2004)

Agavat Dairesi; Harem Ağaları Dairesi olup bir bölümünde çok değerli mutfak malzemeleri korunmaktadır (Tuğlacı, 1993).

Alt kademedeki harem ağalarının ikametgahı olarak kullanılırdı (Ezgü, 1962).

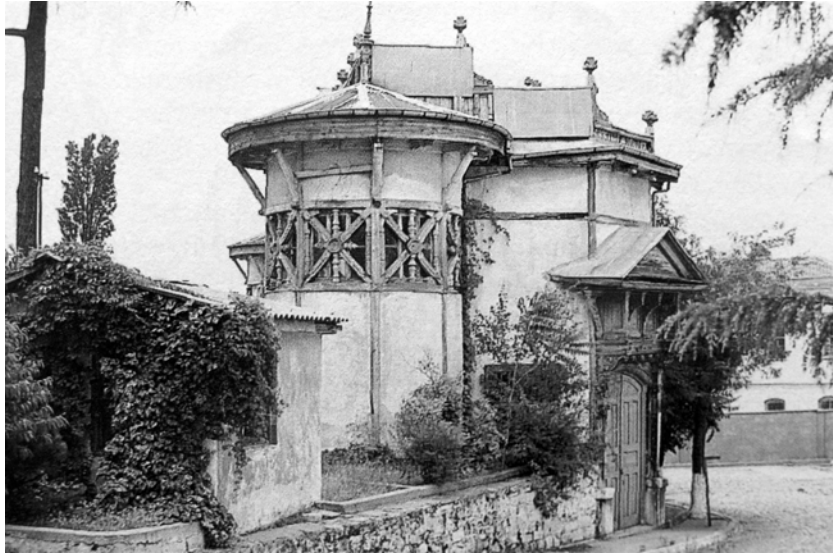
Resim 2.12 Agavatlar Dairesi

Silahane Köşkü; Bu dizinin en ilginç yapısıdır. Valide Sultan Kapısı'ndan girildiğinde sağ tarafta uzunlamasına konumlanmış tek bir bina gibi görünmekteyse de içinde ahşap sütunlarla taşınan bir asma kat oluşturulmuştur. Yüksek ve tek kat üzerine başlayan bu kagir yapı, arazinin eğimine bağlı olarak güney cephesinde iki kat olmaktadır. Köşk, yüksek tutulmuş tek kat üzerinden bahçeye uzun bir cephe vermektedir. Cephede yüksek Korontiyen kolon çiftlerinden oluşan dörtlü gruplar, binanın uzun kitlesini ritmik bir bölümlenme ile canlandırmaktadır (Resim 2.13). İçeride ana mekan, ortada ahşap kaburgalı madalyonlar içerisinde gemi resimleri ve silah motifleriyle süslenmiş yüksek bir tonozla örtülüdür (Tuğlacı, 1993 ; Batur, 1995).

Resim 2.13 Silahane Köşkü (Bilgin, 1988)

Güvercinlik Köşkü; Sarayın güney ucunda bir dönem saray eczanesi olarak kullanılmış olan ve asıl işlevi bilinmeyen bir yapıdır. Bina, önünde bir nimfeum olan ve neogotik ile “chinoiserie” üsluplarının karışımı biçiminde tasarlanmış, egzotik küçük bir köşktür (Resim 2.14). Sultan II.Abdülhamid dışında sarayda yaşayanların ilaç ihtiyaçları bu köşkten karşılanırdı (Tuğlacı, 1993 ; Batur, 1995)

Resim 2.14 Güvercinlik Köşkü (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Atölyeler; Yıldız Sarayı’nda köşk sayısı kadar atölye ve fabrika vardır. Bunların en eskisi Tamirhane denilen büyük atölyedir. Bu atölyeler İstanbul Sanat Okulu’ndan pekiyi derecede ile mezun olanlar alınırdı. Bu atölyeler şehzadelerin eğlenmeleri ve vakit geçirmeleri için yapılmıştı (Ezgü, 1962). Bunlar Resmi Bölümün başlıca yapılarıdır.

2.3.2 Özel Bölüm

Yıldız Sarayı'nın kuzeyinde ikinci avlu olarak adlandırılan bu bölüm padişaha ve ailesine ait olan yapıların yer aldığı Özel Bölüm (Enderun)' dur. "Hamid Havuzu" olarak da adlandırılan yapay göl ve iç bahçe bu bölümü daha çok bir yazlık saray atmosferinde tutmaktadır.

İç bahçede yer alan, barok saçağı ile III.Selim Çeşmesi, havuzun ortasındaki adada bulunan Art Nouveau üslubundaki küçük dinlenme köşkleri ve yapay ağaç dallarından yapılmış kameriyeler yaratılmış pitoresk çevrenin günümüze kalmış öğeleridir.

Bu bölümdeki başlıca yapılar : Küçük Mabeyn, Valide Sultan Dairesi, Limonluk, Tiyatro, Hususi Daire, Kadın Efendiler Dairesi, Hazinedar Usta Dairesi, Cariyeler Dairesi, Gedikli Cariyeler, Usta Kalfalar Dairesi, Kızlarağası Dairesi, Muhasip Ağalar Dairesi, Kaskad Köşkü, Şehzade ve Sultan Köşkleri ve Çiçek Serası dır (Batur, 1995).

Küçük Mabeyn; Çit Kasrı'nın az önünde yükselen Küçük Mabeyn Dairesi, sadece bu avlunun değil, Yıldız Sarayı'nı meydana getiren köşkların de en önemlilerindedir. B yapı 1900 yılında Sultan II.Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır (Sevgin, 1966). Padişah binayı yemek, dinlenme, kabul ve yatak odaları bulunan bir ev halinde inşa ettirmiş ve eşyalarını Fransa' dan getirterek döşetmiştir (Bilgin, 1988).

Bu binanın önemli bir özelliği vardır. Diğer Osmanlı saraylarındaki Harem bölümüne yabancılar giremezdi. Bunun aksine bu dönemde yabancı misafirler Küçük Mabeyn' e hatta tiyatroya bile girebilmeye başlamışlardı. Bu uygulama batılı düşüncenin sarayda ilk etkilerinden biri sayılmaktadır (Batur, 1995).

Küçük Mabeyn' in dikdörtgen bir plana oturan ve koridor üzerine açılan oda ve salonlardan oluşan yalın bir şeması vardır. İki katlı ve dıştan kagir olan binaya, iki yandan altı basamaklı taş merdivenlerle çıkılmakta ve renkli camlarla süslenmiş bir camekandan girilmektedir. Geniş giriş holünde, çiçek dallarından oluşmuş korkuluğu olan Art Nouveau bir merdiven bulunmaktadır. Dönerek yükselen merdivenin üst kat holü pencerelerinde, naturalist ve çok renkli büyük çiçek figürlerinden oluşan batı tarzı vitraylar vardır.Yapının salonları beyaz üstüne yıldızla işlenmiş rokoko bezeme ve tavana ve tavan eteğindeki bordürlerle yapılmış peyzaj resimleriyle süslenmiştir. İki katlı binanın üst katında Art Nouveau akımının bütün süsleme özelliklerini de yansıtan ve günümüze gelemeyen bir kış bahçesi bulunmaktaydı (Tuğlacı, 1993) (Resim 2.16). Kış bahçesinin rekonstrüksiyonu devam etmektedir. Yapının büyük olasılıkla R.D'Aronco tarafından tasarlandığı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte eklerin D'Aronco tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmektedir.

Küçük Mabeyn' den hamama ve Hususi Oda'ya giden bugün mevcut olmayan bir geçit bulunmaktaydı. Yapı, ayrıca bir yer altı geçidi ile tiyatro binası ve Şale Köşkü' ne bağlanmaktaydı (Batur, 1995).

Resim 2.15 Küçük Mabeyn (Bilgin, 1988)

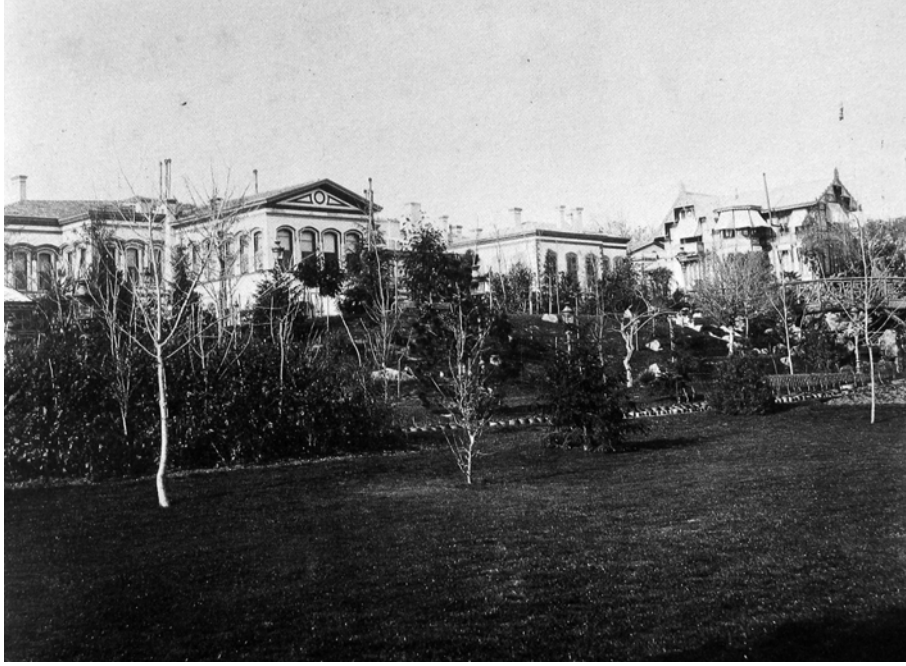

Resim 2.16 Küçük Mabeyn çatısındaki Kış Bahçesi (Bilgin, 1988)

Valide Sultan Dairesi; Hamam kapısından ikinci avluya girilince, biraz ileride solda, Hünkar Dairesi, Yıldız Kasrı, Valide Sultan Köşkü gibi isimlerle anılan ve çeşitli eklerle günümüzdeki durumuna ulaşmış olan, sarayın en eski binalarından biridir. Yapı Sultan Abdülmecid döneminde inşa edilmiş olup, 7 Nisan 1877 yılında Sultan II. Abdülhamid' in

Yıldız' a taşındığı ilk yapıdır (Ezgü, 1962). Küçük Mabeyn' in inşasına kadar Harem Dairesi olarak kullanılmıştır (Resim 2.17).

Özgün durumunda büyük olasılıkla yaklaşık 35×14m boyutlarında dikdörtgen bir plan üzerine oturan ve dışa çıkma yapan giriş bölümüne göre simetrik kurgusu olan bir yapıdır. Giriş holünün, anıtsal merdivenin ve baş odanın bulunduğu bu doğrultu sarayın törensel işlevine esas olan ana mekanlarını içermektedir (Tuğlacı, 1993).

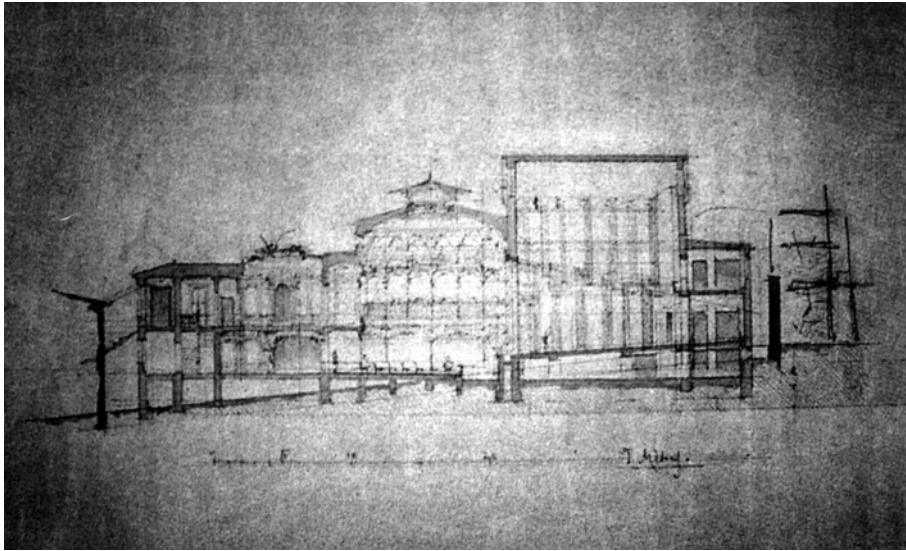
Resim 2.17 Valide Sultan Dairesi (Bilgin, 1988)

Hususi Daire; Mimar Vasilaki' nin tasarımı olup, sarayın en güzel yapılarından biri olarak anlatılmaktadır (Resim 2.18). Sultan II.Abdülhamid' in özel dairesi olan bu bina, Küçük Mabeyn' in hemen yanında, bir cephesi yola diğer bir cephesi parka ve büyük havuza bakmaktadır (Şehsuvaroğlu, 1951). Bugün mevcut olmayan köşkte padişaha ait iki adet yatak odası bulunmaktaydı. Dairenin Küçük Mabeyn hizasına rastlayan bölümü tek katlı, Şale Köşkü tarafına doğru olan bölüm iki katlıydı. Binanın karışık bir planı vardı. Kapıdan önce küçük bir taşlığa geçiliyor, bu taşlığa açılan bir kapıda da iki basamakla salona giriliyordu. Bu salonun karşısına rastlayan bir kapıdan da Hususi Daire ile Harem arasındaki koridora çıkılıyordu (Tuğlacı, 1993).

Resim 2.18 Hususi Daire (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Saray Tiyatrosu; Tiyatro yapıtlarına ve konserlere meraklı olan Sultan II:Abdülhamid' in olasılıkla sarata bağlı İtalyan sanatçıların telkiniyle yaptırdığı ve tasarımı aslında R.D'Arconco ya ait yapıdır. D'Arconco' nun halen Udine Kent Müzesi arşivinde bulunan projesi (Şekil 2.5), Neobarok üslupta ve sıkışıl mekanı son derece ustalıkla kullanıp değerlendiren bir çalışmadır (Batur, 1995).

Şekil 2.5 D'Arconco' nun Tiyatro Eskizi (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Kadınefendiler, Hazinedar Usta , Cariyeler Daireleri; özel bölümün kuzeydoğu ucunda, birbirine camlı geçitlerle bağlanmış pavyonlardır. Harem bölümü yapılarının tümü iki katlıdır (Tuğlacı, 1993).

Resim 2.19 Kadınefendiler Dairesi (Bilgin, 1988)

Günümüzde mevcut olmayan *Usta Kalfalar Dairesi* tiyatronun yanında bulunmaktaydı. *Gedikli Cariyeler Daireleri* de yine tiyatronun yanındaydı. *Kızlarağası Dairesi* haremın kuzey avlusunda olup Sultan II.Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır (Tuğlacı, 1993 ; Batur, 1995).

2.3.3 Yıldız Sarayı Bahçeleri

2.3.3.1 İç Bahçe (Has Bahçe)

Has Bahçe 300m uzunluğunda ve 15-20m genişliğinde olup, içinde ana öge olarak Arap harfleriyle “H” şeklinde, geniş, yer yer bir nehri andıran ana havuz bulunmaktadır (Candan, 1998 ; Kurtay,1994). Havuz boyunca ve tamamen iç tarafa bakan köşkler yapılmıştır. Havuz üzerinde köprüler, karaya birleştiği yerlerde bir nimfeum, tam Avrupa stilinde grottolar, kaskadlar görülür (Kurtay, 1994) (Resim 2.20; Resim 2.21).

Resim 2.20 Hasbahçeden bir görünüm (Bilgin, 1988)

Resim 2.21 Hasbahçeden bir görünüm (Bilgin, 1988)

Kebap Köşkü; Doğrudan doğruya havuzun kıyısında ve havuzun biraz genişlediği bir kesiminde yapılmış, altıgen planlı, demir ve ahşap malzeme ile oluşturulmuş tek katlı bir pavyondur. Sultan II.Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır. Bugün kuzey-güney yönünde görülen iki hacim Abdülhamid döneminden sonra eklenmiştir (Kurtay, 1994). Köşkün aslında kahve ocağı olarak kullanıldığı bilinmektedir (Candan, 1998).

Ada Köşkü; Göldeki büyük adanın tam üzerinde dinlenmek, kahve içmek amacıyla Sultan II.Abdülhamid tarafından yaptırılmış tek katlı bir yapıdır (Resim 2.22). Oturma ve ocak

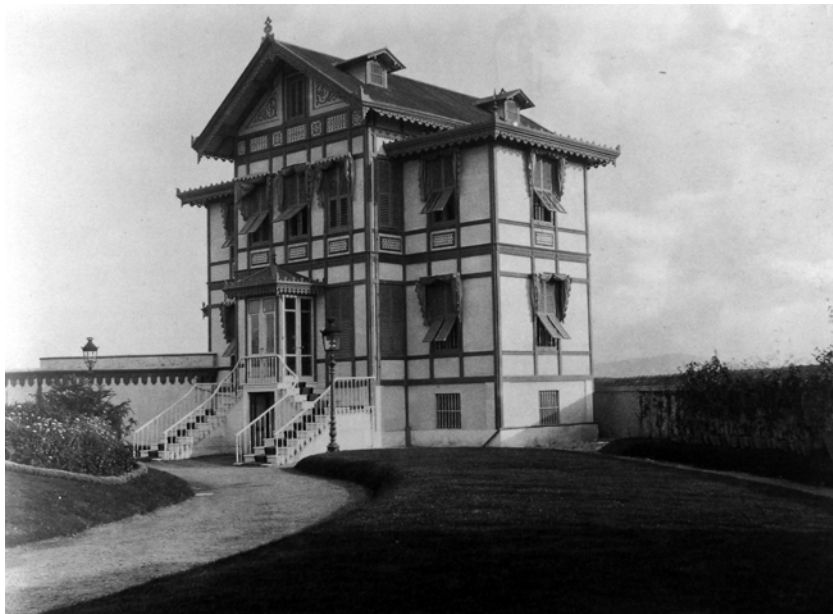
bölümlerinden oluşur. Oturma kısmı adanın tümünü görecektir şekilde konumlandırılmıştır (Kurtay, 1994 ; Candan, 1998).

Resim 2.22 Ada Köşkü (Bilgin, 1988)

Cihannüma Köşkü ; Bahçenin güney ucunda ve bahçedeki en büyük köşktür. Sultan II.Abdülhamid tarafından dinlenme köşkü olarak yaptırılmıştır (Resim 2.23).

Bodrum, zemin, birinci kat ve çatı katı olmak üzere dört kat üzerine kagir olarak inşa edilmiştir. Alt kat servis ve mutfak kısmıdır. Çatı katı ise etrafı dürbünle seyretmek için yapılmış olmalıdır. Bunu kuzeye ve güneye bakan her iki yandaki fener odalarından anlıyoruz (Kurtay, 1994 ; Candan, 1998).

Resim 2.23 Cihannüma Köşkü (Bilgin, 1988)

III.Selim Çeşmesi; Tüm Has Bahçe' nin en önemli yapısıdır. 1805 yılında Sultan III.Selim tarafından yaptırılmıştır. Osmanlı rokoko üslubundadır ve dört cephelidir (Resim 2.24). Kaidesi ve gövdesi mermer olan bu çeşmenin çatısı, ahşap üzeri kurşun kaplamadır (Ezgü, 1962).

Has Bahçe' de bu yapılardan başka Hususi Kütüphane, Marangozhane, Müze, Kameriyeler, Namazgah, Kaskadlar, Grotto ve köprüler bulunur. Bunlardan bazıları günümüze ulaşmamıştır (Kurtay, 1994).

Resim 2.24 III.Selim Çeşmesi (T.B.M.M. Milli Saraylar, 1993)

2.3.3.2 Dış Bahçe

Çadır Köşkü; Sultan Abdülaziz tarafından dinlenme amacıyla yaptırılmıştır. Bina zemin kat üzerine tek kat olarak yapılmıştır. Köşkün boğaza bakan cephesi üç bölümlü olarak ele alınmıştır. Ortada, önünde dört desteğe oturan bir balkon bulunur. Üzeri süslemeli, dışarı taşmış bir silme ile üstten sınırlanan yuvarlak kemerli büyük balkon kapısının iki yanında bitişik iki küçük pencere yer alır. Havuza bakan arka cephe at nalı biçiminde, iki kollu merdiveni olan bir girişe sahiptir (Tuğlacı, 1993) (Resim 2.25).

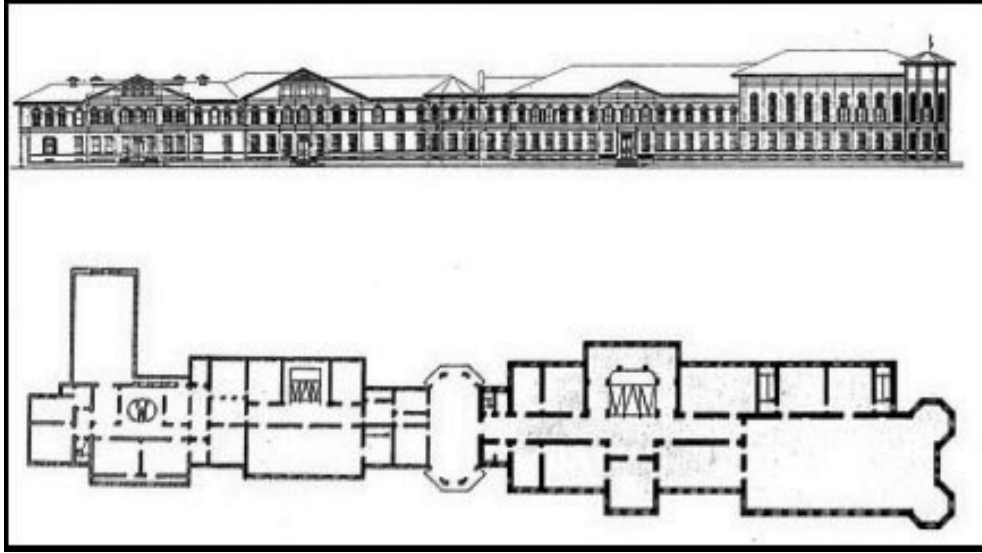

Resim 2.25 Çadır Köşkü (Bilgin,1988)

Şale Köşkü; Yıldız Sarayı' nın günümüzdeki en görkemli yapılarından biridir. Kayıtlarda Merasim Köşkü olarak geçen Şale Köşkü, Sultan II.Abdülhamid döneminde birkaç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu kasa, 1889 yılında Sarkis Balyan tarafından Almanya İmparatoru II.Wilhelm' in İstanbul' a ziyareti nedeniyle ek yapılmıştır. Köşkün harem kısmına doğru uzanan hamam bölümünün üstü bilenemeyen bir tarihte geniş bir tören salonuna dönüştürülmüştür. Ancak asıl ve son değişiklik, 1898 yılında R.D'Aronco' nun Merasim Köşkü' nü inşa ederek yapıyı görkemli salonları olan anıtsal bir tören sarayı haline getirmesidir (Batur, 1993).

Şale Köşkü zemin kat üzerine iki kattır. Zemin kat mutfak ve kalorifer dairesi olarak kullanılır. Yapının her tarafı parke kaplıdır. Köşke karşılıklı altı, birde yanda olmak üzere yedi kapıdan girilir. İçinde 64 oda vardır. Karşılıklı kapılar arasında bulunan üç merdiven alt katı üst kata bağlar (Sevgin, 1966) (Şekil 2.6).

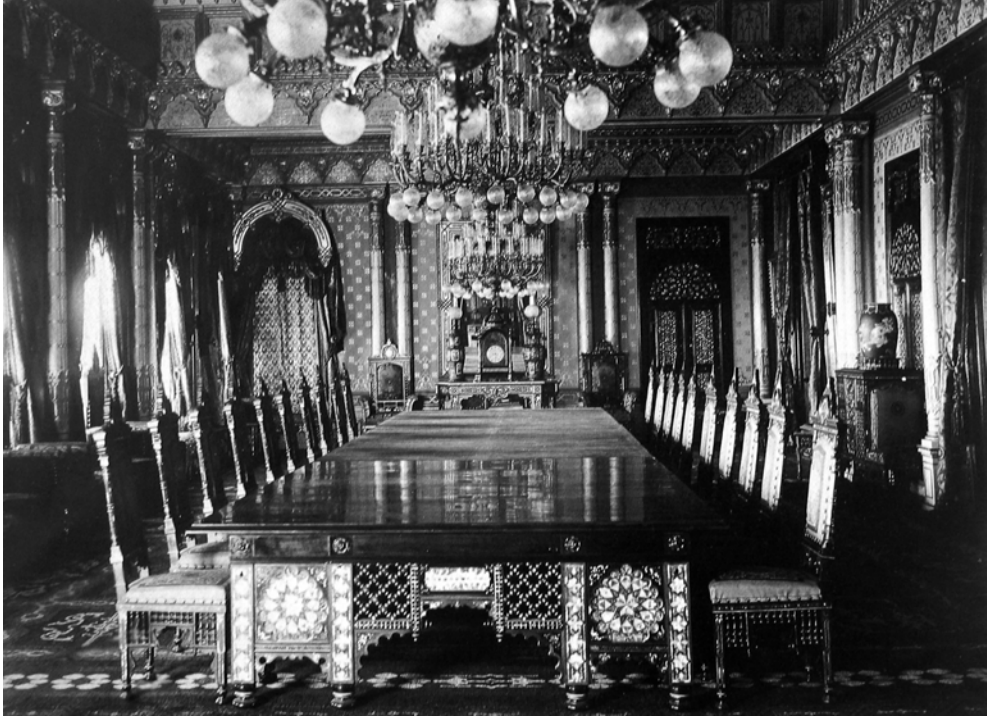
Yapı her ne kadar farklı zamanlarda ve farklı mimarların emeği ile oluşsa da plan ve cephede belirgin bir uyumluluk göstermektedir (Resim 2.26; Resim 2.27; Resim 2.28). İlk yapım tarihinden gelen orijinal çizgiler korunmuş, tasarım üslubu devam ettirilmiştir (Batur, 1995).

Şekil 2.6 Şale Köşkü planı ve görünüşü (Batur, 1993)

Resim 2.26 Şale Köşkü (Bilgin, 1988)

Resim 2.27 Şale Köşkü Merasim Salonu (Bilgin, 1988)

Resim 2.28 Şale Köşkü (T.B.M.M.Milli Saraylar, 1993)

Malta Köşkü; Sultan Abdülaziz döneminde inşa edilmiştir. Mimarı Sarkis Balyan' dır. İki katlıdır, klasist üslupta tasarlanmış olan yapı, içerde de aynı üslubun çizgilerini taşıyan bir dekorasyona sahiptir (Batur,1995 ; Tuğlacı, 1993).

Yapının simetrik olan plan şemasında açık bir geometri okunur. Ortada merkezi bir mekan ve yanlarda buraya açılan hacimler ile bir merdiven düzenlenmiştir. Üst katta da ortada merkezi hol ve iki yanında yan hacimler olan simetrik kurgu tekrarlanmaktadır.

Cephede de plan şemasını doğrudan yansıtan üçlü bir düzen kurulmuştur (Resim 2.28). Malta Köşkü' nün dört adet kapısı bulunmaktadır. Deniz tarafındaki kapının karşısında kuğu motifli bir çeşmenin süslediği mermer havuzlu geniş bir oda mevcuttur. Havuzlu salonun iki tarafında merdivenle çıkılan odaların pencereleri sarı, kırmızı, mavi ve beyaz camlardan yapılmıştır. Üst katta ise havuzlu odanın tam karşısındaki bir merdivenle çıkılmakta olup burada çiçek motifleri ile süslü iki oda vardır (Demirel, 1998).

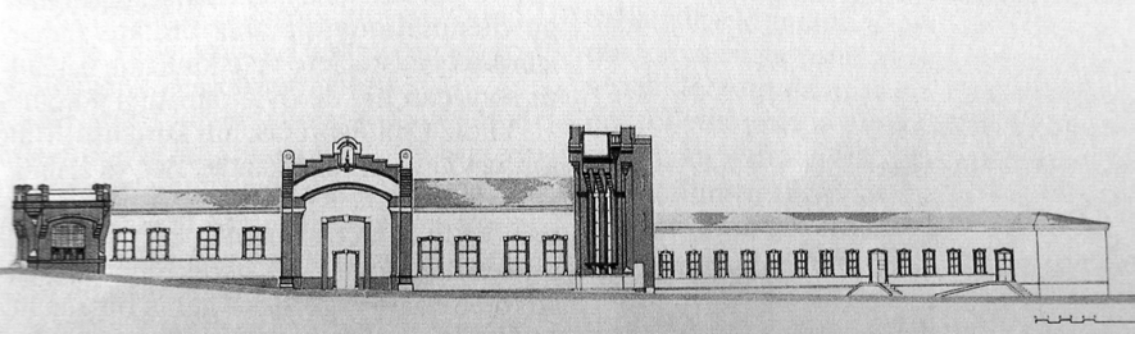

Resim 2.29 Malta Köşkü

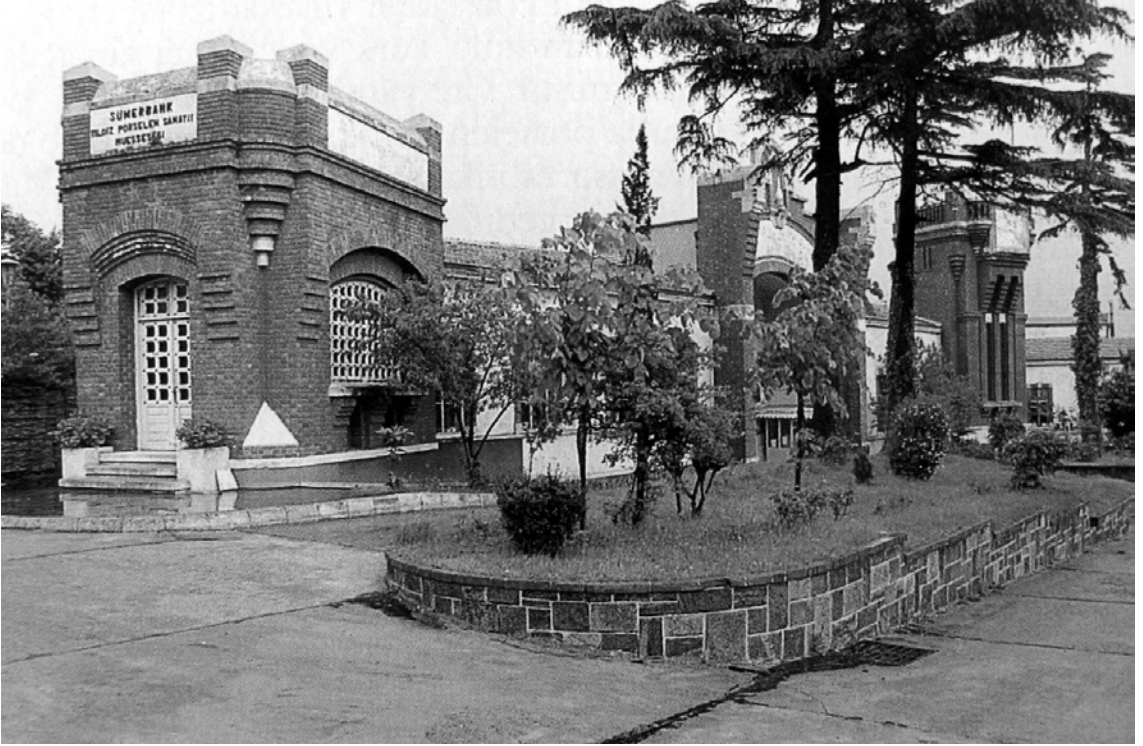
Çini Fabrika-i Hümayunu; Sarayın gereksinimini karşılamak ve Avrupa özellikle de Sevres porselenleri düzeyinde ürün elde etmek amacıyla 1892 yılında kurulmuş olan Çini Fabrikası, 1894 depreminde hasar gören yapılardandı. R.D'Aronco tarafından yenilenen yapı, bir genç Art Nouveau örneği olarak Yıldız Sarayı' nın yapı katoluğunda yer almaktadır (Batur, 1995).

Yıldız Sarayı Dış Bahçesi' nin kuzeydoğu kanadında, tepenin üst kesimindeki platoda inşa edilmiş yapı, başlıca iki bölümden oluşmaktadır. Fabrikanın büyük olasılıkla ilk yapımına ait olan doğu kanadı, dikdörtgen bir plana oturan kagir ve tek katlı bir yapıdır. Güney kanadının

plan ve kitle olarak belli bir geometrisi yoktur. Batıya doğru incelerek uzayan yamuk bir plan üzerinde avluya bakan ön cepheye yönetim odalarının ve ressam atölyelerinin bulunduğu hacimler yerleştirilmiştir (Şekil 2.7), fırınlar arka cepheye alınmıştır (Batur, 1995 ; Tuğlacı, 1993).

Şekil 2.7 Çini Fabrikası Görünüşü (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Resim 2.30 Çini Fabrikası (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Resim 2.31 Çini Atölyesi (Bilgin,1988)

Resim 2.32 Çini Fabrikası (Bilgin, 1988)

Dış bahçede bu yapılardan başka Chester Köşkü, Ziyaret Salonu, Hayvanat Bahçesi, Tamirhaneler de bulunmaktaydı.

3. Y.T.Ü. 'nün KULLANDIĞI YILDIZ SARAYI YAPILARI

3.1 Y.T.Ü. Tarihçesi

Kondüktör Mekteb-i Alisi Dönemi (1911-1922) ; 1911 yılında “Vilayet Nafia İdareleri” nin eski adıyla kondüktör, yeni adıyla tekniker ihtiyacını karşılamak üzere bir okul kurulması düşünülmekteydi. O tarihe kadar tekniker seviyesinde eleman yetiştiren bir okul yoktu.

Divanyolu’ nda şimdiki Sağlık Müzesi olan binada (Resim 3.1) açılan Kondüktör Mekteb-i Alisi ilk öğrencisini 22 Ağustos 1911’ de kaydetmekle öğretime o yılın Eylül ayında başlamıştır. Bazı değişikliklerle Ecole de Conducteur ‘un müfredat programı kabul edilmiştir (İlgım, 1973).

Resim 3.1 Divanyolu’ n da ki Bugünkü Sağlık Müzesi (Uca, 1994)

1913 yılı dönem ara verilmesinde okulun bulunduğu bina hastane yapılmak üzere boşaltılmıştır. Şehremini civarında, Fuad Paşa’ da, sonraları İran Hastanesi olan bir konak kira ile tutulmuştur. 1914 yılına kadar Şehremini’ deki binada kalındıktan sonra, Birinci Dünya Savaşı başlangıcında Çemberlitaş’ ta Karababa Sokağı’nda ahşap bir binaya taşınılmış, savaş sonunda ise dağıtılan Donanma Cemiyeti binasında eğitime devam edilmiştir (İlgım, 1973).

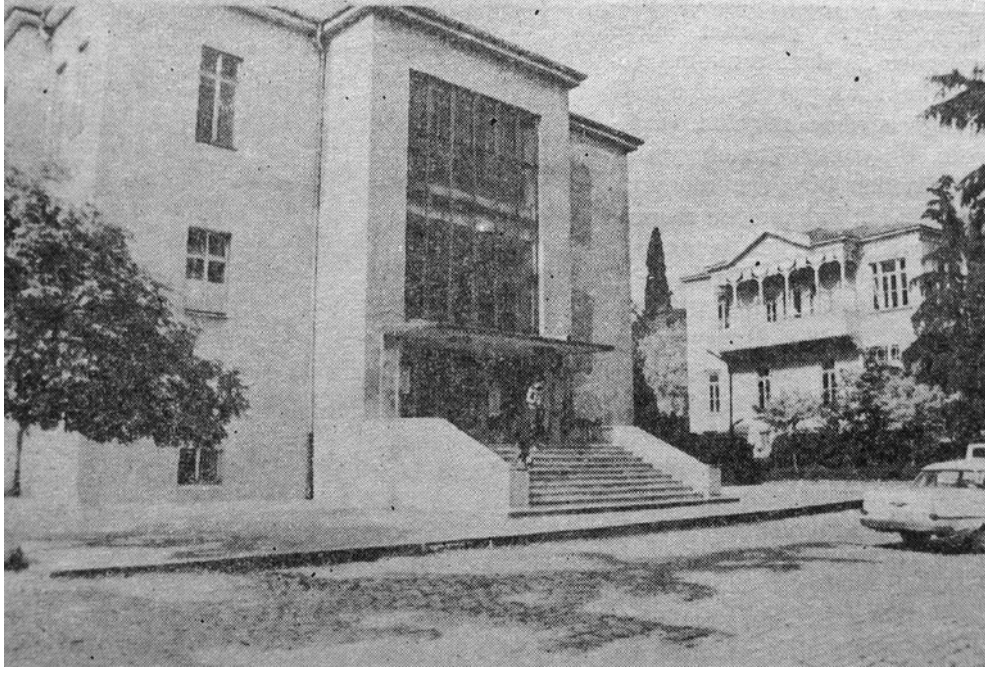
Nafia Fen Mektebi Dönemi (1922-1937) ; 1922 yılında okulun adı Nafia Fen Mektebi'ne dönüştürülmüştür ve 1923' de Gümüşsuyu Kışlası'nın, günümüzde yok olmuş bir kısmında eğitime devam edilmiştir (Resim 3.2).

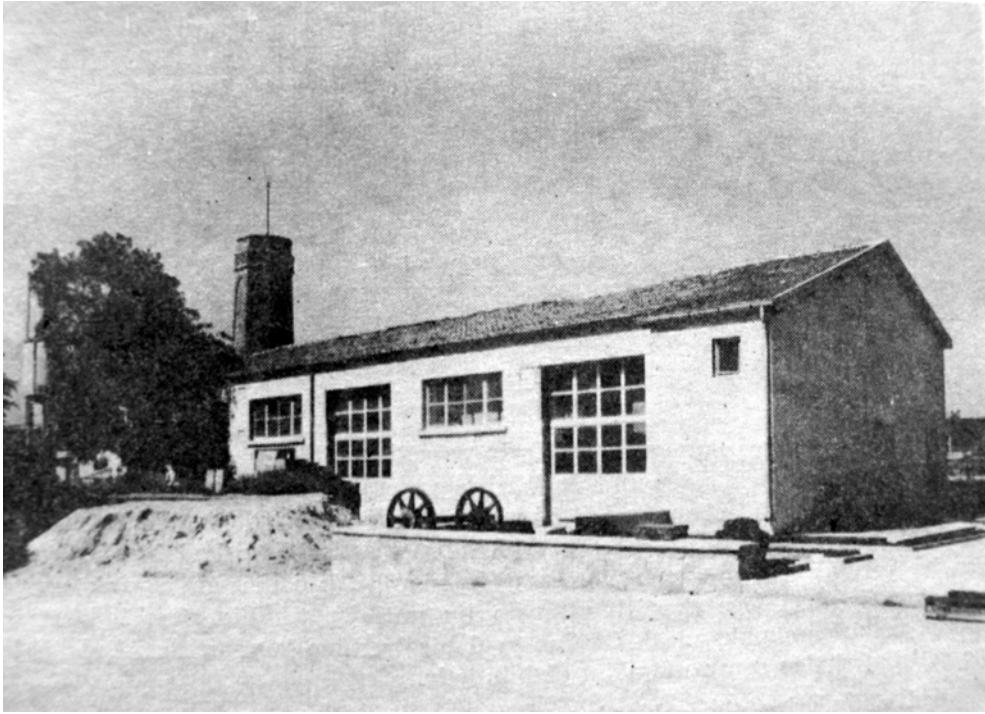
Resim 3.2 Nafia Fen Mektebi Gümüşsuyu Kışlasında (Ilgım, 1973)

1935 yılında Yüksek Mühendis Mektebi'nin genişletilebilmesi hakkında verilen karar üzerine Gümüşsuyu Kışlası' n dan Kuruçeşme' de kira ile tutulan Memduh Paşa Köşkü' ne taşınılmış ve 1937 Nisan ayına kadar bu binada kalmıştır (Ilgım, 1973).

Teknik Okulu Dönemi (1937-1969) ; 2443 sayılı Nafia Vekilliği Teşkilat Kanunu'na ek bir kanunla 1.4.1937 tarihinde Nafia Fen Mektebi lağvedilmiş ve Teknik Okulu kurulmuştur. Bu değişime kadar kalınmış olan Memduh Paşa Köşkü' de artık ihtiyaca cevap veremediğinden bu tarihte Yıldız Sarayı'nın müştemilatında olan bugünkü binaların bulunduğu ikinci Harem avlusuna taşınmıştır (Ilgım, 1973).

Resim 3.3 Eski Öğretim Binası (İlgım, 1973)

Resim 3.4 Eski Fabrika Binası (İlgım, 1973)

İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Dönemi (1969-1982) ; İstanbul Teknik Okulu 1953' e doğru o günün koşul ve olanakları içerisinde önemsiz sayılmayacak bir potansiyel düzeyine erişmişti ama mühendislik ve mimarlık öğrenimi veren ileri bir bilim kuruluşunda bulunması zorunlu olan imkanlardan yoksundu. Araştırma çalışmalarında dış alemdeki gelişmelerden faydalanmak için yabancı kuruluşların sahip olduğu olanaklara sahip olunması gerekliydi. Oysaki günün olanakları hem maddi hem manevi bakımdan tamamen

ters bir görünüş gösteriyordu. Bu yüzden okula bağlı, tam zaman çalışan öğretim üyeleri yerine, gitgide büyüyen, geçici bir öğretim görevlisi sınıfı meydana gelmişti. Çünkü kıdemli ve öğretimde tecrübe sahibi öğretim elemanlarının yıllarca süren fedakar ve feragatli gayretleri kendilerine ne maddi nede manevi bir huzur sağlayamamıştı. Bilimsel çalışmaları şart koşan ve doğal olarak bu çalışmaları gerçekleştirebilecek maddi ve manevi olanakların durumu bunun temel nedenini oluşturuyordu.

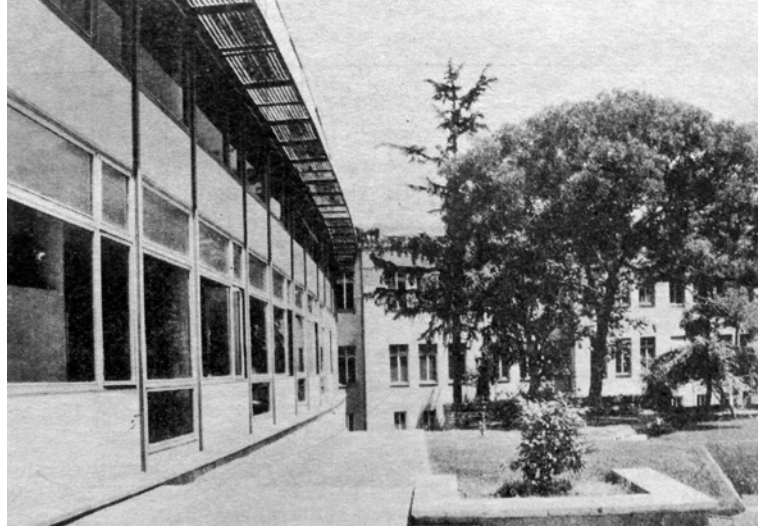
Ayrıca mühendis ve yüksek mühendis, mimar ve yüksek mimar yetiştiren İstanbul Teknik Okulu ile bu okulun benzeri olarak açılması düşünülen öteki teknik okullarına “Teknik Okulu” adının verilmesi, bu adın teknik öğretim alanında çalışan ve orta dereceli okulları da içine alan genel bir deyim olması nedeniyle, birçok karışıklık ve yanlış anlaşılmaya sebep oluyordu.

1960’ dan itibaren okulun verimini her bakımdan zorlamaya başlayan bu etkenlerin giderilmesine yarayacak rasyonel tedbirleri sağlamak üzere, doğrudan doğruya okulca veya kuruluşu yakından tanıyan yetkili kimselerce bazı kanun teklifleri hazırlanmış ve bu yöndeki çalışmalar o tarihten sonra yoğunlaşmıştır.

Yıllarca süren bekleyiş ve uğraşlardan sonra, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri ‘ ni teşkilata kavuşturan kanun nihayet 21.3.1969 yılında meclisten çıktıktan sonra bazı değişikliklerle 3.6.1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve okul artık İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi’ ne dönüştürülmüştür (Ilgım, 1973).

Resim 3.5 Yeni Öğretim Binası (Ilgım, 1973)

Resim 3.6 Akademi kitaplığı (Ilgım, 1973)

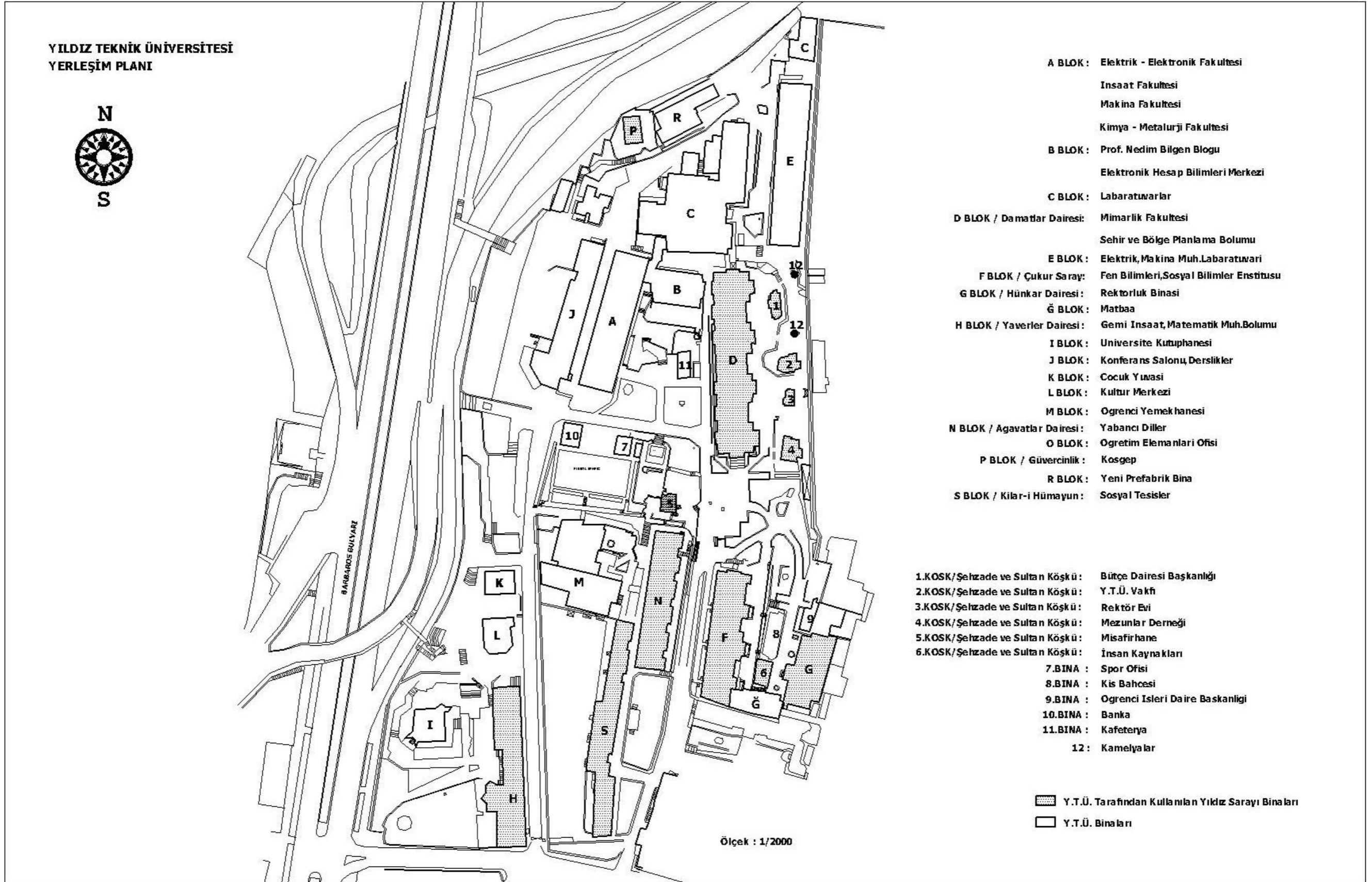
Yıldız Üniversitesi Dönemi (1982-1992) ; 1971 yılında çıkarılan kanunla Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri' ne bağlanan Yüksek Okulları, Kocaeli Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ve Kocaeli Meslek Yüksekokulu'nun ilgili fakülte ve bölümlerinin İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ile birleştirilmesiyle Yıldız Üniversitesi 30 Mart 1983 yılında kurulmuştur (Dölen, 1994).

Yıldız Teknik Üniversitesi Dönemi (1992-) ; 3 Temmuz 1992 tarihli ve 3837 numaralı kanun ile üniversitenin adı Yıldız Teknik Üniversitesi olarak değiştirilmiştir. Yıldız Teknik Üniversitesi günümüzde, rektörlük, elektrik-elektronik, inşaat, makine ve mimarlık fakültelerinin bulunduğu Yıldız'daki ana kampus, fen-edebiyat ve kimya-metalurji fakültelerinin bulunduğu Şişli Kampüsü, meslek yüksekokullarının bulunduğu Ayazağa Kampüsü ve Davutpaşa Kampüsü olmak üzere dört kampüste öğretim faaliyeti göstermektedir (Dölen, 1994).

Resim 3.7 Yıldız Teknik Üniversitesi

3.2 Y.T.Ü. 'nün Kullandığı Yıldız Sarayı Yapıları

Şekil 3.1 Yıldız Teknik Üniversitesi Vaziyet Planı

3.2.1 Hünkar Kasrı (Valide Sultan Dairesi)

Sarayın en eski yapılarından olan bina, 1945 yılında Harp Akademileri'nin Ankara'ya taşınmasından sonra o tarihlerde okulu ziyaret eden Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün onayı ile İstanbul Teknik Okulu'na (Yıldız Teknik Üniversitesi'nin o dönemki adı) tahsis edilmiştir. Oldukça harap durumda olan yapı iki büyük onarım geçirmiş, 1940'larda, yıkılmış bölümlere betonarme kısımlar eklenirken, 1985 yılında ise yapıya bir ek bina ile (bugün üniversitenin Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) bugünkü halini almıştır (Binan, 1994). Hünkar Dairesi, halen Yıldız Teknik Üniversitesi'nin Rektörlük Binası olarak kullanılmakta olup, giriş kapısı da üniversite tarafında bulunmaktadır (Resim 3.8).

Resim 3.8 Valide Sultan Dairesi'nin bugünkü durumu

3.2.2 Çukur Saray

Sultan II.Abdülhamid döneminde yapılan ve günümüzde ukur Saray adı ile bilinen bina, Sarayın Şale Köşkü' n den sonraki en büyük binasıdır. Mimarı ve kesin yapılış tarihi belli değildir. Sarayda yaşayan bekar ve dul sultanların konutu olarak kullanılmıştır. 1937 yılında küçük bir onarım geçirerek uzun yıllar Yıldız Teknik Okulu'nun öğrenci yurdu olarak kullanılmıştır (Binan, 1994) (Resim 3.9).

Günümüzde ise Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sosyal ve Fen Bilimleri Enstitüleri, Yıldız Teknik Üniversitesi Mezunlar Derneği ile üniversiteye ait bazı yönetim birimlerinin kullanımındadır (Resim 3.10).

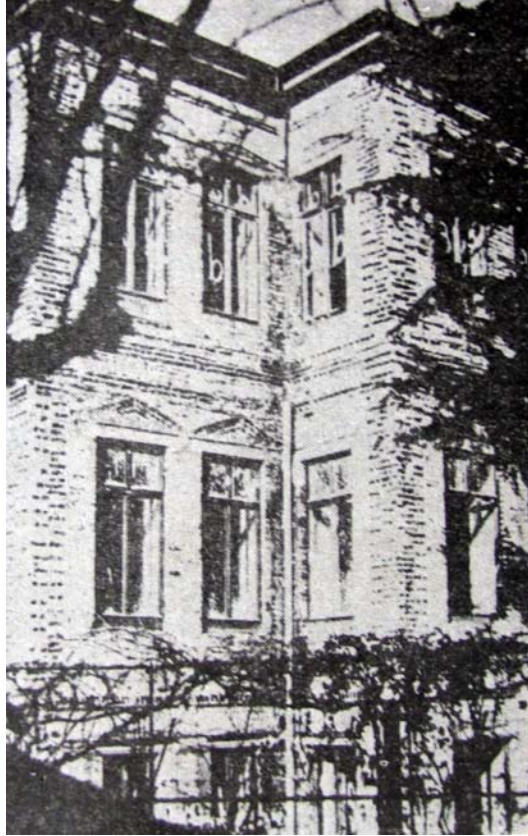

Resim 3.9 ukur Saray (Ilgım, 1973)

Resim 3.10 ukur Saray'ın bugünkü durumu

dönüştürülmüştür. Yapının eski durumunu kısmen de olsa gösteren ve 1939 yılı yenilemesinde çekilmiş olan fotoğrafta görülen ve muhtemelen harap durumda olan dış cephe süsleme elemanları, silmeleri, kat kornişleri, pencere söve ve alınlıkları tümüyle kaldırılmıştır. Büyük bir ihtimalle, yığma yapının zorlamasından dolayı mevcut doluluk ve boşluk düzenine uyulmuş ve merdiven evleri, giriş ve arka cepheler, yukarıdan aşağıya camekan yapılmış, dış cephenin kagir kısımları da dönemin mimari anlayışına uygun tarak sıva yapılarak tamamlanmıştır.

Resim 3.11 Damatlar Dairesi (Ilgım, 1973)

Yapılmış olan müdahale günümüzün bakış açısıyla doğru bir restorasyon olarak kabul edilemez ancak korunması gerekli yapı kavramının çok sınırlı olduğu bir dönemde gerçekleştirilmiş, mimari ve yapısal özellikleri açısından çok nitelikli bir yenileme olan bu müdahale ile yapı korunması gerekli niteliklerini kaybetmiş olmasına rağmen çevresine yeni bir değer ve bütünlük kazandıracak mimariye sahip olmuştur.

1939-1940 yıllarında, Teknik Okul tarafından kullanılmaya başlayan bu yapı, o tarihten günümüze, küçük onarımların dışında, iç ve dış mimarisini etkileyen bir dizi müdahaleye de uğramıştır. Kürsülere ayrılan bölümlerin yetersiz olması nedeniyle, ara katlar yapılmıştır. Bütün mekanlarda kirişleri kapatan asma tavanlar kaldırılmış, yapının doğu ve batı yönlerindeki merdiven evlerinin cephelerinin camekanları kaldırılmış yerine daha dar ve ısı

kaybı az olan bugünkü cepheler yapılmıştır (Resim 3.12). Yapının ihtiyaca cevap verememesi nedeniyle 1992 yılında başlatılan bir müdahale ile yapının çatı arası kullanılabilir seminer odaları ve atölyelerden oluşan mekanlara dönüştürülmüştür (Binan, 1994).

Resim 3.12 Damatlar Dairesi'nin bugünkü durumu

3.2.4 Agavat Dairesi

Ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmeyen bu bina, Sultan II.Abdülhamid döneminde alt kademelerdeki harem ağalarının konutu olarak kullanılmıştır (Ezgü, 1962). Bazı kaynaklarda binanın bir bölümünde çok değerli mutfak malzemelerinin korunmuş olduğu belirtilirken, bazı kaynaklarda ise bu eşyaların Agavatlar Dairesinin yanında bulunan Kılar-i Hümayun' da bulunduğunu söyler (Tuğlacı, 1993 ; Ezgü, 1962). Agavatlar Dairesi cumhuriyet döneminde Polis Okulu, Konservatuar ve Barbaros İlkokulu olarak kullanıldıktan sonra, 1996 yılında Kültür Bakanlığı'ndan Yıldız Teknik Üniversitesi' ne devir olmuştur. Halen üniversitenin Sanat ve Tasarım Fakültesi ve Yabancı Diller Bölümü' nün kullanımındadır (Küçükcan, 1999) (Resim 3.13).

Resim 3.13 Agavatlar Dairesi'nin bugünkü durumu

3.2.5 Yaverler (Seçme Süvariler, Hünkar Çavuşları) Dairesi

Sultan II.Abdülhamid döneminde küçük rütbeli Yaverler ile Hünkar Çavuşları ve Dragon'ların (Seçme Süvariler) kışlası olarak yapılmıştır. 1925 yılında ilk Mülkiye Mektebi burada öğretim yapmıştır. Daha sonra Sağırlar Okulu ve üniversitenin Meslek Yüksek Okulu olarak kullanılmıştır (Resim 3.14). Halen üniversitenin İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi olarak kullanılmaktadır (Küçükcan, 1999) (Resim 3.15).

Resim 3.14 Sağırlar Okulu (Cezar, 1983)

Resim 3.15 Yaverler Dairesinin bugünkü durumu

3.2.6 Kılar-i Hümayun

Kılar-ı Hümayun, Hamidiye Camii'nin karşısında yer alan ve zamanın servis kapısı olarak kullanılan, günümüzde ise Yıldız Teknik Üniversitesi'nin girişi olan kapıdan girildiğinde sağ tarafta yer alan bahçede bulunmaktadır. Yapı aynı zamanda Büyük Mabeyn ve Set Köşkü'nün alt kotunda bulunan ve Valide Kapısı'na çıkan yokuşta yukarıdan ikinci kapı olan Koltuk Kapısı'ndan girildiğinde de sol tarafta kalmaktadır.

Yapım zamanı ve mimarı bilinmemekle birlikte muhtemelen Sultan II. Abdülhamid döneminde yapıldığı düşünülmektedir. Bu yapıda Kilercibaşı'nın ve kilercilerin kaldığı bilinmekle beraber kıymetli sofrta takımları da muhafaza edildiği söylenir (Ezgü, 1962).

Cumhuriyet döneminde Harp Akademileri aile lojmanı olarak kullanılan yapı 1975 yılından sonra Kültür Bakanlığı bünyesine girmiştir. Yapı Kültür Bakanlığı tarafından 2004 yılına kadar lojman olarak kullanılmıştır. 2004 yılında el değiştirerek Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesine katılmıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi bu yapıya Sanat ve Tasarım Fakültesi'nin dersliklerini, öğretim üyelerine ait odaları, sanat dallarına ait odaları ve idari personeli taşımayı planlamaktadır (Resim 3.16).

Resim 3.16 Kılar-i Hümayun'un bugünkü durumu

3.2.7 Güvercinlik

Üniversitenin kuzey tarafında bulunan Güvercinlik Binası, Yıldız Sarayı'nın tüm arazisi dikkate alındığında en yüksek noktaya inşa edilmiştir. İşlev bakımından çok ilginç bir özelliğe sahiptir. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ülkü Altınoluk 'tan alınan bilgilere göre bu bina, hem güvercinler için büyük bir yuva hem de su sarnıcı işlevini görmüştür. Binanın zemin katındaki bölüm bölüm yapılmış haznelerde biriken güvercin dışkılarının suyla karıştırılmasıyla oluşan gübreli su, yabancı uyruklu bahçıvanların gözetimindeki her zaman bakımlı olan saray bahçelerinin sulanmasında kullanılmıştır.

Bugün ise Güvercinlik binasının iç kısımları bürolar haline dönüştürülmüş ve 1997 yılından itibaren KOSGEB ile Türk Patent Enstitüsü' nün kullanımına verilmiştir (Küçükcan, 1999).

Resim 3.17 Güvercinlik

3.2.8 Kameriyeler

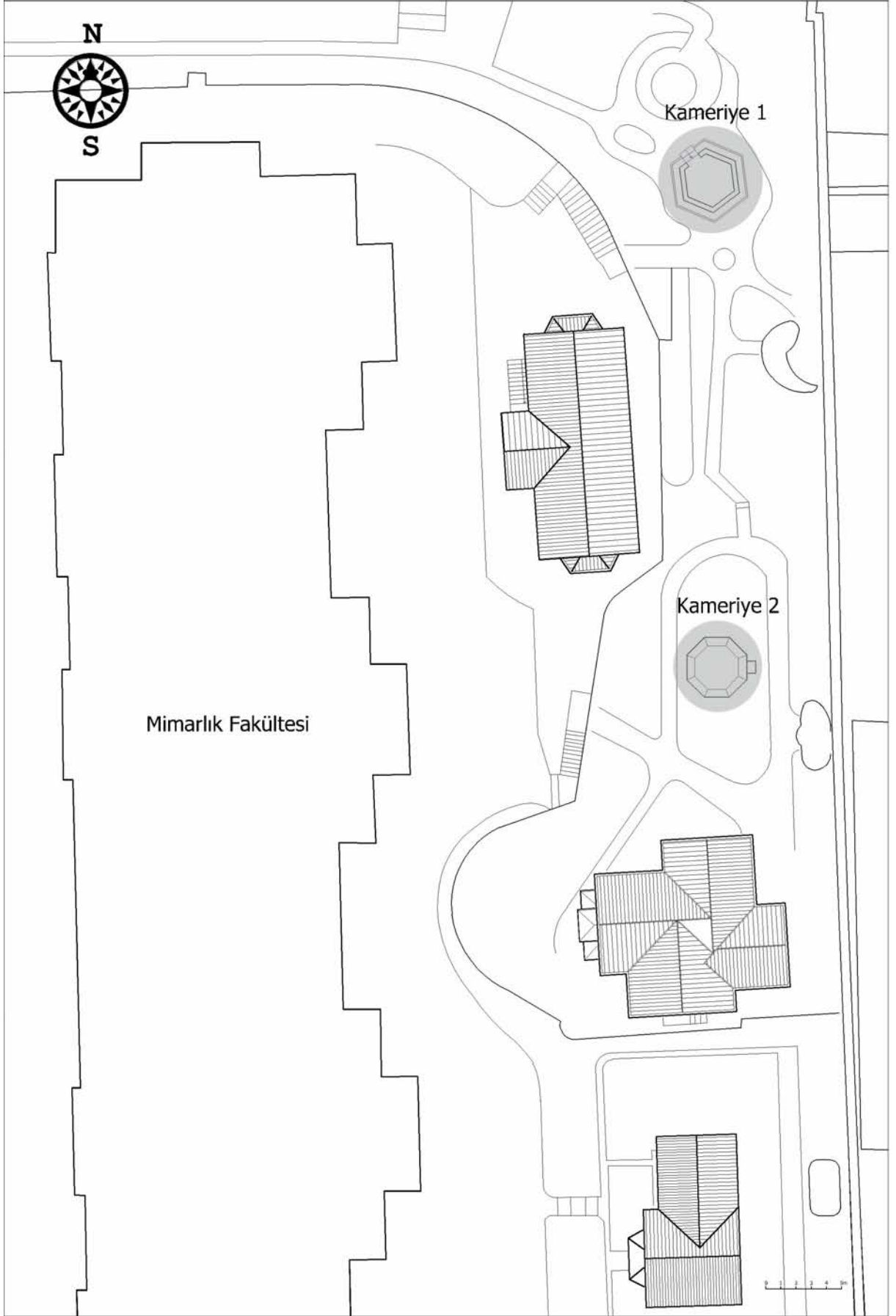
Yaklaşık elli hektarı bulan bir arazi üzerinde bulunan Yıldız Sarayı'nda devrin tüm olanakları kullanılarak yapılan köşkların güzelliklerine, kameriye, set, seki, revak, limonluk ve sera gibi esas yapıyı tamamlayıcı mimari peyzaj objeleri de eklenmelidir. Kameriyeler ise, saray bahçelerindeki en önemli mimari objelerdendir. 1890'lı yıllarda, endüstrinin getirdiği yeniliklerden, Barok ve Art Nouveau üsluplarının sentezinden oluşmuş dökme ve dövme demirden yapılmış madalyonlu, çiçekli, heykelli, taçlı kameriyeler, buraya özgün ve işlevsel birer bahçe mobilyasıdır (Altınoluk, 1985).

Yıldız Sarayı bahçelerinde bulunan kameriyelerden altı adedi günümüze ulaşmıştır. Bunlardan iki adedi Yıldız Teknik Üniversitesi bahçesi içerisinde yer almaktadır. Birincisi Harem bahçesinin üniversite tarafında kalan bölümünde yer alan kameriyedir. Basamakla çıkılan altıgen kameriyenin zemini orijinal karo mozaiktir.

İkinci kameriye, basamakla çıkılan sekizgen bir yapıdır. Türkiye' de tek olduğu söylenen Çin Şemsiye Ağacı'nın gölgesinde bulunan bu kameriyenin çevresinde ise, divit yapmaya yarayan bitkiler bulunmakta idi. Sarmaşık gülleri ve palmyeler arasında yer alan bu kameriyeler, saray zamanında ahşap Şehzade Köşkları'nın arkasındaki bahçede yer almakta ve birbirine su elamanları ile bağlı farklı rustik kaskadların ve havuzların oluşturduğu sistemin parçalarıydılar. 18. yüzyıl naturalistik İngiliz bahçe sistemi ile Türk bahçelerinin özelliklerini yansıtan Yıldız Sarayı bahçelerindeki bu kameriyeler, o devirde önemli bir doğayla iç içe dinlenme olanağı idi. Abdülhamid' in sarayla sınırlı olan yaşamı dikkate alındığında da bu olanağın değeri de ortaya çıkmaktadır (Altınoluk, 1985).

1983 yılında Hünkar Dairesi'ni restorasyonu sırasında o dönemki rektörün isteği doğrultusunda, birinci kameriye, A blok binasının önündeki bahçeye (Resim 3.20; Resim 3.21), ikinci kameriye ise kış bahçesinin yanına yanmış olan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün bulunduğu alana taşınmıştır (Resim 3.26; Resim 3.27). Kaideleri boş kalan bu kameriyeler yeni yerlerine adapte olamamış ve kullanılmamaktadırlar. Kameriyelerin eski yerlerine taşınmaları bir, kültüre saygı gereğidir (Şekil 3.3).

1 ve 2 numaralı kameriye kaidelerinde günümüzde çeşitli bozulmalar gözlenmektedir (Resim 3.18, Resim3.19). Bu kaidelerin onarılıp (Şekil 3.4, Şekil 3.5) kameriyelerin orijinal kaidelerine taşınmaları sağlanmalıdır. Bu çalışmalar yapıldığı takdirde kameriyelerin nasıl görüneceği ile ilgili küçük bir çalışma yapılmıştır (Resim 3.22, Resim 3.23, Resim3.28).

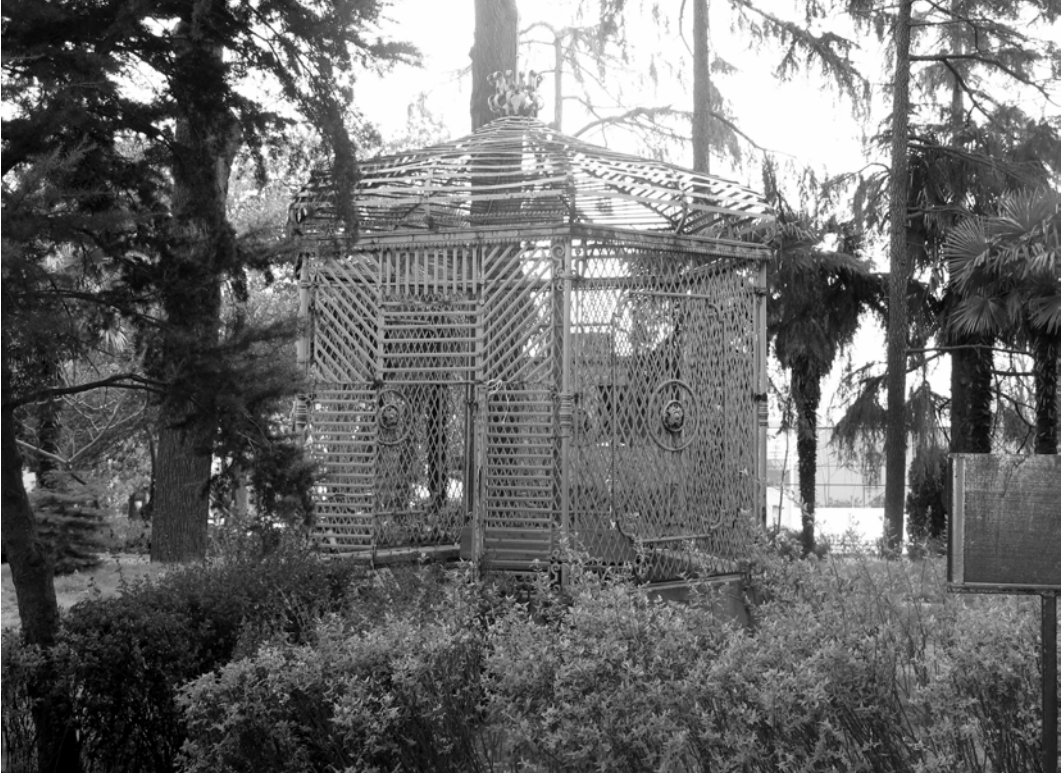
Şekil 3.3 Kamariyelerin orijinal yerlerini gösteren vaziyet planı

Resim 3.18 Kameriyel kaidesi

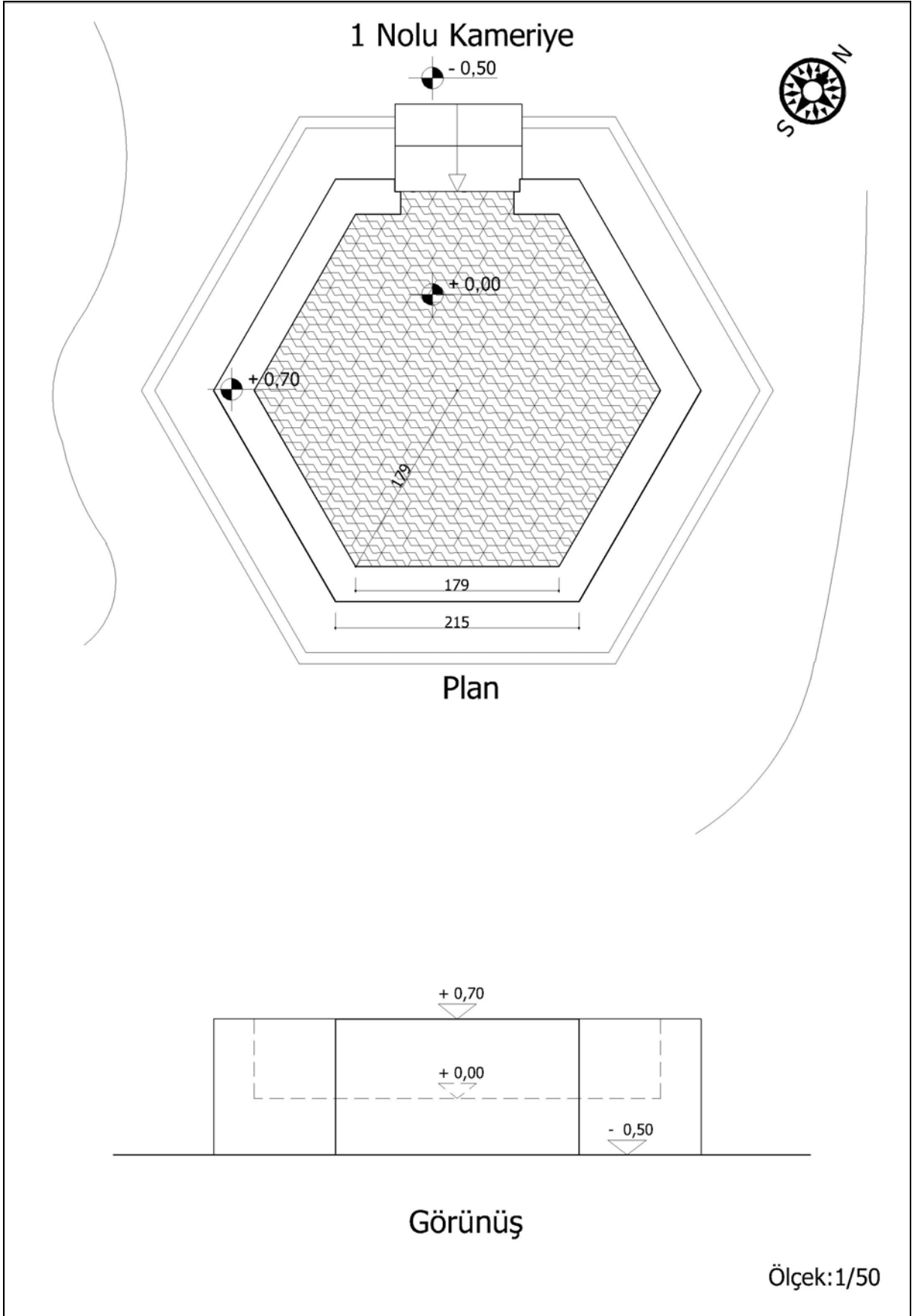
Resim 3.19 Kameriyel kaidesi

Resim 3.20 Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriyel

Resim 3.21 Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriyel

Şekil 3.4 Kamberiye1 Kaidesi

Resim 3.22 Kameriye1'in orijinal kaidesine taşındığı takdirdeki görünüşü

Resim 3.23 Kameriye1'in orijinal kaidesine taşındığı takdirdeki görünüşü

Resim 3.24 Kameriye 2 kaidesi

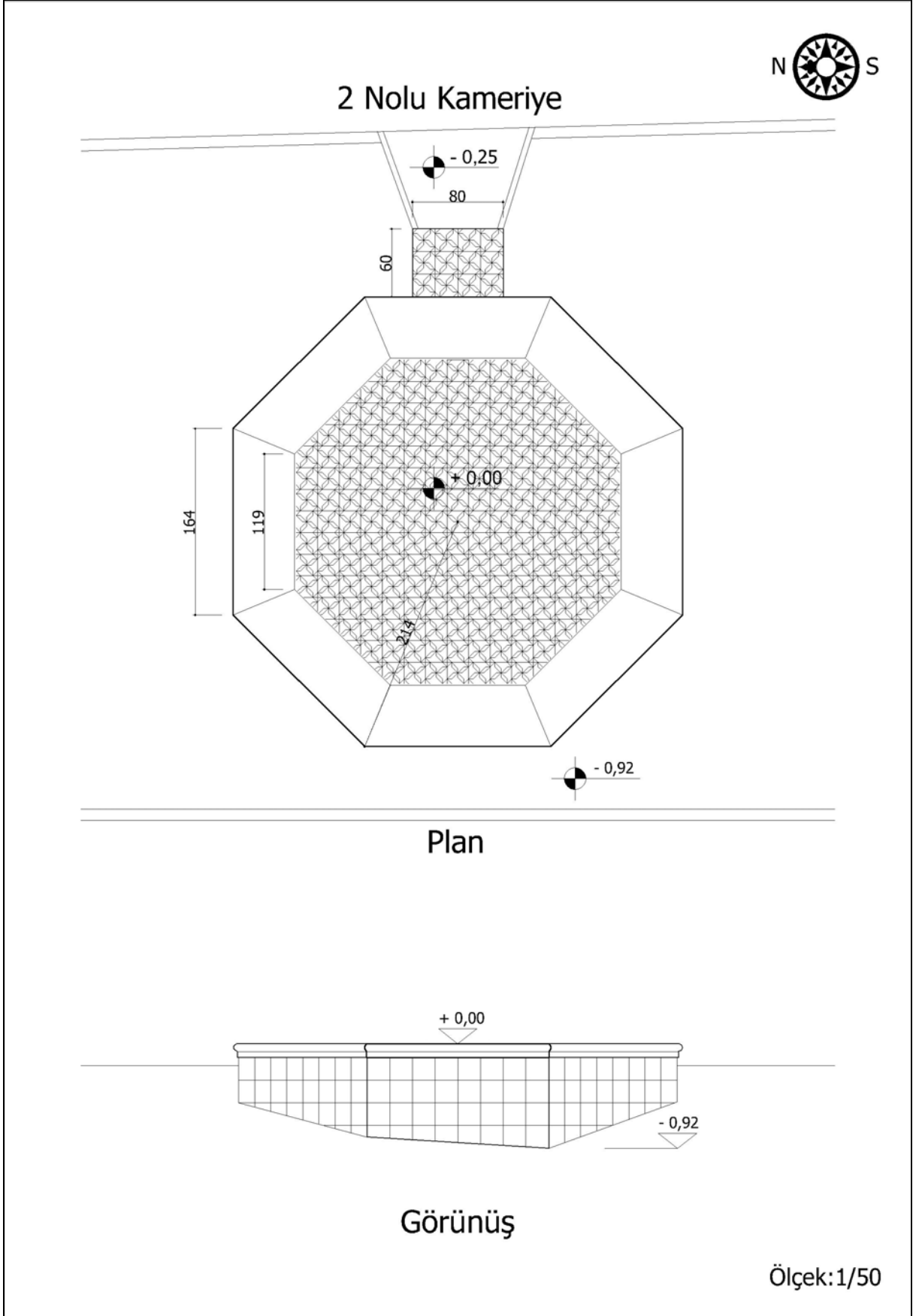
Resim 3.25 Kameriye 2 kaidesi

Resim 3.26 Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriye2

Resim 3.27 Orijinal yerinden taşınmış olan Kameriye 2

Şekil 3.5 Kameriye 2 kaidesi

Resim 3.28 Kameriye2'nin orijinal kaidesine taşındığı takdirdeki görünüşü

3.2.9 Şehzade ve Sultan Köşkleri

Bugün mevcut olan altı adet Şehzade Köşkü Yıldız Teknik Üniversitesinin bünyesinde çeşitli işlevlerde kullanılmaktadır. Bunların ilk dördü mimarlık fakültesinin doğusunda, beşinci köşk mimarlık fakültesiyle Agavat dairesi arasında, altıncı köşk ise Çukur Saray ile Hünkar Kasrı arasında kış bahçesinin yanında bulunur. Bir diğer köşk Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü 1973 yılında yanıcıya kadar üniversitenin kullanımda olup günümüzde mevcut değildir.

4. YILDIZ SARAYI ŞEHZADE KÖŞKLERİ

4.1 Kasır ve Köşklerin Tanımlanması

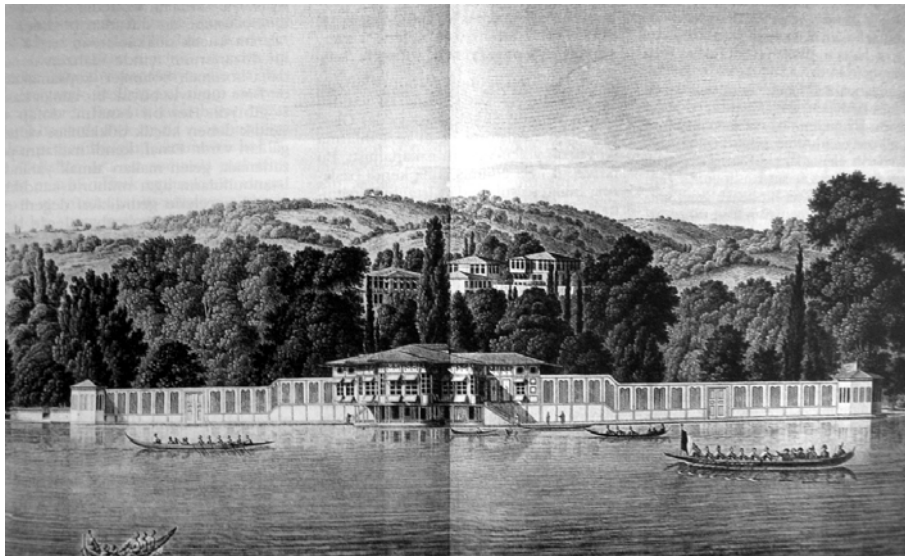
Kasır, sözcük anlamı olarak “Köşk” demektir. Bu sözcük, Kamus-u Osmani’de “Kâşane”, “Köşk” olarak açıklanmıştır. Kaşâne ise; kışlık ve şahnişli hane, sohbet için ayrılmış mekan, harem hücre, yatak odası, yuva şeklinde açıklanmıştır. Arapça kökenli sözcüğün aslı “kasır” dır. Fakat bugün söylenişi daha kolay olduğu için “kasır” şeklinde ifade edilmektedir. Kasır, hükümdarın ve bu ülkeye sahip olanların düşman ve yerli halk tarafından yapılacak saldırılara karşı korunmak için surlar ve kalelerle savundukları mesken binalardır (Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 1946). Kasır, Arap mimarisinde daha çok kent dışında bulunan kale görünüşlü, savunmaya çok elverişli köşkler için kullanılan bir sözcüktür. Türk Tarihi’nin Anadolu Beylikleri ve Osmanlı İmparatorluğu’nun yükselme dönemlerinde de kent merkezinden oldukça uzak bölgelerde veya kırlarda yapılan bu yapılar, “Kasır” diye isimlendirilmiştir (Atasoy, 1972). Ortaçağ’da kasırlar, Avrupa beyliklerinde görülür ve bunlara önce Latince’de kale anlamındaki Castellum sözünden alınarak Castel, sonra (Chateau) Şato denilmiştir. Bu yapılar, etrafı surlar ve hendeklerle çevrilmiş kuleli taş binalardır. Genellikle, şehir ortasında veya yakınında, arazinin en yüksek yerine ve kayalar üzerine yapılmışlardır. Türkler, bu gibi kale şeklindeki savunmalı meskenlere, kasır kelimesinden yola çıkarak, “hisar” demişlerdir. Hisar, iç kale ve erk, yani içinde hükümdar ve maiyetiyle askerlerin sığındığı kale anlamındadır. Kasır sözcüğü de, padişahların saraydan daha küçük olarak civarda yaptırdıkları, mevsim geçirmek için, dinlenmek ve avlanmak amacıyla birkaç gün oturdukları yapılar için kullanılmıştır. Kağıthane, Göksu, Beykoz kasırları gibi. Buna göre kasır, Fransızların hükümdar ve prenslerin ikameti için kullandıkları, korunmalı ve korunmasız meskenlerine verilen şatonun karşılığı olmuştur (Arseven, 1948).

Osmanlı İmparatorluğu’nun duraklama ve gerileme devirlerinde kasırlar, sert ve askeri niteliklerinden kurtulmuşlar, daha çok dinlenmek ve avlanmak için, hoş ve neşeli saatler geçirilen yerler haline dönüşmüşlerdir. Birbirlerine çok yakın anlamda olmalarına rağmen, kasır ve köşk kelimeleri, Osmanlı mimarisinde farklı anlamda kullanılmaktadır. Kasır, sadece padişaha veya padişahın çok yakınlarına ait yapılara denirken, ileri gelen kişilerin yaptırdıkları özel konutlar, kasırdan daha büyük olsalar bile yalnızca “köşk” diye isimlendirilirdi. Buna karşılık, bazı durumlarda padişahın yaptırdığı çok küçük ölçülerdeki yapılar “kasır” diye isimlendirilirdi. Kasır; saray ve köşk arasında, saraydan küçük, köşkten büyük anlamında, yalnız hanedandan olan kişilerin oturabileceği bir yer olarak

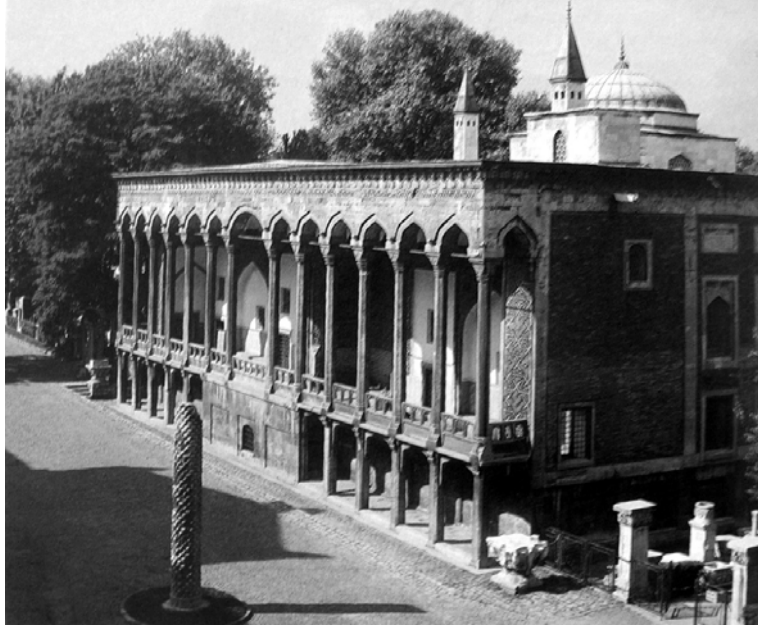
düşünülmelidir.

19.yüzyıl'da çok kullanılmış “kasır” kelimesi, İmparatorluğun çökmesi ile anlamını yitiren bir sözcük haline gelmiştir. Bugün “kasır” sözcüğü, sayıları pek fazla olmayan bazı tarihi yapıları adlandırmada kullanılmakta, dilimizi özleştirme çabalarıyla işlevini yitirerek, aslında Farsça kökenli, fakat dilimizde çok daha yaygın şekilde kullanılan “ köşk” sözcüğüne yerini bırakmaktadır.

Genellikle şehir dışında, uzak av bölgelerinde daimi oturma amacıyla değil, dinlenme amacıyla yönelik olarak yapılan padişahlara ait kasırlar ile yine padişahlara ait olup, saray kompleksi içinde bir bölüm halinde yer alan, yada zengin ve soylu aileler tarafından bir bahçe içinde ana yapıdan bağımsız nitelikte, daha küçük yapılar şeklinde yapılan köşkler ise, sarayla birlikte konut yapıları olarak Osmanlı sivil mimarisinin en abidevi örnekleridir (Sözen, 1990). Saray yapıları içinde yer alan köşkler bahçelerde, kırlarda, açık yerlerde yer alan kısa süreli dinlenme ve oturma mekanlarıdır. Biçimlenme ve üsluplarına göre köşk, kasır, villa gibi adlar alan yapıların içleri ve dışları süslüdür. Yapılar tek başına olabildiği gibi birleşik de olabilir. Osmanlı padişahları dinlenmek ve eğlenmek amacıyla birkaç saatlerini veya günlerini köşklere geçirirlerdi. Bu nedenle köşkler Osmanlı saray mimarisinin değişmez yapısıdır. Çoğunlukla kagir olan yapıların küçük saray gibi olanlarının içlerinde taş, mermer ve çini kaplamalara rastlanabilir. Köşklere içi dönemin süsleme anlayışına göre bezenirdi. Esas girişin bulunduğu cepheler önemli ve süslüdür. Yan kısımlarda da girişler bulunabilir. Osmanlıların sevdiği yapı tiplerinden köşklere 19. yüzyıldan sonra daha az yapılmıştır. En önemlileri; Çinili Köşk, Küçüksu Kasrı, İhlamur Kasrı, Bebek Köşkü; Cihannüma Köşkü, Şale Köşkü, Maslak Köşklere; III.Osman Köşkü vb. sayılabilir (Binan, 1994).

Resim 4.1 Melling' in Bebek Kasrı Gravürü (İstanbul Ansiklopedisi,1994)

Resim 4.2 Çinili Köşk (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Resim 4.3 Maslak Kasrı (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Resim 4.4 Ihlamur Kasrı

Resim 4.5 Küçüksu Kasrı (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Resim 4.6 Cihannüma Köşkü (Bilgin, 1988)

Resim 4.7 Şale Köşkü (Bilgin, 1988)

Hükümdarlar, her dönemde biri resmi oturma yeri, diğeri de yazlık veya başka amaçlarla kullanılan saraylara sahiptirler. İstanbul'un Türkler tarafından alınmasından sonra hükümdarın ilk resmi makamı Beyazıd (Eski Saray) olmuş, daha sonra İstanbul'da sırası ile Topkapı Sarayı (Yeni Saray), Beşiktaş Sarayı (Dolmabahçe Sarayı), Yıldız Köşkü hükümdarın resmi mekanları olarak belirlenmiştir (Eldem, 1969).

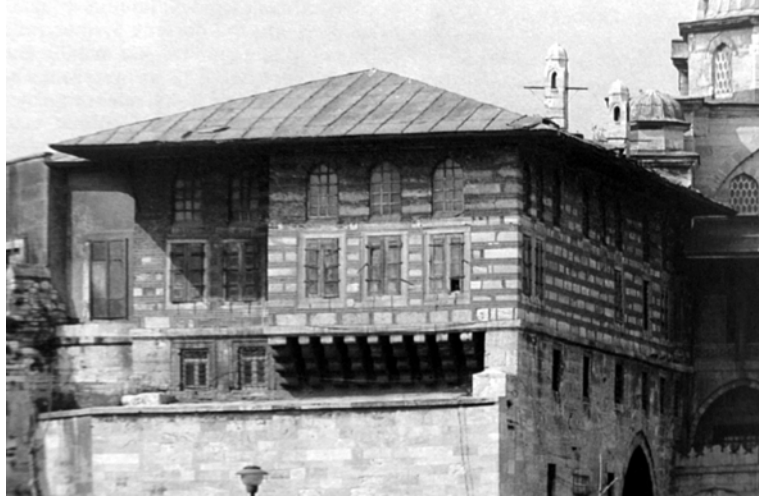
Resmi sarayların yanı sıra, kent dışında mevsime göre üç veya dört ay açık kalan bazı saraylar da yapılmıştır. Bu sarayların bir bölümü resmi sarayda yaşayan kişileri içine alacak kadar büyük olmalarına karşın, bir bölümü de oldukça küçük planlanmış ve bu küçük saraylarda padişahın çok yakınları ikamet etmiştir. Bu sarayların yanında, bir günlük veya birkaç saatlik ziyarete açılan saray ve kasırlar vardır. Bunlara gidiş, saray tabiriyle “biniş” tir (Şehsuvaroğlu, 1954). Bunlar saraylardan daha küçük ölçülerde, her gereksinimin karşılanmadığı, şehirden uzak bahçelerde, koru içlerinde, deniz kıyılarında veya mesirelerde bulunur, “biniş” anında açılır, diğer günler bostancıların koruyuculuğu altında kapalı tutulurdu. “Biniş”, kullanılacak köşkün açılması, etrafındaki koruyucu perdelerin çekilmesi, uygun döşeme takımlarının yerlerine yerleştirilmesi, içerdeki kılıf, muhafaza bez ve perdelerin kaldırılması anlamına gelmektedir. Kasırlarda, padişahın kısa da olsa geceleme nedeniyle, maiyet binası ile has ahırlar gibi yan yapıların yapılması gerekmiştir. Biniş kasırlarının bazıları padişahın sık sık uğradığı yerler haline dönüşebilir, o kasır bu dönemlerde en parlak günlerini yaşayabilirdi. Örneğin Beykoz Kasrı, Abdülmecit döneminde yapılmasına rağmen, Abdülaziz zamanında en parlak günlerini yaşamış, sonra unutulmuştur. V.Mehmet'in sevdiği Nüzhetiye Kasrı ise bu hükümdarın yaşam sürecinde oldukça bakımlı kalmıştır. Maslak Kasırları gibi kimi kasırlar ise, veliaht veya şehzadelerin devamlı ikamet yerleri olmuşlardır. Bazı kasırlar daha şanslı duruma geçebilirdi. II. Abdülmecit, Dolmabahçe sarayını stratejik yönlerden uygun bulmayarak, Yıldız Bahçelerindeki kasırları ve köşkleri kendine resmi ikametgah yapmış, böylece Yıldız Kasrı, Yıldız Saray'ı haline dönüşmüştür. Bunun tam tersi durumlar da olabilirdi. Haliç kıyılarının en büyük sarayı olan Aynalıkavak, tersanenin küçülmesi sonucu gittikçe küçülmüş, bugün olduğu şekliyle, Hasbahçe köşküne dönüşmüştür (Eldem, 1969).

Resim 4.8 Aynalıkavak Kasrı (İstanbul Valiliği, 2000)

19.yüzyılda Klasik Osmanlı Dönemi'nde, Kalender ve Tokat Kasırları'nda olduğu gibi, büyük sarayların da yıktırılıp yerlerine kasır yapılmasıyla karşılaşabiliyoruz. Yine bu dönemde klasik üslupta yapılmış, birçok köşk yıktırılarak (Ayazağa ve Küçükusu Kasırları) , yerine o devrin anlayışına göre modern, padişahın zevkine uygun kasırlar inşa edilmiştir. Bazı kasırlar (Bebek Kasrı) çok harcamaya neden oldukları gerekçesiyle yıkılmış, kimileride yıktırılıp yerine kışla gibi resmi binalar yapılmıştır (Şehsuvaroğlu, 1954).

Kasırlar, yalnız sarayların içinde, bahçelerinde veya kent dışında görülmemektedir. Resmi veya dini yapılara bitişik olarak yapılan örneklerini, bugün İstanbul'da ve Anadolu'da görmek mümkündür. Bunlar camilere bağlı hünkar mahfil ve köşkleri şeklinde olabildiği gibi, kışla, imalathane; askeri veya mülki kurumlarda ise hünkar odaları şeklinde olabilirlerdi. Camilerde ekli kasırlar arasında Yeni Cami Hünkar Kasrı en önemlisidir. Birkaç odası, sofası ve tuvaletiyle bir ev büyüklüğündedir. Daha yenileri Nuruosmaniye, Ayazma, Selimiye, Beylerbeyi; Nusretiye camilerine bağlıdır.

Resim 4.9 Yeni Cami Hünkar Kasrı (İstanbul Ansiklopedisi, 1994)

Askeri ve mülki binalarda Hünkarın ziyaret esnasında dinlenmek ve kabul için kullanacağı kasırlar arasında en eskisi Mehterhane kasrıdır (Eldem, 1969). Kışlalarda ve askeri mekteptekiler arasında Cebeciler, Humbarhane Kasrı, Galatasaray Kasrı, Büyük Levend Kasrı, Rumeli Kavağı Kasrı en önemlileridir. Su bentleri ve havuzlardaki çok küçük yerlerin bile köşk hatta kasır diye adlandırıldığı olmuştur. Bazı kasırlar veya köşkler (Alay Köşkü, Dolmabahçe Camlı Köşkü) gerektiğinde spor gösterilerini veya resmi geçitleri izlemek için kullanılmıştır.

4.1.1 19.Yüzyılda Saray, Kasır ve Köşkerin Gelişimi

İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet, şimdiki İstanbul Üniversitesi merkez binasının bulunduğu yere, Saray-ı Atik denilen Eski Sarayı yaptırmış, daha sonra şehrin tam ucunda Haliç, Boğaziçi girişi ve Marmara'ya hakim bir yerde Saray-ı Cedid denilen Yeni Sarayı yaptırmıştır. Bugün Topkapı Sarayı Kompleksi olarak bilinen bu yapı, 18.yüzyıl ortalarına kadar Osmanlı devletinin resmi sarayı ve uzun süre idare merkezi olmuştur (Eyice, 1968).

Daha sonraki yıllarda ise padişahlar, harem ve görevlilere göç edebilecekleri büyüklükte olan Üsküdar Sarayı, Tersane (Aynalıkavak) Sarayı, İstavroz Beşiktaş Saraylarını, Topkapı, Beylerbeyi, Beşiktaş Sahilsarayları' nı inşa ettirmişlerdi (Resim 4.1). Haliç ve Boğaziçi kıyılarında, İstanbul'un meşhur tepelerinde ise Biniş Kasırları yaptırılmıştır. Fatih'ten IV.Murat'a kadar olan devirde saray ve kasır yapımı dayanıklı ve kagirdir. Bu nedenle yıkılıp yenileme de az olmuştur. Yeni Saray'da oturmayı sevmeyen IV.Mehmet av merakı nedeniyle de birçok saray ve kasır yaptırmıştır. IV.Mehmet kasır yapımında, kendi aceleciliğini ve sabırsızlığını karşılayabilecek bir yapı tekniğinde, dolma ve çatma tekniğinde hafif yapılar

yaptırmıştır (Eldem, 1969). II.Selim, II.Ahmet ve II.Mustafa devirlerinde, siyasi karışıklıklar nedeniyle yeni yapılar yaptırılmamıştır.

Şekil 4.1 Sahil Saraylarının Boğaziçi'ndeki yerleşimi (Binan, 1984)

Erken Osmanlı döneminde, özellikle İstanbul' un alınmasıyla birlikte saraylar ve köşkler artık Hassa Mimarlar Ocağı'nın genel çalışma koşullarına ve devletin isteklerine uygun olarak yapılmışlardır. 16. yüzyıla gelindiğinde imparatorluk mimarlığının zengin ortamının geniş topraklarda egemen olduğunu görmekteyiz. Bu dönemde özellikle Mimar Sinan tarafından yapılan saray, köşk ve kasırların, onun diğer değişik işlevli yapılarıyla karşılaştırıldığında, bir bütünlük duygusu içinde ele alındığı fark edilmektedir. Sinan' ın saraylarının planlaması konusunda fazla bilgi olmamakla birlikte, onun günümüze gelen bazı yapıları ve mevcut bilgiler dikkate alındığında, bu sarayların hemen hepsinin Klasik Osmanlı dönemi saraylarının küçük birer örneği olduğu, birbirine bağlı avlular etrafında geliştikleri görülmektedir.

Mimaride etkilerini uzun yıllar sürdüren Klasik anlayışın hakim olduğu bu güçlü ortam, özellikle 18. yüzyılda batıdan getirilen yeni değerlerle, Osmanlı dini mimarisinde olduğu kadar, sivil mimaride de yeni görünüşler ortaya koymaya başlamıştır (Mimar Sinan'ın Sivil Yapıları, 1998). Lale devri, Osmanlı İmparatorluğunun kasır ve köşk mimarisi açısından en parlak devirlerinden biri olmuştur. Fransızlarla sıklaşan ilişkiler sonucu Paris'e giden Yirmisekiz Çelebi Efendi'nin, Versailles Sarayı ve Baçelerinin planların getirmesi üzerine, köşk mimarisinde ilk batılı etkiler görülmeye başlanmış ve Sadabad olarak anılan Kağıthane ve çevresi bu planlardan esinlenerek yapılan havuzlar, bahçeler ve kasırlarla donatılmıştır (Çelikkilek, 1988). Lale devrinde sadece Kağıthane değil, Boğaziçi birbirinden güzel saray, kasır ve bahçelerle süslenmiştir. 18.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Mimarisi'nde görülmeye başlanan batı tesirleri, Türk Rokokosu olarak nitelendirilen bir süsleme akımıyla kasırlar ve sarayların süsleme ve dış bölümlerinde etkili olmaya başlamıştır. Kagir olarak yapılmış, kurşunla örtülü saray ve kasırlar yerini ahşap malzemeye bırakır. Sarayburnu' nda ahşap olarak yapılan Topkapı Kasrı, bu tarzın ilk örneklerdendir. 18.yüzyıl'da Avrupa etkilerinin egemenlik kazanmasının başlıca nedeni, gerek diplomatik, gerek teknik yardım amacıyla gelen uzman heyetlerindeki mühendis ve sanatçıların oynadıkları rollerdir (Arel, 1975).

III.Selim ve II.Mahmud dönemlerinden itibaren yabancı mimarların da yapı işlerine katılmaları, Osmanlı saray mimarisinde değişik yorumları gündeme getirmiştir. 19. yüzyılda değişik amaçlı yapılara duyulan ihtiyaç, bu dönemde saray, kasır ve köşkların sayısının çoğalmasına sebep olmuştur (Ülgen, 1999).

Osmanlı padişahlarının Topkapı Sarayı'ndan çıkışları, daha önce de belirttiğimiz gibi geçici biçimlerde de olsa 18.yüzyılda başlamıştı. Topkapı Sarayı'nı terk etmeyi kesin ve kararlı biçimde düşünen ve uygulamaya çalışan ilk padişah II.Mahmut olmuştu. Kirkor Balyan'a

Beşiktaş'ta yaptırdığı yeni sarayda veya Topkapı Sahil Sarayı'nda oturuyordu (Batur, 1985). Eğlence ve gezinti için Boğaziçi ve Haliç'teki yalı ve kasırlardan yararlanmıştı. Abdülmecit babasının hemen hemen terk ettiği Topkapı Sarayı'nı kesin olarak bırakmış ve Karabet Balyan'a yaptırdığı Dolmabahçe Sarayı'na yerleşmiştir. Abdülmecit bu büyük saraydan ayrı Yıldız Parkı'nda, Boğaziçi kıyılarında ve şehrin diğer bazı bölgelerinde biniş kasırları yaptırmıştır. Bu inşa merakı Abdülaziz'de de devam etmiş, Sarkis Balyan'a Çırağan, Beylerbeyi Saraylarını inşa yaptırmış, bu büyük sarayların yanında, çeşitli yerlerde kasırlar da inşa ettirmiştir.

19.yüzyıl'ın ikinci yarısında İstanbul'da mevcut bulunan kasırlar; Davutpaşa, Nushetiye, Küçük Çiftlik, Yıldız, Arnavutköy, Bebek, Nispetiye, Baltalimanı, Emirgan, Kalander, Tarabya, Maslak, Ayazağa, Şemsipaşa, Küplüce, Göksu, Beykoz, Tokad, Kağıthane, Saadabad, Aynalıkavak, Validebağ, Küçük Çamlıca, Haydarpaşa, Kurbağalıdere' den oluşuyordu (Şehsuvaroğlu, 1954). Abdülmecit, özellikle Abdülaziz'den itibaren saray, kasır ve köşkler kagir olarak yapılmaya başlanmıştır. Abdülaziz'in yangından ve ahşaptan çekinmesi, kullandığı kasırların çoğunu yeniden ve kagir olarak yaptırmasına neden olmuştur (Eldem, 1969). Bu dönemde saray, kasır ve köşklere, Neo-Klasik Üslup görülmektedir. Gayrimüslim mimarlar dönemi içinde, Osmanlı motiflerinin çeşitlemelerinden, tarihsel seçmeciliğin Neo-Gotik biçimlerine kadar değişen bir üslup içinde, alışılmış Barok biçimlerine, hem Ampir denebilecek Neo-Rönesans kolon dizileri, Neo-Yunan frizler, hem de pencere açıklıklarını çevreleyen kıvrımlar ve Gotik benzeri üçlü kemerler eklenmiştir (Denel, 1982).

II.Abdülhamid ise Dolmabahçe Sarayı'nda oturmayı tercih etmemiş ve Yıldız'a taşınmıştır. Bu taşınmayla Yıldız Kasırları, Yıldız Sarayı Hümayun'u ismini almıştır. II.Abdülhamid Yıldız Kasırları'na kalabalık akraba ve hizmetlilerini barındıracak yeni köşk ve daireler ilave ettirmiş ve kısa zamanda burasının küçük bir şehir halini almasına sebep olmuştur (Şehsuvaroğlu, 1954). II.Abdülhamit dönemi'nde yapılan köşklere mimari karakterleri eski gelenekten iyice uzaklaşmıştır (Eldem, 1969).

Halifeliğin 1924'te kaldırılması kararından sonra bütün saraylar, Milli Saraylar ismi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi yönetimine verilmiş, kasırlardan bazıları ise mektep, hastane yapılmak üzere vekaletlerin emirlerine verilmiştir. Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı Milli Saraylar Daire Başkanlığı yönetiminde bulunan saray ve bazı kasır ile köşkler birer müze-saray olarak düzenlenmişlerdir.

4.2 Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri

Sultan II.Abdülhamid Yıldız Kasrı'na taşındığı zaman, kasrın duvarları arkasında, eski harem dairelerinin yerinde o tarihlerde birer katlı, pavyon halinde uzun iki ahşap bina vardı. Düz cephe ve yeşil panjurlu olan bu binaların pencereleri bahçeden içeri girebilecek kadar alçaktı. Ayrıca burada Yıldız Kasrı'na bağlı eski ve küçük bir daire mevcuttu. Sonraları bunlar yıktırılmış ve yerlerine, sultanlara ve şehzadelere mahsus daireler yapılmıştı. Bu avluya Sultan II.Abdülhamid döneminde Hünkar Dairesi ve Çit Kasrı arasındaki yoldan geçilmekteydi. Avluda şehzade ve sultanlara tahsis edilen köşkler bulunuyordu. Bu köşkler genellikle ahşap ve iki katlıydı. Aralarında birer kaskad ve avlu bulunurdu (Şehsuvaroğlu, 1951) (Şekil 4.2; Şekil 4.3).

“ ... Sultan V.Mehmed Reşad' ın (1909-1918) büyük gelini (Şehzade Ziyaeddin Efendi' nin hanımı) Ünsiyar Hanım' la görüşmek istedim. Kendisinin iki sultanı ve bir şehzadesi vardı. Dürriye Sultan, Rukiye Sultan, Nazım Efendi. Yıldız Sarayı'nın bahçesinde birçok küçük köşk vardı. Ünsiyar Hanım maiyeti ile bu köşklere altı odalı birinde oturuyordu. Köşkten içeri girer girmez Ünsiyar Hanım ile karşılaştım.

Sultan Reşad' ın büyük oğlu Ziyaeddin Efendi'nin ikinci haremi Perizad Hanım idi. Hayriye ve Lütfiye isminde iki sultanı vardı. Dairelerine girdim. Sarışın birbirinden güzel iki yavru. Çocukları anneleri ile birlikte buldum .(...)

Şehzade Ziyaeddin Efendi'nin üçüncü hanımı Melek Seyra Hanım, Şehzade Fevzi'nin annesidir. O da aynı bahçe içindeki köşklere birinde oturuyordu ...” (Ünüvar, 1964).

Sultan II.Abdülhamid zamanında yapılmış olan bu köşkler Şehzade ve Sultan Köşkleri olarak anılmaktadır. Hünkar Dairesi ve Damatlar Daireleri'nin civarında bulunan farklı planlarda yapılmış köşklere dir. Sultan II.Abdülhamid' in Mabeyn Başkatibi Tahsin Paşa Yıldız' la ilgili anılarını yayımladığı kitabında, şehzadelerin her birinin ayrı dairesi, maiyeti ve teşkilatı olduğunu ve hemen hemen tüm zamanlarını bu dairelerde geçirdiklerini yazmaktadır. Bu köşklere damatlar Daireleri'nin yanında bulunanların deprem halinde sığınmak için yapılmış oldukları söylenir (Küçükcan, 1999).

Özel bölüm yapıları içinde bulunan ve tepenin batı yamacındaki avluya yerleştirilmiş bu köşklere bazılarını ahşap bazılarını kagirdir. Bir veya iki katlı olan bu köşklere çoğu, Sultan II.Abdülhamid dönemindeki, Avrupa'dan alınan yeni bir inşaat sistemine göre yapılmıştır. Sarayda zaman zaman gerekli olan daha doğrusu hiç bitmek tükenmek bilmeyen inşaat ve tamirat faaliyetleri için bir müdüriyet bulunmaktaydı. Abdülhamid' in baş mimarı Yanko efendi, ikinci mimarı D'Aronco, baş mühendisi de Bertheir Paşa idi. Sultan II. Abdülhamid

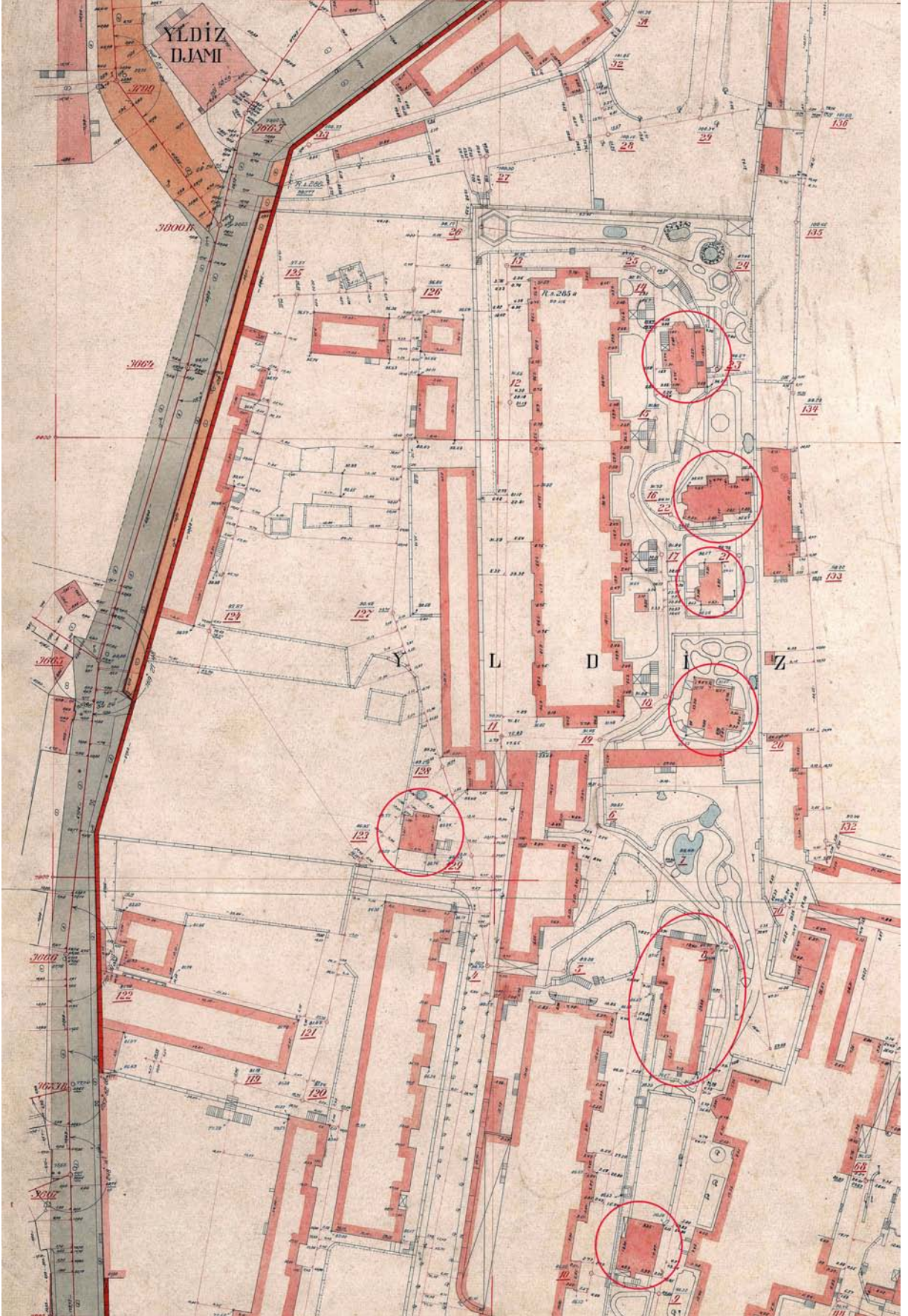
küçük binalar için bu sistemi uygulatarak zaman ve para sarfiyatından tasarruf sağlamıştır. Bu sistemde önce binanın iskeleti yapılır, sonra da bu iskelet ince tel ile kaplanarak üzeri çimento ile sıvanırdı. Örneğin Alman İmparatoru'nun İstanbul' a geleceği zaman resmi geçit temasına mahsus olarak yapılan Talimhane Köşkü' de bu teknikte yapılmış ve inşası üç gün sürmüştür (Nuri, 1990).

Bugün bu köşklere altı adedi Yıldız Teknik Üniversitesi bahçesinde mevcuttur. Dört tanesi Mimarlık Fakültesi binasının batısında, kuzey güney aksında sıralanmışlardır. Pembe köşk olarak anılan köşk Mimarlık Fakültesi binasının güneydoğusuyla, Çukur Saray'ın kuzeydoğu istikametinde, Sünnet Köşkü olarak bilinen köşk ise Çukur Saray ile Çit Kasrı arasındaki bölgede bulunmaktadır. Hünkar Dairesi ve Çukur Saray arasındaki bölgede bulunan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü ise günümüze ulaşmamıştır (Şekil 4.4).

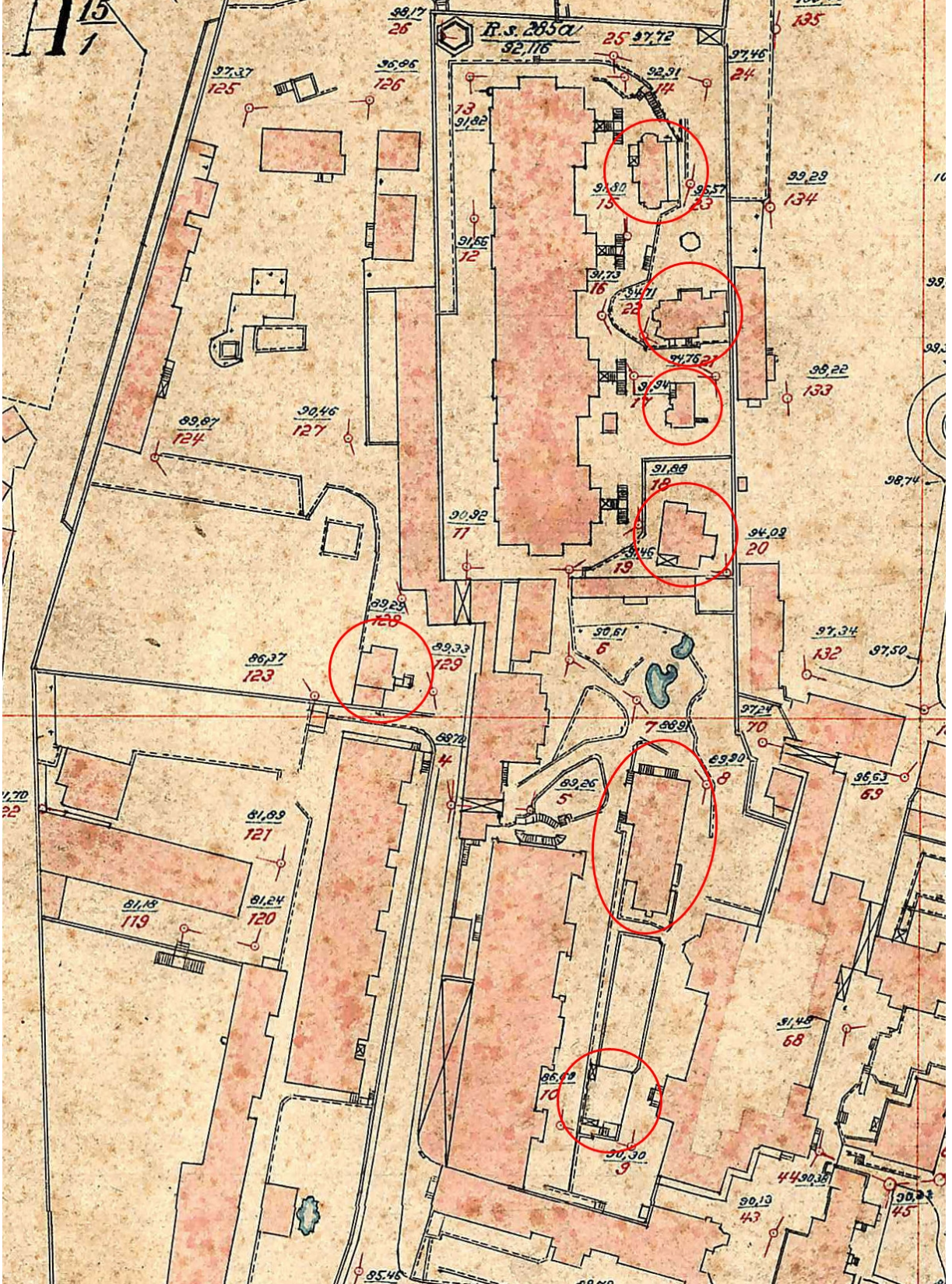
Yıldız Sarayı yapılarında görülen biçim ve üslup çeşitliliği köşklere mimarisinde de kendini göstermektedir. Çoğunlukla II.Adülhamid dönemi çeşitli mimari arayışların ve denemelerin yaşandığı bir dönemdir. Ayrıca bazı zamanlar Sultan özellikle hangi yapıda nasıl bir üslup tercih ettiğini belirtirdi (Batur, 1995). Bu durum da beraberinde çok sayıda farklı anlatım olarak karşımıza çıkar ve mimarlar ile yapılar arasındaki biçimsel bağlantıyı kurmamızı zorlaştırır. Yıldız Sarayı binalarındaki üslup çeşitliliği bahçe düzenlemelerinde de fark edilmektedir. Padişah ve Haremin kullandığı bölüm olan Hasbahçe de romantik üslup gözlenir, Mabeyn ve Harem köşklere önünde birer kaskad bulunur. Üniversitemizin kullanımında olan Şehzade Köşklere' de bahçelerde geziler içinde kaskadlar, kameriyeler ve gezi yolları ile donatılmıştır.

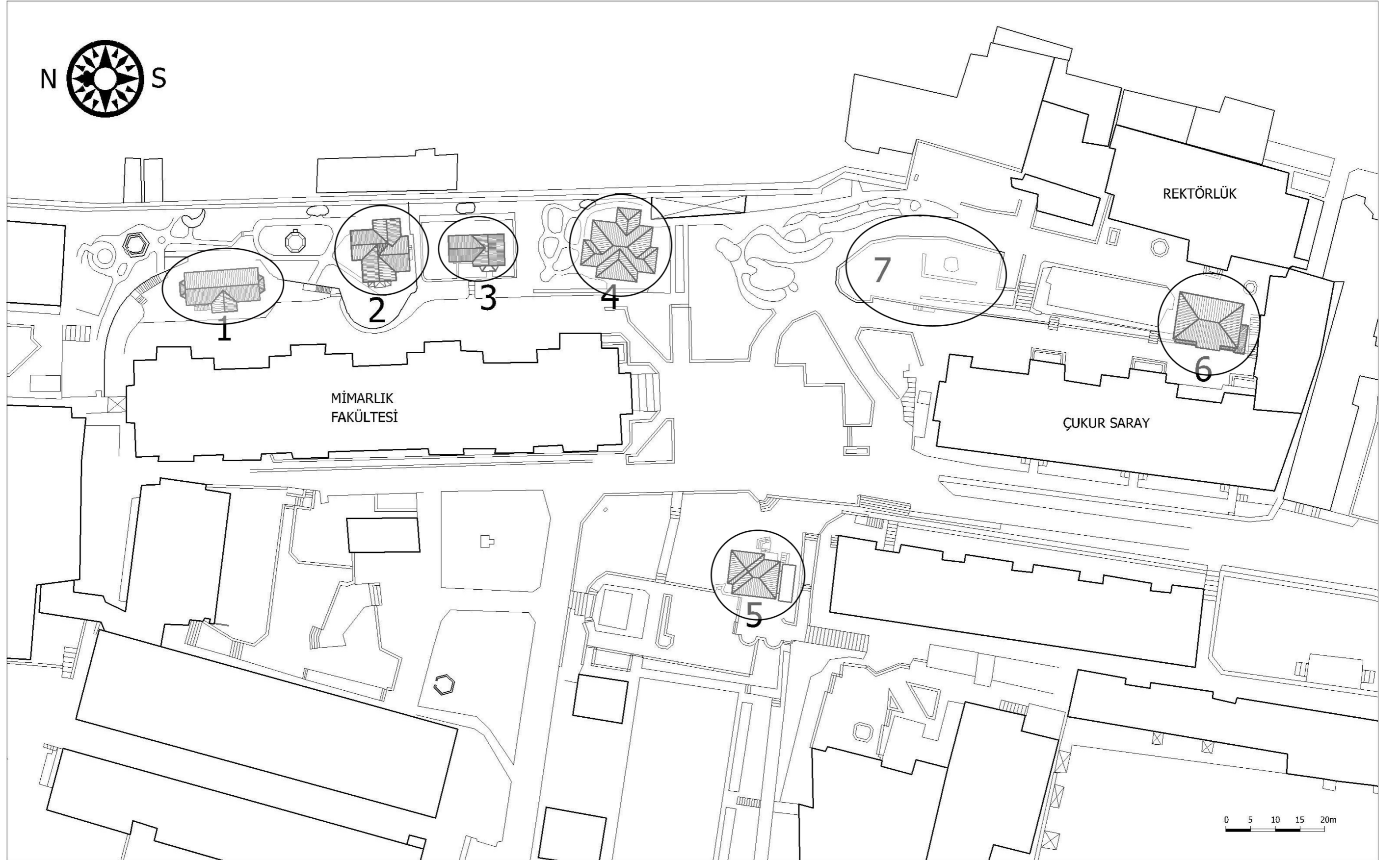
Resim 4.10 Yıldız Sarayı genel görünümü (Salih Alkan arşivi, 1935-1940)

Şekil 4.2 Şehzade Köşkleri'nin Yıldız Sarayı'ndaki konumunu gösteren Alman Mavisi Haritaları (1913-1914)

Şekil 4.3 Şehzade Köşkları'nın Yıldız Sarayı'ndaki konumlarını gösteren Rumeli Ciheti Haritası (1926)

Şekil 4.4 Şehzade Köşklerinin Yıldız Teknik Üniversitesi'ndeki yerleşimi

4.2.1 1 Numaralı Köşk

Üst bölümdeki vaziyet planında da görüldüğü gibi köşklere kuzeyden güneye doğru sıralarsak, en kuzeyde bulunan 1 ile numaralandırılmış köşktür (Şekil 4.4). Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde yapılmıştır. 1894 depreminden sonra, deprem halinde sığınmak için yapıldığı söylenir. Mimarlık Fakültesi'nin doğuya bakan yan cephesi boyunca yer alan dört tane Şehzade Köşkü'nün girişleri, bugünkü Mimarlık Fakültesi binasını oluşturan Şehzadegan (Damatlar) Daireleri'nin girişleri ile karşılıklıydı (Şekil 4.3). Belli bir düzen ve ilişki içinde olan bu yapılar gezi yollarıyla, kameriyelerle ve kaskadlarıyla bir bütünlük içindeydi. Damatlar Daireleri'nin doğu kısmındaki girişlerinin iptal edilerek merdivenlerinin kaldırılması ve girişin orta bahçeden bu dört köşkün çevresini değiştirmiştir. Bunlardan 1 numara olarak belirttiğimiz köşk, bahçenin sonunda ve set duvarlarının altında kalmıştır.

Günümüzde Bütçe Daire Başkanlığı binası olarak kullanılan köşk uzun yıllar boş kalmış, 1962-1964 yılları arasında öğrenci derneği olarak kullanılmış ve burada öğrencilere karakalem resim çalışmaları yaptırılmıştır. Daha sonraları yine uzun bir süre boş kaldıktan sonra, okulun Yıldız Üniversitesi olmasıyla Saymanlık binası olarak kullanılmaya başlamıştır.

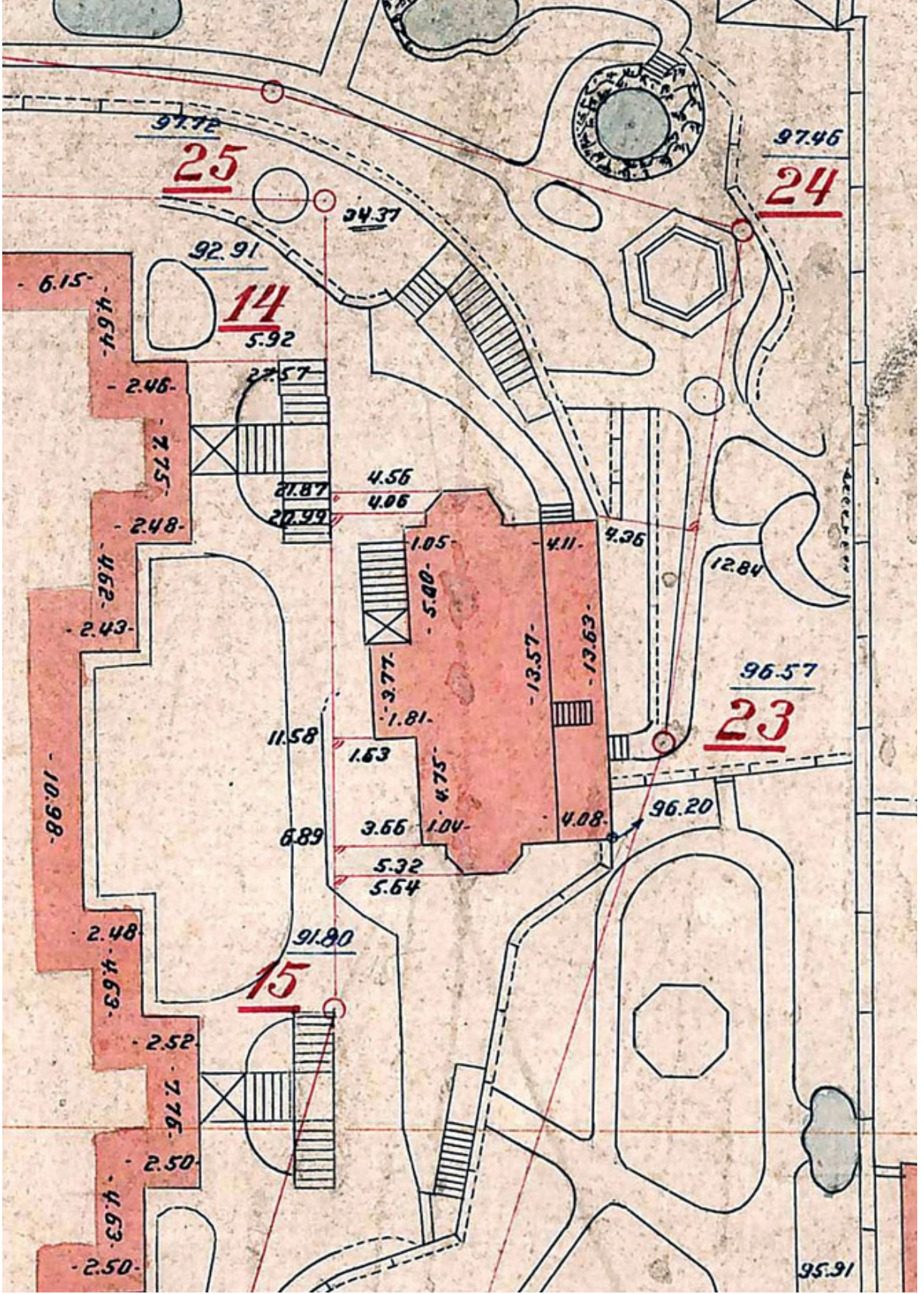
Restorasyonu ; Bu köşkte 2000-2001 yıllarında, köşkün yalnız dışında bakım ve onarım çalışmaları yapılmıştır. Bu onarım; çatının onarımı, dış cephenin raspasının yapılması ve boyanması, pencere kepenklerinin ve doğramalarının onarımı ve iki adet pencerenin yenilenmesi, giriş merdiveninin basamaklarının onarılması ve merdiven korkuluklarının orijinaline uygun olarak tamamlanması çalışmalarını içermektedir **.

4.2.1.1 Mimari Özellikleri

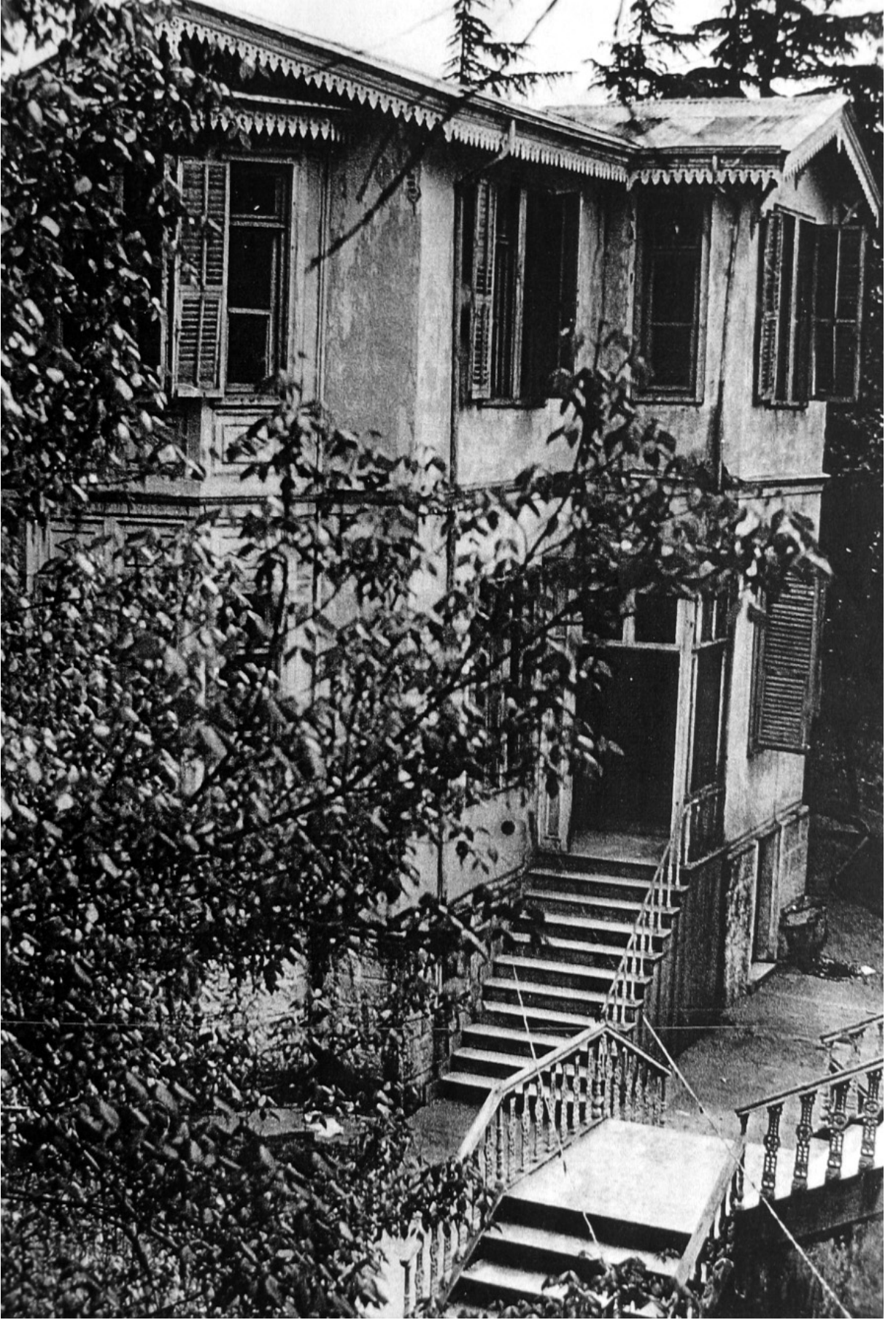
100 m² oturma alanına sahip olan köşk, bodrum kat üzerine iki katlı ve ahşaptır. Bodrum katta taş duvar ile başlar, birinci kattan itibaren ahşap çatı üzerine sıva tekniğiyle yapılmış duvar örgüsüyle devam eder. Yapının kuzey ve güneyinde tamamen ahşap çıkmaları bulunur. Köşkün batı kanadında bulunan giriş merdiveni mermer, korkulukları dökme demir olup döneminin Art Nouveau üslubunu yansıtır. Saçakları ahşap bezemeli olup, çıkmaların çatı örtüsü kurşun, ana kırma çatının örtüsü marsilya kiremittir (Şekil 4.6).

* Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan sözlü bilgiler

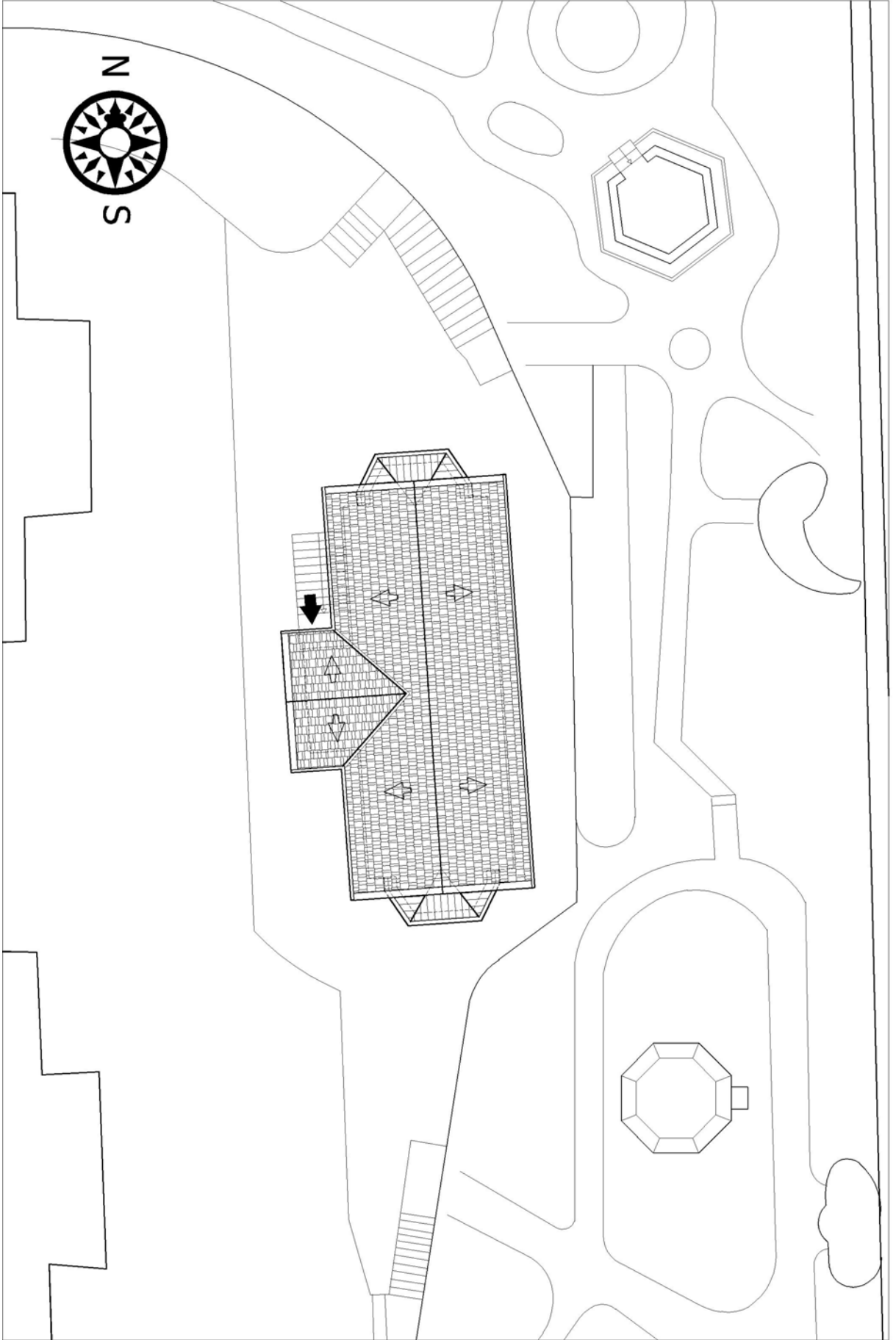
** Proje danışmanı Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan sözlü bilgiler

Şekil 4.5 Alman Mavisi Haritalarında 1 Numaralı Köşk (1913-1914)

Resim 4.11 1 Numaralı Köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi)

Şekil 4.6 1 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek:1/200

4.2.1.1.1 Bodrum Kat Planı

Bodrum kat duvarları 80-90 cm arası kalınlıkta olup ahşap yapıya temel teşkil eder. Bodrum katına yapının batı tarafından, orta bölümden girilir. B01 giriş holü mekanının karşısında, önu sonradan duvar örölerek kapatılmış olan, üst kata çıkan merdiven bulunur. Yine holün karşısında merdivenin yanında bulunan bölüm bugün mutfak olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.7).

B01 Giriş holünün kuzey ve güneyinde iki oda bulunur. Güneyde bulunan B02 mekanı arşiv deposu olarak kullanılmaktadır (Resim 4.14). Yine arşiv deposu olarak kullanılan B04 mekanının içinde bir bölüm daha sonradan ayrılarak banyo olarak düzenlenmiştir (Resim 4.15). Kuzey kesimde yer alan çıkma bölümünün bodrum katta bulunan kısmı da ayrılarak ısıtma merkezi olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.7).

Bodrum katın zemin döşemeleri değiştirilmiştir. Diğer bazı köşlerde görülen orijinal dökme mozaik döşeme kaplamaları bugün mevcut değildir. Giriş holünün döşemesi mozaik B02 ve B04 mekanlarının döşemeleri mermerdir. Bodrum katındaki tüm mekanların tavanları ahşap kaplamadır.

Resim 4.12 B01 Giriş Holü

Resim 4.13 Duvar örülerek kapatılan, kullanılmayan merdiven

Resim 4.14 B02 Arşiv

Resim 4.15 B04 içinde sonradan ayrılan B03 banyo

4.2.1.1.2 Zemin Kat Planı

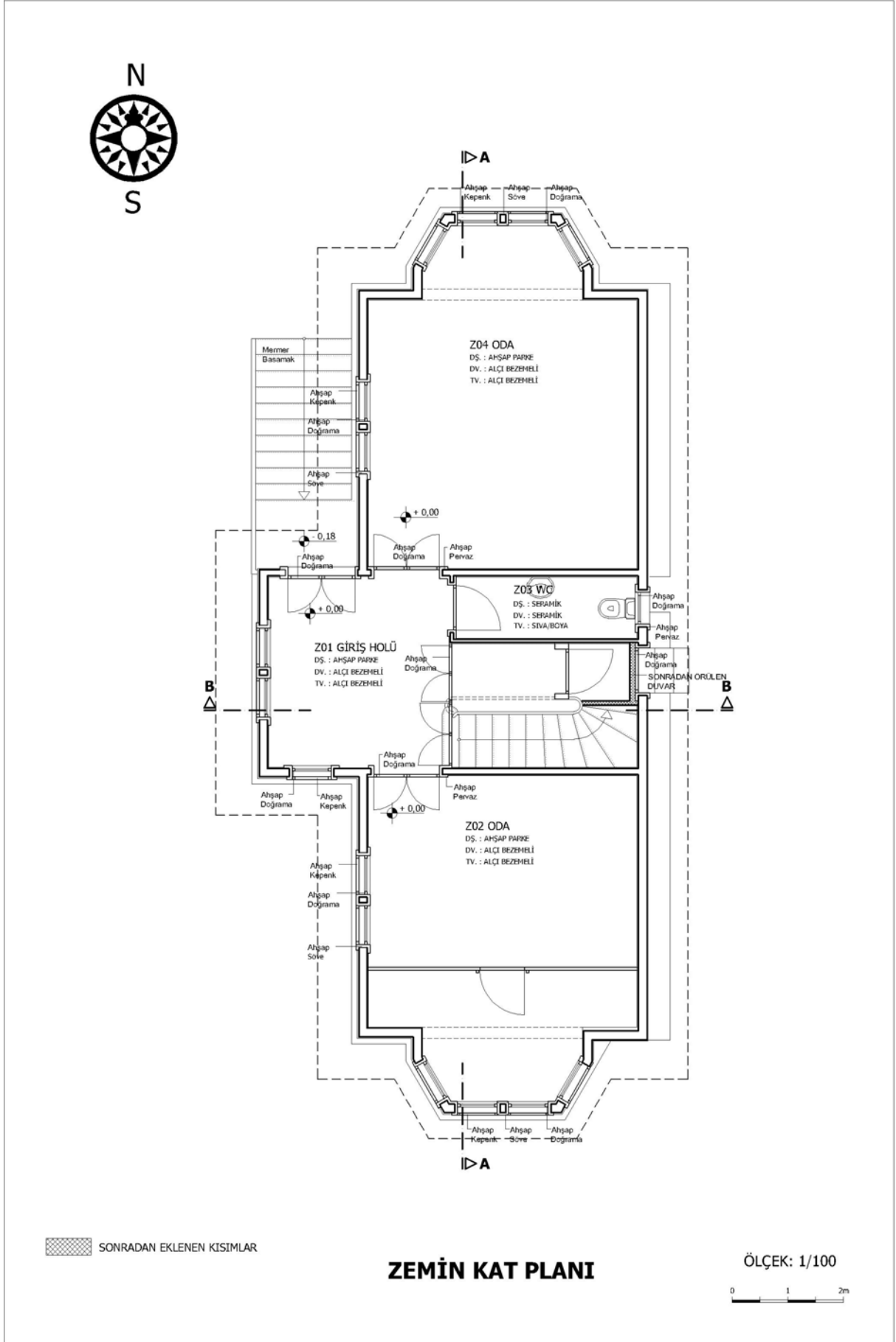
Zemin kata 11 rıhtlı mermer bir merdiven ile çıkılır. Hemen merdivenin karşısında bulunan ahşap giriş kapısından girildiğinde Z01 Giriş Holü mekanı bizi karşılar. Zemin ahşap parke olup duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve duvar resimleri ile süslüdür. Giriş holü güneyde Z02 büro, batıda Z03 Wc ve merdiven, kuzeyde Z04 büro mekanlarına açılır (Şekil 4.8).

Merdiven altında bulunan mekanın bir kapı ile dışarıya bağlantısı vardır ama bugün bu kapının önüne duvar örülerek bu bağlantı ortadan kaldırılmış ve mekan küçük bir mutfak gibi kullanılmaktadır (Şekil 4.8).

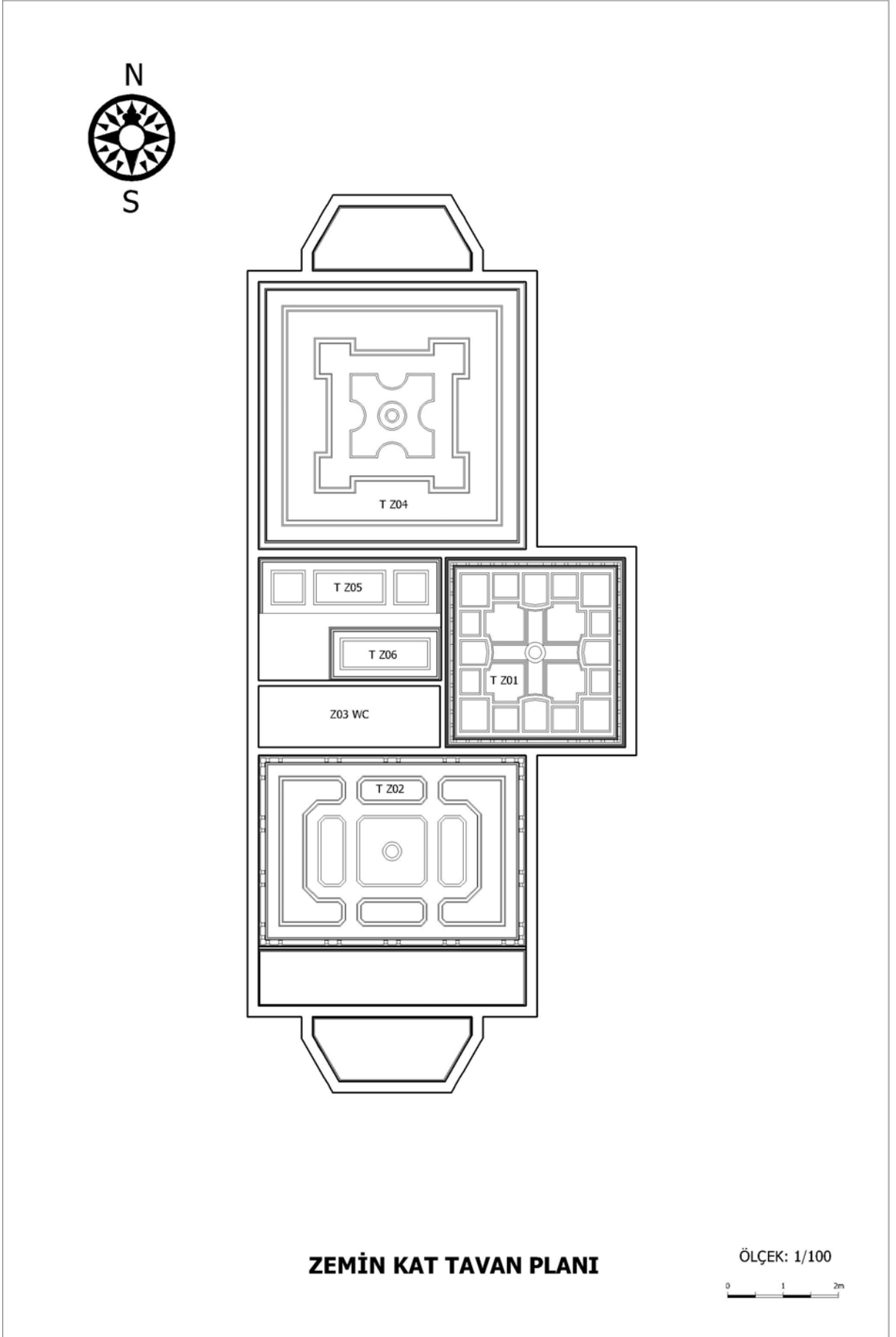
Giriş holünün güneyinde yer alan Z02 mekanı bir bölme ile iki bölüme ayrılmıştır. Bu iki bölümde büro olarak kullanılmaktadır. Zemin ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve duvar resimleri ile süslenmiştir (Resim 4.18; Resim 4.19).

Giriş holünün kuzeyinde yer alan Z04 mekanı da büro olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.8). Zemin ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve duvar resimleri ile süslüdür (Resim 4.23). Ahşap çıkma bölüm ile ana mekanın tavan yükseklikleri farklı olup kiriş ve süslü konsollarla ana mekandan ayrılmıştır (Resim 4.20).

Zemin katta tüm odalarda, gerek duvar gerekse tavanda bulunan resimlerde manzara, çiçek melek figürleri tasvirleri bulunur (Resim 4.22).

Şekil 4.8 1 Numaralı köşk analitik rölövesi, zemin kat planı (Han, 1998)

Şekil 4.9 1 Numaralı Köşk zemin kat tavan planı (Han, 1998)

Resim 4.16 Z01 Giriş Holü mekanı

Resim 4.17 Z01 Giriş Holü mekanından merdivene açılış

Resim 4.18 Z02 Oda mekanı tavanı

Resim 4.19 Oda mekanı

Resim 4.20 Z04 Oda mekanı

Resim 4.21 Z04 Oda mekanı

Resim 4.22 Z04 Oda mekanının tavanındaki melek figürleri

Resim 4.23 Z04 Oda mekanının tavanındaki melek ve manzara tasvirleri

4.2.1.1.3 Birinci Kat Planı

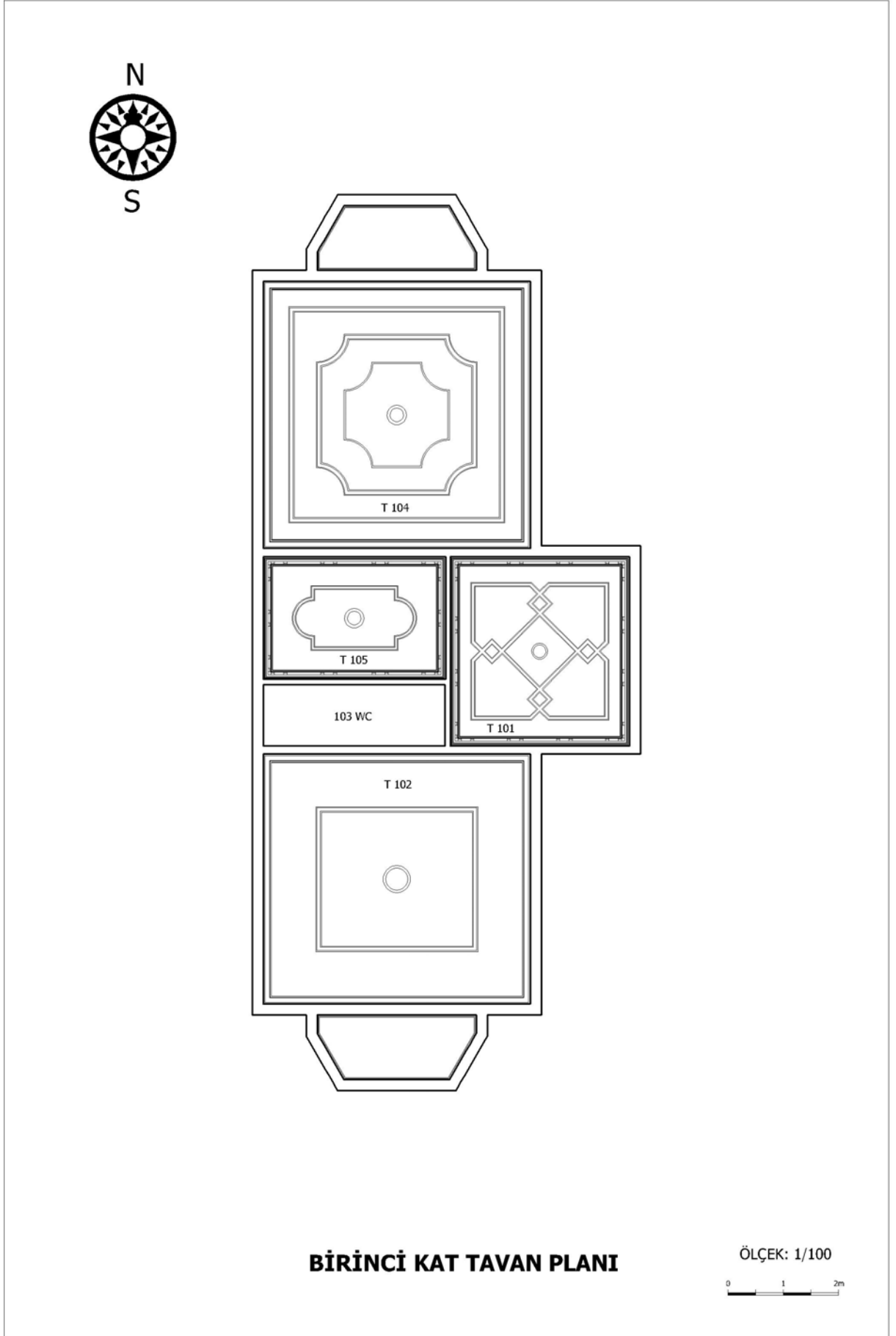
Birinci kat zemin kat ile aynı planimetreye sahiptir. Birinci kata, binanın orta kısmında bulunan ahşap iki kollu merdiven ile çıkılır. 22 rıhtlı merdivenin basmakları, korkulukları ve küpeştesi ahşaptır. Merdiveni çevreleyen duvarlarda ve tavanda bezemeler ve duvar resimleri bulunur. Merdiven çekirdeği 101 Hol mekanından daha sonradan eklenen bir ahşap bölme ile ayrılmıştır. Hole bir kapı ile girilir. Birinci katta merdiven sahanlığından ulaşılan kapıdan bir balkona çıkılırdı (Şekil 4.10). Bugün bu balkon mevcut değildir ve nasıl olduğuna dair bir belge bulunmamaktadır. Kapı yerinde olmakla birlikte kullanılmamaktadır (Resim 4.31). Sahanlık büro arşiv dolapları ile doldurulmuştur (Resim 4.28).

101 Hol mekanı yine zemin kattaki giriş holü gibi merdiven dışında üç mekana açılır. Holün zemini ahşap parke, duvarlar ve tavan bezemeler ve kalem işleri ile donatılmıştır. Bugün bu hol sekreterlik olarak kullanılmaktadır (Resim 4.24; Resim 4.25).

101 Hol mekanının güneyinde bulunan 102 Oda mekanı büro olarak kullanılmaktadır. Odanın zemini ahşap parke, duvarlar ve tavan bezemeler ve duvar resimleri ile süslenmiştir (Resim 4.27). Odanın çıkma bölümü tavan seviyesinde ahşap kiriş ve konsollarla ana mekandan ayrılmıştır (Resim 4.26).

Giriş holünün batı kısmında, merdivenin yanında 102 Wc mekanı bulunur (Şekil 4.10). Zemin ve duvarlar seramikle kaplanmıştır. Tavan adi ahşaptır (Resim 4.29).

101 Hol mekanının kuzeyinde bulunan 104 Oda mekanı Bütçe Dairesi Başkanı odasıdır (Şekil 4.10). Odada yoğun tezyinat dikkati çeker. Zemin ahşap parke, duvarlar ve tavan bezemeler ve resimlerle süslüdür (Resim 4.31). Duvar ve tavan resimlerinde çiçek figürleri tasvir edilmiştir. Odanın çıkma bölümü tavan seviyesinde ahşap kiriş ve konsollarla ana mekandan ayrılmıştır (Resim 4.30).

Şekil 4.11 1 Numaralı Köşk, birinci kat tavan planı (Han, 1998)

Resim 4.24 101 Hol mekanı tavanı

Resim 4.25 101 Hol Mekanı ile merdiveni ayıran bölme

Resim 4.26 102 Oda mekanı

Resim 4.27 102 Oda mekanı duvar ve tavan süslemeleri

Resim 4.28 Birinci kat merdiven sahanlığı ve kullanılmayan balkon kapısı

Resim 4.29 103 Wc

Resim 4.30 104 Oda Mekanı

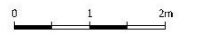

Resim 4.31 104 Oda mekanı

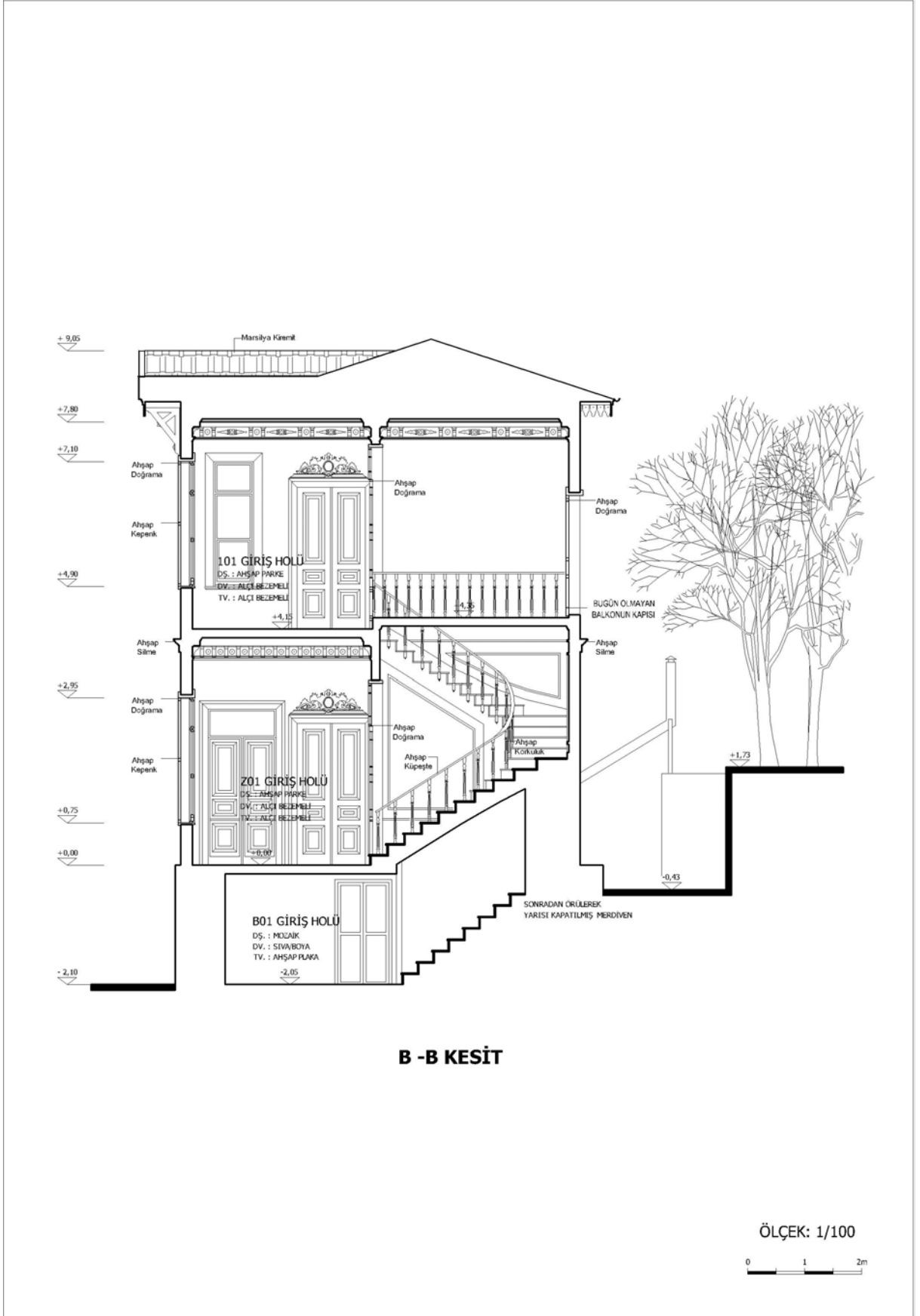

A - A KESİT

ÖLÇEK: 1/100

Şekil 4.12 1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, A-A Kesit (Han, 1998)

Şekil 4.13 1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, B-B Kesit (Han, 1998)

4.2.1.1.4 Cephe Özellikleri

Sultan II.Abdülhamid dönemindeki zaman ve paradan tasarruf sağlayan yapım tekniği bu köşkte de uygulanmıştır. Ahşap çatkı üzerine tel sıva geçirilerek üzeri sıvanmış ve boyanmıştır. Yapının kuzey ve güney cephelerindeki ahşap çıkmalar hariç kalan tüm cepheler bu şekilde algılanmaktadır (Şekil 4.14; Şekil 4.15; Şekil 4.16). Kuzey ve güney cephelerindeki ahşap çıkmalar 19. yüzyıl devir özelliklerini yansıtan ahşap motiflerle bezenmiştir (Resim 4.33). Köşkün tüm pencere doğramaları ahşaptır ve bodrum kat pencereleri dışında pencerelerin tümü ahşap panjurludur. Tüm cephelerde bodrum kattan zemin kat seviyesine kadar olan bölüme yalancı sıva üzerine derzler açmak suretiyle taş duvar görüntüsü verilmiştir. Bodrum kat pencereleri taş söveli ve demir parmaklıklıdır, doğramaları ahşaptır. Bodrum kat – zemin kat, zemin kat- birinci kat hizaları ahşap silme ile belirtilmiştir. Yapıya orta bölümünden kuzeye bakan taraftan işlemeli ahşap bir kapı ile girilir (Resim 4.34). Kapıya ulaşan merdivenler mermer olup korkulukları işlemeli demirdir. Doğu cephesinde birtakım değişimler olmuştur. Birinci katta daha önceden bulunan balkon bugün mevcut değildir ve kapı cephede boşluğa açılan bir eleman olarak kalmıştır (Şekil 4.15; Resim 4.39). Yine doğu cephesinde zemin kattan bahçeye çıkılan kapı bugün kullanılmamaktadır. Kuzey ve güney cephelerindeki ahşap çıkma bölümlerin çatıları ana bina çatısından ayrılarak bu bölümler vurgulanmıştır (Şekil 4.14; Resim 4.32; Resim 4.34). Yapının gerek ana kırma çatı saçakları gerekse çıkma bölümlerin saçakları ahşap işlemelidir. Ana kırma çatının alınlık yaptığı bölümlerde saçak çıkmaları gerek görünüm gerekse taşıyıcılık açısından ahşap furuşlarla desteklenmiştir.

Şekil 4.14 1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve güney görünüşleri, ölçek:1/100, (Han, 1998)

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ

Şekil 4.15 1 Numaralı Köşk analitik rölövesi, Doğu Görünüşü, ölçek:1/100, (Han, 1998)

Resim 4.32 Kuzey cephesi

Resim 4.33 Kuzey cephesindeki ahşap çıkma bölüm

Resim 4.34 Kuzey ve Batı cepheleri

Resim 4.35 Batı cephesi

Resim 4.36 Batı ve Güney Cephesi

Resim 4.37 Güney cephesi

Resim 4.38 Doğu Cephesi

Resim 4.39 Doğu Cephesi

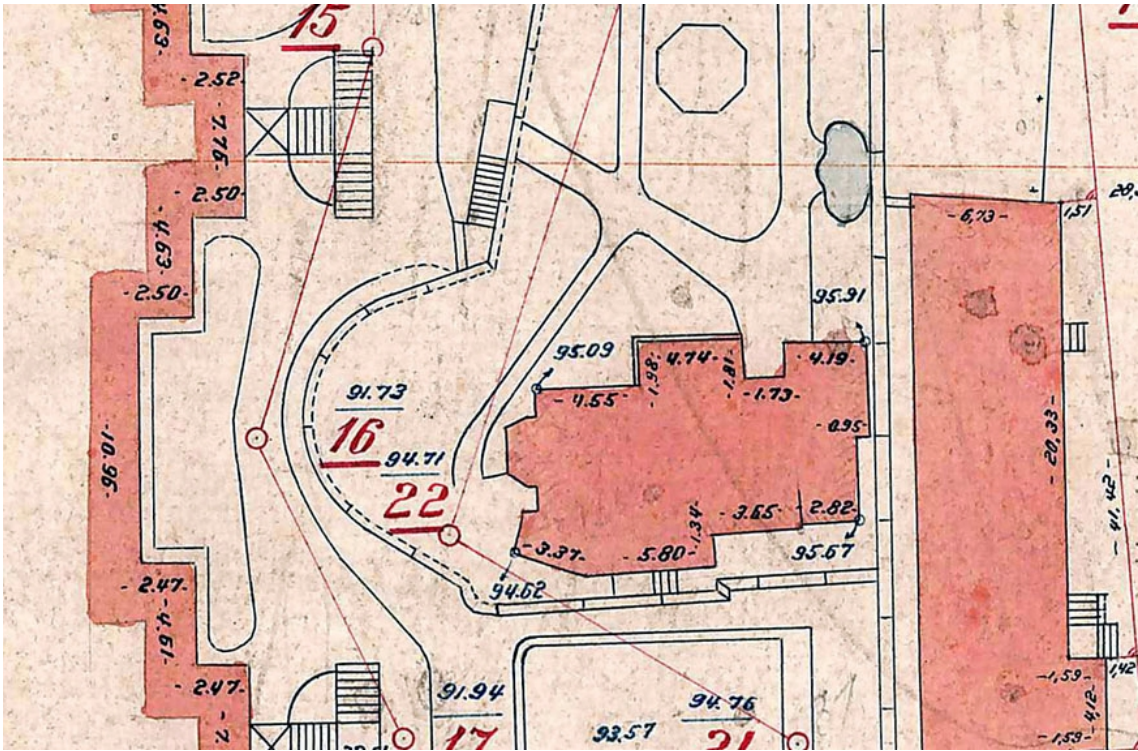
4.2.2 2 Numaralı Köşk

Mimarlık Fakültesi binasının doğu kısmında sıralanmış olan köşklere, vaziyet planında görüldüğü üzere (Şekil 4.4) 2 ile numaralandırılmış, kuzeyden güneye doğru ikinci sıradaki köşktür. Kuzeyinde Kameriye 2, hemen doğu yanında da Yıldız Sarayı ile Yıldız Teknik Üniversitesini ayıran duvar bulunur.

Günümüzde Vakıf binası olarak kullanılan köşkte bugüne kadar bakım ve onarıma yönelik birtakım çalışmalar yapılmıştır fakat tarihleri bilinmemektedir.. Yılların yorgunluğunun gözlemlendiği köşkün çatısında, cephelerinde, pencere ve panjurlarında, ahşap bezemelerin yer aldığı kısımlarda ve saçaklarda bozulmalar bulunmaktadır.

4.2.2.1 Mimari Özellikleri

Sultan II.Abdülhamid (1876-1909) döneminde Sultan ve Şehzadeler için yazlık köşk olarak inşa edilmiştir. Deprem halinde sığınmak amacıyla yapıldığı da söylenir. Yüksek bir set üzerinde yer alan köşk 90 m² oturma alanına sahiptir. Kagir bir subasman üzerine ahşap karkas üzerine tel geçirilerek sıvalı 2 katlıdır. Yalnız batı cephesinde tamamen ahşap, işlemeli bir çıkması bulunur (Şekil 4.18). Saçakları ahşap işlemeli olup, çıkma bölümün çatı örtüsü kurşun, ana kırma çatının çatı örtüsü marsilya kiremittir. Çatıda sonradan eklenen bir baca mevcuttur.

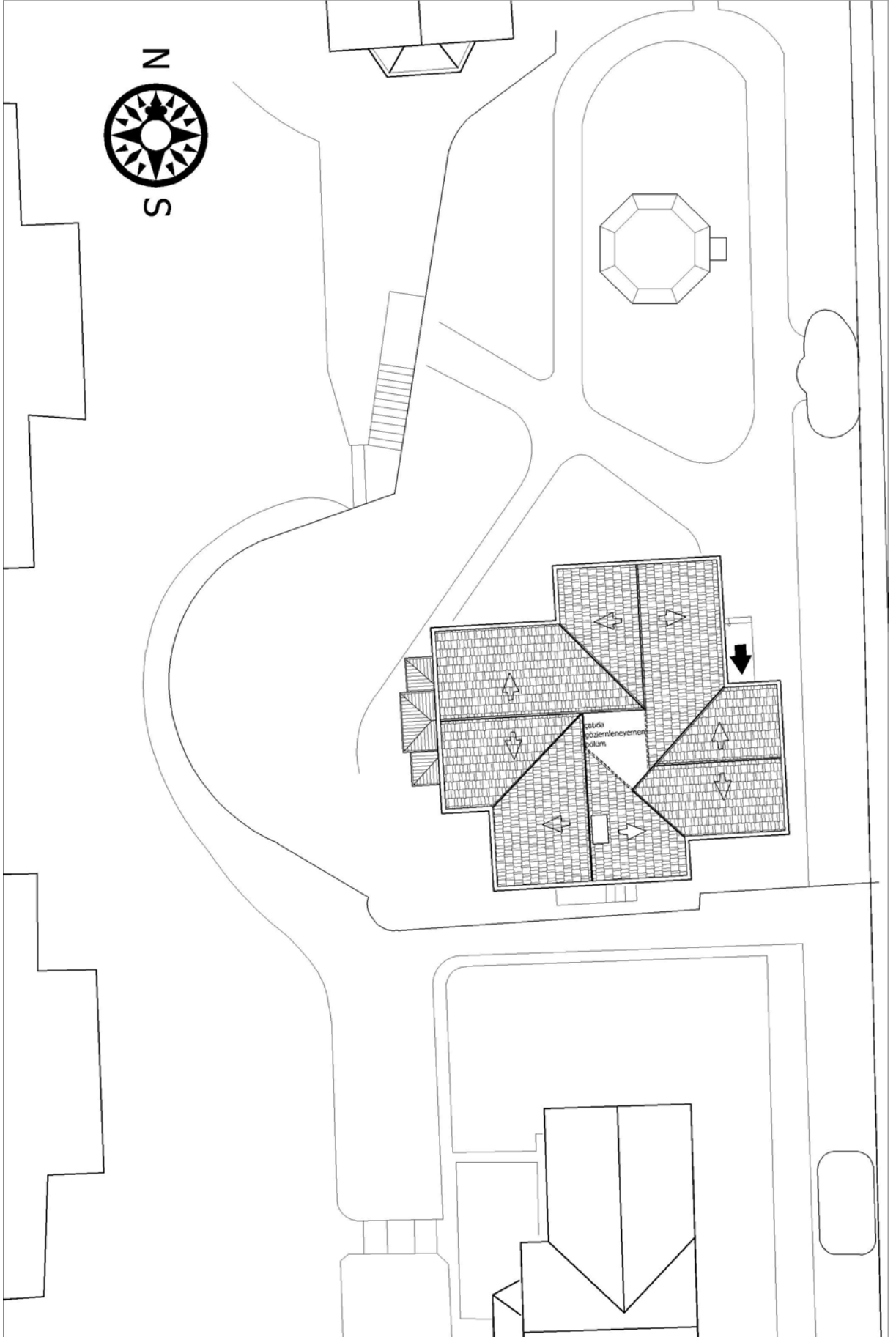
Şekil 4.17 Alman Mavisi Haritalarında 2 Numaralı Köşk (1913-1914)

Resim 4.40 2 Numaralı Köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi)

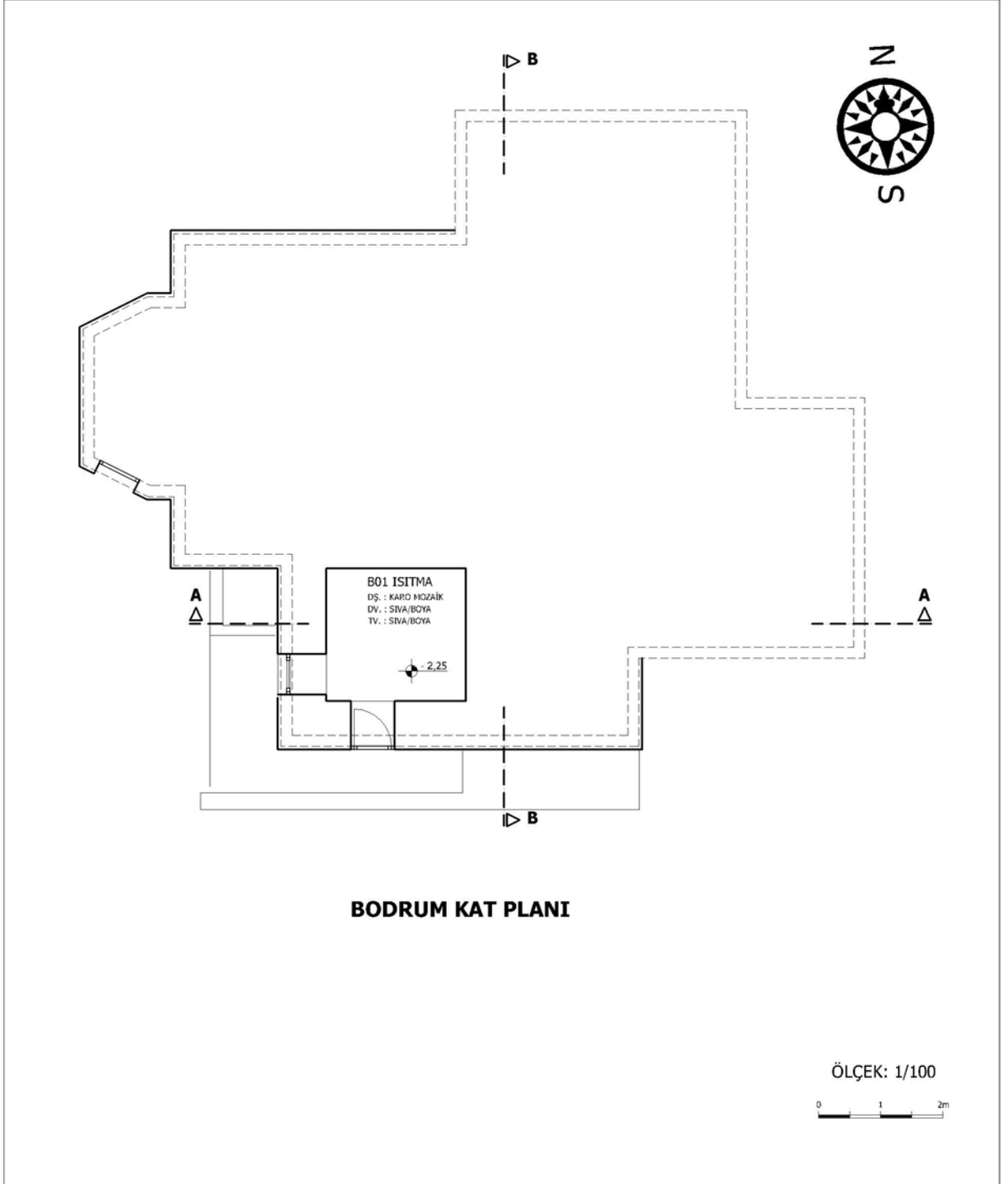
Resim 4.41 2 Numaralı Köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi)

Şekil 4.18 2 Numaralı Köşk vaziyet planı, ölçek:1/200

4.2.2.1.1 Bodrum Kat Planı

Yapının bodrum katı, zemin katta güneydeki Z04 numaralı odanın altında ısıtma merkezi olarak kullanılan bölümden ibarettir. Batı cephesindeki ahşap çıkma bölümünün altında da dışarıdan bir kapı mevcuttur fakat bu mekana girilememektedir (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı (Gülser, 1998)

Resim 4.42 B01 Isıtma

4.2.2.1.2 Zemin Kat Planı

Köşkün zemin katına dolayısıyla köşke, yapının doğusundan, kuzeye bakan ahşap bir kapı ile girilir. İlk girdiğimiz bölüm Z01 Giriş Holü mekanıdır. Zemin ahşap parke, duvarlar ve tavan ahşap, alçı bezemeler ve kalem işleri ile bezelidir (Resim 4.43). Bu bölüm bir hazırlık holü işlevini görür. Çünkü Z01 Giriş Holü mekanından batıya geçilen kısımda, köşkün zemin kattaki tüm odalara ve üst kata çıkan merdivene açılan, Z02 Hol mekanı bulunur. Bu mekan klasik Türk evi plan şemasında olduğu gibi tam bir orta sofa işlevini üstlenir. Z02 Hol mekanı kuzeyinde Z06 Oda, doğusunda Z04 Giriş Holü ve merdiven, güneyinde Z03 Wc, batıda Z04 Oda ve Z05 Oda mekanları olmak üzere toplam altı mekana açılan bir hol işlevi görür (Şekil 4.20). Zemin ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler, duvar resimleri, kalem işleri ile süslenmiştir (Resim 4.45; Resim 4.46).

Z02 Hol mekanının doğusunda bulunan merdiven çift kollu ve ahşaptır. Merdiven altında bir kapı ile girilen küçük bir depo bulunur. Merdiveni çevreleyen duvarlarda kalem işleri görülür (Resim 4.54).

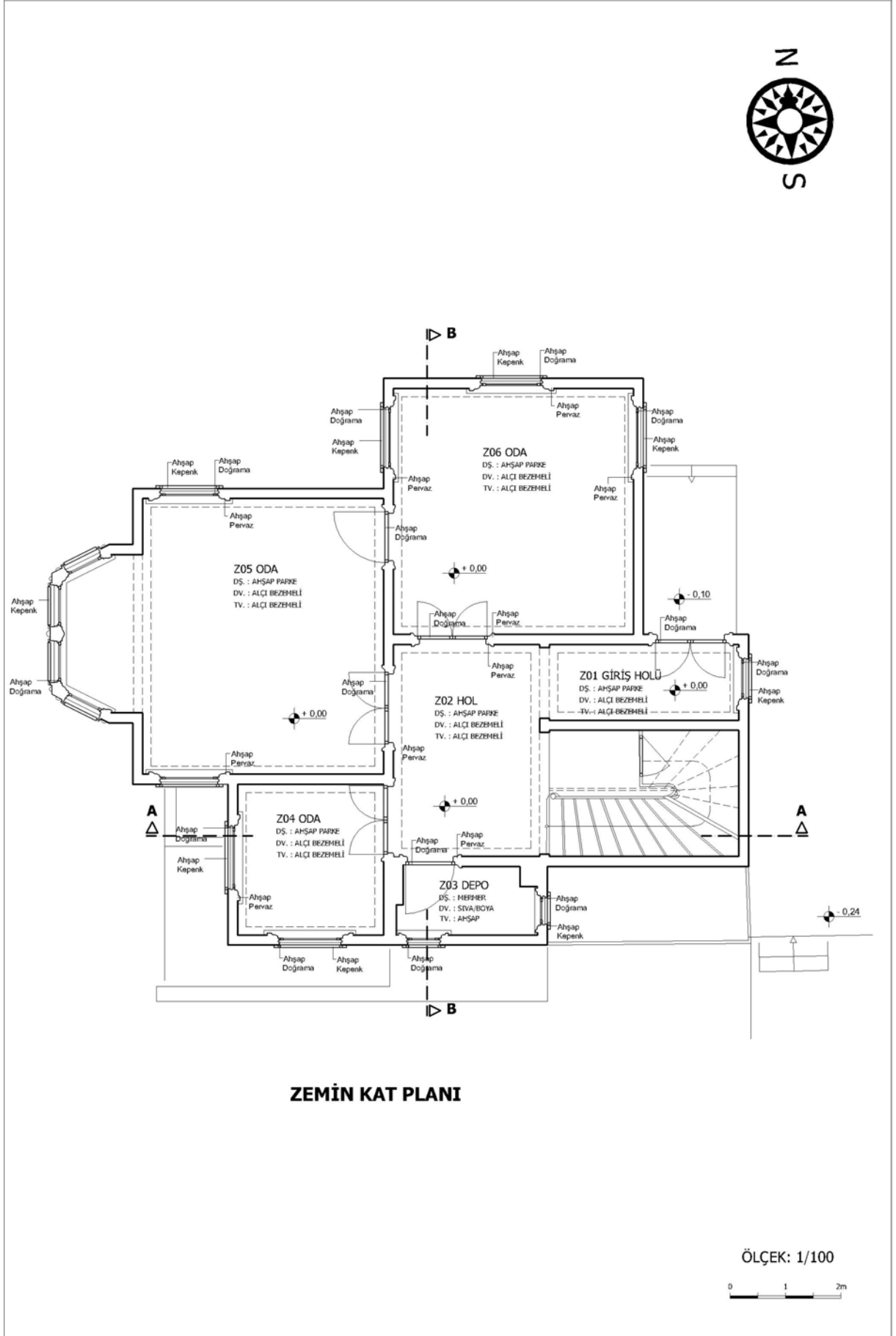
Z02 Hol mekanının güneyinde Z03 depo mekanı bulunur. Burası muhtemelen daha önceden tuvalet veya çay ocağı olarak kullanılıyordu. Bunu mekandaki pencerelerin parapet yüksekliğinden ve içeride bulunan mermer lavabodan çıkartabiliriz. Bir yandan da bu ihtimaller köşkün yazlık işlevine karşıttır. Mekanın zemini mermer olup tavan adi ahşap kaplamadır. Bugün bu mekan bir servis mekanı olarak kullanılmaktadır (Resim 4.47; Resim 4.48).

Z02 Hol mekanının batıya açılan bölümünde bulunan Z04 Oda mekanı günümüzde sekreterlik olarak kullanılmaktadır. Mekanın zemini ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezmeler ve duvar resimleri ile süslenmiştir (Resim 4.49; Resim 4.50).

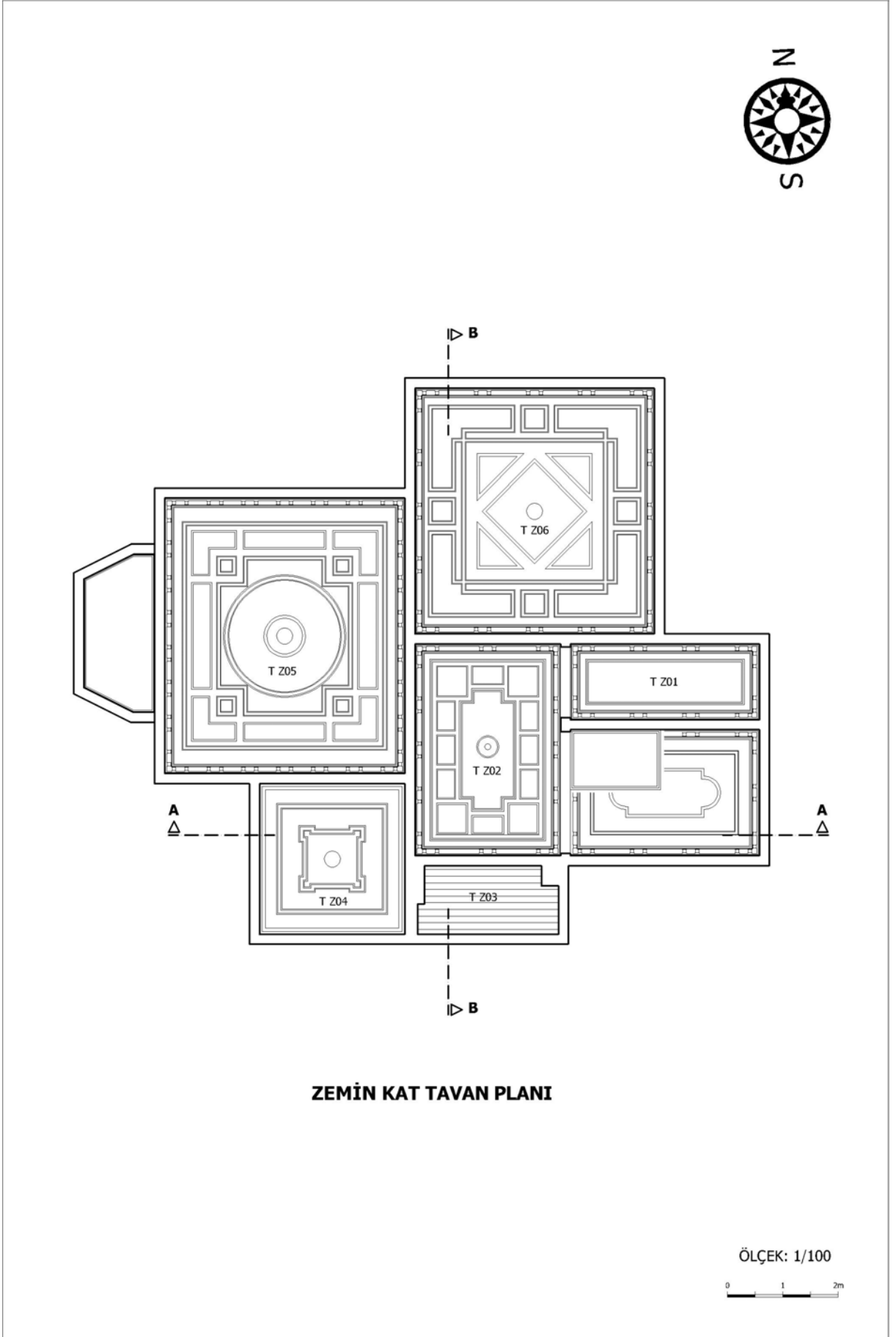
Z04 Oda mekanı ile Z05 Oda mekanının arasında Cumhuriyet döneminde yapılış bir ek bölüm bulunuyordu. Daha sonra bu mekan kaldırılış olup günümüzde mevcut değildir.

Z05 Oda mekanı Z02 Hol mekanının batısında bulunur. Köşkün en büyük hacimli ikinci mekanıdır. Mekanın batı tarafında ahşap çıkma bir bölüm bulunur. Bu ıkma bölüm tavan seviyesinde ahşap kirişle ana mekandan ayrılmıştır. Mekanın zemini ahşap parkedir. Duvarlar bezemeler ve manzara tasvirli duvar resimleri ile süslüdür. Tavan alçı bezemeli ve kalem işleri ile donatılmıştır. Günümüzde bu mekan büro olarak kullanılmaktadır (Resim 4.51; Resim 4.52).

Z06 Oda mekanına Z02 Hol bölümünün kuzeyinden girilir. Günümüzde büro olarak kullanılan mekanın zemini ahşap parke duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve duvar resimleri ile süslenmiştir.

Şekil 4.20 2 Numaralı Köşk analitik rölovesi, zemin kat planı (Gülser, 1998)

Şekil 4.21 2 Numaralı Köşk zemin kat tavan planı (Gülser, 1998)

Resim 4.43 Z01 Giriş Holü

Resim 4.44 Z01 Giriş Holü

Resim 4.45 Z02 Hol

Resim 4.46 Z02 Hol

Resim 4.47 Z03 Depo

Resim 4.48 Z03 Depo

Resim 4.49 Z04 Oda

Resim 4.50 Z04 Oda

Resim 4.51 Z05 Oda

Resim 4.52 Z05 Oda

Resim 4.53 Z05 Oda mekanındaki duvar resimlerinden biri

Resim 4.54 Merdivenden yukarıya çıkış

4.2.2.1.3 Birinci Kat Planı

Köşkün birinci katına doğu kanadında yer alan çift kollu merdiven ile çıkılır. Merdivenin basamakları, korkuluk ve küpeştesi ahşaptır. Merdiven çekirdeğini çevreleyen duvarlar kalem işleri ve manzara tasvirli duvar resimleri ile bezenmiştir. Tavan da alçı bezemeler ve kalem işleri ile süslenmiştir (Resim 4.55; Resim 4.56).

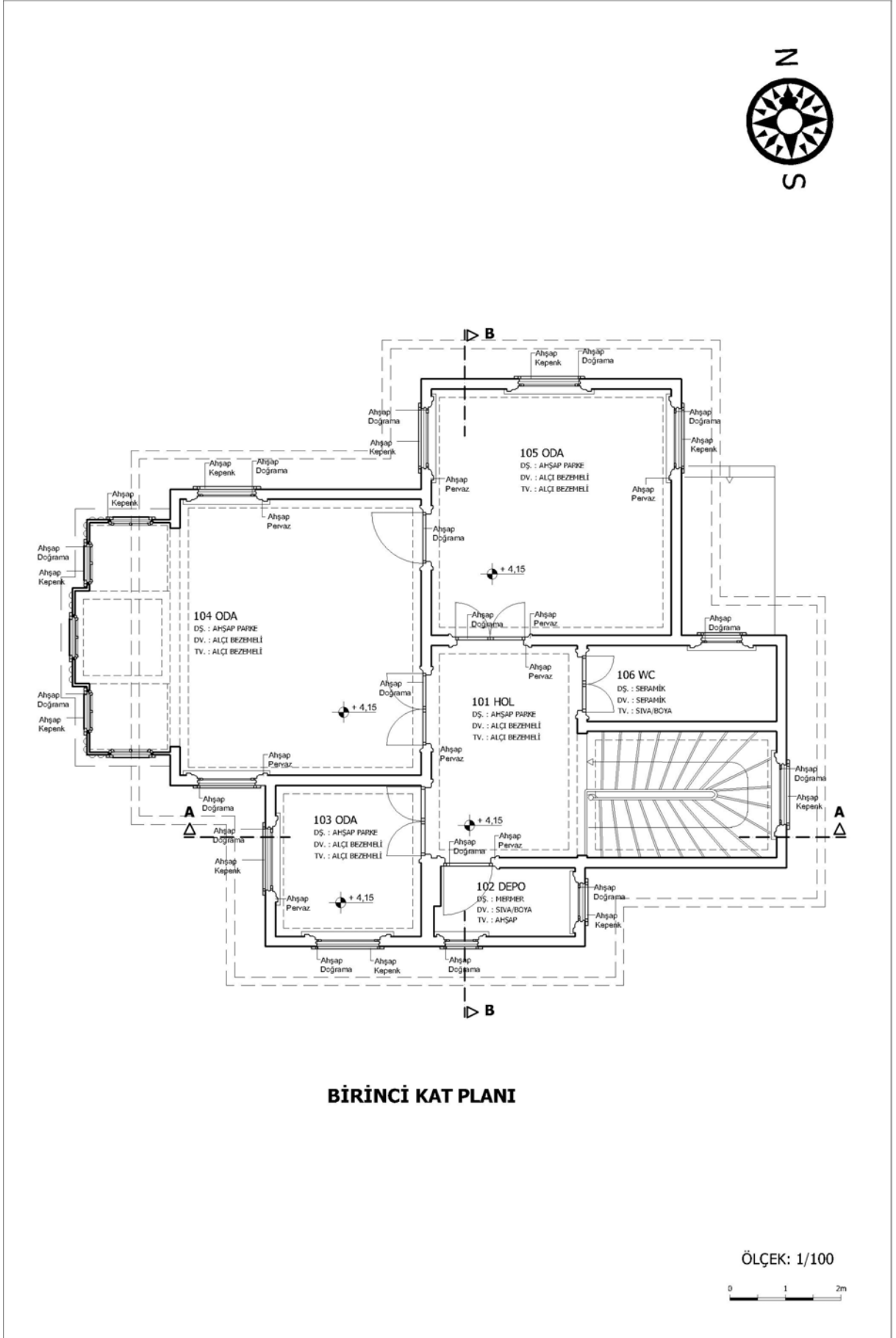
Merdivenden üst kata çıkıldığında bizi merkezi hol konumundaki 101 Hol mekanı bizi karşılar. 101 Hol, kuzeyde 105 Oda, batıda 106 Wc, güneyde 102 Depo, batıda 103 Oda ve 104 Oda mekanlarına açılır(Şekil 4.22). Mekanın zemini ahşap parke olup duvarlarda alçı bezemeler ve manzara tasvirli duvar resimleri bulunur. Tavan da alçı bezemeler ve kalem işleri ile süslenmiştir (Resim 4.57; Resim 4.58).

101 Hol mekanı güneyde 102 Depo mekanına açılır. Mekanın zemini mermer, tavanı adi ahşap kaplamadır. İçinde mermer bir lavabo bulunan mekan depo olarak kullanılmaktadır (Resim 4.59; Resim 4.60).

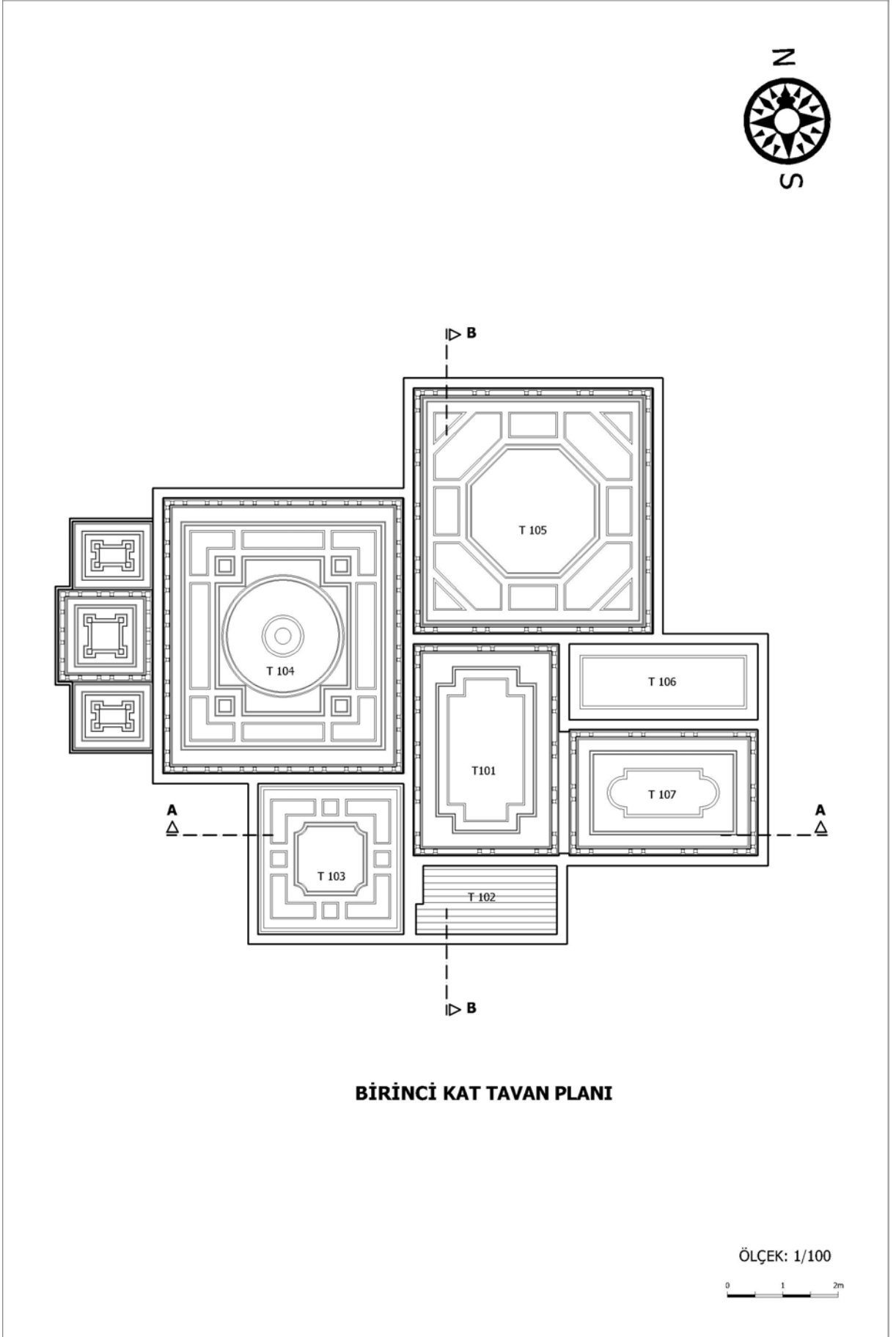
103 Oda mekanına 101 Hol bölümünün batısından girilir. Zemin ahşap parke, duvarları ve tavanı alçı bezemeli ve kalem işleri ile donatılmıştır. Günümüzde mekan evrakların istif edildiği bir depo olarak kullanılmaktadır (Resim 4.61).

101 Hol mekanının batısından girilen 104 Oda bölümü köşkün en büyük mekanıdır. En yoğun tezyinat burada görülür. Günümüzde toplantı salonu olarak kullanılmaktadır. Zemini ahşap parkedir. Duvarlarda alçı bezemeler, duvar resimleri görülür. Resimlerde manzara tasvirleri bulunur (Resim 4.63). Tavan alçı bezemeler ve kalem işleri ile süslenmiştir. Mekanın batısındaki çıkma bölümü tavan seviyesinde birbirinden ayrılmıştır. Çıkma kısmın tavanı üç bölümdür. Orta bölüm tavanı daha yüksek, yanlarındaki iki bölüm daha alçaktır (Resim 4.62).

105 Oda mekanı köşkün en kuzeydeki bölümüdür. Günümüzde büro olarak kullanılmaktadır. Zemin ahşap parke, duvarlar ve tavan bezemeler ve duvar resimleri ile donatılmıştır.

Şekil 4.22 2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, birinci kat planı (Gülser, 1998)

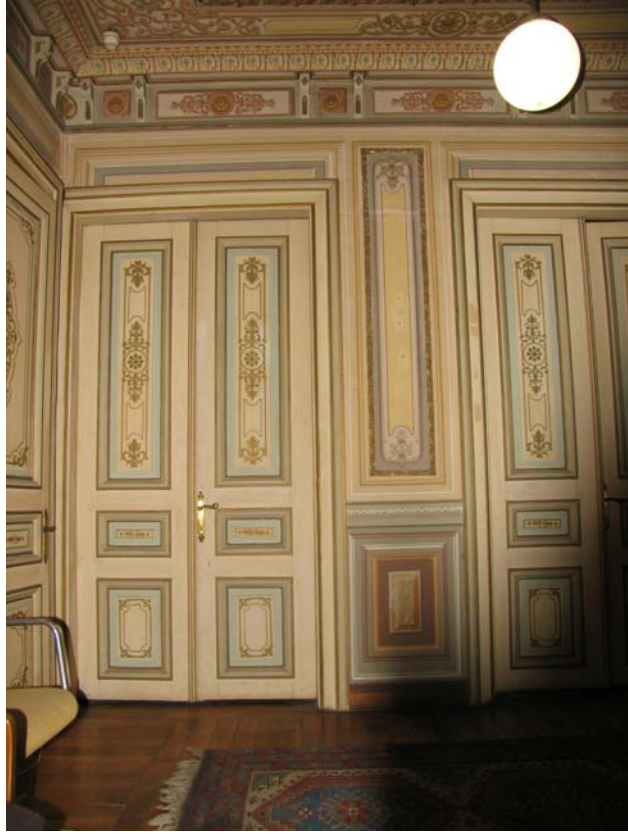
Şekil 4.23 2 Numaralı Köşk birinci kat tavan planı (Gülser, 1998)

Resim 4.55 Merdiven

Resim 4.56 Merdiven bölümünün tavanı

Resim 4.57 101 Hol

Resim 4.58 101 Hol

Resim 4.59 102 Depo

Resim 4.60 102 Depo

Resim 4.61 103 Oda

Resim 4.62 104 Oda

Resim 4.63 104 Oda

Resim 4.64 105 Oda

Resim 4.65 105 Oda

Resim 4.66 106 Wc

Şekil 4.24 2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler (Gülser, 1998)

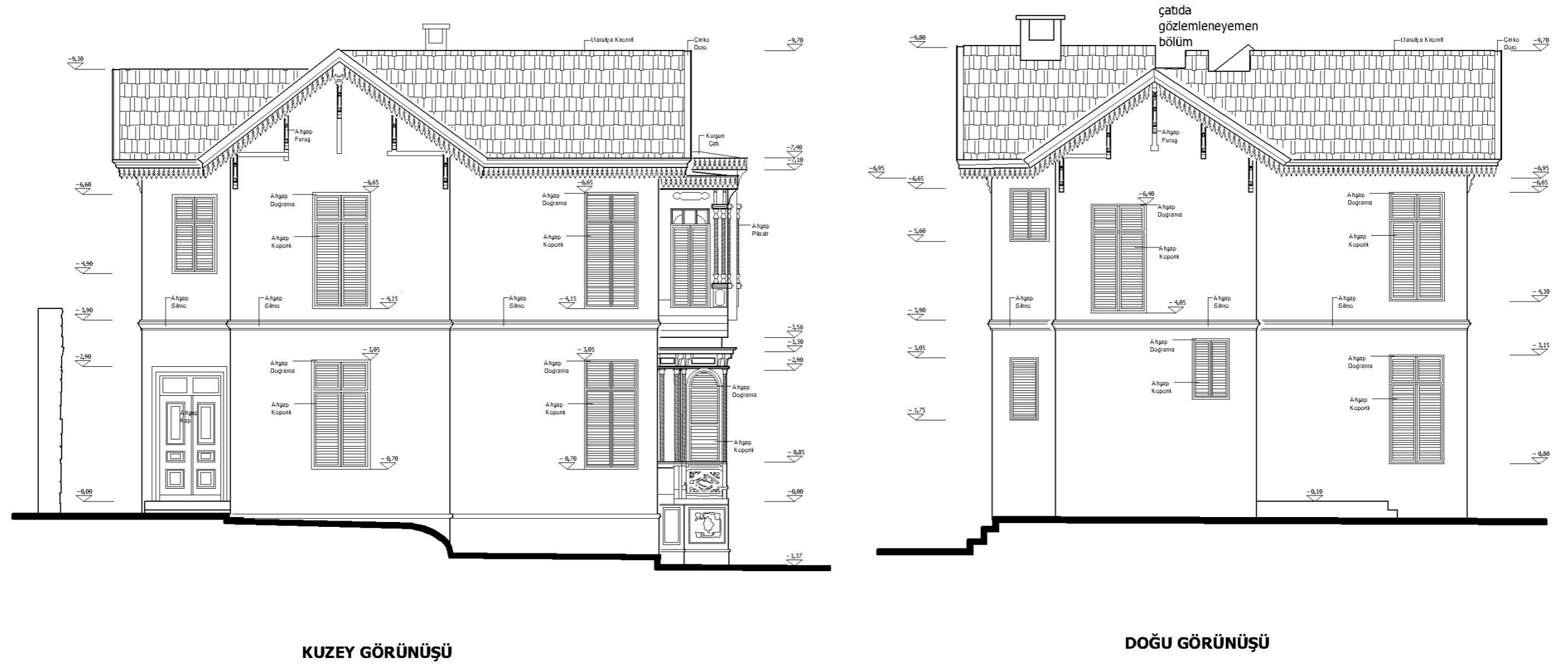
4.2.2.1.4 Cephe Özellikleri

2 numaralı ve 1 numaralı köşkler aynı dönemde yapıldığından cephe özellikleri açısından birbirleriyle benzer özellikler gösterirler. 2 numaralı köşk de Sultan II.Abdülhamid döneminde kullanılan yapım tekniğiyle yapılmıştır. Ahşap iskelet üzerine tel geçirilerek üzeri sıvanmış ve boyanmıştır. Batı cephesindeki ahşap çıkma bölüm dışında bütün cepheler bu şekildedir. Batı cephesindeki ahşap çıkma bölüm 19. yüzyıl döneminin özelliklerini taşıyan ahşap motiflerle süslenmiştir (Şekil 4.26; Resim 4.70).

Köşkün tüm pencere doğramaları ahşap olup hepsi yine ahşap panjurludur. Birinci kat pencereleri zemine kadardır. Zemin kat ve birinci kat pencere yükseklikleri aynı olmalarına rağmen zemin kat, kat yüksekliği daha fazla olduğundan zemin kat pencereleri belli bir parapet yüksekliğinden sonra başlar. Birinci kat pencerelerinde ise, Yıldız Teknik Üniversitesi yapı işleri arşivinden aldığımız eski fotoğraflarında gördüğümüz üzere demir bezmeli korkuluklar olduğu görülmektedir (Resim 4.41). Günümüzde bu korkuluklar mevcut değildir. Depo,tuvalet, hol mekanlarındaki pencereler daha alçaktır. Zemin kat – birinci kat hizası binayı çepeçevre dönen ahşap bir silme ile belirtilmiştir.

Köşkün giriş kapısı kuzey cephesinde bulunur (Şekil 4.25; Resim 4.68). Batı cephesinde bulunan ahşap çıkma bölüm kısmı çatı seviyesinde yapıdan ayrılarak vurgulanmıştır. Yapının çatısı kırma olup marsilya kiremit ile örtülüdür. Ana kırma çatının alınlık yaptığı bölümlerdeki saçak çıkmaları ahşap furuşlarla desteklenmiştir (Resim 4.67).

Köşkün tüm cephelerinde, pencere doğramalarında, panjurlarında, saçaklarında, ahşap süsleme elemanlarında bozulmalar gözlenir.

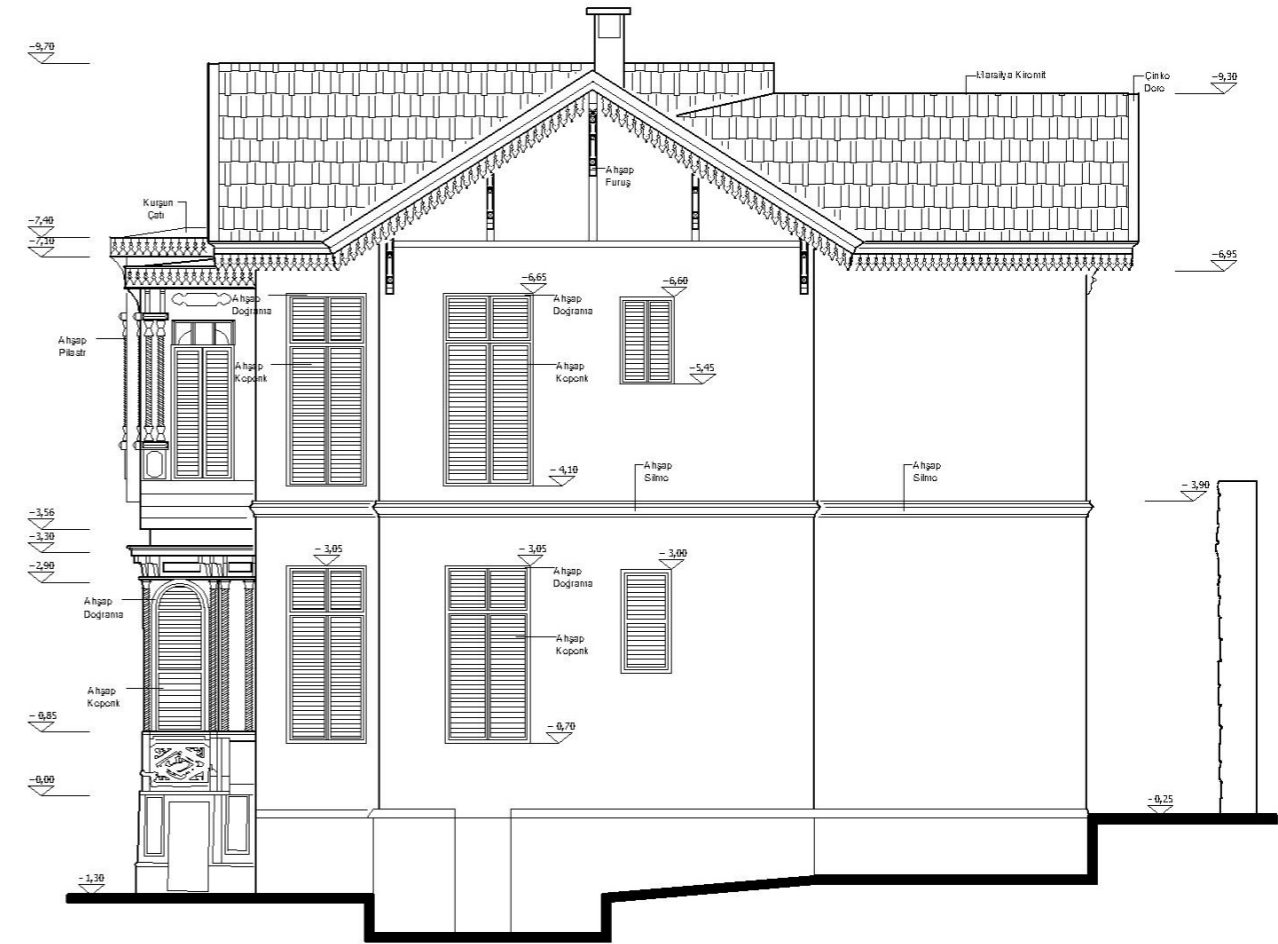
ÖLÇEK: 1/100

Şekil 4.25 2 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve doğu görünüşleri (Gülser, 1998)

BATI GÖRÜNÜŞÜ

GÜNEY GÖRÜNÜŞÜ

ÖLÇEK: 1/100

Şekil 4.26 2 Numaralı Köşk analitik rölevesi, batı ve güney cepheleri (Gülser, 1998)

Resim 4.67 Kuzey cephesi

4.68 Kuzey cephesi giriş kapısı ve doğu cephesi

Resim 4.69 Güney cephesi

Resim 4.70 Batı cephesi

4.2.3 3 Numaralı Köşk

Vaziyet planında görüldüğü üzere (Şekil 4.4), mimarlık fakültesi binasının doğusunda, kuzeyden güneye doğru sıralanmış olan köşklere 3 ile numaralandırılmış olanıdır. Diğer Şehzade ve Sultan köşkleri ile aynı dönemde II.Sultan Abdülhamid (1876-1909) döneminde yapılmıştır. Şehzade ve Sultan Köşkleri arasında en küçük olanıdır. Çevresinde yoğun ağaç dokusu ve kaskadlar bulunur.

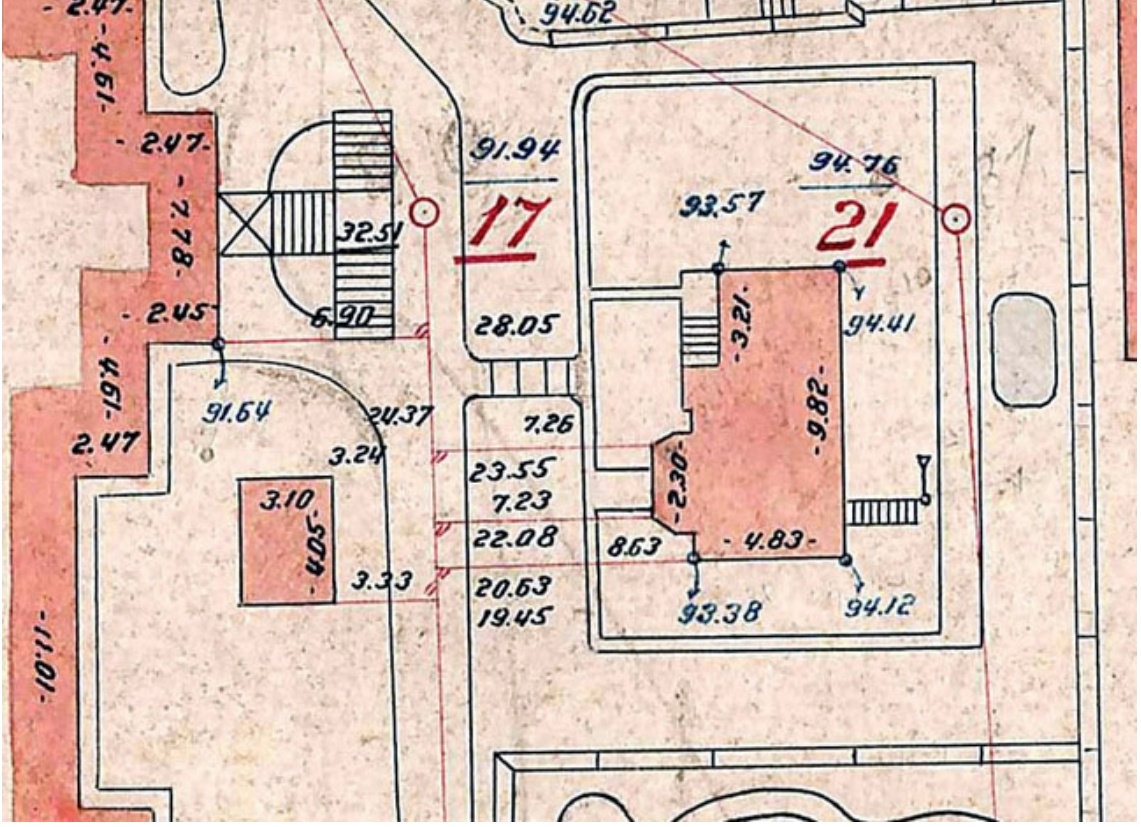
Danışman hocam Prof. İsmet Ağaryılmaz bu köşkle ilgili şunları söylüyor; “ Yıldız Teknik Okulu kuruluş tarihinden itibaren 40 yıla yakın süre bu köşkte Hakkı Usta marangozluk yaptı. Büyük oda marangoz atölyesi, küçük oda ise ustanın yaşadığı yerd. Marangoz atölyesine arka bahçeye bakan üç dört basamaklı demir bir merdivenle girilirdi (Doğu cephesindeki kapıdan). Usta marangoz olan Hakkı Usta, atölyede kullandığı aletlerin çoğunu kendi üretmişti. Okulun o zamanki ihtiyaçlarını büyük oranda karşılardı. Mimarlık bölümü öğrencilerinin maketlerinin yapımına yardımcı olurdu. Atlan Gürsel ve marangoz olmam nedeniyle de benimle çok ilgilenirdi. Ölümüne kadar hiç dışarı çıkmadan burada yaşadı...”.

4.2.3.1 Mimari Özellikleri

Yaklaşık 50 m² oturma, 100 m² kullanım alanına sahip olan köşk kagir bir bodrum üzerine bir kat ahşap karkas olarak toplam iki katlıdır. Yalnız batı cephesinde ahşap çıkma bir bölüm bulunur (Şekil 4.28). Zemin katında iki oda, bir hol ve banyodan oluşur. Günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde Rektörlük misafirhanesi olarak kullanılmaktadır.

Restorasyonu; 1983 yılında üniversiteye dahil olduktan sonra Rektörlük misafirhanesi olarak düzenlenen köşk 2003 yılında geniş bir restorasyon çalışması geçirmiştir. Tüm dış cephe yenilenerek, çatı onarılmış, pencere doğramaları ve panjurları yenilenmiş, iç mekanda da koruma amaçlı müdahaleler yapılmış ve banyo yenilenmiştir *.

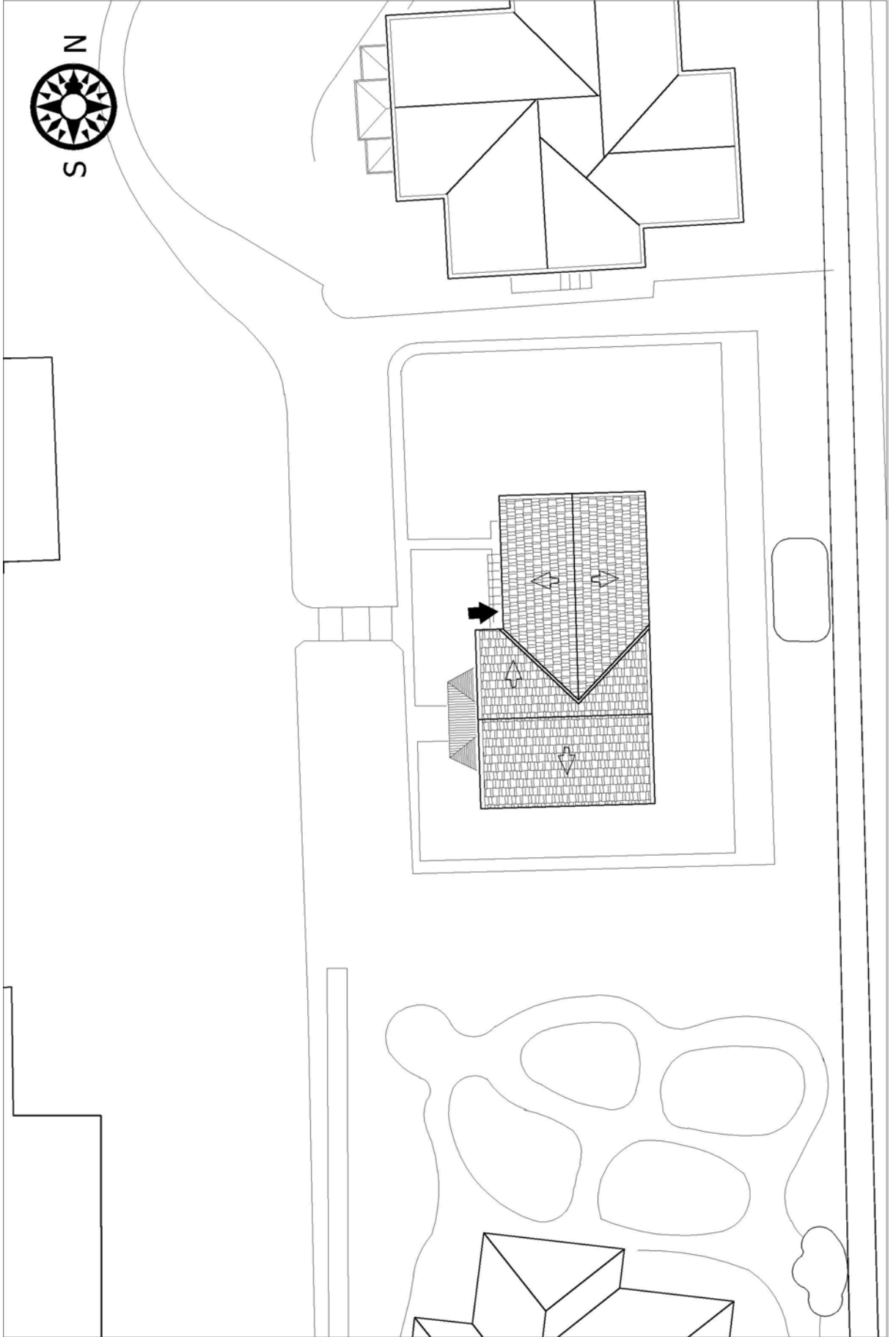
* Proje danışmanı Prof. İsmet Ağaryılmaz’ dan alınan bilgiler

Şekil 4.27 Alman Mavisi Haritalarında 3 Numaralı Köşk (1913-1914)

Resim 4.71 3 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri arşivi)

Şekil 4.28 3 Numaralı Köşk, vaziyet planı, ölçek:1/200

4.2.3.1.1 Bodrum Kat Planı

Yapı kagir bir bodrum kat üzerine oturur. Bodrum kata yapının batı cephesinden ahşap çıkma bölümün altından girilir. İki basamak ile ana zemin seviyesine inilir. İlk girilen bölüm B01 Oda mekanıdır (Şekil 4.29). Mekanın zemini orijinal dökme mozaik olup yer yer bozulmalar bulunur. Tavan ahşap plakalar üzerine pasalı çıtalarla süslenmiştir (Resim 4.72; Resim 4.73).

B02 Oda mekanına giriş holünün kuzeyinden girilir. Burası depo ve yapının ısıtma merkezi olarak kullanılmaktadır. Zemin orijinal dökme mozaiktir, yer yer bozulmalar görülmektedir (Resim 4.74). Mekanın tavanı iki bölümdür. Kuzey bölüm aynı B01 Oda mekanının tavanında olduğu gibi pasalı ahşap çıtalarla süslenmiştir (Resim 4.76). Odanın güney kısmının tavanında ise tavan kaplaması mevcut değildir. Burada en üst tabakada zemin katın ahşap döşemesi ve onları taşıyan ahşap kirişler, ahşap kirişlere destek olan metal profiller görülür. Ahşap kirişlerde çürüme, metal profillerde korozyon gözlenir (Resim 4.77).

Günümüzde tüm bodrum kat Dağcılık Kulübünün toplanma merkezi olarak kullanılmaktadır.

Resim 4.72 B01 Oda mekanı

Resim 4.73 B01 Oda mekanı

Resim 4.74 Bodrum kat zemin döşemesi

Resim 4.75 B02 Oda mekanı

Resim 4.76 B02 Oda mekanı

Resim 4.77 Odanın tavanındaki bozulmalar

4.2.3.1.2 Zemin Kat Planı

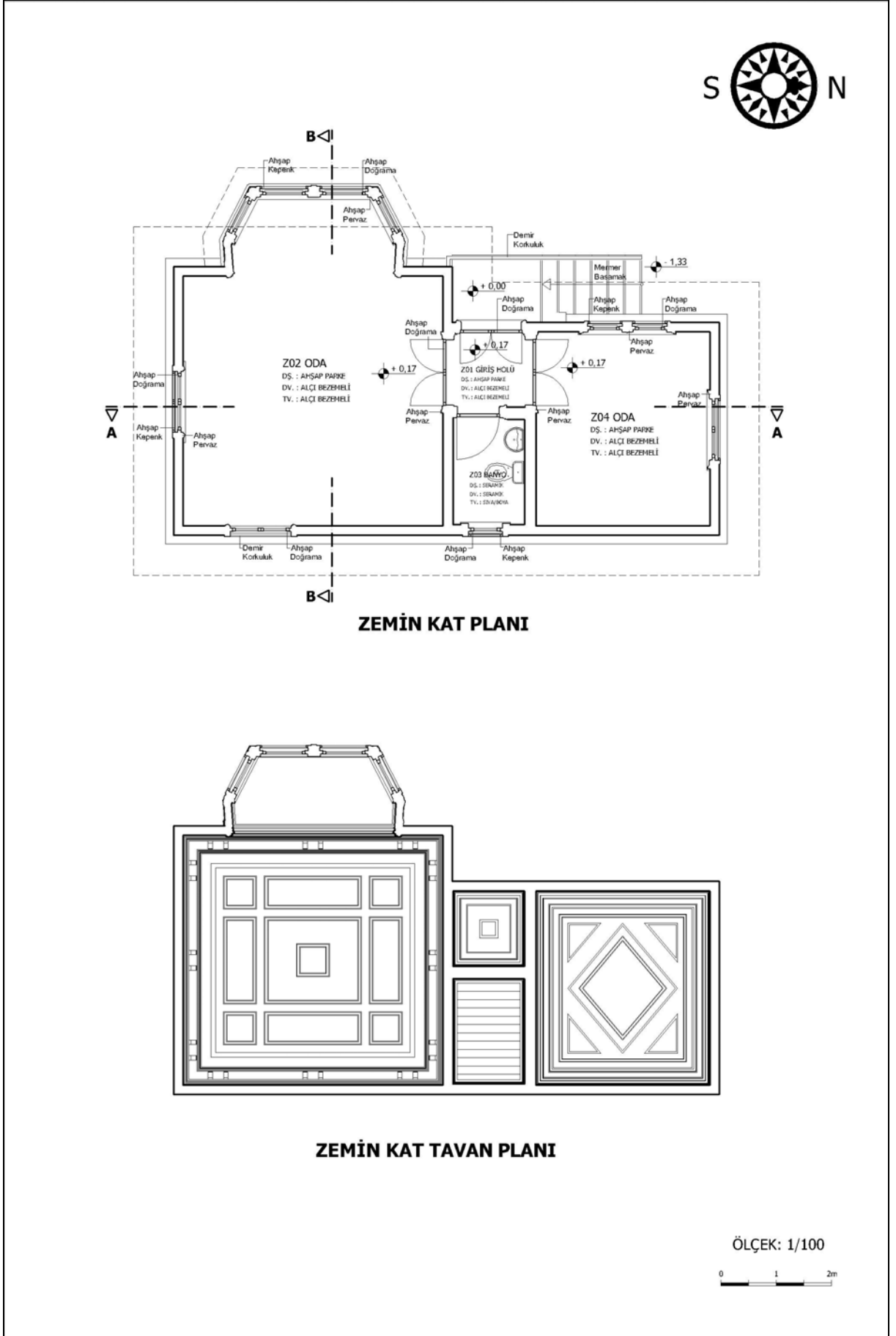
Köşkün zemin katına batıya bakan cephesinden yedi rıhtlı mermer bir merdivenle ulaşılır. Zemin kat bir hol, iki oda ve bir banyodan oluşur (Şekil 4.30). Batı kanadında bulunan ahşap kapıdan girildiğinde, yapının diğer mekanlarına ulaşılan küçük bir hole Z01 Giriş Holü bölümüne girilir. Holün zemini ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve kalem işleri ile süslenmiştir (Resim 4.78; Resim 4.79).

Giriş holünün güneyinde Z05 Oda mekanı bulunur. Köşkte bulunan iki odadan büyük olanıdır. Batı kısmında tamamen ahşap çıkma bir bölüm bulunur. Günümüzde misafirhanenin salonu olarak kullanılmaktadır. Zemin ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve kalem işleri ile donatılmıştır (Resim 4.80; Resim 4.81).

Z01 Giriş Holünün doğusunda Z03 Banyo bulunur. 2003 yılında yenilenen banyonun zemini ve duvarları seramik, tavanı adi ahşap kaplamadır (Resim 4.82; Resim 4.83).

Z01 Giriş Holünün kuzeyinde Z04 Oda mekanı bulunur. Günümüzde misafirhanenin yatak odası olarak kullanılan odanın zemini ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve kalem işleri ile süslenmiştir (Resim 4.84; Resim 4.85).

3 numaralı köşkte diğer bazı köşklere görülen manzara, melek, çiçek temalı duvar resimlerine rastlanmaz.

Şekil 4.30 3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı ve tavan planı

Resim 4.78 Z01 Giriş Holü

Resim 4.79 Z01 Giriş Holü tavanı

Resim 4.80 Z02 Oda

Resim 4.81 Z02 Oda

Resim 4.82 Z03 Banyo

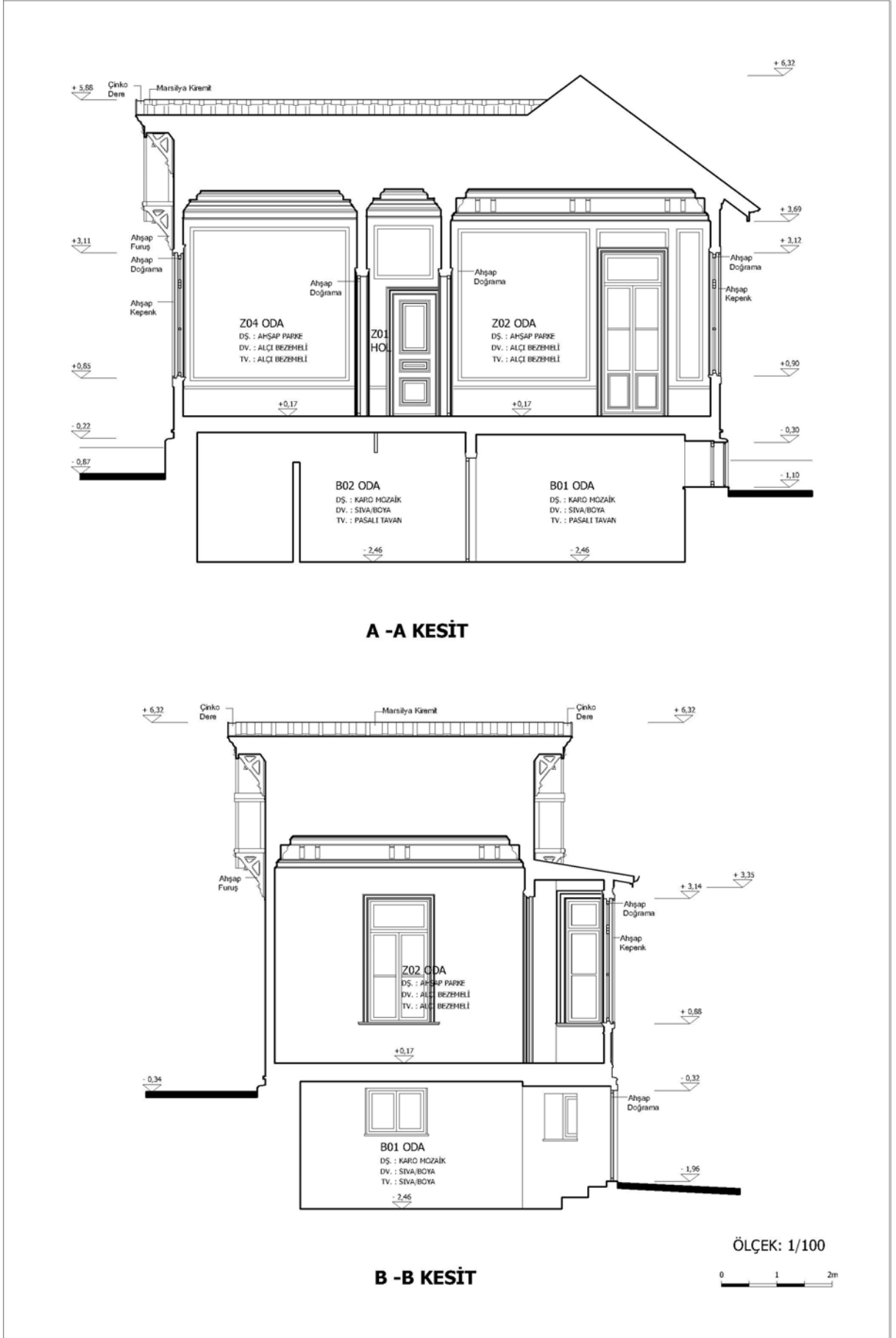
Resim 4.83 Z03 Banyo

Resim 4.84 Z04 Oda

Resim 4.85 Z04 Odanın tavanı

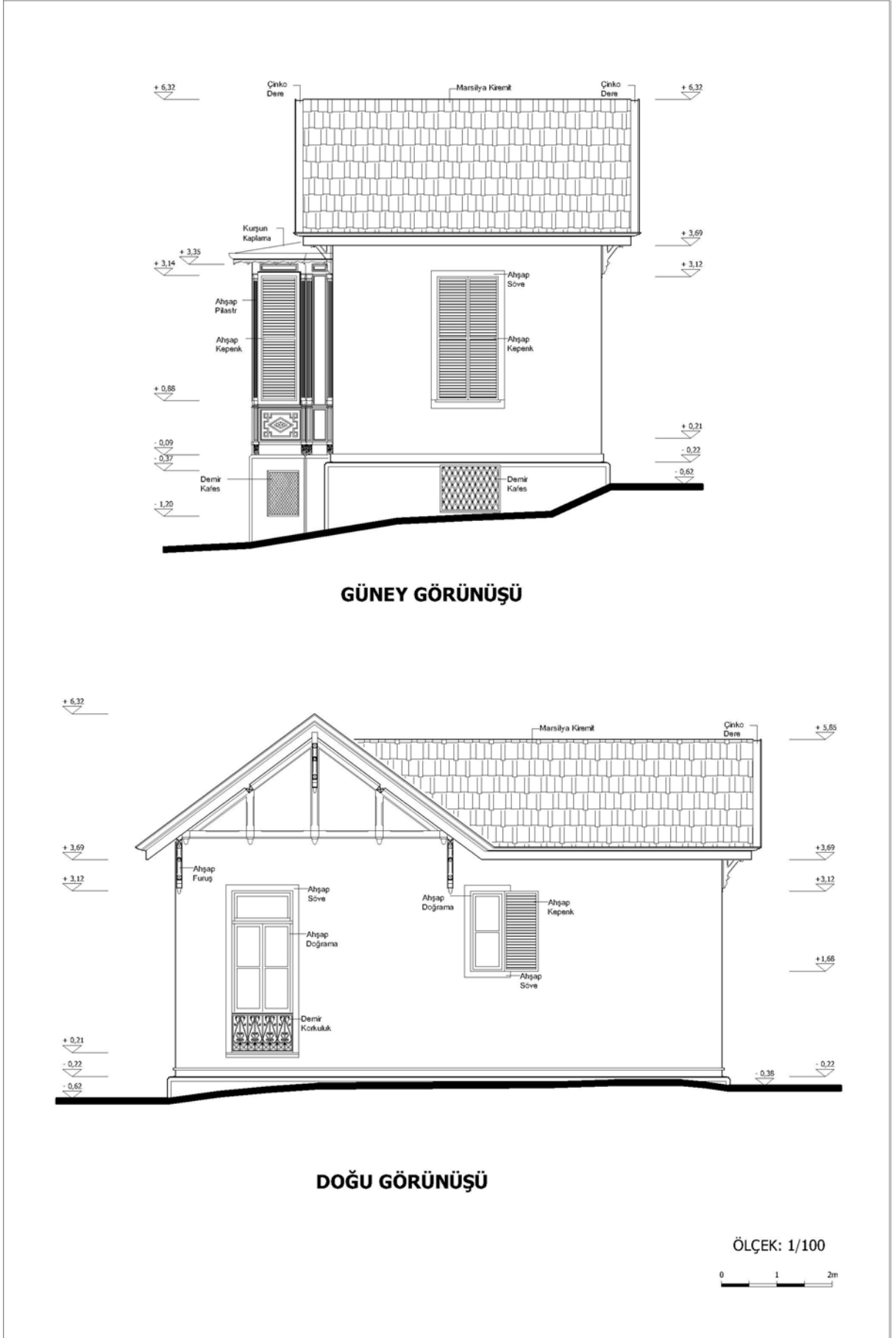

Şekil 4.31 3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler

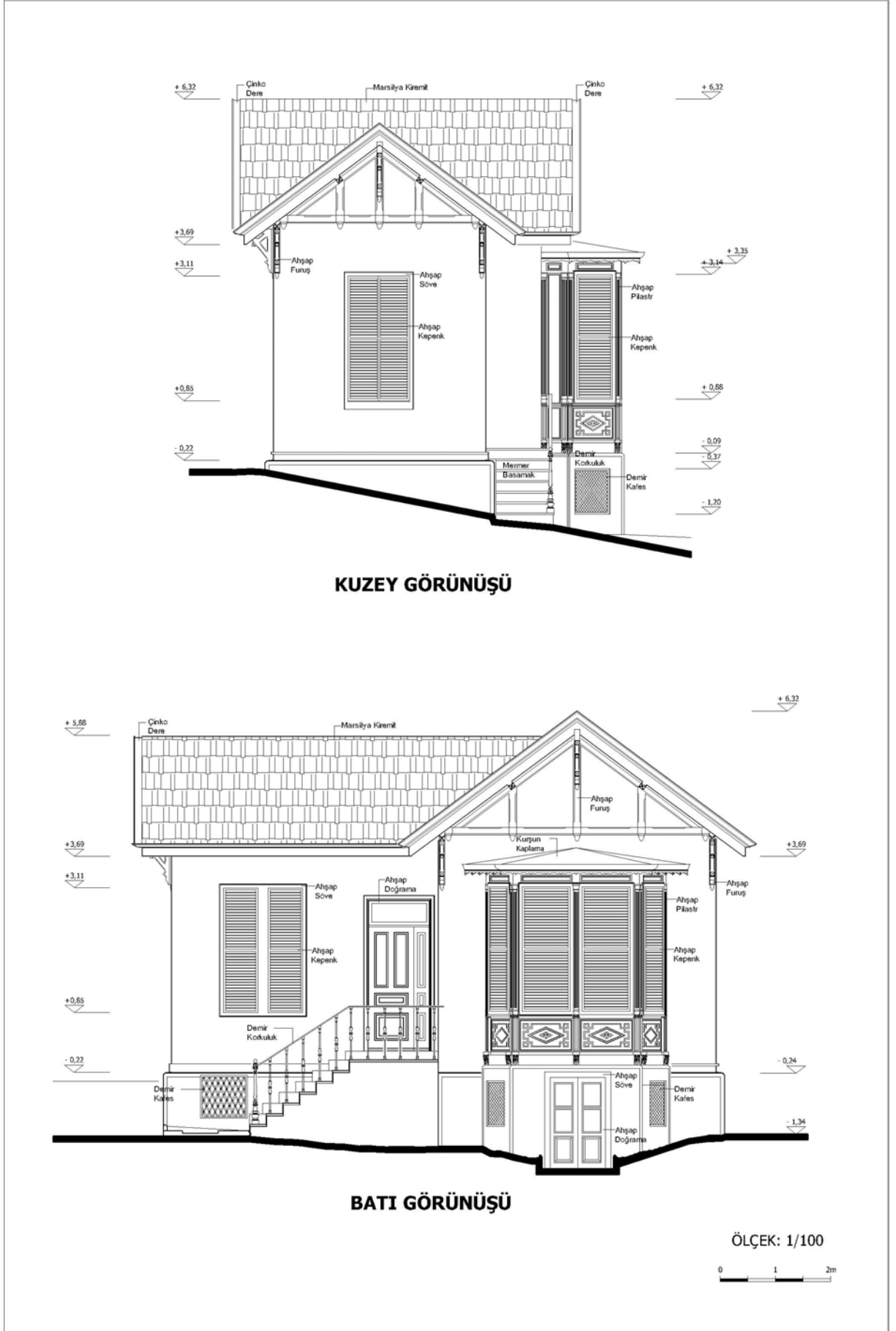
4.2.3.1.3 Cephe Özellikleri

3 numaralı köşk de aynı dönemde yapılmış diğer Şehzade ve Sultan köşkleri ile cephe özellikleri açısından benzer özellikler gösterir. Ahşap karkas iskelet üzerine tel geçirilerek sıvanmış ve boyanmıştır. Batı cephesindeki ahşap çıkma bölüm hariç diğer tüm cepheler bu şekilde algılanır (Şekil 4.32; Şekil 4.33). Ahşap çıkma bölüm motifleri 19. yüzyıl dönem özelliklerini yansıtır (Resim 4.86). Giriş cephesindeki merdiven korkulukları demir bezemeli olup o dönemin Art Nouveau özelliklerini taşır (Resim 4.87).

Köşkün bodrum katı kagir olup cephede kagir duvar üzerine perdahlı sıva olarak yansır. Bodrum kat pencerelerinin önünde süslemeli demir parmaklıklar bulunur. Zemin kat pencerelerinin tümü ahşaptır ve ahşap panjurludur. Doğu cephesinde bulunan kapı panjursuz olup önünde demir bezemeli korkuluk bulunur (Resim 4.90). Giriş kapısı batı cephesinde yer alır. Ahşap çıkma bölüm çatısı ana çatıdan ayrılarak vurgulanmıştır. Çıkma bölümün çatısı kurşun ile kaplanmıştır. Ana kırma çatının örtüsü marsilya kiremittir. Ana çatının saçakları ahşap profillidir. Çıkma bölümün saçakları ise ahşap bezemelidir (Resim 4.88). Ana çatının alınlık yaptığı bölümler, ahşap furuşlarla gerek görüntü gerekse statik açıdan desteklenmiştir.

Şekil 4.32 3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, güney ve doğu görünüşleri

Şekil 4.33 3 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve batı görünüşleri

Resim 4.86 Batı görünüşü

Resim 4.87 Batı görünüşü

Resim 4.88 Batı cephesindeki ahşap çıkma bölüm

Resim 4.89 Güney görünüşü

Resim 4.90 Doğu görünüşü

Resim 4.91 Kuzey görünüşü

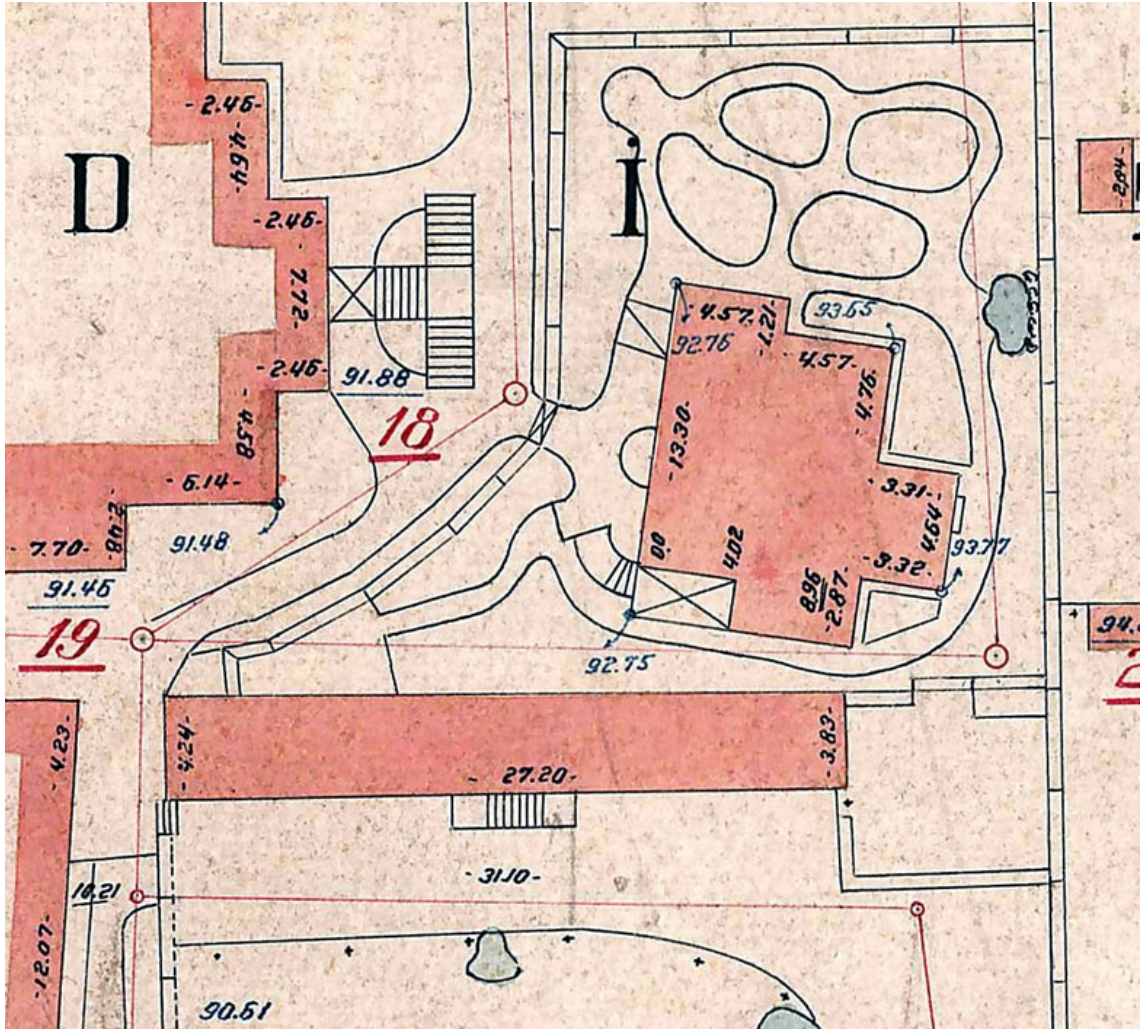
4.2.4 4 Numaralı Köşk

Mimarlık Fakültesi binasının doğu kısmında, kuzeyden güneye doğru sıralanmış köşklere, vaziyet planında görüldüğü gibi (Şekil 4.4) 4 ile numaralandırılmış köşktür. Şehzade ve Sultan köşklarinin en büyüğü olan köşk, dış duvar renginin sarı olmasından dolayı Sarı Köşk olarak da bilinir. Diğer Şehzade köşklere ile aynı dönemde Sultan II.Abdülhamid (1876-1909) döneminde yapılmıştır.

Günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde yer alan köşkün bodrum katı hizmetli lojmanı, zemin katı mezunlar derneği, birinci katı da misafirhane olarak kullanılmaktadır.

4.2.4.1 Mimari Özellikleri

Yaklaşık 135 m² oturma alanına sahip olan köşk, alçak bir bodrum üzerine oturan iki kattan oluşmaktadır. Bodrum kat duvarları kagir, zemin ve birinci kat; üstü sıvalı, arası dolgulu ahşap karkas sistemdir. Köşkün ana girişi batı cephesindedir (Şekil 4.35).

Şekil 4.34 Alman Mavisi Haritalarında 4 Numaralı Köşk (1913-1914)

Resim 4.92 4 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşeri arşivi)

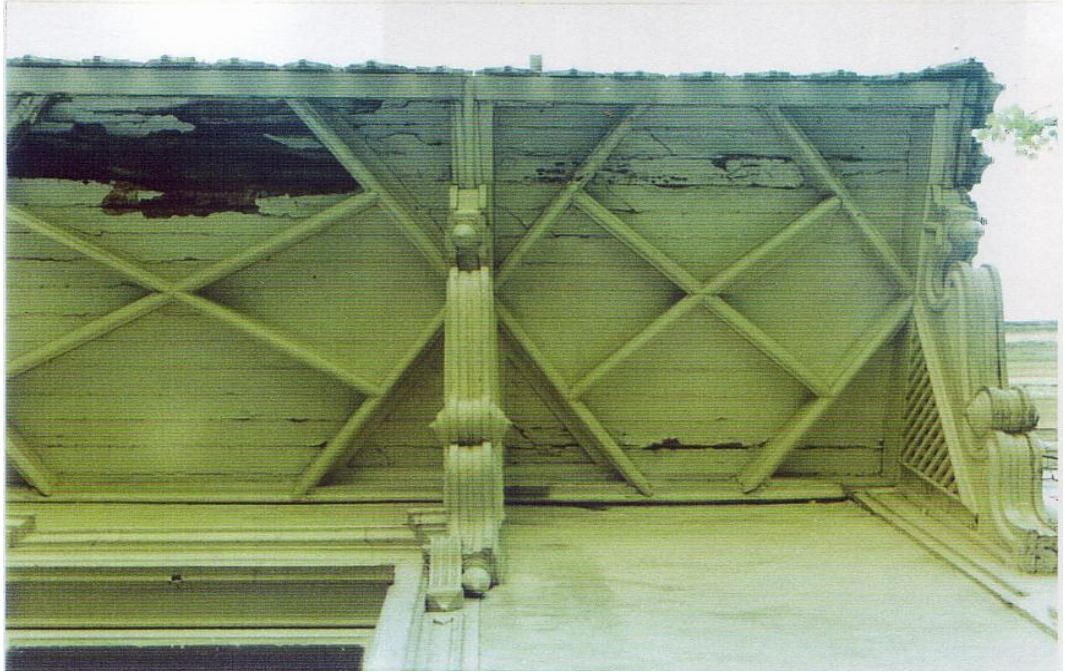

Resim 4.93 4 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşeri arşivi)

Restorasyonu; Günümüze kadar sosyal, kültürel ve sağlıkla ilgili alanlarda kullanılmış olan köşk, değişik kullanımlardan ötürü tahribata uğramıştır. Ayrıca bu tür yapılar periyodik bakımları yapılmadığı için daha hızlı bozulmaktadırlar. Bu yapının daha önce hangi tarihlerde onarım geçirdiğini bilemiyoruz, ancak 2000 yılında geniş kapsamlı bir onarım - restorasyon çalışması geçirmiştir.

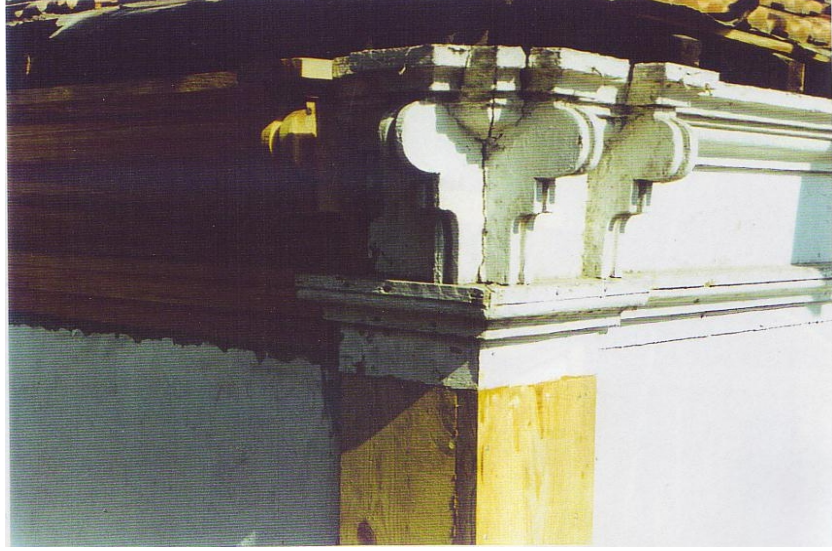
Bu restorasyon çalışmasında; çatı aktarılmış, çürüyen çatı kaplamaları yenilenmiş ve suya karşı yeniden izole edilmiştir (Resim 4.97). Çatı saçakları, yağmur olukları, dereler, konsollar yenilenmiştir (Resim 4.96). Dış cephelerde; bozulan kısımlar onarılmış, sıva temizliği yapıp boyanmıştır. Çürüyen pencere doğramaları orijinaline uygun olarak yenilenmiştir. Yapının ahşap taşıyıcı sisteminin kontrolü için köşe dikmeleri açılmış, çürümüş olanlar taşıyıcı elamanlar yenilenmiştir. Çürüyen bütün ahşap balkon korkulukları, balkon dikmeleri alınlık ve diğer süsleme elamanlarının bozulan kısımları yenilenmiştir (Resim 4.94). Balkon döşemesi çinko kaplanmıştır.

İç bölümde ise; bezeme ve süslemelerin temizlenmesi, sağlam olan ve bozulmayan yüzeylerin koruma müdahalesi yapılmıştır. Dökülmüş altın varak ve tablolar rötuşlar yapılmıştır. Bozulmuş olan alçı motifler, polieter döküm ile yenilenmiştir. Daha önceden varolan ve sonradan doldurularak kullanılamayan merdiven yeniden açılarak bodrum kat ile bağlantı sağlanmıştır. Bodrum kata konuk evi için banyo ve mutfak eklenmiştir *.

Resim 4.94 2000 restorasyonu öncesi

* Proje Danışmanı Prof. İsmet Ağaryılmaz ve uygulamada fiilen görev yapan Ethem Tekinkaya' dan alınan bilgiler

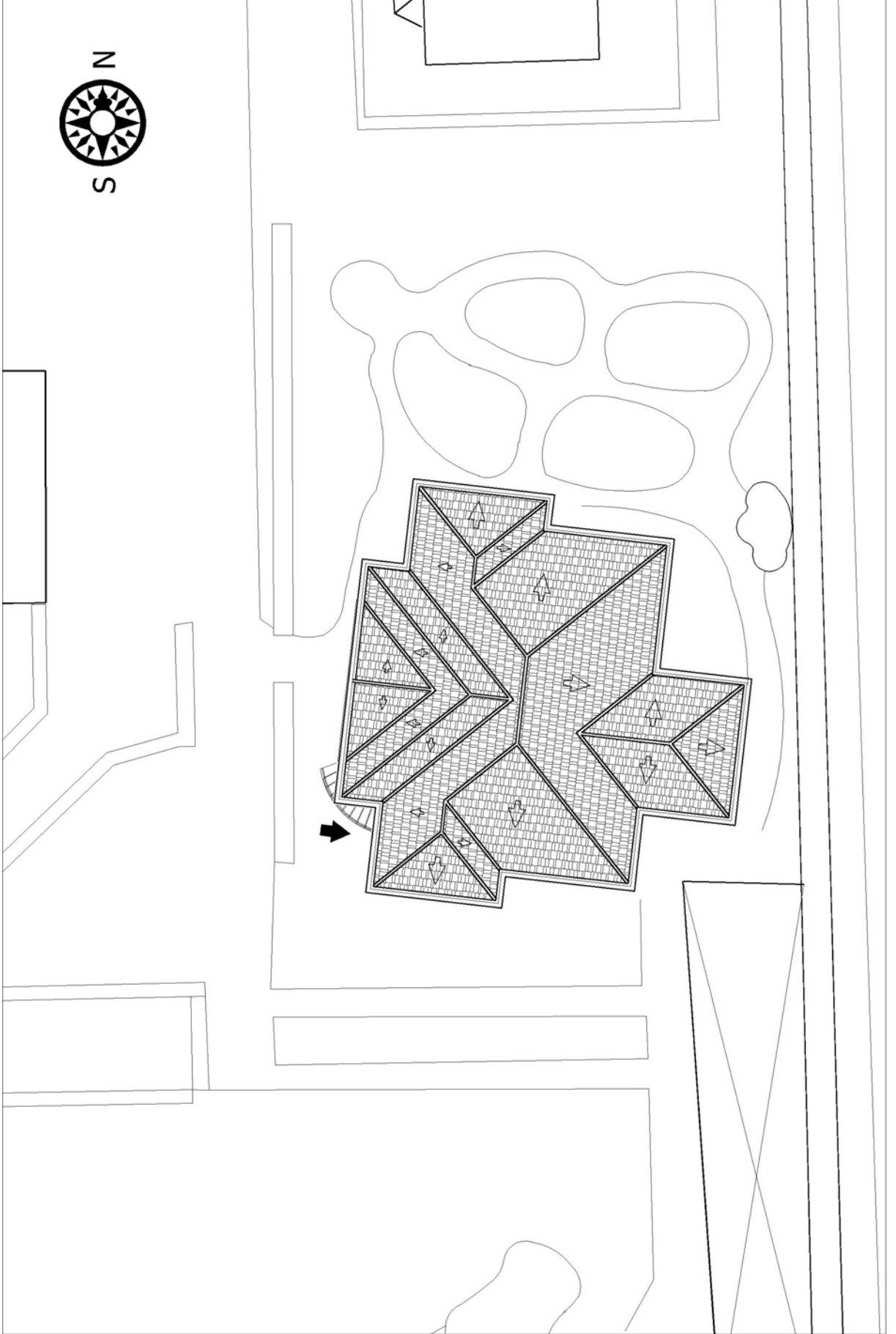
Resim 4.95 2000 restorasyonu öncesi

Resim 4.96 2000 restorasyonu

Resim 4.97 2000 restorasyonu

Şekil 4.35 4 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek:1/200

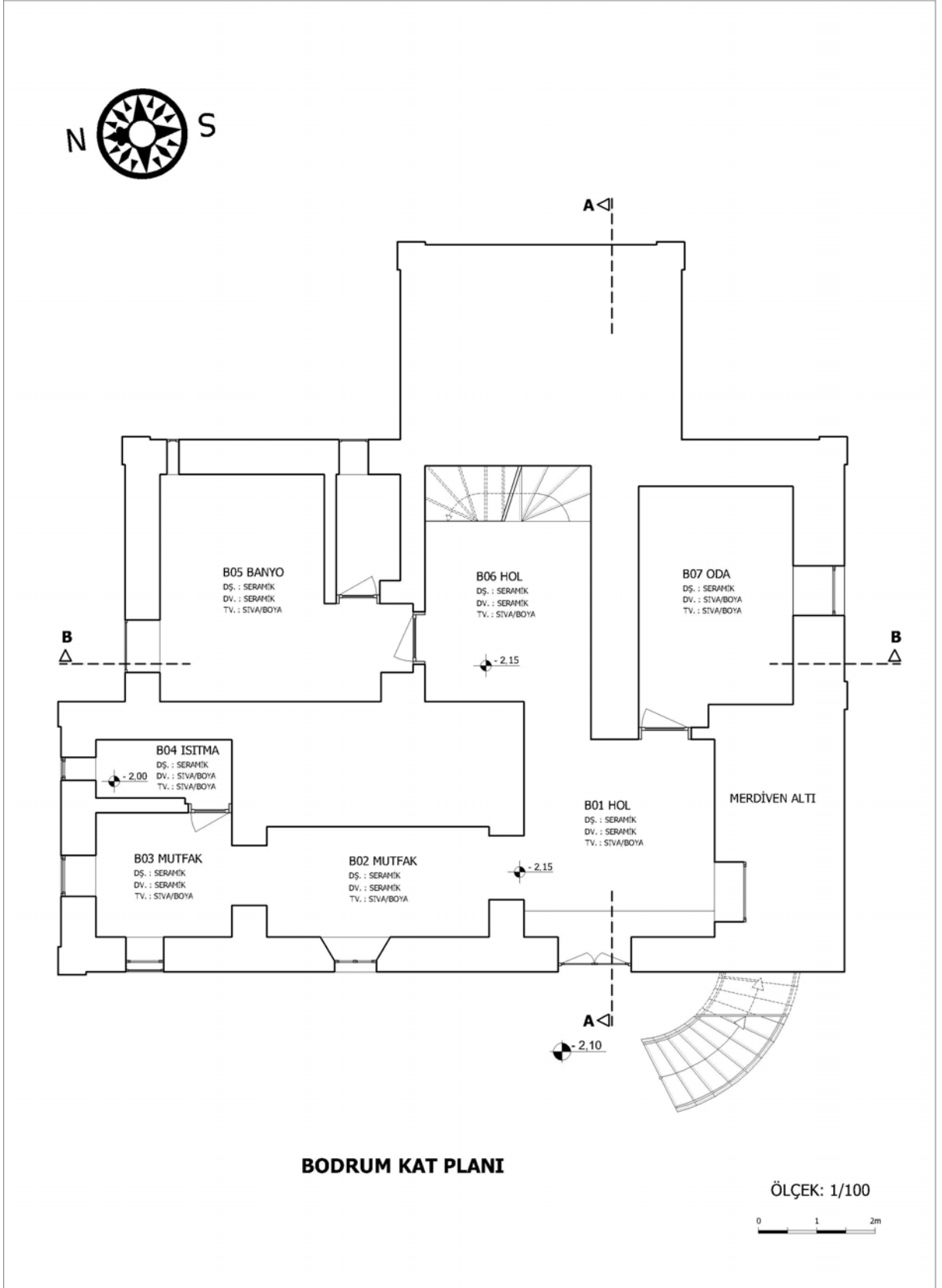
4.2.4.1.1 Bodrum Kat Planı

Alçak kagir bodruma biri köşkün batısındaki dış kapıdan, diğeri köşkün içinden; ana merdivenin altından, bodruma inen merdivenden olmak üzere iki şekilde girilir (Şekil 4.36). Bodrum kat 2000 yılındaki restorasyonda birinci kattaki misafir odalarının banyo ve mutfaktan yararlanabileceği şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bütün mekanların zemini seramik, tavanları sıvalıdır.

Köşkün zemin katından merdiven ile bodrum kata indiğimizde B06 Hol mekanı ile karşılaşırız (Resim 4.98). Holün hemen kuzeyinde B05 mekanı banyo olarak düzenlenmiştir (Resim 4.101). Banyonun içinde bir bölüm de ayrılarak depo olarak kullanılmaktadır.

B06 Hol hemen güneyde B01 Hol mekanı ile birleşir. Buraya köşkün dışından batı cephesindeki kapıdan girdiğimizde de ulaşırız (Resim 4.99). B01 holün kuzeyinden birbirini takip eden üç bölüme gidilir. İlk iki bölüm mutfak (Resim 4.100), son ve küçük olan bölüm ise ısıtma merkezi olarak kullanılmaktadır.

B01 holün doğusunda B07 Oda mekanı bulunur. Bu bölüm misafirhanenin temizlik ve bakımını yapan hizmetli tarafından kullanılmaktadır.

Şekil 4.36 4 Numaralı Köşk analitik rölovesi, bodrum kat planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998)

Resim 4.98 B06 Hol

Resim 4.99 B01 Hol

Resim 4.100 B02 Mutfak

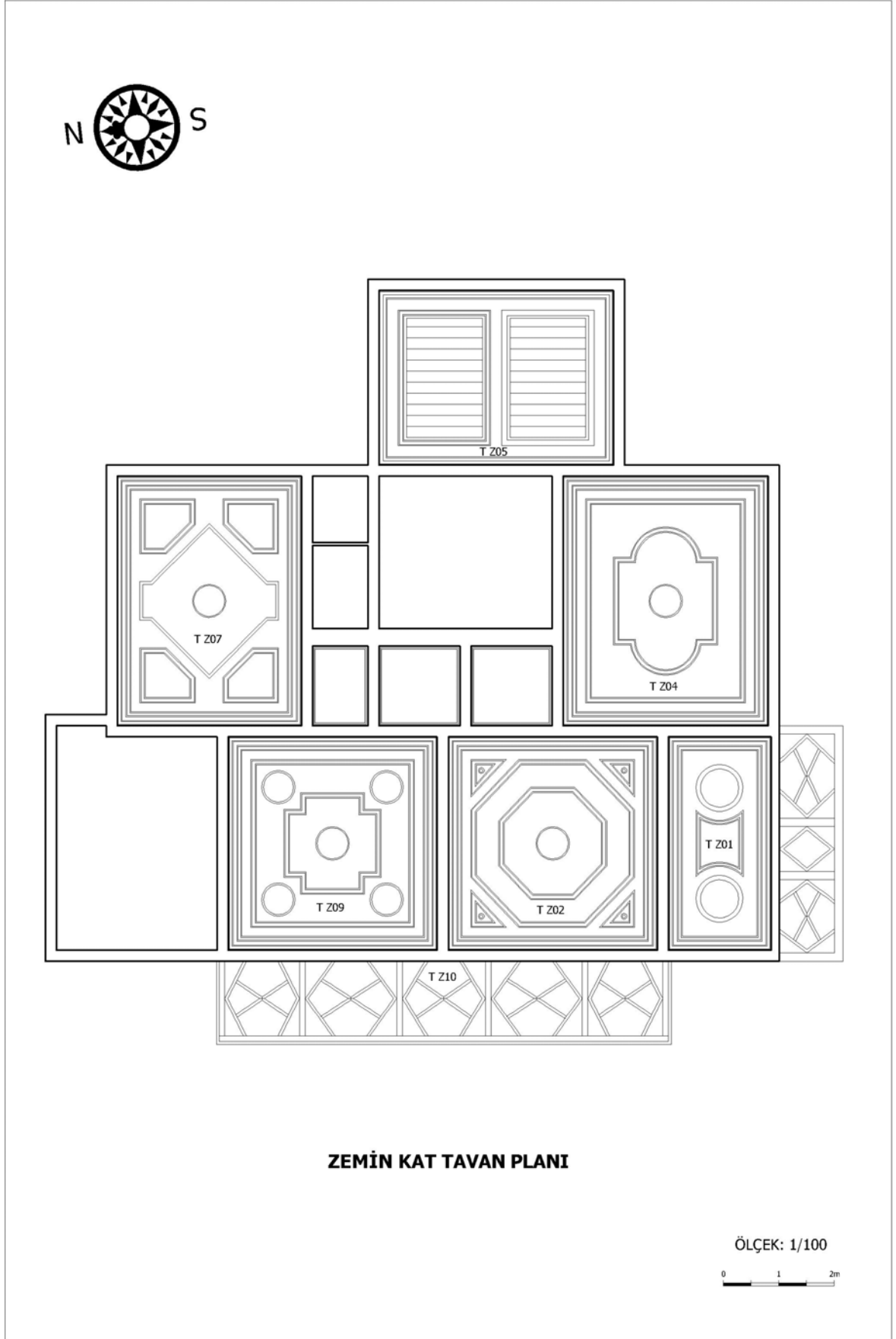
Resim 4.101 B05 Banyo

4.2.4.1.2 Zemin Kat Planı

Köşkün zemin katına batı cephesindeki, yay şeklindeki 11 rıhtlı mermer merdiven ile ulaşılır (Şekil 4.37). Burada etrafı camekanlı Z01 Giriş Holü mekanına girilir. Holün zemini dökme mozaiktir. Duvarları ve tavanı alçı bezemeler ve kalem işleri ile sade bir şekilde süslenmiştir (Resim 4.102; Resim 4.103). Bu holün hemen kuzeyinden başka bir hole girilir. Z02 Hol köşkün ana orta holüne olan bağlantıyı sağlar. Zemini ahşap parkedir. Duvarlar alçı bezemelidir. Tavanda bezemeli ve çiçek figürlü resimler ile süslenmiştir (Resim 4.104; Resim 4.105). Bu holden üç diğer mekana geçilir. Doğudan geçilen Z03 Hol mekanı köşkün orta holüdür. Bu orta holün güneyinde Z04 Oda bulunur. Günümüzde büro olarak kullanılan mekanın zemini ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve kalem işleri ile süslenmiştir (Resim 4.106; Resim 4.107). Z05 Oda köşkün en doğusunu oluşturan bölümdür. Bu odaya, birincisi direkt olarak dışa açılan bir kapıdan, diğeri de merdiven altından geçilerek ulaşılan kapıdan olmak üzere iki şekilde ulaşılır. Bu açıdan ilginç bir konumlanmadır (Resim 4.108; Resim 4.109). Z06 Wc, Z03 Holün doğusunda merdivenin yanında bulunur. Z03 Holün kuzeyinden Z07 Oda mekanına girilir. Büro olarak kullanılan odanın zemini ahşap parke, duvarlar ve tavan alçı bezemeler ve duvar resimleri ile süslenmiştir. Bu odanın bir duvarında süslü oval bir pano içindeki resimde iki hayvan tasvir edilmiştir. Biri diğerrinin parçalanmış ters dönmüş gövdesinin üzerindedir. Kırmızı, mavi ve toprak renklerinin kullanıldığı resim dekoratif niteliktedir. Yağlıboya resim 19.yüzyılın ikinci yarısı duvar resminin özelliklerini yansıtır. Odanın diğerr duvarında aynı tarz bir pano içinde bu kez masa üzerinde kaideli bir tabak içinde armut, şeftali gibi meyvelerin bulunduğu natürmort görülür. Meyvelerin etrafında yapraklar göze çarpar. Resimde ışık-gölgeye dikkat edildiği ve görüleni olduğu gibi ayrıntılarıyla resmetmeye özen gösterildiği fark edilir. Aynı odanın tavan köşesinde üçgene yakın bir form içinde kıvrımlı bitkisel motifler ve yuvarlak küçük bir pano içinde de meyve tasvirleri görülür; bir salkım üzüm ve yanında bir portakal yada şeftali. Oldukça dekoratiftir (Binan, 1994).

Z08 Oda mekanına holden direkt olarak bir geçiş bulunmaz. Bu odaya Z07 Odanın batısından ve Z09 Odanın kuzeyinden girişler bulunur. Büro olarak kullanılan odanın zemini ahşap parke, duvarlar ve tavanlar alçı bezemeler ve kalem işleri ile süslenmiştir. Bu odada duvar resimleri bulunmaz.

Z09 Oda mekanına Z03 Holün batısından girilir. Büro olarak kullanılmaktadır. Zemini ahşap parkedir. Duvarlarında ve tavanında alçı bezemeler ve kalem işleri bulunmaktadır (Resim 4.100; Resim 4.111).

Şekil 4.38 4 Numaralı Köşk zemin kat tavan planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998)

Resim 4.102 Z01 Giriş Holü

Resim 4.103 Z01 Giriş Holü

Resim 4.104 Z02 Hol

Resim 4.105 Z02 Hol

Resim 4.106 Z04 Oda

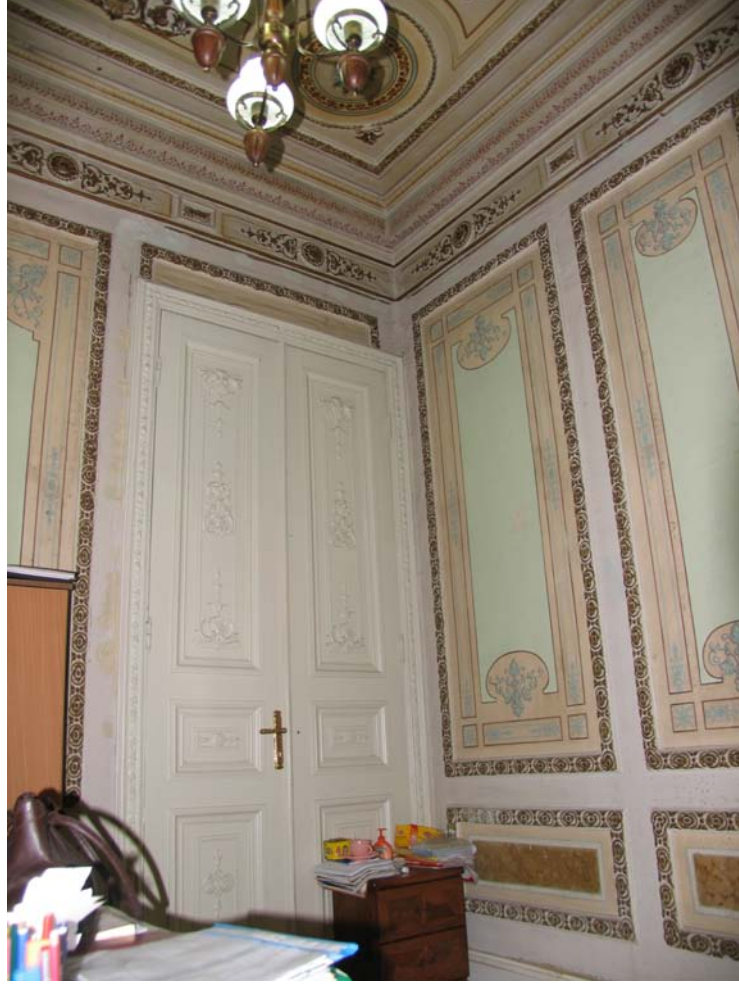
Resim 4.107 Z04 Oda

Resim 4.108 Z05 Oda

Resim 4.109 Z05 Oda

Resim 4.110 Z09 Oda

Resim 4.111 Z09 Oda

4.2.4.1.3 Birinci Kat Planı

Köşkün birinci katına iki kollu ahşap bir merdiven ile çıkılır (Şekil 4.39). Merdiven boşluğunda karşılıklı duvarlarda dört resim bulunur. Bu resimlerden alt katta kalan duvardakinde panoramik bir manzara görülür. Ön kısımda ağaçlar, ileride bir ırmak ve ırmak üzerinde köprü, ırmağın diğer kıyısında birkaç yapı vardır (Resim 4.112). Perspektif kurallarına uyularak yapılmış resmin solunda başka bir resimde cami ve bir köşk gösterilmiş. Kompozisyonda iki yapı dışında bir öge yok. Solda iki katlı, ön kısmı görülen bir yapı, yolun diğer kısmında daha ileride yüksek kasnaklı kubbesiyle Tophane'deki Nusretiye cami'nin tasviri var. İki minareli caminin minareleri son derece ince ve zarif çizilmiş. Resim belge niteliğinde. Merdiven boşluğunun üst duvarında figürlü bir resimle karşılaşıyor. Bu resim o nedenle önemli. Duvar resimlerinde figüre pek rastlanmaz ama II.Abdülhamit döneminde duvar resimlerine ufak boyutta da olsa figür girmeye başlamış. Resimde talim yerinde topçu talimi yapan erler gösterilmiş. Beş küçük figür topların yanında dururken ileride bayrak asılı bir kule, daha ileride ise uzunlamasına iki katlı yapılar yer alıyor (Resim 4.113). Bu resmin yanında yer alan resimde de kıyı kasırlarının yer aldığı bir manzara tasvir edilmiş (Binan, 1994).

101 Hol ile merdiven ile camekanlı bir bölmeyle ayrılmıştır (Resim 4.114; Resim 4.115). Birinci kat günümüzde misafirhane olarak kullanılmaktadır. Birinci katta yedi oda ve bir küçük tuvalet mevcuttur. Odaların tümüne holden ulaşmak mümkün değildir (Şekil 4.39).

Merdivenin tam karşısında holün batısında 102 Oda bulunur. Bu oda köşkün en büyük odasıdır. Zemini ahşap parkedir. Duvarlarda ve tavanlarda akçı bezemeler ve duvar resimleri bulunmaktadır (Resim 4.116; Resim 4.117). Kapının sağından itibaren sıralanan resimler oval ve dikey panolar içinde. Çerçevesi altın yaldızlı süslemeye sahip. Girişin sağındaki duvardaki ilk resimde perspektife uygun bir manzara göze çarpıyor. Sakin ve durgun bir görünüme sahip kompozisyonda ağaçlar, yol ve uzaklarda çok ufak bir yapı var. İkinci resimde dalgalı bir deniz ve üzerinde yelkenli görülüyor. 19. yy.da İstanbul'a gelen Rus ressam Ayvazovski'nin bu tür resimleri var. 19. yüzyılda gemi ve deniz resimleri yaygınlaşmış. Bu tarz resimlere Beylerbeyi Sarayı'nda da rastlanır. Başka bir resimde yeşilin tonlarıyla oluşturulmuş bir kır manzarası gösterilmiş. Gökyüzünde sarı ve mavi renklere yer verilmiş. Bir diğer manzara resminde uzaklara doğru kıvrılan ince bir yol ve etrafında yeşillik, ileride sık ağaçların yer aldığı bir ormanlık bulunuyor. Başka bir resimde ırmak, iki yanında ağaçlar ve şelale dikkat çekiyor. Sakin bir deniz manzarasının gösterildiği duvar resminde ise ufuk çizgisi yine kompozisyonun üçte birinden başlamış. Resmin sağ ön kısmından denize

doğru ahşap bir iskele uzanıyor. Durgun deniz üzerinde bir yelkenli görülüyor. Aynı odada bulunan başka bir resimde su kenarında ağaçlar arasında yalılar bulunuyor. Duvar resimlerinde binaların ve ağaçların suya yansıması sık yer verilen bir konu (Binan, 1994). Üst katın en geniş mekanı olan 102 Oda güneyde bir odaya, batıda da bir kapıyla balkona açılır (Resim 4.119). Bu kapıların kanatları üzerinde bir kısmı üçgen şeklinde eskitilmiş olan altın yıldız ve yeşil renkli çerçeve içinde resimler yer almış. Resimlerde kış manzaraları, kar görünümleri, vazgeçilmez manzara ögesi ağaçlar, dağ ve su dikkat çekiyor. Yeşil rengin hakim olduğu açıkly koyulu lekelerle ortaya konmuş ağaçlar suya yansıyor. Kapının diğer kanadındaki resimde su kenarında ağaçlar, sahilde bir kayık,uzaklarda dağlar görülüyor. Odanın tavanında şeritler içinde yatay oval panolarda dört resim yer alıyor. Resimlerden birinde deniz kenarında beyaz büyük bir yalı ve onun gerisinde ağaçlar, tepeler bulunuyor. Kartpostalı andıran resimdeki yalının önündeki denizde içi boş bir kayık var. Altın yıldızlı bir pano içinde ağaçlıklı bir tepelik ve uzaklarda deniz görülen diğer resim ağırlıklı olarak toprak rengi ve yeşilin tonlarıyla oluşturulmuş. Başka bir resimde farklı bir öge olarak beyaz bir deniz feneri var (Binan, 1994).

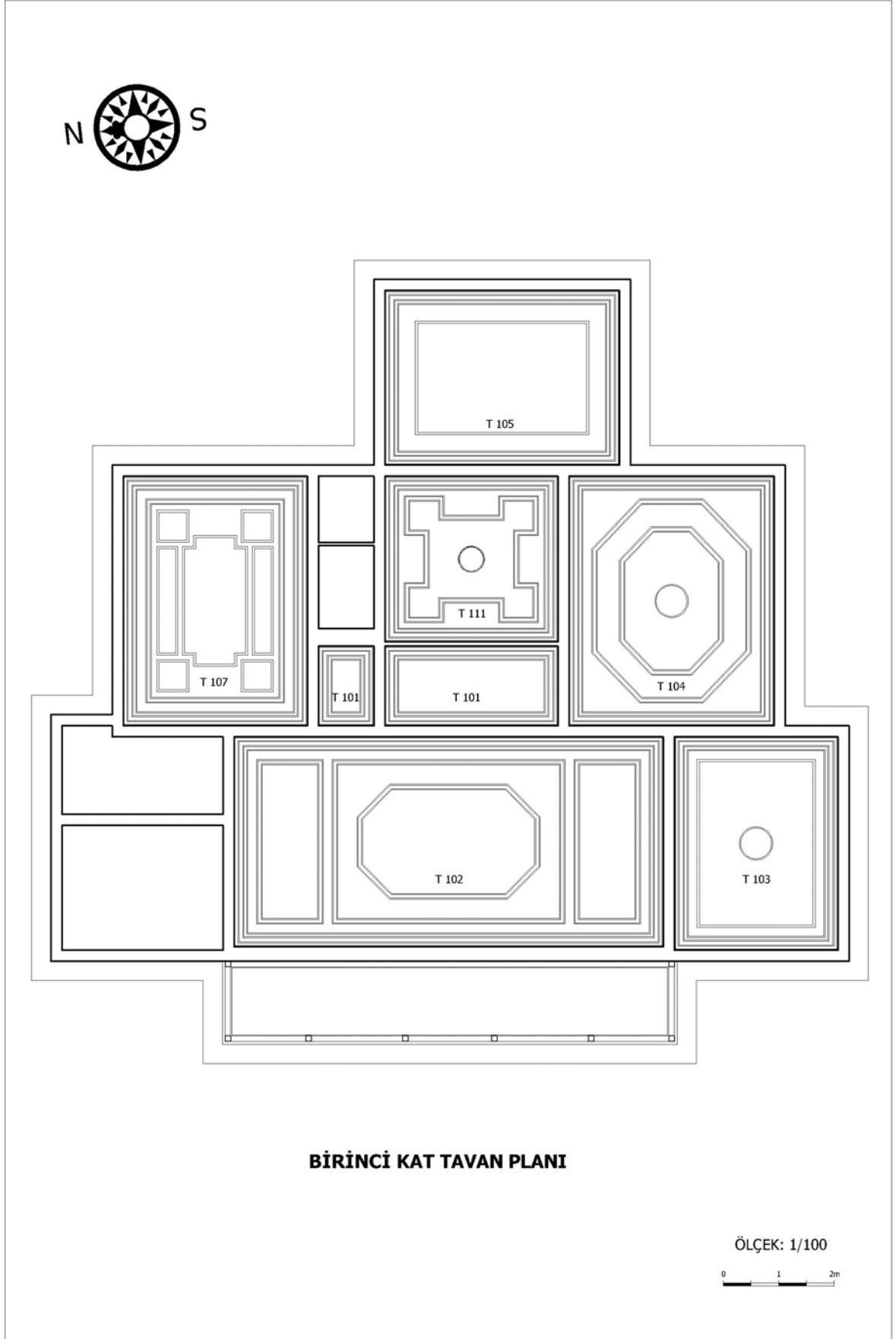
103 Odaya 102 Odanın güneyinde bulunan bir kapı ile girilir. Zemin ahşap parkedir. Duvarlarda ve tavanda alçı bezemeler görülür (Resim 4.120).

104 Odaya holün güneyinden girilir. 105 Odaya da 104 Odanın doğusundan bir kapı ile geçilir (Resim 4.122). Zeminleri ahşap parke, duvarları alçı bezemeli, tavanları pasalıdır. Odadaki resimler dikey oval panolar içine yapılmış. Panoların etrafı kıvrımlı motiflerle süslenmiş (Resim 4.121). Kötü durumdaki bir resimde su kenarı, dağlar ve ağaç tasvir edilmiş. Odadaki başka bir resimde üç planlı bir düzenleme söz konusu. Ön planda birkaç ağacın bulunduğu kır, orta planda deniz, denizin kıyısında binalar ve arkasında tepeler geri planda ise gökyüzü yer alıyor. Bu tür resimler İstanbul'u resimleyen gravürcülerin etkisi ile oluşmuş. Boğazdan görünümler, kıyılarda binalar tipik konular. Akşam saatlerinde ön planda kır,orta planda deniz ve gemi, kıyıda binaların, geri planda gökyüzü ve ayın görüldüğü doğa görünümlerine yer verilen resmin benzerlerini aynı yüzyıl içinde Batılı romantik ressamalarda resmetmişler. Odadaki başka bir resim sarı,yeşil ve açık renkli lekelerle oluşturulmuş kır, arkada ışıklı ağaçlıklı bir bölge ve birkaç küçük yapının görüldüğü tipik bir çalışma.Resimlerin hepsi aynı tarz ve üslupla yapılmış. Hepsi benzer etkiler bırakıyor.Doğa görünümlerinin yorum katılmadan olduğu gibi gösterilmesi hepsinin belirgin özelliği (Binan, 1994).

106 tuvalet alt kattaki tuvaletin tam üzerinde, merdivenin yanında bulunur. 107 Oda mekanına 101 Holün kuzeyinden girilir. Zemini ahşap parkedir. Duvarları ve tavanı alçı bezemeler ve

duvar resimleri ile süslenmiştir (Resim 4.123). Dikdörtgen bölümlerin içinde etrafları bitkisel, kıvrımlı oval panolar içinde birbirine benzeyen çiçek motifleriyle hoş bir görünüm göze çarpıyor. Odanın tavanında uzun dar panolar içinde gemili deniz manzaralarına da rastlanıyor. Birinde uzaklarda kıyıda beyaz uzun bir yapı, diğerinde bulutlu bir gökyüzü, dalgalı deniz üzerinde gemiler ve kıyıda kayalıklar görülür (Binan, 1994).

108 Oda ve 109 Banyo mekanlarına 107 Odanın batısından girilir. Zemin döşemeleri karo mozaiktir. Duvarları seramik, tavanları sıvalıdır.

Resim 4.40 4 Numaralı Köşk birinci kat tavan planı (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim dalı arşivi, 1998)

Resim 4.112 Merdiveni çevreleyen duvarlar

Resim 4.113 Merdiven

Resim 4.114 101 Hol

Resim 4.115 101 Hol

Resim 4.116 102 Oda

Resim 4.117 102 Oda

Resim 4.118 102 Oda da 2000 restorasyonu izleri

Resim 4.119 Balkon

Resim 4.120 103 Oda

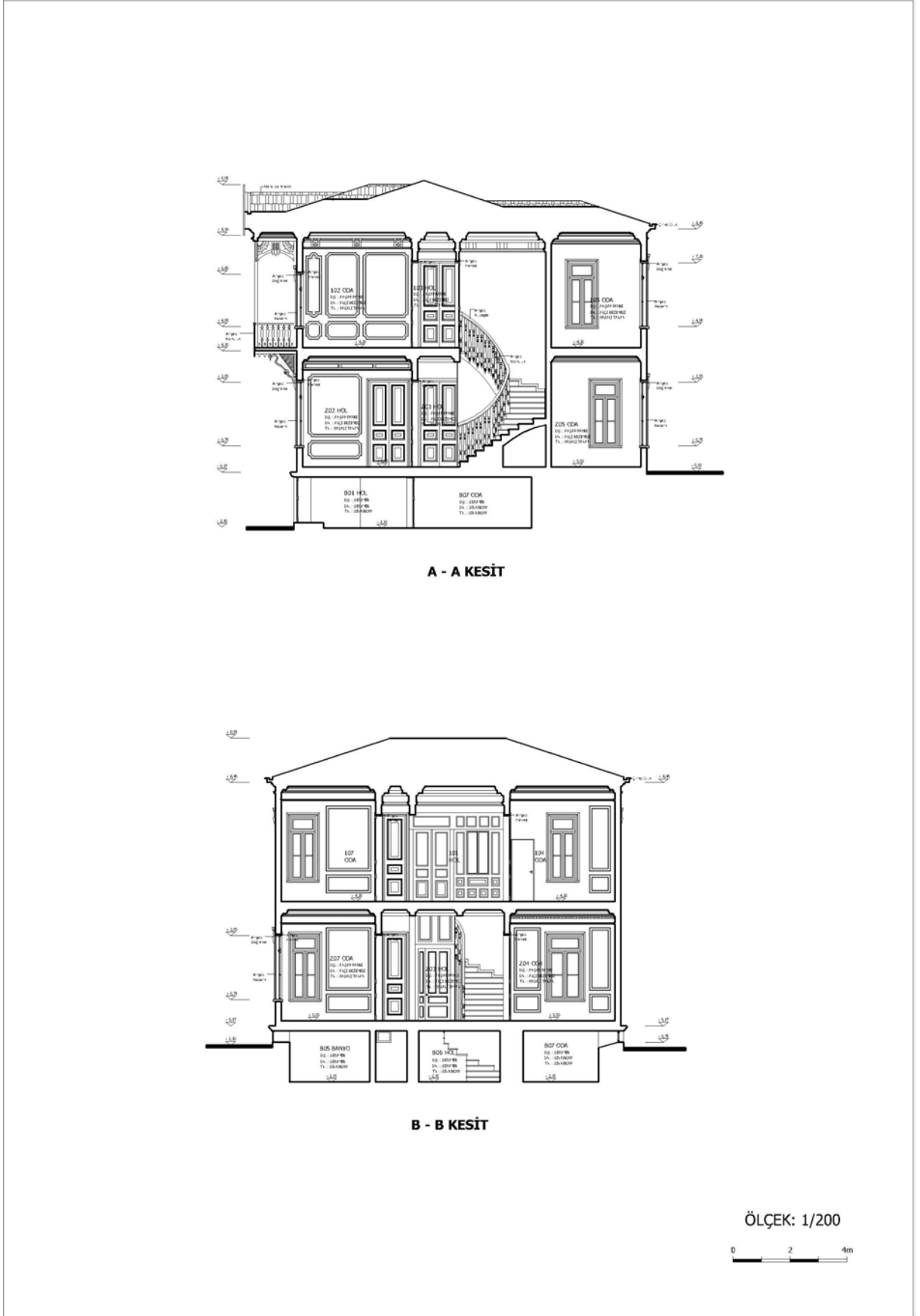
Resim 4.121 104 Oda

Resim 4.122 105 Oda

Resim 4.123 107 Oda

Şekil 4.41 4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998)

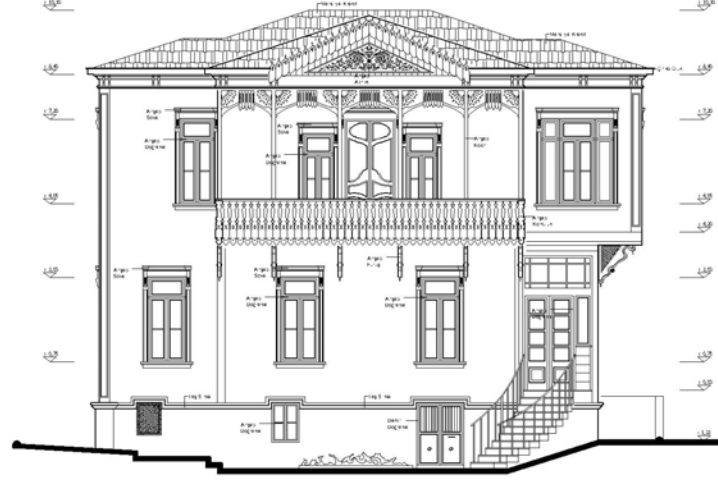
4.2.4.1.4 Cephe Özellikleri

4 numaralı köşk de aynı dönemde yapılmış diğer Şehzade köşkleri gibi ahşap karkas üzerine tel geçirilerek üzeri sıvanıp boyanmıştır. Zemin kattan itibaren tüm cepheler bu özelliktedir (Şekil 4.42; Şekil 4.43). Bodrum kat seviyesinde tüm yapıyı çepre çevre dönen kagir duvar üzerine yalancı sıva üzerinde derzler açılarak taş duvar görüntüsü verilmiştir. Taş duvar örgüsü taş bir silme ile sonlanır.

Bütün cephelerde pencere doğramaları ahşaptır. Tüm pencereler pilastrlı ahşap sövelerle süslenmiştir. Yıldız Teknik Üniversitesi yapı işlerinden edindiğimiz köşkün eski dönemlerine ait bir fotoğrafta tüm pencerelerin diğer Şehzade köşklerinde olduğu gibi ahşap panjurlu olduğunu görüyoruz (Resim 4.92). Günümüzde panjurlar mevcut değildir. Hangi tarihte söküldükleri de bilinmemektedir.

Yapının bütün köşelerinde taş duvardan saçak altı silmesine kadar olan bölümler ahşap pilastrlarla vurgulanmıştır (Resim 4.128). Ahşap saçaklar ve saçak altı silmeleri ahşap dekoratif payandalar ile birbirlerine bağlanırlar. Köşkün çatı örtüsü marsilya kiremittir.

Köşkün en dikkat çeken cephesi girişin de yer aldığı batı cephesidir (Şekil 4.42; Resim 4.124). Yapıya mermer basamaklı demir bezemeli korkulukları olan bir merdiven ile girilir. Cephenin güneyinde yer alan giriş bölümü camekan görüntüsüyle farklılık oluşturur. Batı cephesinin en çok dikkat çeken kısmı balkonudur. Balkon ahşap işlemeli şık furuşlarla cepheden çıkma yapar. İşlemeli ahşap korkulukları vardır. Balkon zemininden saçak altına kadar ahşap dikmeli arası kemerli ve bezemeli olarak bölümlenerek bir revak havası yaratmışlardır. Balkonun üzerinde, tüm cepheler içinde en çok vurgulanmış olan kısım ahşap işlemeli üçgen alınlık bulunur. Birinci katta 102 Odadan balkona çıkılan kapı da barok doğrama şekli ile cephelerdeki diğer tüm pencerelerin doğrama şeklinden farklılık gösterir (Resim 4.125).

BATI GÖRÜNÜŞÜ

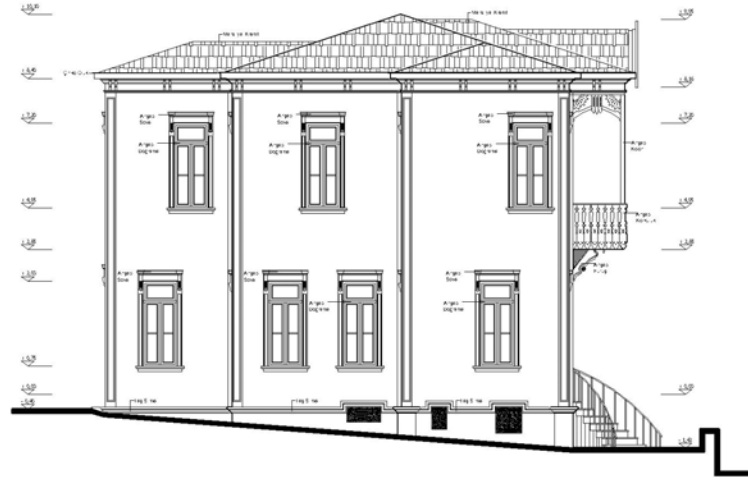

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ

ÖLÇEK: 1/200

0 2 4m

Şekil 4.42 4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, batı ve doğu görünüşleri (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998)

KUZEY GÖRÜNÜŞÜ

GÜNEY GÖRÜNÜŞÜ

ÖLÇEK: 1/200

0 2 4m

Şekil 4.43 4 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve güney görünüşleri (Y.T.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı arşivi, 1998)

Resim 4.124 Batı cephesi

Resim 4.125 Batı cephesi

Resim 4.126 Giriş merdiveni

Resim 4.127 Doğu cephesi

Resim 4.128 Kuzey Cephesi

Resim 4.129 Doğu cephesi

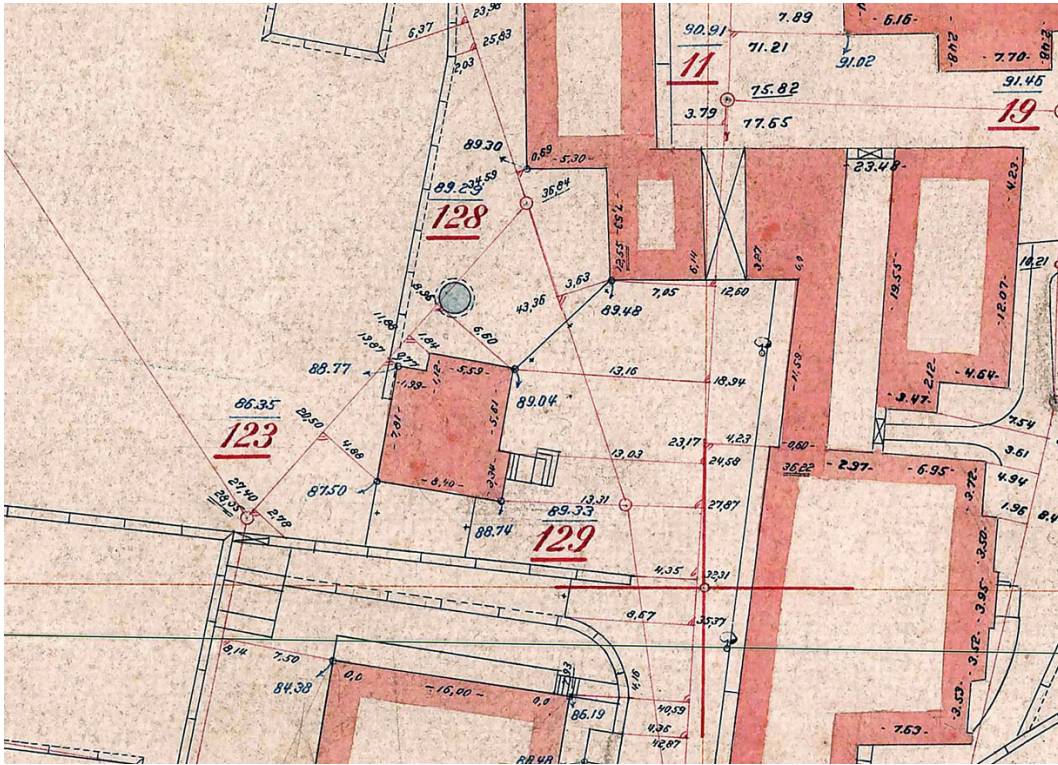
4.2.5 5 Numaralık Köşk (Pembe köşk)

5 ile numaralandırılmış olan bu köşk dış duvar renginin pembe olmasından dolayı Pembe Köşk olarak da bilinir. Vaziyet planında da görüleceği gibi (Şekil 4.4) Mimarlık Fakültesi binasının güneydoğusu ile Agavatlar dairesinin kuzeyinde, meydanın yanında yer alır. Şehzade köşkleri ile aynı dönemde Sultan II.Abdülhamid döneminde yapıldığı düşünülmektedir. Bu köşkün bulunduğu alan yoldan ve orta bahçeden bir taş duvar ile ayrılmaktaydı. 1994 yılında alanı çevreleyen, sarmaşıklarla örtülü bu tarihi taş duvar yıktırılmıştır. Böylece köşk orta, ana manolya meydanının bir parçası olmuştur (Şekil 4.45).

Günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi'nin bünyesinde zemin katı misafirhane, bodrum katı da kantin olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bodrum katın güney kısmında yapıya modern bir ek olan ve kantinin satış mekanı olarak kullanılan bir bölüm bulunur.

4.2.5.1 Mimari Özellikleri

Yaklaşık 65 m² oturma alanına sahip olan köşk kagir bir bodrum kat ve ahşap kaplama bir zemin kattan oluşur. Yapım tekniği açısından Şehzade köşkerinden farklılık gösterir. Kagir yığma olan yapı içte sıvalı, dışta ise kagir duvar üzeri ahşap kaplamadır. Hangi tarihlerde olduğu bilinmemek ile birlikte yapı günümüze kadar çeşitli onarımlardan geçmiştir.

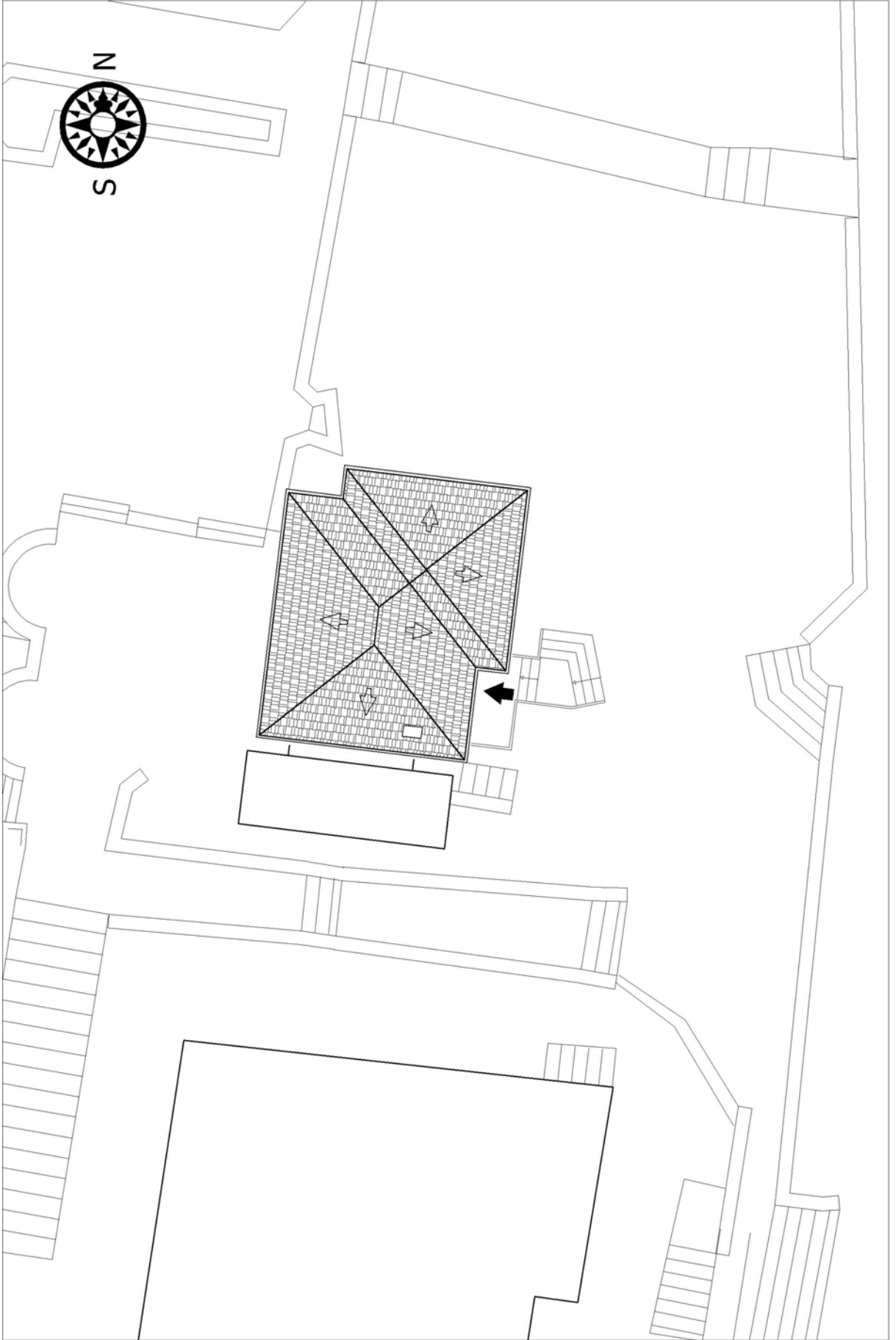
Şekil 4.44 Alman Mavisi Haritaları'nda 5 Numaralı Köşk (1913-1914)

Resim 4.130 5 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri arşivi)

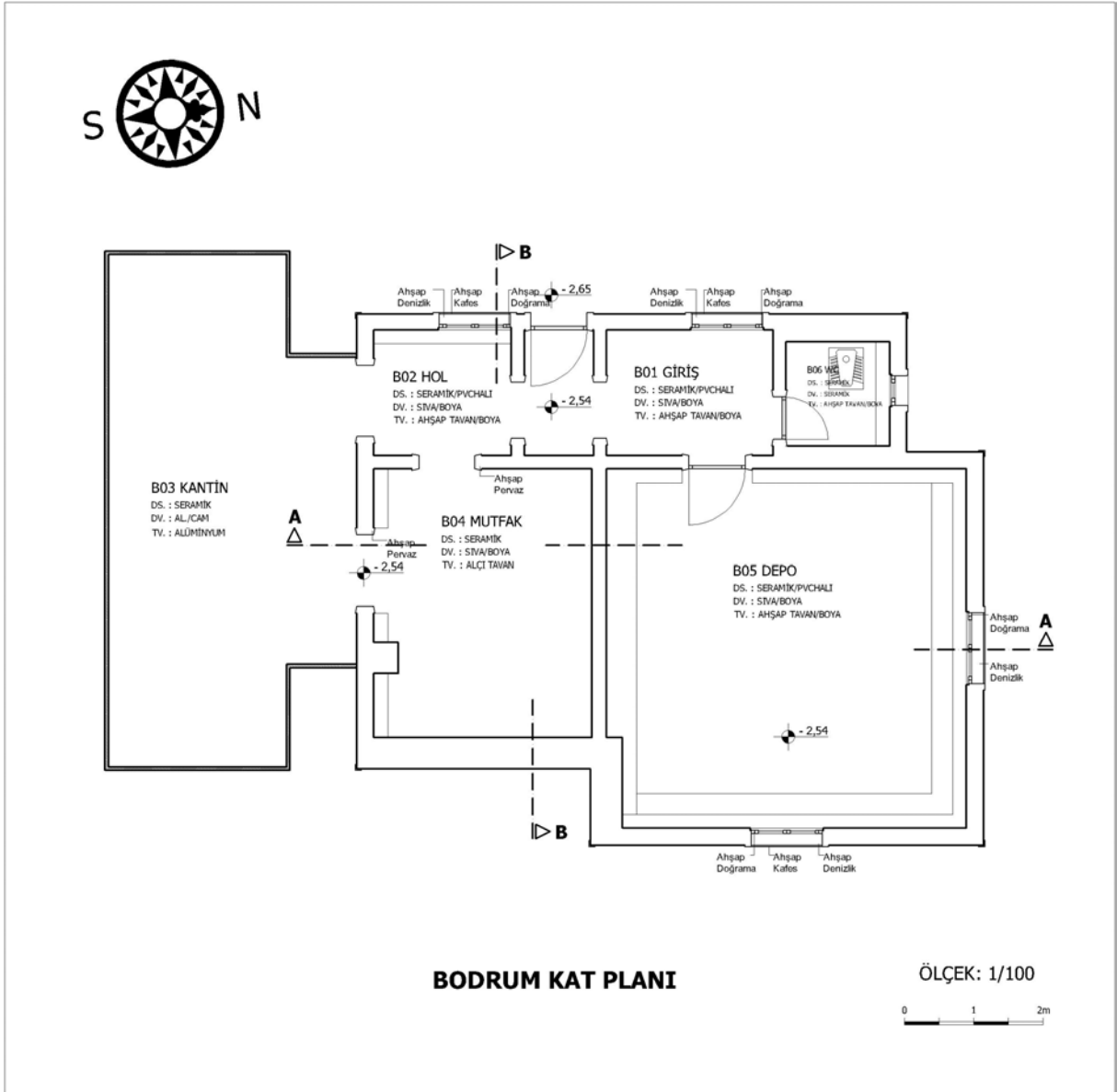
Resim 4.131 5 numaralı köşk (Y.T.Ü. Yapı İşleri arşivi)

Şekil 4.45 5 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek:1/200

4.2.5.1.1 Bodrum Kat Planı

Yapı kagir bir bodrum kat üzerine oturur. Bodrum katın güneyinde sonradan yapılmış çelik taşıyıcılı, giydirme cepheli ek bir bölüm bulunur. Bodrum kata batıdan ortada kısımda bulunan bir kapıdan girilir (Şekil 4.46). Tüm bodrum kat zemini seramik ile kaplanmıştır. B04 mutfak mekanının tabanı alçı, diğer tüm tavanlar adi ahşap kaplamadır (Resim 4.134; Resim 4.135). En büyük oda olan B05 Oda kantinin deposu olarak kullanılmaktadır (Resim 4.132). B04 bölümü güneyindeki ek kantin yapısının hizmet bölümü olarak kullanılır. Tavanı alçıdır. Mutfaktan ve B02 Hol den dışa açılan kanatsız kapılarla ek bölüme geçilir (Resim 4.136; Resim 4.137). Ek bölüm B03 Kantin satışın yapıldığı bölümdür ve tamamen günümüzün inşa teknikleriyle, çelik taşıyıcılar ve alüminyum giydirme elamanlar ile yapılmıştır.

Şekil 4.46 5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı

Resim 4.132 B05 Depo

Resim 4.133 B01 Giriş Holü

Resim 4.134 B04 Mutfak

Resim 4.135 B04 Mutfak

Resim 4.136 Dışa açılan kapı

Resim 4.137 Dışa açılan kapı

4.2.5.1.2 Zemin Kat Planı

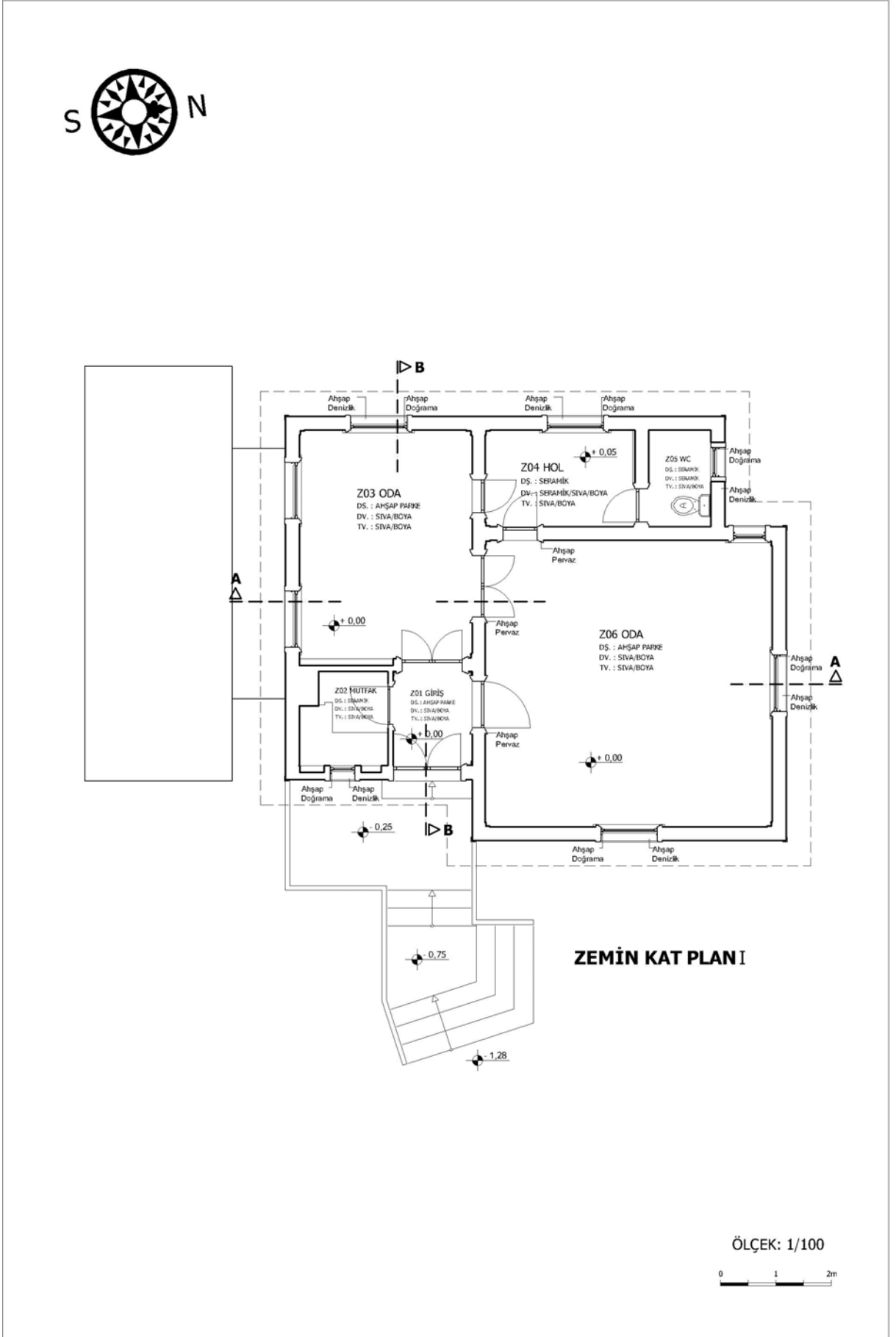
Köşkün ana girişi doğu cephesinde, meydana bakan bölümdedir. Burada bahçeden bir merdiven ile zemin kat sahanlığına ulaşılır. Giriş kapısından yapıya girdiğimizde bizi küçük bir hol Z01 Giriş Holü karşılar. Holün zemini ahşap parke duvarları ve tavanları sıvalı ve boyalıdır. Bu köşkte, Şehzade köşklerinde rastlanan alçı bezemelere, kalem işlerine ve duvar resimlerine rastlanmaz. Çok daha sade bir iç düzenlemeye sahiptir. Mutfak ve banyo hariç tüm odalarda tavan ve duvar köşelerinde yatay ve dikey olarak boylu boyunca giden ve köşelerde birleşen ahşap işlemeli bordürler bulunur.

Giriş holü üç mekana açılır. Güneyde Z02 Mutfak bulunur. Döşemesi ve duvarları seramik, tavanı sıvalıdır.

Z03 Oda ya Z01 Holün batısından, Z06 Oda nın güneyinden ulaşılır. Yatak odası olarak kullanılan mekanın zemini ahşap parke, duvar ve tavanları sıvalıdır (Resim 4.140; Resim 4.141).

Z06 Oda mekanı köşkün en büyük hacimli odası olup, güneyde Z01 Giriş Holünden, yine güneyde Z03 Odadan ve batıda Z04 Hol mekanına açılır. Yatak odası ve salon olarak kullanılan mekanın döşemesi ahşap parke, duvarları ve tavanı sıvalıdır (Resim 4.138; Resim 4.139).

Z04 hol mekanı, Z03 Oda ve Z06 Odadan ulaşılan, tuvaletin önünde küçük bir holdür ve diğer odalardan 5 cm daha yüksek bir kottadır. Döşemesi seramiktir. Duvarlar belli bir seviyeye kadar seramik olup diğer odalardaki sıva boya ahşap süsleme kurgusuyla devam eder (Resim 4.142). Z05 Wc ye Z04 Holden ulaşılır, zemin ve duvarları seramiktir (Resim 4.143).

Şekil 4.47 5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı

Resim 4.138 Z06 Oda

Resim 4.139 Z06 Oda

Resim 4.140 Z03 Oda

4.

Resim 4.141 Z03 Oda

Resim 4.142 Z04 Hol

Resim 4.143 Z05 Banyo

4.2.5.1.3 Cephe Özellikleri

Pembe köşk de aynı dönemde yapılmış olan Şehzade köşkleri ile cephe özellikleri açısından farklılık gösterir. Şehzade köşklarının ahşap karkas üzeri sıvalı boyalı duvar yapısından farklı oluşu yani ahşap karkas üzerine ahşap kaplama ile yapılmış olması en büyük farklılıktır. Tüm cephelerde bu kaplamalar algılanır. Doğu ve kuzey cephelerde arazi eğiminden dolayı bodrum kat seviyesi pek fazla algılanmaz. Kagir bodrum katı da dış cephelerde üzeri ahşap kaplı ve üst bölümlerde aynıdır. Bodrum kat pencerelerinde ahşap kafesler bulunur. Bodrum kat ve zemin kat seviyesi yapıyı çeppe çevre dönen ahşap bir silme ile ayrılmıştır (Şekil 4.49; Şekil 4.50).

Tüm pencere doğramaları ahşap, tüm pencereler ahşap sövelidir ve panjurları bulunmaz. Doğu ve kuzey cephelerdeki pencereler yuvarlak kemerlidir. Tüm pencerelerin üzerinde ve yapının köşelerinde, saçak altı silmesi ile birleşen ahşap süsleme elemanları bulunur. Giriş cephesi olan doğu cephesinde demir korkuluklu, mermer merdiven diğer köşklardekilerle benzerlik gösterir (Resim 4.144).

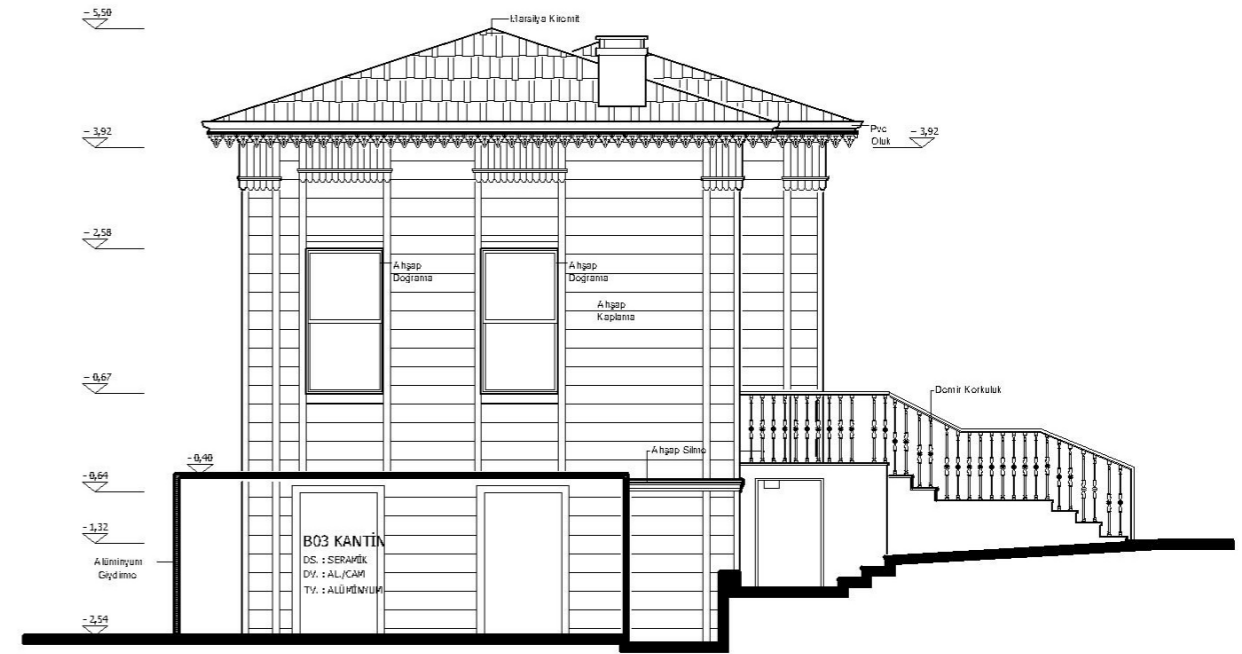
Güney cephesindeki ek kantin bölümün düz çatısı zemin kat pencere parapet seviyesine hizasındadır. Bu yüzden güneyde köşkün zemin kat cephesi yerine giydirme cepheli ek bölüm algılanır (Resim 4.148).

Batı cephesinde ahşap zemine kadar inmez ve kagir bodrum duvarının bir kısmı görülür. Kemen yanındaki ek yapı ile birlikte algılanır. Pembe ahşap kaplamalı asırlık bir yapı ile ek bölüm cephede ilginç bir tezat oluşturur (Resim 4.146).

Ahşap saçaklı köşkün tümünde dönen ahşap işlemeli saçak altı süsleme elemanları da Şehzade köşkleri ile benzerlik gösterir. Yalnız yapının çatısı oturtma olduğu için Şehzade köşklarinde gördüğümüz alınlık ve furuşları bu yapıda da görmemekteyiz.

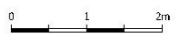

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ

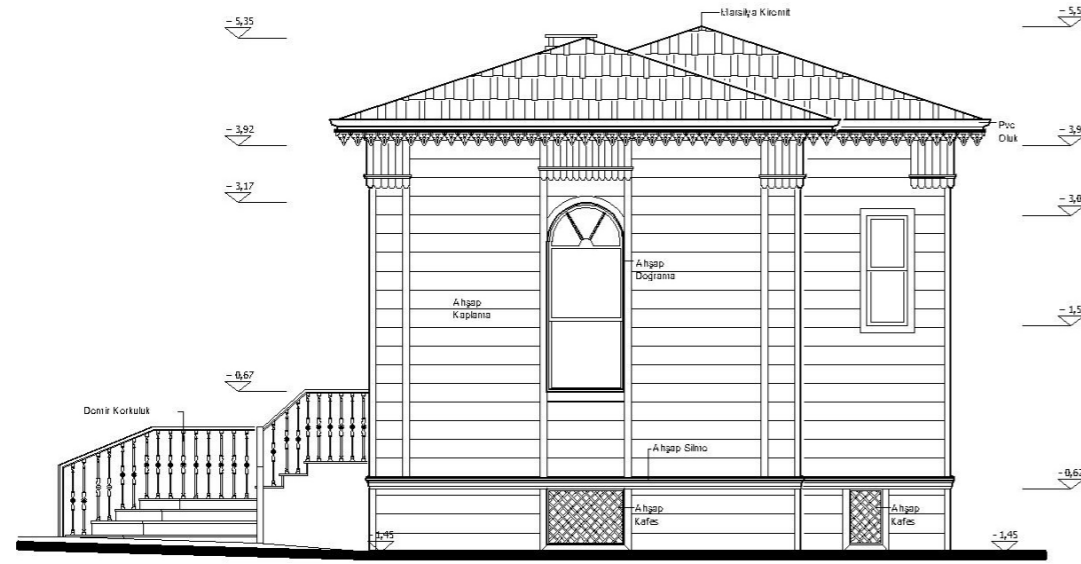

GÜNEY GÖRÜNÜŞÜ

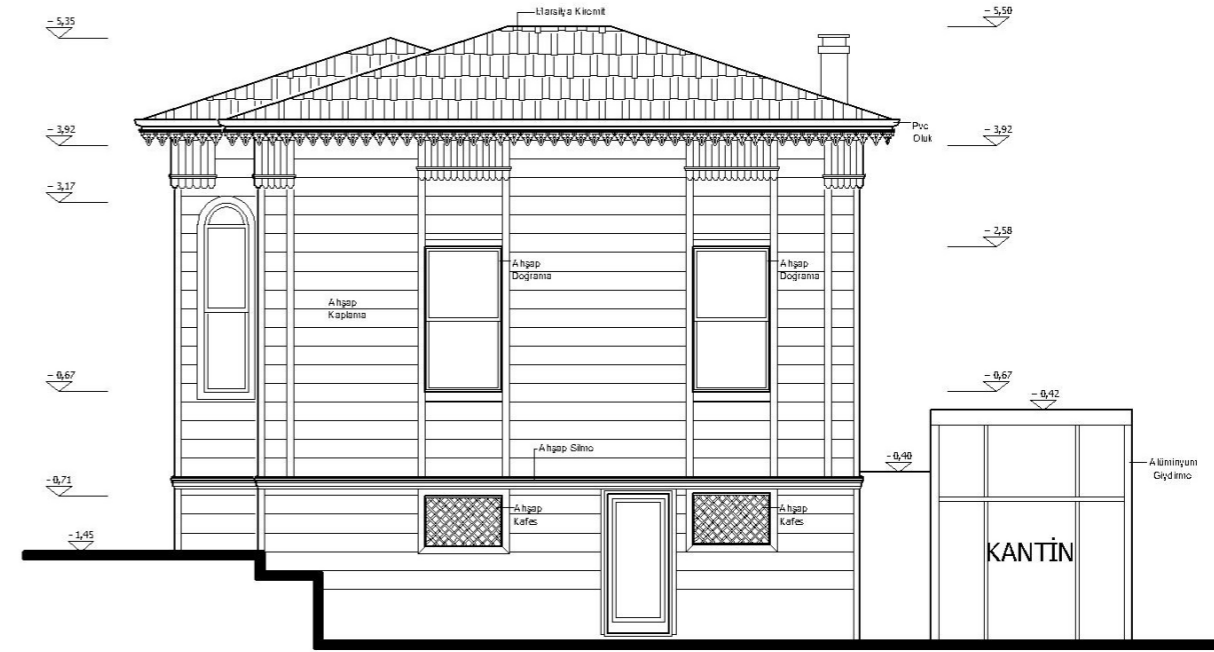
ÖLÇEK: 1/100

Şekil 4.49 5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, doğu ve güney cepheleri

KUZEY GÖRÜNÜŞÜ

BATI GÖRÜNÜŞÜ

ÖLÇEK: 1/100

Şekil 4.50 5 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve batı cepheleri

Resim 4.144 Doğu cephesi

Resim 4.145 Kuzey cephesi

Resim 4.146 Batı cephesi

Resim 4.147 Batı cephesi

Resim 4.148 Güney cephesi

Resim 4.149 Ek kantin bölümü

Restorasyonu; Yaklaşık 100 yıllık olduğu tahmin edilen Sünnet Köşkü, günümüze kadar değişik birimler tarafından büro olarak kullanılmıştır. Bilinçsiz ve kötü kullanımdan dolayı harap olan yapının bilinen ilk onarımı 1983 yılında yapılmıştır. Kısmi ve yanlış yapılan bu onarım yapının daha da bozulmasına sebep olmuştur. İkinci onarım ise 1990 yılında yapılmıştır. Bu müdahaleler sırasında, kiremit olan çatı örtüsü değiştirilmiş çatı kurşunla kaplanmıştır. Saçak altındaki ahşap furuşların üst bölümleri kesilmiştir. Yine bu dönemde binaya kalorifer döşenmiş, duvarlara ve tavanlara çeşitli zararlar verilmiştir.

Sünnet Köşkünde en kapsamlı onarım-restorasyon çalışması 2002-2003 yılları arasında yapılmıştır. Bu restorasyon çalışması kapsamında, dış cephede;

Cephedeki ahşap elemanların sökülmesi, sıvanın kaldırılarak taşıyıcı ahşap karkas sistemin bozulan kısımlarının değiştirilmesi, üzerinin tekrar bağdadi çıtalar ve rabiç sıva teli ile kaplanarak üzerinin sıvanması, pencere doğramalarının yenilenmesi, saçak altındaki furuşların orijinaline uygun olarak yenilenmesi, ahşap elemanların takılması,

iç mekanlarda; yenilenen yüzeylerin kaplanmasının yapılması, duvar ve tavanlarda bulunan yıpranmış ve dökülmüş olan bezeme ve rölyeflerin kalıplarının alınarak orijinallerine uygun bir biçimde dökümünün yapıp yerine montesi, zeminin düzeltilip astarlanması ve son kat renklerinin uygulanması, altın varak uygulaması, bozulmuş olan ahşap süpürgelik, furuş, çita, pencere kapı pervazı, merdiven ve korkulukların değiştirilmesi, sağlam olanların korunması yapılmıştır *.

Resim 4.150 2002 Restorasyonu öncesi

* Proje danışmanı Prof. İsmet Ağaryılmaz ve uygulamada fiilen çalışan Ethem Tekinkaya' dan alınan bilgiler

Resim 4.151 2002 Restorasyonu öncesi

Resim 4.152 2002 Restorasyonu

Resim 4.153 2002 Restorasyonu

Resim 4.154 2002 Restorasyonu

Resim 4.155 2002 Restorasyonu

Resim 4.156 2002 Restorasyonu öncesi

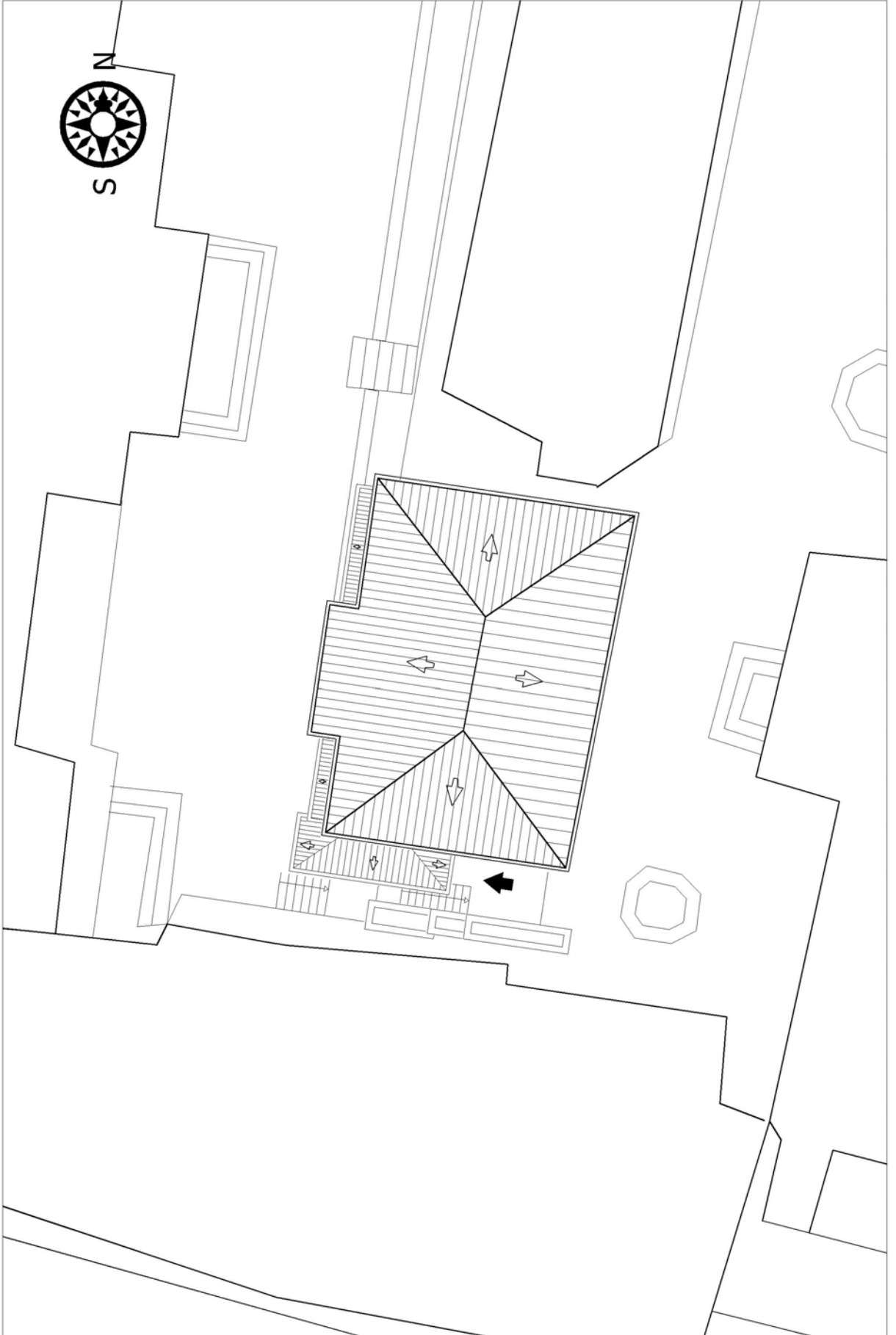
Resim 4.157 2002 Restorasyonu

Resim 4.158 2002 Restorasyonu

Resim 4.159 2002 Restorasyonu

Şekil 4.52 6 Numaralı Köşk vaziyet planı ölçek:1/200

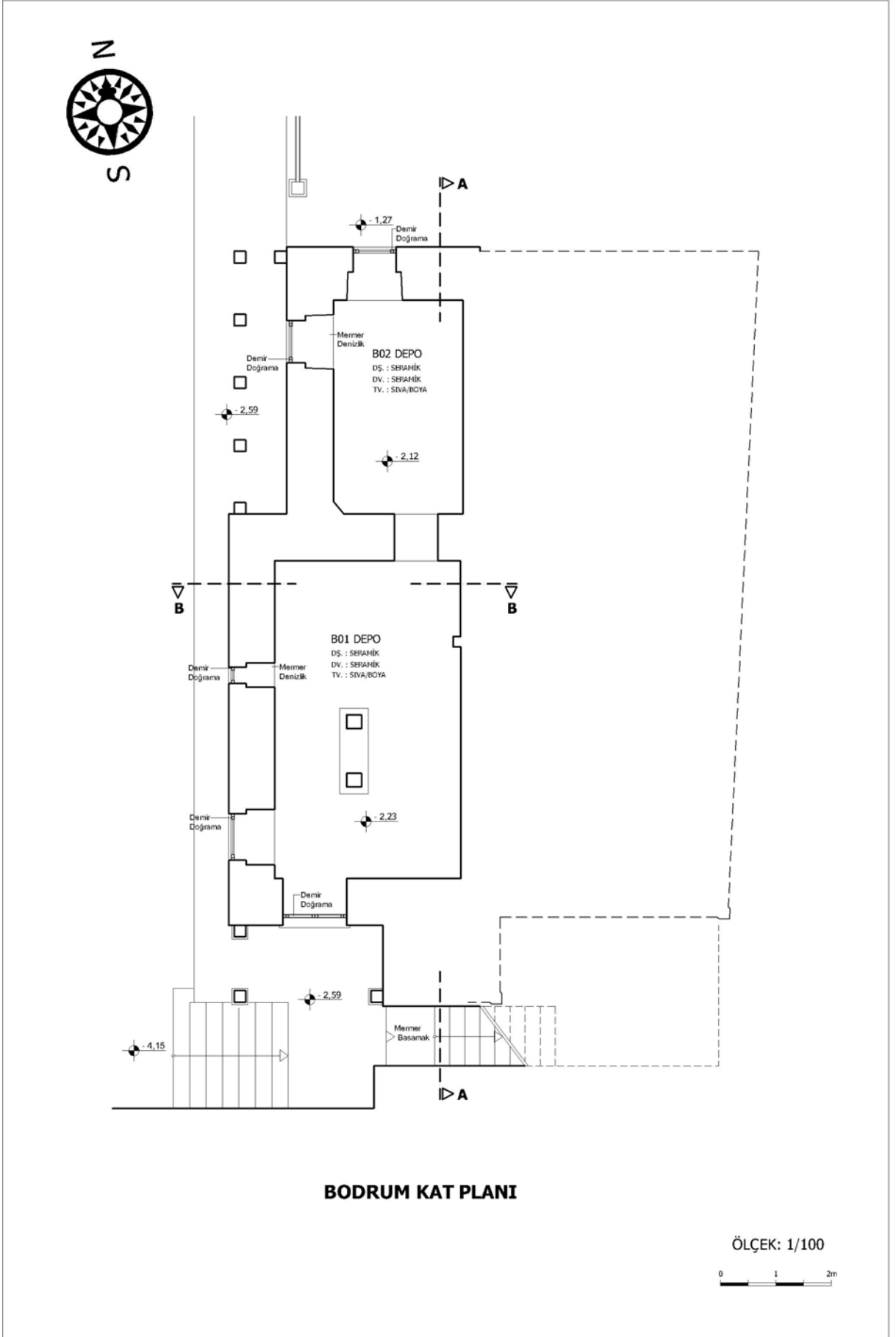
4.2.6.1.1 Plan Özellikleri

Köşkün bodrum katının zemin kat ile içten bir bağlantısı yoktur. Bodruma dışarıdan girişin yanındaki merdivenden inilir. Yapının güneyinden bir sahanlıktan sonra demir bir kapı ile girilir. Kagir duvarlı bodrum katı birbiri içinden geçilen iki mekandan oluşur (Şekil 4.53). Bütün zemin ve duvarlar seramik ile kaplanmıştır. Günümüzde basım yayım merkezinin deposu olarak kullanılmaktadır (Resim 4.160; Resim 4.161)).

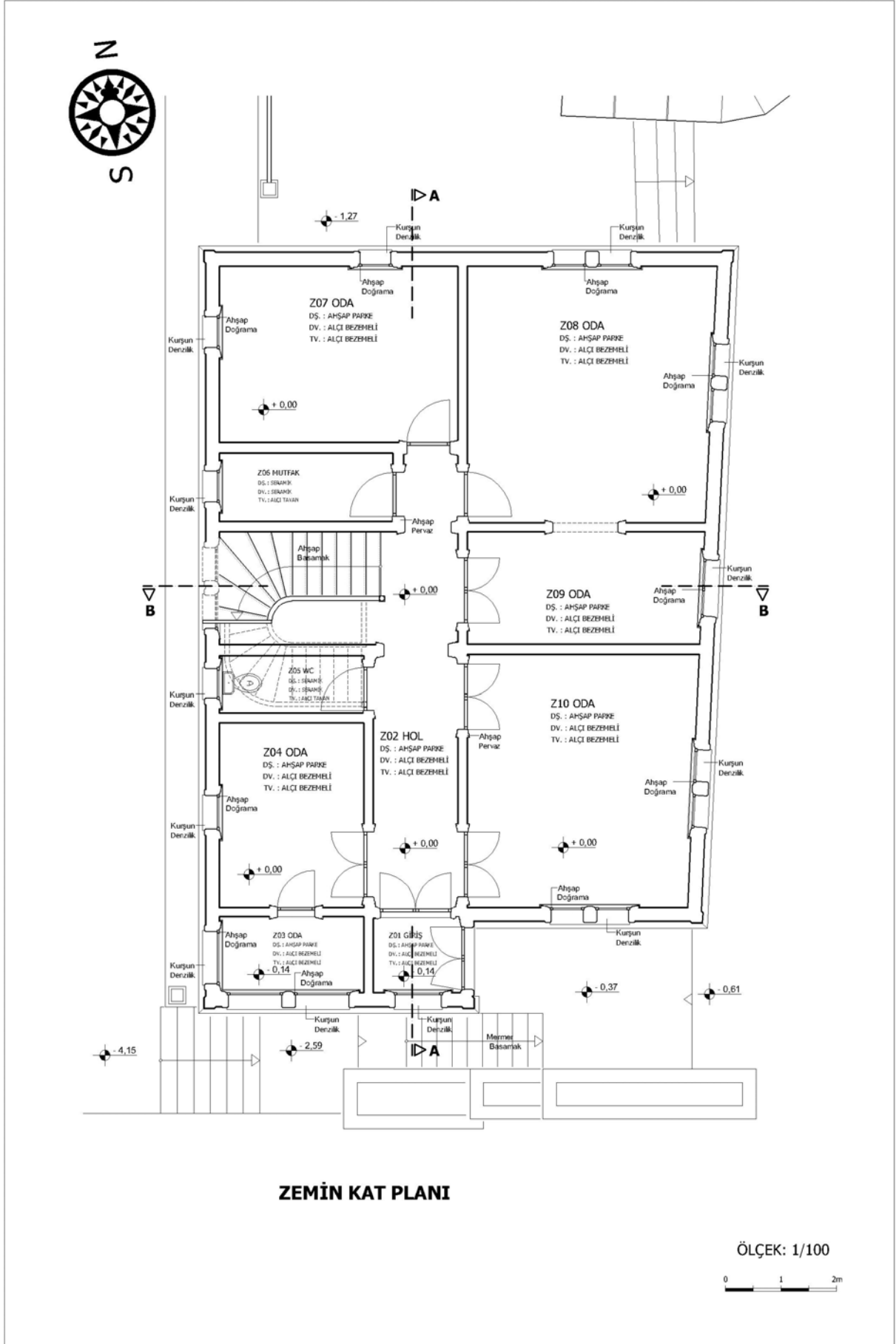
Köşkün zemin katına doğu kısımdaki sahanlıktan ahşap bir kapı ile girilir. Zemin kat planı uzun bir koridor ve etrafına sıralanmış odalar şeklindedir (Şekil 4.54). Zemin katta ilk girdiğimiz, küçük bir giriş holü olan Z01 Giriş Holünden Z02 Hol e geçilir. Bu hol oldukça uzun bir koridor şeklindedir. Sağlı sollu odalarla yapının sonuna kadar ulaşılır. Koridorun birbiri içinden geçilen aynı doğrultu üzerindeki 3 bölümden oluşur. Duvarları ve tavanları akçı bezemeler ve duvar resimleri ile süslenmiştir (Resim 4.161).

Z02 Holün batısında, kuzeye doğru sırasıyla Z03 Oda ki buraya Z04 Odadan geçilir, Z04 Oda, Z05 Wc, merdiven, Z06 Mutfak blunur. Z07 Odaya koridorun sonundan kuzey bölümden girilir. Koridorun doğusunda Z08 Oda, Z09 Oda, Z10 Oda mekanları bulunur. Islak hacimler haricindeki tüm odalar büro olarak kullanılmaktadır. Odaların zeminleri ahşap parkedir. Duvarlar ve tavanlarda alçı bezemeler, kalem işleri, koltuk silmeleri bulunur. Kapıların üzerlerinde ahşap işlemeli kabartmalı alınlıklar bulunur (Resim 4.167).

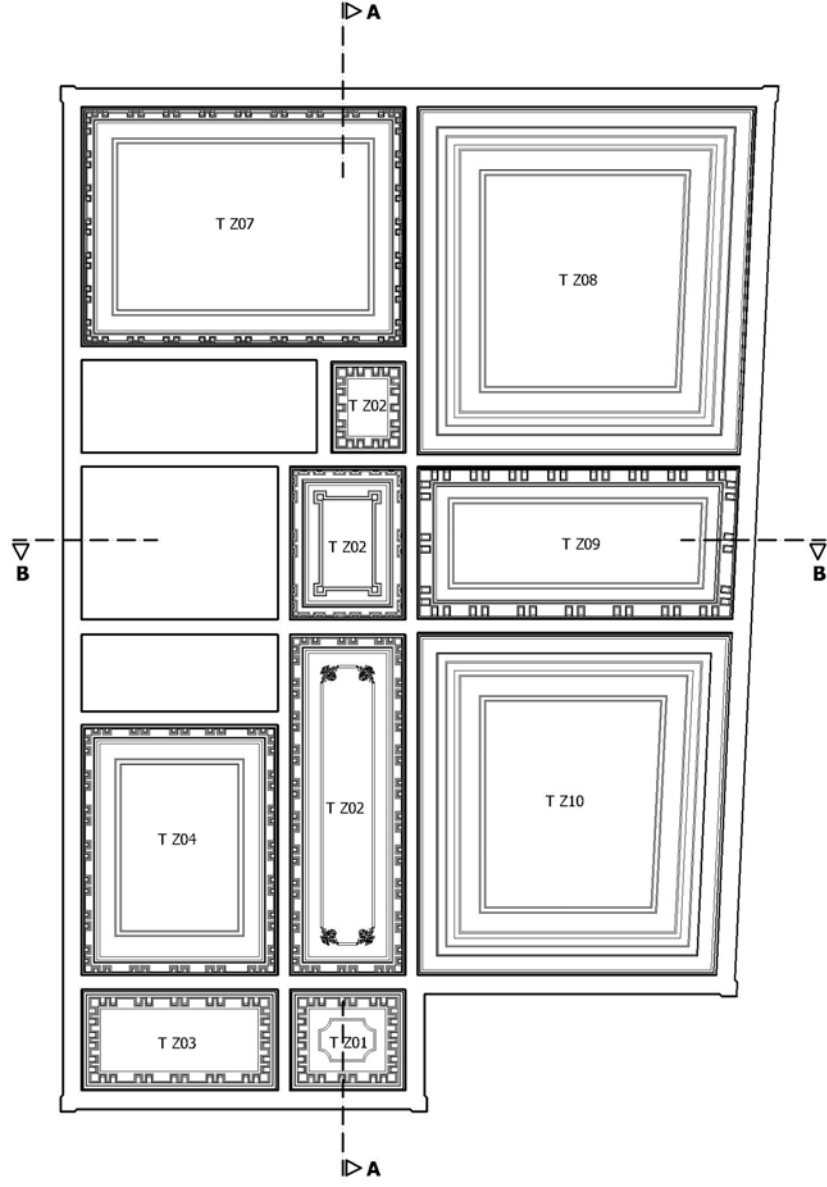
Yapının birinci katına batı kanadında, orta bölümde yer alan merdiven ile ulaşılır (Şekil 4.56). Merdivenin basamakları, korkulukları ve küpeştesi ahşaptır. Birinci kat tek bir mekandan oluşur. Zemini ahşaptır. Duvarlarda alçı bezemeler bulunur. Tavanda çatının eğimi algılanır, çatıyı taşıyan ahşap kirişler profillendirilmiştir (Resim 4.170; Resim 4.171).

Şekil 4.53 6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, bodrum kat planı

Şekil 4.54 6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, zemin kat planı

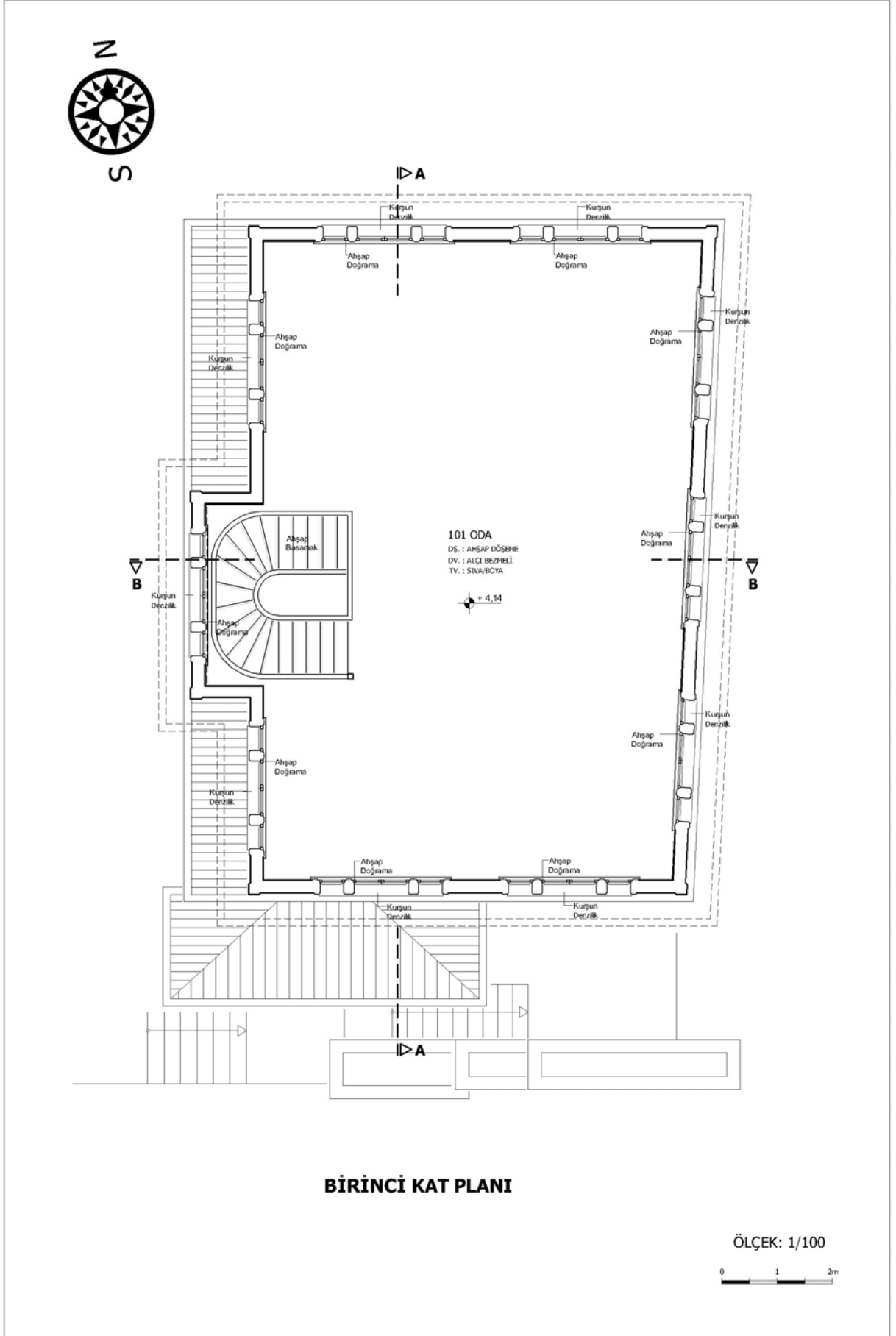

ZEMİN KAT TAVAN PLANI

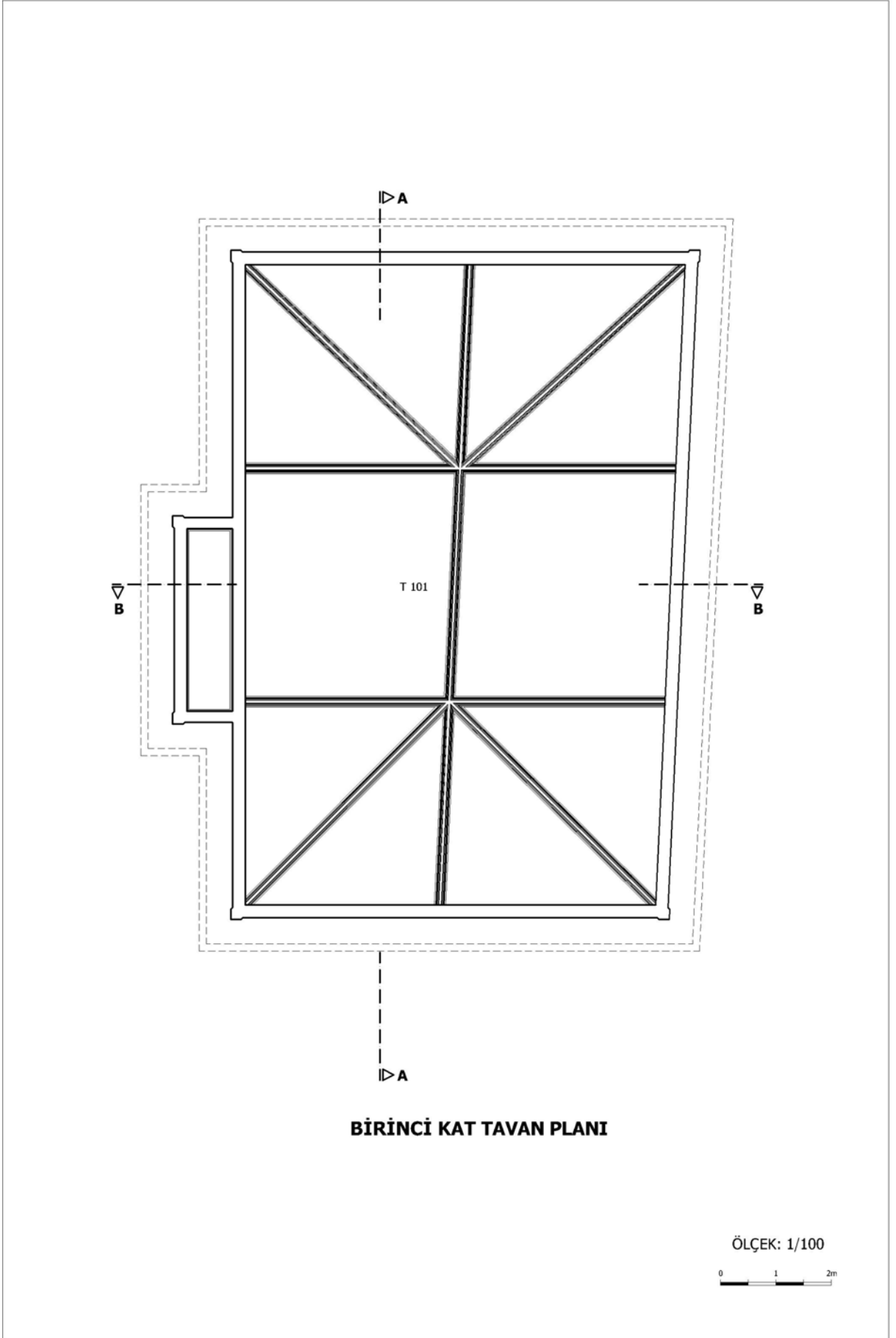
ÖLÇEK: 1/100

Şekil 4.55 6 Numaralı Köşk zemin kat tavan planı

Şekil 4.56 6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, birinci kat planı

Şekil 4.57 6 Numaralı Köşk birinci kat tavan planı

Resim 4.160 B01 Depo

Resim 4.161 B01 Depo

Resim 4.162 Z01 Giriş Holü

Resim 4.163 Z02 Hol

Resim 4.164 Z03 Oda

Resim 4.165 Z07 Oda

Resim 4.166 Z08 Oda

Resim 4.167 Z09 Oda

Resim 4.168 Z02 Hol tavanından bir bölüm

Resim 4.169 Z02 Hol

Resim 4.170 Merdiven

Resim 4.171 Merdiven

Resim 4.172 101 Oda

Resim 4.173 101 Oda

Şekil 4.58 6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kesitler

4.2.6.3 Cephe Özellikleri

Sünnet Köşkü de diğer köşklerle aynı dönemde yapıldığından cephe özellikleri bakımından benzer özellikler gösterir. Bodrum kat seviyesi arazinin eğimi sebebiyle doğu cephesinde algılanmaz. Batı cephesinde bir set üzerine oturan köşkün bodrum kat seviyesinde kolonatl bölümü görülür. Bodrum kat pencereleri metaldir. Bodrum ve üst katların yapım tekniği farklılığı cephelerde algılanmaz. Bodrum kat-zemin kat seviyesi taş bir silme ile ayrılır. Batı cephesi zemin kat seviyesinde merdiven altına isabet eden pencerelerin yükseklikleri ve parapet seviyeleri diğerlerinden farklıdır. Diğer pencereler aynı yükseklikte olup tüm pencere doğramaları ahşap, denizlikleri bakırla kaplanmıştır. Yine batı cephesinde birinci kat merdiven bölümünün sağında ve solunda kalan kısımların içe doğru çekilmesi cepheye de yansır. Bu bölümler tek eğimli kurşun çatılarla örtülmüştür (Şekil 4.60; Resim 4.176).

Yapıya doğu cephesinden girilir. Bu bölüm yapıda çıkma yapmış özerk bir bölüm halinde görülür. Çatısı da ayrı çalışır (Resim 4.175). Birinci kat ve zemin kat seviyesi ahşap bir silme ile ayrılmıştır. Birinci kat zemin kattan daha alçaktır. Zemin katta tekli ve ikili ahşap sövelerle ayrılmış pencere tipi, birinci katta daha alçak ve üçlü pencere tipi görülür (Resim 4.175). Yapının köşelerinde saçak altından bodrum kat taş silme seviyesine kadar inen ahşap köşe elamanlar bulunur.

Saçakları ahşap olan köşkün saçak altında ahşap furuşlar tüm cephelerde görülür. Furuşların üst kısımları saçak altına yan kısımları ise pencereleri bölen ahşap sövelere oturur (Resim 4.177). Yapıda 1983 yılında yapılan restorasyon çalışmasında çatı örtüsü marsilya kiremitten kurşuna dönüştürülmüştür.

Şekil 4.59 6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, güney ve doğu görünüşleri

Şekil 4.60 6 Numaralı Köşk analitik rölövesi, kuzey ve batı görünüşleri

Resim 4.174 Doğu cephesi

Resim 4.175 Doğu ve kuzey cepheleri

Resim 4.176 Batı ve güney cepheleri

Resim 4.177 Söve, furuş, saçak

5. ŞEHZADE BURHANEDDİN EFENDİ KÖŞKÜ RESTİTÜSYONU

Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri'nden biri ve en büyüğü olan köşk 22 Şubat 1973 tarihinde üst katta mutfak olarak kullanan bölümde elektrik kontağından çıkan bir yangın sonucunda yanarak yok olmuş ve günümüze ulaşamamıştır (Binan, 1994).

Köşk, Hünkar Kasrı (Valide Sultan Dairesi) ile Çukursaray arasında kalan parselin köşesinde, kaskadlı havuzun hemen karşısında, vaziyet planında 7 ile numaralandırılmış bölgede bulunmaktaydı (Şekil 4.4; Şekil 5.1). Bu köşk de diğer Şehzade köşkleri ile aynı dönemde, Sultan II.Abdülhamid'in oğlu Şehzade Burhaneddin Efendi için yaptırılmıştır. Köşkün Hünkar Kasrı'na yakın yapılması, II.Abdülhamid'in Şehzade Burhaneddin' i çok sevmesine yorulabilir.

Köşkün 1909 yılından sonra uzun bir süre boş kaldığı bilinmektedir. 1935 yılından sonra Yıldız Teknik Okulu kullanımına tahsis edilen köşkün 1960 yılına kadar öğretim üyelerinin yemek yeme ve dinlenme yeri olarak kullanıldığı ifade edilmektedir. 1960 yılından 1970 yılına kadar Talebe Birliği tarafından kullanılan köşk, daha sonra 1973 yılında yanıncaya kadar tekrar öğretim üyelerinin lokali olarak kullanılmıştır. Yapının güneyindeki tek katlı bölüm memurlar tarafından lojman olarak, ayrıca o dönemdeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak Teknik Okulu'nda bulunan Yapı İşleri Daire Başkanlığı tarafından da kullanılmıştır *.

5.1 Restitüsyon Çalışmaları

5.1.1 Restitüsyon Çalışmalarında Temel Alınan Esaslar

- Haritalar
- Fotoğraflar
- Sözlü Bilgiler
- Yapı alanının rölövesi, fotoğraflarla belgelenmesi
- Yıldız Sarayı'ndaki diğer Şehzade köşkleri ile karşılaştırmalar

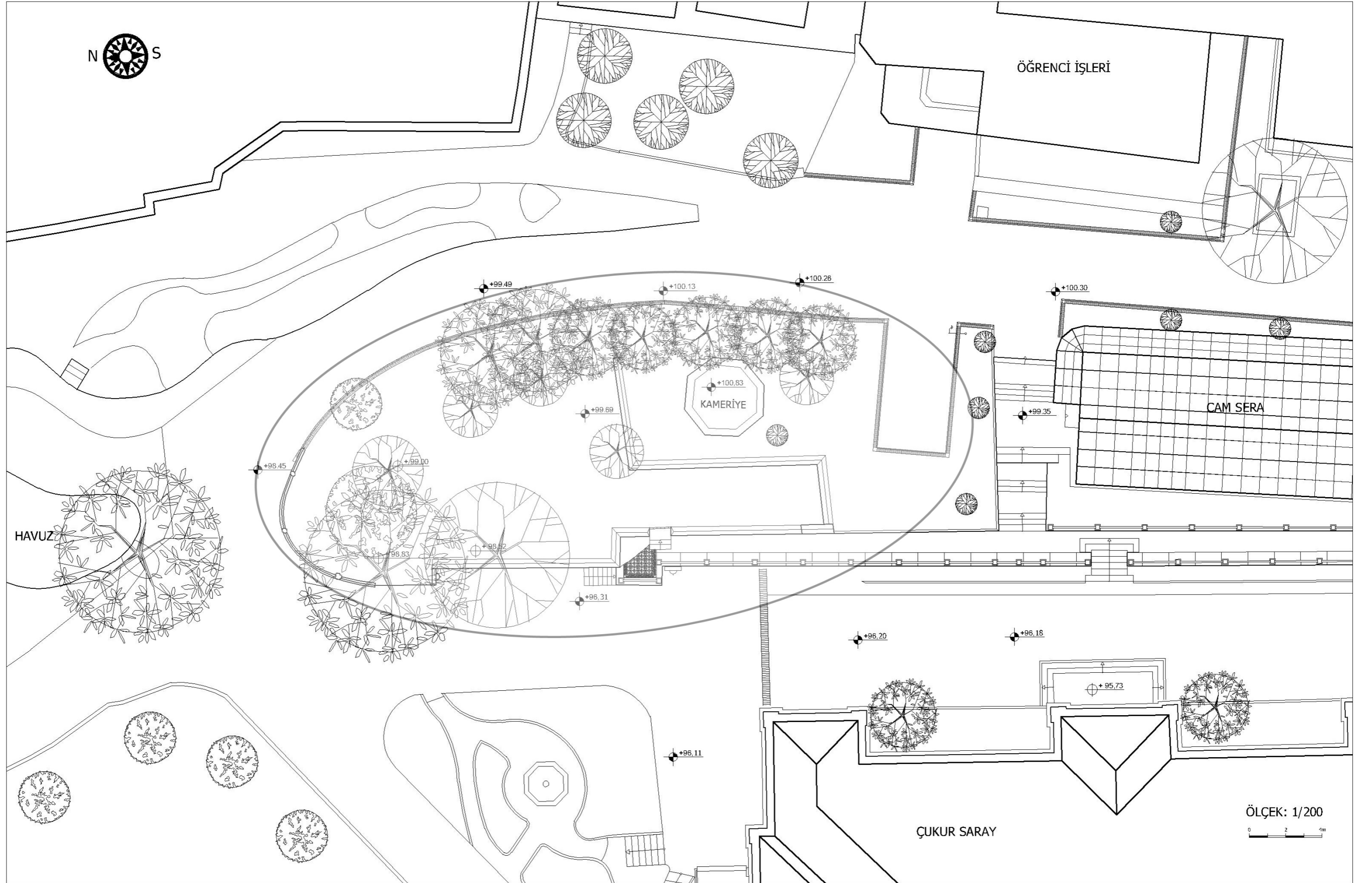
5.1.2 Restitüsyon Yöntemi

Yapının Restitüsyonu yukarıda belirtilen esaslar göz önüne alınarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle yapının dış kontur gabarileri ve araziye oturma biçimi; arazinin bugünkü vaziyet

* Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan bilgiler doğrultusunda

planı rölövesinin çıkartılması (Şekil 5.1) ve fotoğraflarla belgelenmesi (Resim 5.1; Resim 5.2; Resim 5.3; Resim 5.4; Resim 5.5; Resim 5.6; Resim 5.7; Resim 5.8), 1913-1914 yıllarına ait Alman Mavisi (Şekil 5.2), 1926 yılına ait Rumeli Ciheti Haritaları (Şekil 5.3) ve Yıldız Sarayı'na ait çeşitli vaziyet planlarının ışığında, diğer mevcut yapıların oranları göz önüne alınarak çıkarılmıştır. Alman mavisi haritalarında yapının zemin kat ölçüleri verilmekle birlikte, bazı oran ve ölçü uyumsuzlukları olduğundan dolayı, sadece bu haritaya bağlı kalınmamış diğer harita ve vaziyet planlarından da oranlama yapılarak daha sağlıklı bir gabari elde edilmeye çalışılmıştır. Bu noktadan sonra yapının planimetresinin oluşturulmasına geçilmiştir. Yapının iç planlaması; aynı dönemde yapılmış olan diğer şehzade köşklerinin plan yapıları ve yapım teknikleri göz önünde bulundurularak, sözlü bilgiler ışığında*, mevcut cephe fotoğraflarının iç planlamaya yansımaya şeklinin tahmin edilmesi ile oluşturulmuştur. Köşkün kuzey güney ve batı cephelerinin restitüsyonu mevcut fotoğraflardan (Resim 5.9; Resim 5.10; Resim 5.11; Resim 5.13; Resim 5.14; Resim 5.15; Resim 5.16) oranlama yöntemiyle çizilmiştir. Kat yükseklikleri de cepheler çizildikten sonra bu çizimlerin yardımıyla çıkmıştır. Çatı planında, plan ve cephe çizimleri yapıldıktan sonra mevcut fotoğraflar yardımı ile oluşturulmuştur.

* Bizzat Köşkü görmüş olan Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan bilgiler doğrultusunda

Şekil 5.1 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün oturduğu alanı gösteren, arazinin günümüzdeki vaziyet planı

Resim 5.1 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu

Resim 5.2 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu

Resim 5.3 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu

Resim 5.4 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu

Resim 5.5 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu

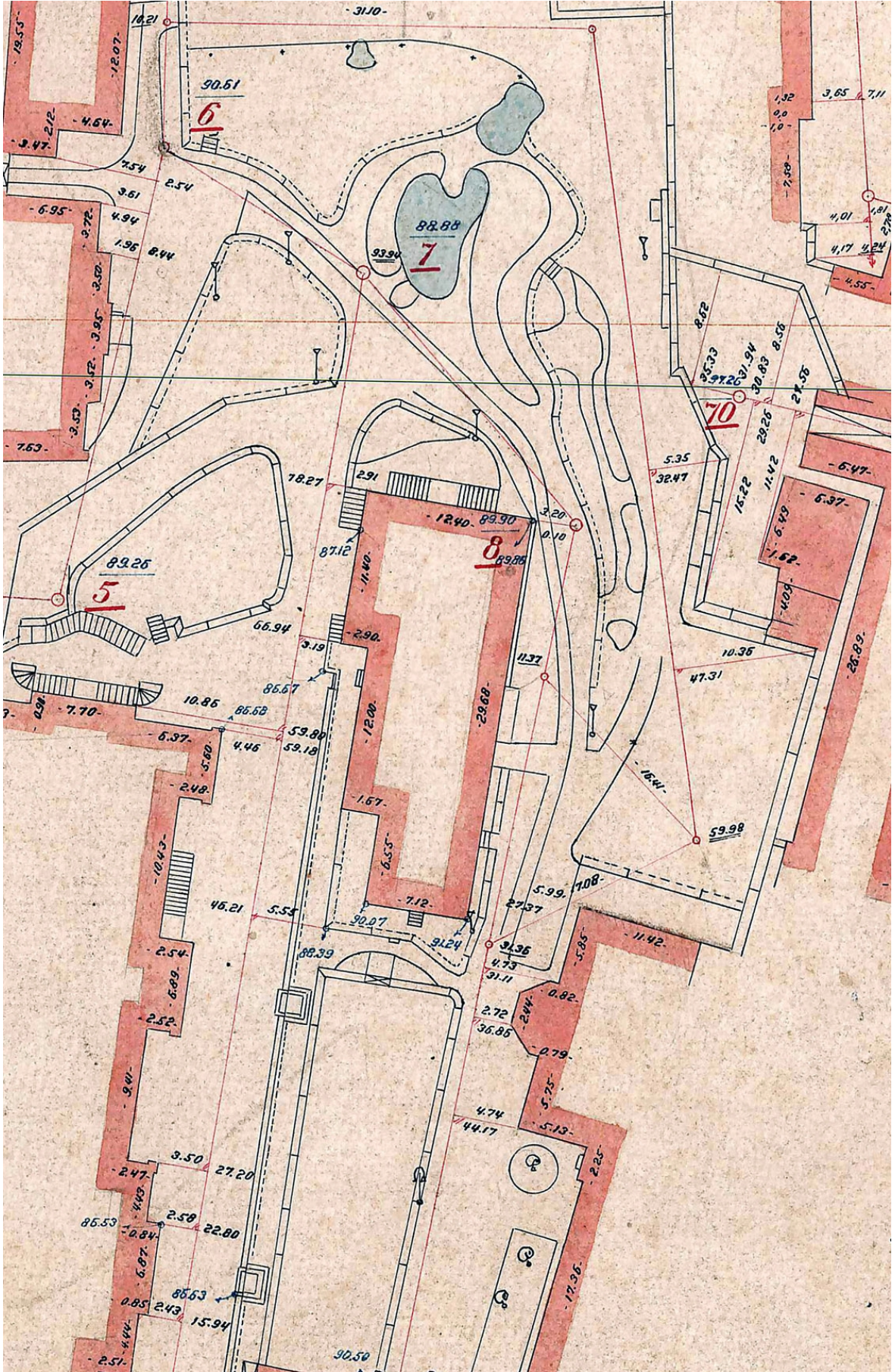
Resim 5.6 Yapı arazisinin günümüzdeki durumu

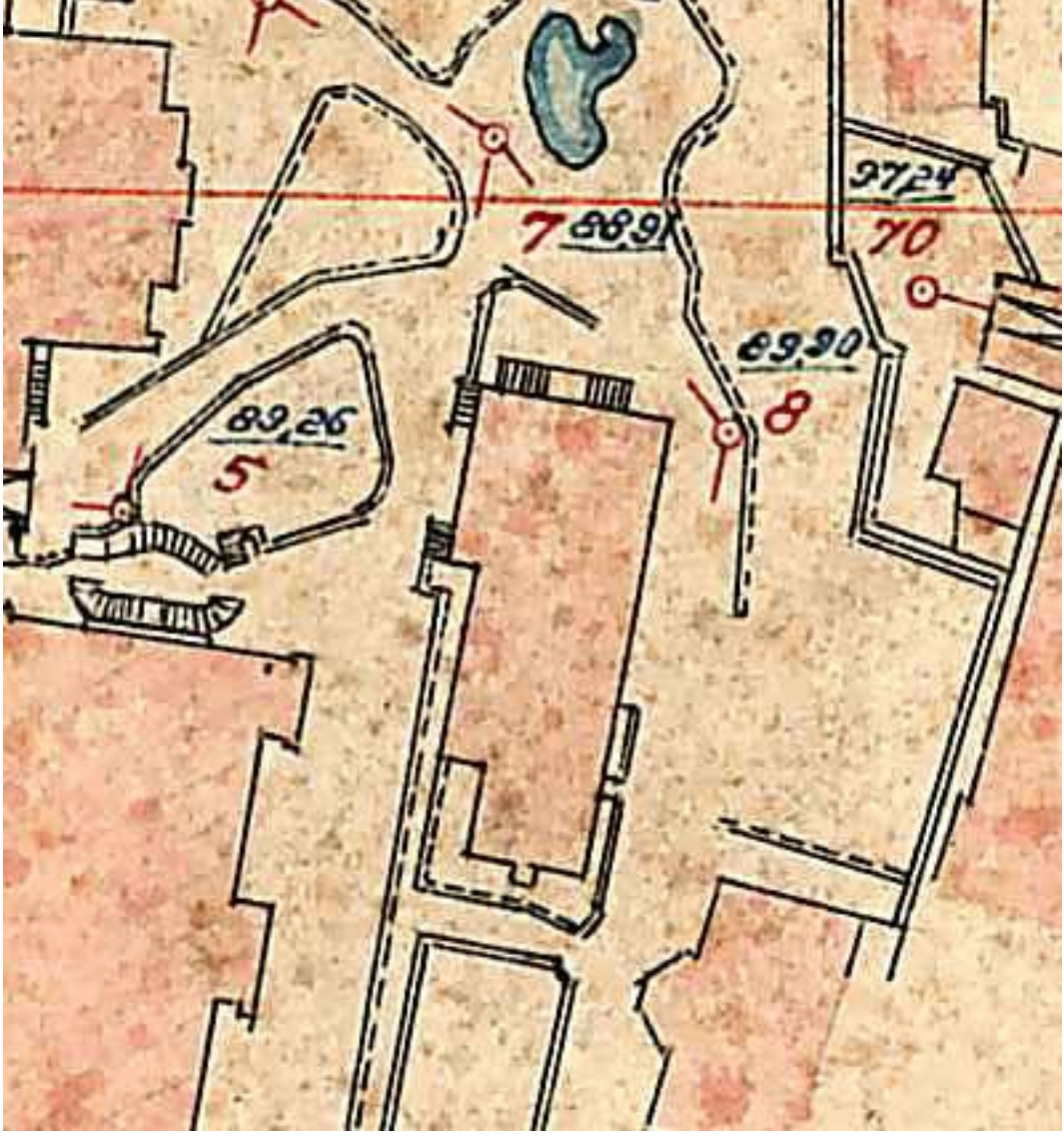
Resim 5.7 Bugün mevcut olmayan yapının batı cephesindeki set bölümü

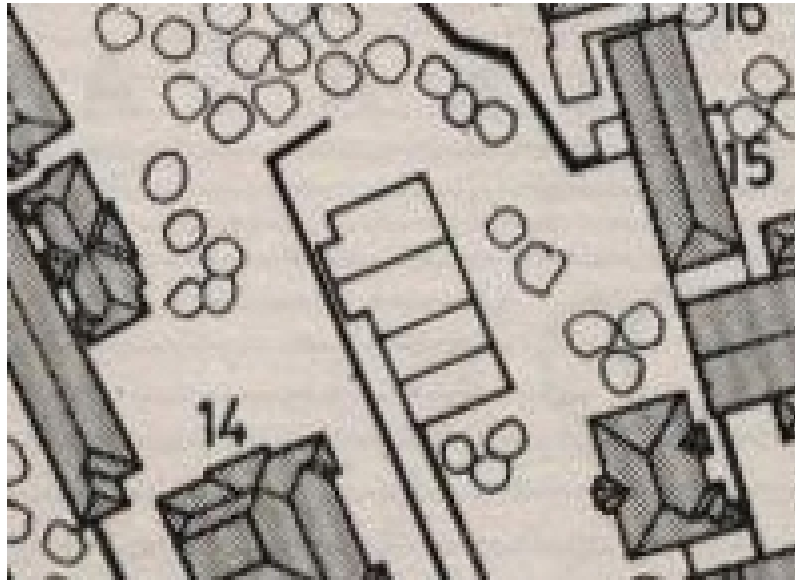
Resim 5.8 Bugün mevcut olmayan yapının batı cephesindeki set bölümü

Şekil 5.2 Alman Mavisi Haritalarında Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü (1913-1914)

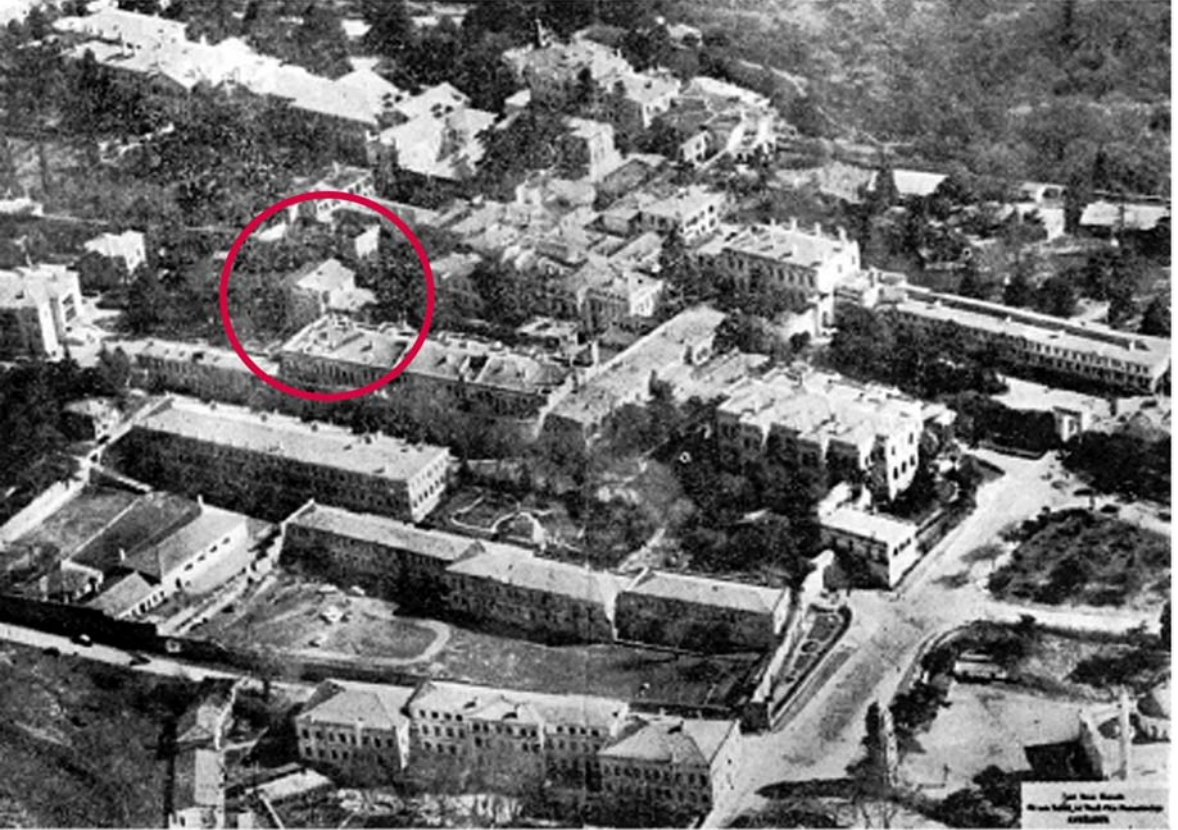
Şekil 5.3 Rumeli Ciheti Haritalarında Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü (1926)

Şekil 5.4 Yıldız Sarayı vazyet planında köşk (Ezgü, 1962)

Resim 5.9 Köşkün havadan çekilmiş bir fotoğrafı (Alkan arşivi, 1935-1940)

Resim 5.10 Yıldız Sarayı'nın havadan çekilmiş fotoğrafı (Ezgü, 1962)

Resim 5.11 Fotoğrafta  ğrenci birliği olarak geçen Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü
(Y.T. . Yapı İŞleri Arşivi)

Resim 5.12 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'n n tek içten fotoğrafı (Y.T. . Yapı İŞleri
Arşivi)

Resim 5.13 Köşkün batı ve kuzey cephelerini gösteren fotoğraf (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi)

Resim 5.14 Köşkün batı cephesini gösteren fotoğraf (Y.T.Ü. Yapı İşleri Arşivi)

Resim 5.15 Köşkün kuzey cephesini gösteren fotoğraf (Alkan arşivi, 1935-1940)

Resim 5.16 Köşkün güney cephesini gösteren fotoğraf (İstanbul Yüksek Teknik Okulu Yayınları, 1963)

5.1.3 Mimari Özellikleri

Kagir bir bodrum kat üzerine oturan yapıyı iki bölümde ele aldığımız takdirde (Şekil 5.5); birinci bölüm, ana bölüm olarak kabul ettiğimiz, kuzey bölümüdür. Bu bölüm bodrum kat üzerine iki katlıdır. Güneyde kalan ikinci bölüm ise bodrum üzerine tek katlıdır. Bu kısmın birinci bölüme, belki yapımından çok kısa bir süre sonra hatta beklide inşası sırasında dahi proje değiştirilip eklenmiş olması ihtimali de düşünülmelidir. Yalnız mevcut haritalarda böyle bir ayırım olmadığından ve elimizde de bunu kanıtlayacak bilgi ve belgeler bulunmadığından köşkü tek bir yapı fakat iki bölüm olarak ele almak gerekir. Diğer Şehzade Köşkleri'ne baktığımızda buradaki gibi, ana yapı ve buna ek bir yapı gibi algılanmadıklarını görürüz.

5.1.3.1 Plan Özellikleri

Yapıda birinci bölümde bir, ikinci bölümde de iki adet olmak üzere üç adet girişi vardır. Birinci ve ikinci bölümlerin ne bodrum nede zemin katında birbirleri ile bir bağlantı olmadığı düşünülmektedir.

Köşkün birinci bölümünün girişi kuzeyde, kaskadlı havuzun karşısındadır. Zemin kata toprak seviyesinden, doğu ve batı yönünden, arazinin topografyasından dolayı farklı rıht sayılarına sahip basamakların ulaştığı bir sahanlıktan ulaşılır (Şekil 5.8). Bu sahanlığın hemen altından birinci bölümün bodrum katına girilirdi. Bodrum kat planının, zemin kat plan yapısının da bir yansıması olarak, uzunca bir koridorun etrafında sağlı sollu sıralanmış odalardan meydana geldiği düşünülmektedir *. Koridorun, batısında da üç oda ve bir tuvalet, doğusunda da büyük bir oda ile zemin kata çıkan merdiven bulunur. Bu yapıda da 1. ve 4. köşklere olduğu gibi, bodrum kata hem dışarıdan bir ana giriş ile hem de zemin kattan bir merdiven ile ulaşılması mümkündür (Şekil 5.6). Diğer köşkların özgün planlarında da bodrum kat zemin kat bağlantısı belki de mevcuttu. 1 ve 4 numaralı köşklere bu bağlantının kesildiği ve 4. köşkte yapılan restorasyon çalışması sırasında merdivenin yeniden açılarak bağlantının sağlandığını bilmekteyiz.

Kagir bodrum kat duvarları yapıya temel teşkil ettiğinden dolayı, diğer köşklere de olduğu gibi, üst kata oranla daha kalın olmalıdır. Bodrum kat döşemelerinin alınan bilgiler ışığında, 3 numaralı köşkte de olduğu gibi dökme mozaik olması muhtemeldir. Yapıdan kalan mevcut döşeme kaplamalarından biri veya birkaçı muhtemelen bodrum kata aittir. Yalnız koridor ve odaların döşeme mozaikleri farklı motiflerde olabilirler (Şekil 5.7) . İç mekanda diğer köşkler de olduğu gibi bodrum kat duvarları süslemesiz, sade bir yapıda olmalıdır. Tavanlar sıvalı yada adi ahşap kaplamalı olabilir.

* Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan sözlü bilgiler doğrultusunda

Köşkün zemin katında, uzun bir koridor etrafında sağlı sollu sırlanmış odaların oluşturduğu bir planlama mevcuttur *. Koridorun batısında üç oda ve bir tuvalet, doğusunda ise büyük tek bir oda ile koridorun sonunda üst kata çıkan merdiven bulunur (Şekil 5.8). Elimizde mevcut bulunan karo mozaik döşemelerden biri muhtemelen koridora aittir (Şekil 5.7). Odaların döşemeleri diğer şehzade köşklerinde olduğu gibi ahşap olabilir. İç mekanda büyük odaya ait kısmi bir fotoğrafta duvarlarda alçı bezemeler görülür (Resim 5.12). Buradan yola çıkılarak zemin ve birinci kat duvarlarında diğer şehzade köşklerinde olduğu gibi alçı bezemeler mevcut olabilir. Zemin kat koridor ve odaların tavanları da muhtemelen koltuk silmeleri olan pasalı tavanlardır.

Zemin kat koridorunun sonunda iki kollu ahşap bir merdiven ile üst kata çıkılır. Diğer şehzade köşklerinde olduğu gibi ana merdiven korkulukları ahşap ve işlemeli olmalıdır. Merdivenin ulaştığı sahanlık tuvalete ve büyük odaya açılır ** (Şekil 5.9). Sahanlık döşemesinin karo mozaik olduğu düşünülmektedir (Şekil 5.7). Sahanlığın kuzeyinden girilen büyük oda oldukça büyük bir mekandır. Odanın batı kısmında cumbalı bir bölüm bulunur. Cumbanın iki yanında boyutları farklı olan birer balkon bulunur. Mekanın kuzey bölümü tamamen, doğu bölümü de kısmen zemin kattan konsollarla çıkma yapmıştır. Doğu kısmında çıkma bölümden sonra bir balkon olma ihtimali vardır. Odanın orta kısmında bir ahşap kolon bulunduğu söylenir ***. Bu kolonun varlığı tavanın bölümlenmesi açısından çok önemlidir. Çatı eğiminin tavanda algılanma ihtimaline karşın; ki bunu destekleyen unsur batı cephesindeki yuvarlak çatı pencereleridir, 1, 2 ve 3 numaralı köşklere gördüğümüz gibi kırma çatının eğimi iç mekanda algılanmaz ve tavanın düz olarak görülmesi ve tezyinatının yapılmasına olanak sağlar. Alınan sözlü bilgiler doğrultusunda, Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nde de muhtemelen mekanın büyüklüğünden dolayı kolon ve cumba duvar izleri takip edilerek parçalara ayrılmış, tezyinatlı düz bir tavan bulunmaktadır (Şekil 5.10). Aksi takdirde tavan yüksekliği çok fazla olacak, ahşap kolon da anlamsız bir biçimde yükselerek tavana saplanacaktı.

Üst katta da zemin katında olduğu gibi duvarlar ahşap kaplamalar üzerine bez gerilerek, rölyefler, alçı bezemeler ve altın varaklarla donatılmıştı .

Köşkün ikinci bölümü kagir bir bodrum üzerine tek katlıdır. Bu bölümün iki adet girişi bulunur. En güneyde girişi tamamen bağımsız olan ve diğer bölümlerde bağlantısı bulunmayan tek bir oda yer alır. Buraya dışarıdan bir merdiven ile girilir. Arazinin topografyası yüzünden ikinci bölümün, güneydeki odaya kadar bir bodrum katı mevcuttur. Bu

* Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan sözlü bilgiler doğrultusunda

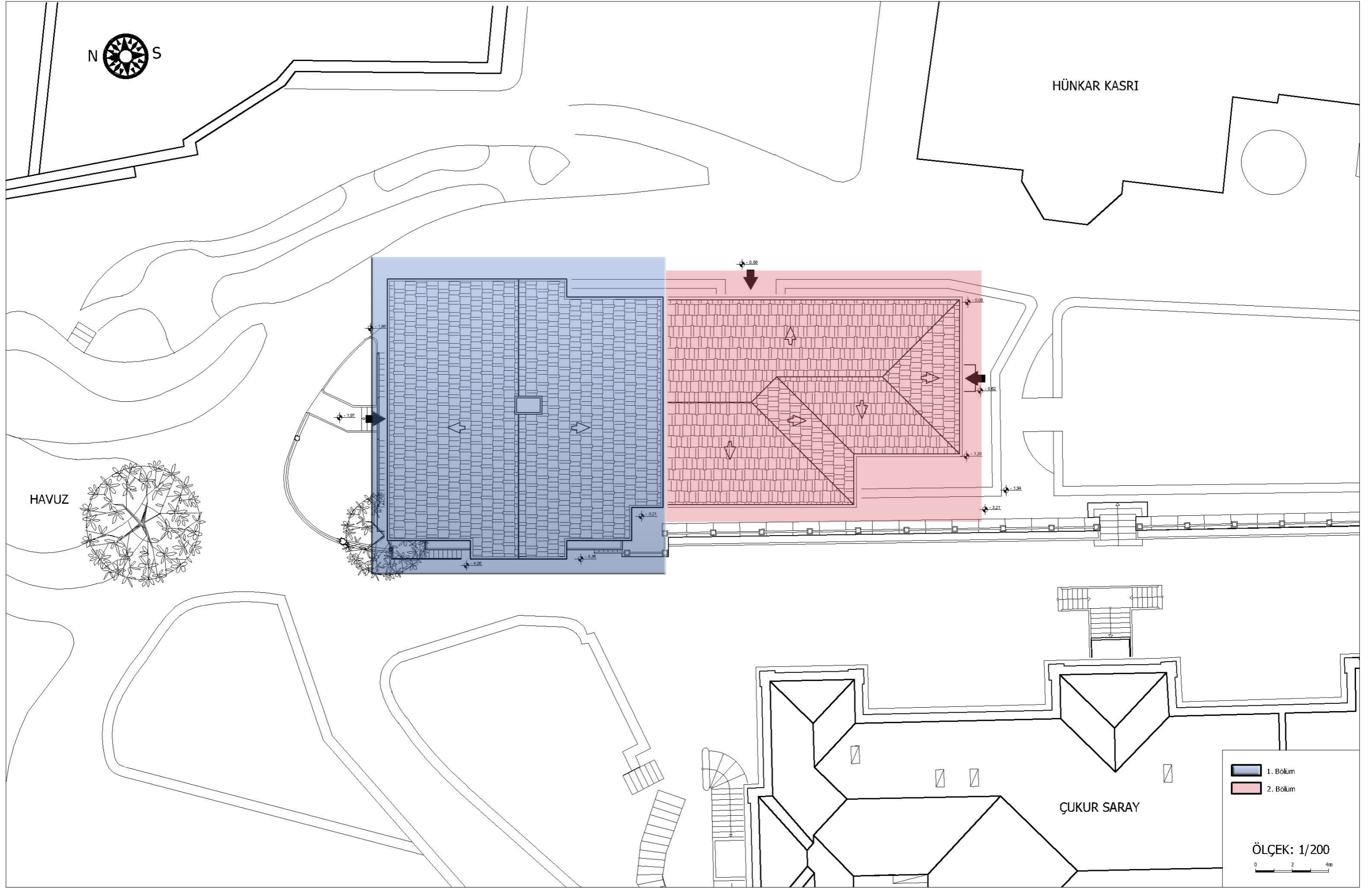
** Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan sözlü bilgiler doğrultusunda

*** Prof. İsmet Ağaryılmaz' dan alınan sözlü bilgiler doğrultusunda

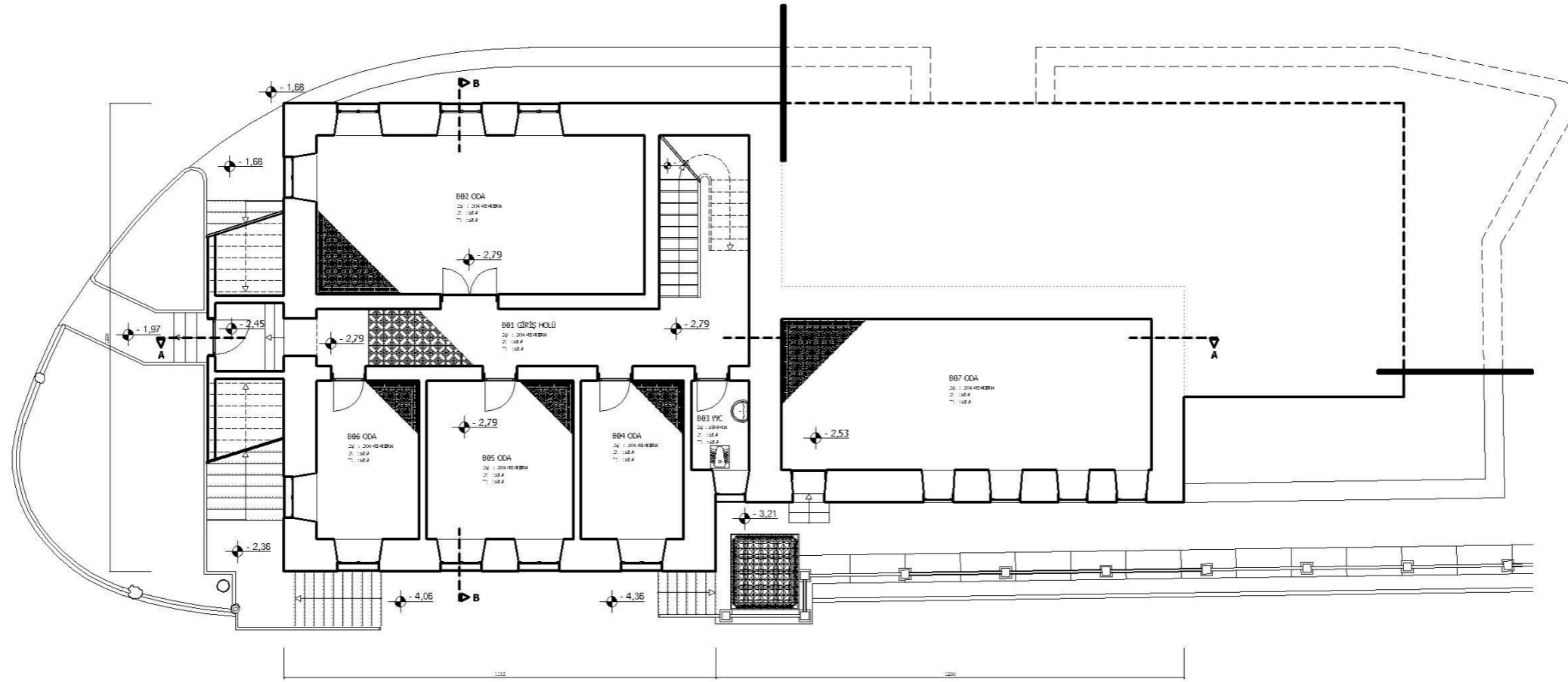
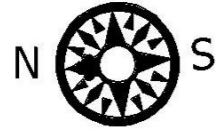
bodruma batıdaki set üzerinden bir merdiven ile girilir. Burası tek bir mekandır ve birinci bölümün bodrumuyla bağlantısı yoktur. İkinci bölümün ana kısmına köşkün doğusuyla Hünkar Kasrı arasındaki yokuş yoldan orta kısımdan girilir. Bu bölüm muhtemelen bir orta sofa ve çevresinde sıralanmış odalardan oluşmaktaydı. Orta holün zemini karo mozaik diğer odaların döşemesi ahşap olabilir. Cephede de gördüğümüz gibi, iç mekanda ikinci bölümün birinci bölüm kadar özenli ve tezyinatlı olmadığı düşünülebilir. Mimarının iki bölüme tam olarak aynı şekilde uygulanmamasından ötürü ikinci bölümün Şehzade uşakları tarafından kullanılan bir müstemilat bölümü olduğu varsayılabilir.

5.1.3.2 Taşıyıcı Sistem

Yapının taşıyıcı sistem özellikleri açısından da diğer Şehzade Köşkleri ile benzerlik göstermesi muhtemeldir. Diğer Şehzade Köşkleri'nin çoğunda olduğu gibi, yapım tekniği açısından, kagir bir bodrum kat üzerine oturan ahşap karkas sisteme sahip olması olasılığı yüksektir. Muhtemelen karkasların arası dolgulu, dışta duvarları, cephelerden algılayabildiğimiz kadarıyla ve dönem yapılarının da yapım teknikleri göz önüne alınarak, ya bağdadi üzerine yada tel üzerine sıvalı olması gerekir. İç duvarlarda ise yine diğer köşkerin bazılarında olduğu gibi karkas üzerine ahşap kaplanarak ve üzerlerine bez gerilerek süslemelerinin yapılmış olma ihtimali yüksektir.

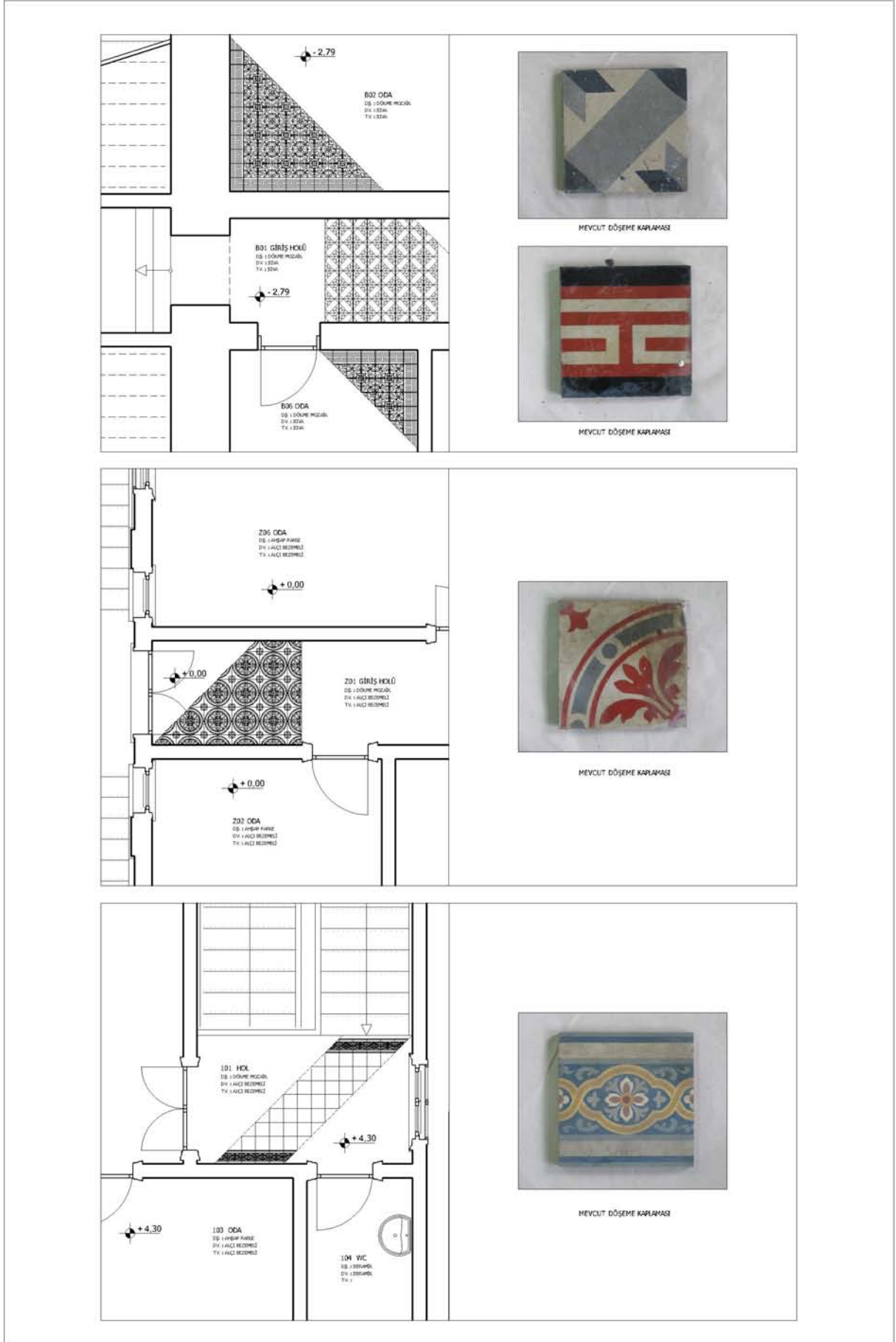
Şekil 5.5 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsüonu, vaziyet planı

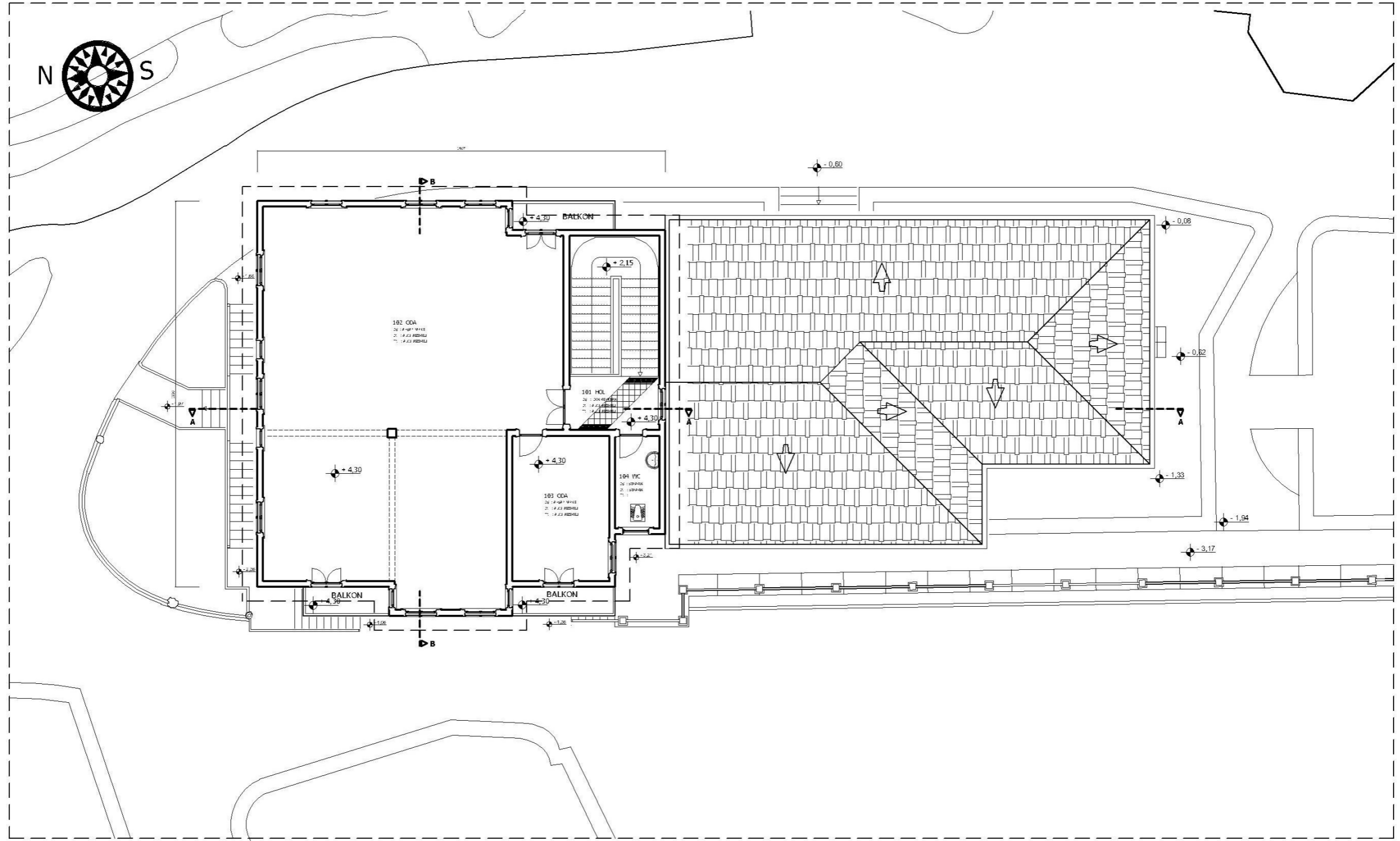
BODRUM KAT PLANI

0 2 4m

Şekil 5.6 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsü, bodrum kat planı

Şekil 5.7 Y.T.Ü. Restorasyon kürsüsünde bulunan yapıya ait döşeme kaplamaları

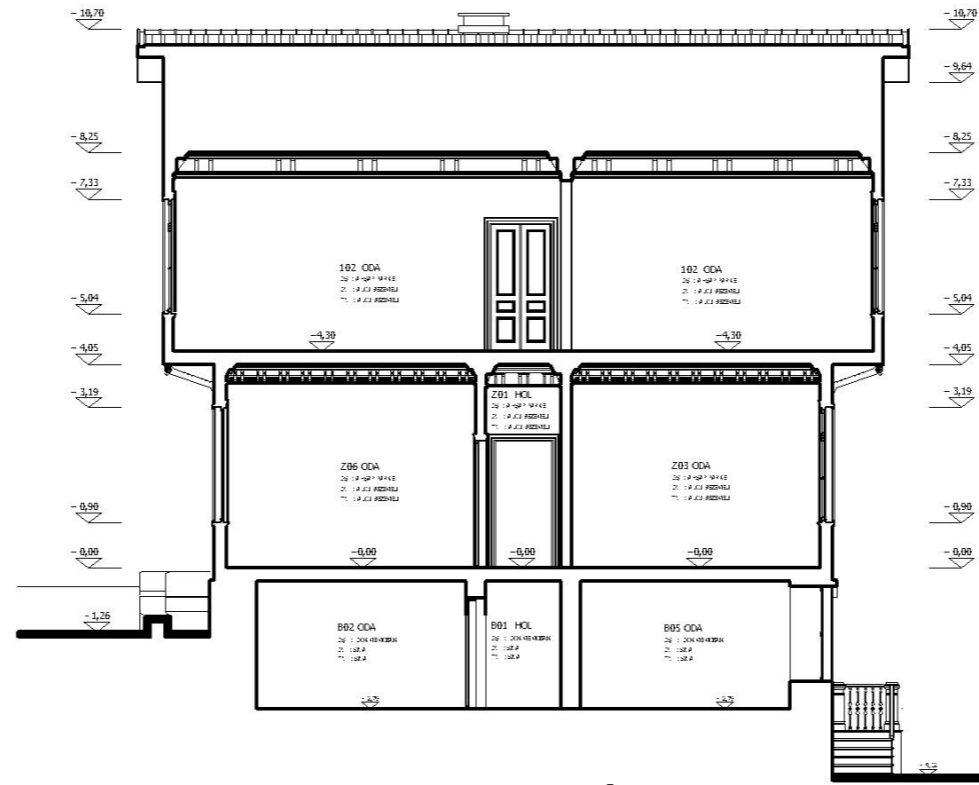
BİRİNCİ KAT PLANI

0 2 4m

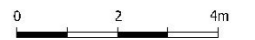
Şekil 5.9 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, birinci kat planı

A-A KESİT

B-B KESİT

Şekil 5.10 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, kesitler

5.1.3.3 Cephe Özellikleri

Cephe özellikleri açısından Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün diğer Şehzade Köşkleri ile benzerlikleri ve farklılıkları bulunur. Yapım tekniğinin cepheye yansımaları, pencere şekilleri, panjurlar gibi özellikler açısından diğer köşkler ile benzerlikler gösterirken, çıkmalar, cephe süsleme elemanları gibi konularda farklılıklar gösterir.

Yapının oturmuş olduğu arazinin eğim farklılıkları ve setlemeler cephelere de yansır. Batı, kuzey ve güney cephelerinin restitüsyon çizimleri eldeki mevcut fotoğrafların ışığında yapılmıştır (Resim 5.9; Resim 5.10; Resim 5.11; Resim 5.13; Resim 5.14; Resim 5.15). Doğu cephesi ile ilgili herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığından bu cephenin restitüsyonu plandan yola çıkılarak ve diğer cephe özellikleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır.

En dikkat çekici cephe olan batı cephesi (Şekil 5.11), arazinin en düşük kotlu bölümüne oturduğundan en yüksek cephedir. Bodrum kat bu cepheden başlayan ve Sünnet Köşkü'ne kadar giden babalı metal korkuluklu setin üzerine oturur. Cephenin kuzey kısmında, daha sonra dönerek girişe ulaşan, güneyinde de set üzerine ulaşan mermer basamaklı, metal korkuluklu merdivenler bulunur. Toprak seviyesinin biraz yukarısında başlayan bodrum kat taş duvarı zemin kat seviyesine kadar devam ederek buradan yapının birinci bölümünü dönen profilli taş bir silme ile sonlanır. Bodrum kat pencerelerinin oldukça zarif metal işlemeli parmaklıkları bulunur.

Zemin kat ve birinci kat pencere yükseklikleri aynıdır. Tüm pencere doğramaları ahşaptır. pencerelerde ahşap panjur olması muhtemeldir. Pencere doğramalarına dikkatlice bakıldığında 1 ve 2 ve 3 numaralı köşkerin pencere doğramalarıyla muhtemelen ya aynı yada birbirlerine çok yakın oldukları görülür. Bu köşkerin tüm pencereleri panjurludur. Mevcut fotoğraflarda Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün pencereleri panjursuz görünse de Resim 5.15 numaralı kuzey cephesine ait bir fotoğrafta, panjura ait olma ihtimali olan bir menteşe dikkati çeker. Bu verilerle yola çıkarak diğer şehzade köşkerinde olduğu gibi yapının pencerelerinin ahşap panjurlu olduğu düşüncesi ağır basmaktadır. Muhtemelen bu panjurlar daha sonradan sökülmüştür. Örneğin 2 ve 3 numaralı köşklere ait panjurlu ve panjursuz fotoğraflar mevcuttur. 4 numaralı köşkün daha eski dönemine ait bir fotoğrafına bakıldığında da panjurlu olduğu ama günümüzde panjurların mevcut olmadığı görülür. Pencere aralarında yatay ve dikey olarak devam eden, iç içe geçmiş iki halka şeklindeki göbeklerle birbirlerine bağlanan silmeler bulunur.

Batı cephesinde üst kattaki cumbanın iki yanında çok şık demir korkulukları olan birer balkon bulunur. Cumbanın ve balkonların çıkmaları paraçol konsollarla desteklenmiştir. Saçak

altında çatının alınlık yaptığı bölümde, cumbada iki adet ve daha büyük, cumbanın sağında ve solundaki kısımlarda daha küçük olmak üzere birer yuvarlak ahşap kafesli pencere bulunur.

İkinci bölümün batı cephesi birinci bölümde bahsettiğimiz cephe yapısından uzaktır. Süsleme elamanları bulunmaz, sade bir cephedir. Birinci bölümün bodrum ve zemin kat seviyeleri ikinci bölümde de devam eder. Yalnız ikinci bölümün bodrum taş duvar örgüsü daha sadedir. Bodrum kat pencerelerinde parmaklık bulunmaz. Ayrıca yine birinci bölümden farklı olarak zemin katta üçlü bir penceresi vardır. Birinci bölümün kırma çatısına karşın ikinci bölümün çatısı oturtma olup birinci bölüme üst kat seviyesinde saplanır. Çatı örtüsünün marsilya kiremit olması muhtemeldir.

Birinci bölümün girişi kuzey cephesindedir (Şekil 5.12). Batı cephesindeki özellikler burada da görülmekle birlikte birtakım farklılıklarda bulunur. Yapının araziye oturuş şeklinden dolayı bu cephede bodrum kat seviyesi daha alçaktır. Dolayısıyla bodrum kat pencereleri çok daha alçaktır ve düz metal parmaklıkları vardır. Cephenin orta bölümünde iki yandan da çıkılan mermer basamaklı, demir korkuluklu merdiven bulunur. Korkuluklar çok şık çiçek figürleriyle süslüdür. Orta merdiven sahanlığın altında bulunan bir kapı ile bodrum kata girildiği düşünülmektedir. Mevcut bir resimde merdivenin batı kısmında kalan alçak bodrum kat penceresinin simetrik olarak diğer tarafta da bulunması mümkündür. Arazi eğiminde buna izin verir. Cephenin orta aksa göre iki yanındaki odaların pencere yükseklikleri aynı olmakla birlikte genişlikleri farklıdır. Merdiven sahanlığının hemen önünde orta aksta giriş kapısı bulunur. Masif, göbekli ahşap bir giriş kapısı olduğu söylenir. Kapıya ait mevcut bir fotoğraf olmadığından 2 numaralı köşkün giriş kapısının bir kopyası buraya adapte edilmiştir. Eldeki mevcut bir fotoğraftan görülebildiği kadarıyla giriş kapısının üzerinde art Nouveau çizgileri taşıyan metal konsollu bir giriş saçağı bulunur. Saçağın üst kısmında çıkma altına kadar olan bölümde, silmeli bir pano içerisinde kabartma süslemeler bulunur. Maalesef mevcut fotoğrafta bu kabartmaların şekli algılanamamaktadır. Kapının hemen iki yanında boyutları diğer pencerelerinkilerden daha küçük olan çevresi kabartmalarla süslenmiş birer pencere bulunur. Aynı kabartmalar kuzey ve batı cephelerinin köşelerinde de; üst kat zemin seviyesinden pencere altındaki silmeye kadar olan bölümlerinde, yer alır. Bu tip kabartmalara diğer Şehzade Köşkleri'nde rastlanmaz. Kuzey cephesinde üst kat tamamen bir çıkma şeklindedir. Çıkmanı altında paraçol konsollar bulunur.

Yapının güney cephesiyle ilgili bozuk iki fotoğraf dışında bir belge mevcut değildir. Resim 5.16 da ikinci bölümün en güneyindeki odanın bir penceresi ve giriş kapısı zorlukla seçilebilmektedir. Pencerenin birinci bölüm pencereleriyle aynı olduğu gözlenir. Resim 5.10

da ikinci bölüm çatısının birinci bölüme saplandığı bölümün üzerine bulunan bir pencere zorlukla seçilebilmektedir. Pencereni yeri plana adapte edildiğinde hol kısmına ait olduğu görülür.

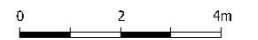
Resim 5.9 ve 5.10 a dikkatlice bakıldığında, çatı çıkmalarının şeklinden doğu cephesinde, batı cephesindeki cumbanın güney çıkmasının simetriği olan bir çıkma bölüm olduğu görülür. Bu detay plana da yansır. Bunun dışında doğu cephesi ile ilgili mevcut hiçbir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Diğer cephelerin özellikleri göz önünde bulundurularak, cephe ve plan ilişkilendirilerek bu cephenin restitüsyonu yapılmıştır. Arazinin topografyasından ötürü, bodrum katın giderek alçalması ve kaybolması söz konusudur. Eğimin bize izin verdiği kadarıyla bu cepheye kuzey cephesindeki bodrum pencerelerinden yerleştirilmiştir.

BATI GÖRÜNÜŞÜ

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ

Şekil 5.11 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, doğu ve batı görünüşü

GÜNEY GÖRÜNÜŞÜ

KUZEY GÖRÜNÜŞÜ

Şekil 5.12 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyonu, kuzey ve güney görünüşü

5.2 Rekonstrüksiyon Önerisi

Yapının gelecekte yeniden yapılması ihtimaline karşı, kaynak teşkil edebilmesi amacıyla bir rekonstrüksiyon önerisi getirilmiştir (Ek2).

Öncelikle yapı bugün mevcut olan arazide eski yerine oturtulmuştur. Restitüsyon projesinde yapının kagir bir bodrum kat üzerine ahşap karkas taşıyıcı sistemi, bağdadi üzerine sıvalı duvarları korunarak uygulanmıştır. Pencere, kapı doğramaları, döşeme kaplamaları, merdiven, parmaklık, söve, silme, kabartma gibi mimari elamanlar da özgün malzemesi korunarak projelendirilmiştir.

İç mekandaki, elimizde nasıl olduklarına dair bir bilgi olmayan alçı bezeme, altın varak, koltuk silmeleri, kalem işleri, bezemeler gibi iç tezyinat elemanları da diğer mevcut Şehzade Köşkleri'ndeki örnekler ışığında yeniden yapılabilirler.

Yapının restitüsyon projesindeki cepheleri tam olarak korunmuştur. Bununla birlikte günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde bugün Sünnet Köşkü'nde faaliyet gösteren İnsan Kaynakları departmanının kullanımı için önerilmiştir. Yetkili kişilerle görüşülerek bu departmanın mekan ihtiyaçları öğrenilerek bu ihtiyaçlar doğrultusunda, restitüsyon projesindeki plan şeması üzerinde küçük değişiklikler yapılarak kullanım ihtiyacına uygun hale getirilmesi sağlanmıştır.

Yapının bodrum katında birinci ve ikinci bölüm arasında restitüsyonda bulunmayan bağlantı bir kapı açılarak sağlanmıştır. Böylelikle sadece dışarıdan ulaşılabilen ikinci bölüm bodrumuna binanın her bölümünden ulaşılması mümkün olmuştur. Zemin katta birinci bölümün planı restitüsyonda olduğu gibi korunmuştur. Sadece ikinci bölüme olan bitişik duvarda bir kapı açılarak diğer bölüme de geçiş sağlanmıştır. İkinci bölümün en güneyinde bulunan ve girişi ayrı olan odanın dışarıdan olan girişi kapatılmış, ikinci bölüm holünden buraya bir koridor açılarak ulaşılması sağlanmıştır. Yine ikinci bölüm holünden birinci bölüme geçilen bir koridor açılmıştır. Yapının birinci bölümünün üst katı olduğu gibi korunmuştur.

Yeni kullanım şekline göre düzenlenen köşkün rekonstrüksiyon projesi Ek 2'de verilmiştir.

6. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

16. yüzyılda en parlak dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğu, 17.yüzyıldan itibaren gerileme dönemine girmiştir. İmparatorluk 18. yüzyılda bu gerilemeyi önlemek amacıyla yüzünü batıya dönerek 19. yüzyılda hızlanan bir batılılaşma sürecine girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki bu yapı değişikliği siyasal yapıya, bilime, sanata ve dolayısıyla mimariye de yansımıştır. Bursa Sarayı'ndan başlayan, Edirne ve Topkapı sarayları ile devam eden klasik üslup ve dağınık saray yerleşimi, Dolmabahçe, Çırağan, Beylerbeyi gibi saray yapılarında yerini batılılaşma hareketinin etkilediği mimari üsluplara ve tek yapı ölçeğine bırakmıştır.

Osmanlı'nın son sarayı olan Yıldız Sarayı ise bu iki yapılaşma ve mimari üslup çeşitliliğini bünyesinde barındırması açısından çok önemlidir. Topkapı Sarayı gibi birçok yapının oluşturduğu Yıldız Sarayı'nda, 19. yüzyıl batı üslupları görülür. Yıldız Sarayı'na ait olan ve bu tezin konusunu oluşturan Şehzade Köşkleri ve Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü de 19. yüzyıl üsluplarını ve yapım tekniklerini taşırlar.

Şehzade Köşkleri'nin kesin olarak hangi tarihlerde yapıldıkları bilinmemekle birlikte çeşitli kaynaklardan edinilen bilgilere göre Sultan II.Abdülhamid döneminde (1876-1909) yapıldıkları anlaşılmaktadır.Sarayın Hanedana ait özel bölümünde, ikinci avluda bulunan bu köşkler Şehzade ve Sultanların kullandıkları yapılardır. Kaskadlar, havuzlar, kameriyelerle donatılmış, ağaç popülasyonu açısından zengin bir bahçe içindeki köşkler günümüze kadar çeşitli kullanımlardan geçtikten sonra bugün Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsü sınırları içinde olup üniversitenin bünyesinde çeşitli departmanlar tarafından kullanılmaktadır.

Yedi Şehzade köşkünden altı adedi bugün varlıklarını korumaktadır. Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü ise 1973 yılında yanarak yok olmuş ve günümüze ulaşamamıştır. Mevcut köşkler günümüze kadar çeşitli onarım ve restorasyonlar geçirmişlerdir.

Bu çalışmada haklarında çok kısıtlı bilgi ve belge bulunan bu köşkerin elde edilebilen bilgilerle günümüzdeki durumları ortaya konmuştur. Bugün mevcut olmayan Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü'nün eldeki sınırlı sayıdaki bilgi ve belgeler ile restitüsyon projesi hazırlanmıştır.Ayrıca üniversitenin İnsan Kaynakları departmanı tarafından kullanımını öneren bir rekonstrüksiyon projesi de restitüsyon ışığında sunulmuştur.

Sonuç olarak bütün Şehzade Köşkleri'nin bir arada olduğu bir çalışma ortaya konarak bu tarihi değerlerin gelecek nesillere aktarılması hedeflenmiştir.

KAYNAKLAR

- Altonoluk, Ü., (1985), “Yıldız Sarayı Kameriyeleri”, İlgı Dergisi, Sayı: 43, 28, İstanbul.
- Arel, A., (1975), On sekizinci yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Arseven, C.E., (1948), “Kasır”, Sanat Ansiklopedisi, Maarif Matbaası, İstanbul.
- Atasoy, N., (1972), İbrahim Paşa Sarayı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- Batur, A., (1985), “Yıldız Sarayına İlişkin Bazı Belgeler ve Türkiye’de Belgeleme Çalışmalarının Sorunları”, T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu 15-17 Kasım.
- Batur, A., (1995), “Beşiktaş Sarayları”, İstanbul Dergisi, Sayı:15, 60-73, İstanbul.
- Bilgin, B., (1998), Geçmişte Yıldız Sarayı, Yıldız Sarayı Vakfı Yayını, İstanbul.
- Binan, C., (1984), Yıldız Sarayı Yanmış Hususi Daire Kuzey Avlusu Mekansal Oluşumu-Sorunları ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Binan, C., (1994), Yıldız Sarayı ve Yıldız Teknik Üniversitesi Kuruluş ve Gelişmesi Kısa Tarihi (yayımlanmamış notlar), Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Candan, N., (1988), Türk Saray Mimarisinin Gelişimi ve Osmanlı Sarayları İçinde İstanbul Yıldız Sarayının Yeri, Yüksek Lisans Tezi, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Çelikkilek, D., (1988), Beykoz Kasrı ve 19. yüzyıl Kasırları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, E., (1998), Yıldız Sarayı Harem Yapıları Kadın Efendiler Dairesi, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimler Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Denel, S., (1982), Batılılaşma Sürecinde İstanbul’da Tasarım, ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dölen, E., (1994), “Yıldız Teknik Üniversitesi”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, Cilt No: 7, 527-529.
- Eldem, S. H., (1969), Köşkler ve Kasırlar, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü Rölöve Kürsüsü Yayınları, İstanbul.
- Eyice, S., (1968), Türk Tarihini Ana Hatları, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Ezgü, F., (1962), Yıldız Sarayı Tarihçesi, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul.
- İlgım, B., (1973), İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi, İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul.
- Kurtay, N., (1994), Yıldız Sarayı Üzerine Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Küçükcan, B., (1999), “Yıldız Teknik Üniversitesi kampüsündeki Yıldız Sarayı Binaları Tarihçe ve Bugünkü Kullanımı”, Tasarım Dergisi, Yıl: 10, Sayı:100,172-174, İstanbul.
- Milli Saraylar, (1993), Yıldız Sarayı: Şale Kasrı Hümayun, T.B.M.M Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul.
- Nuri, O., (1998), Yıldız Sarayı, Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları, İstanbul.

Sevgin, E., (1966), “Yıldız Sarayı”, Hayat Tarih Mecmuası, Yıl:2, Cilt:1, Sayı:5, 39-47, İstanbul.

Sözen, M., (1990), Devletin Evi Saray, Sandoz Kültür Yayınları, No:12, İstanbul.

Şehsuvaroğlu, H., (1951), “Abdülhamid’in Yıldız’daki Hususi Dairesi ve Orada Yaşayış Tarzı”, Resimli Tarih Mecmuası, Sayı: 22, Cilt:2, 1005-1009.

Şehsuvaroğlu, H., (1954), İstanbul Sarayları, Doğan Kardeş Basımevi, İstanbul.

Tuğlacı, P., (1993), Osmanlı Mimarlığında Balyan Ailesinin Rolü, Yeni Çığır Kitabevi, İstanbul.

Öztuna, Y., (1954), İstanbul Yıldız Sarayı, İstanbul Hayat Yayınları.

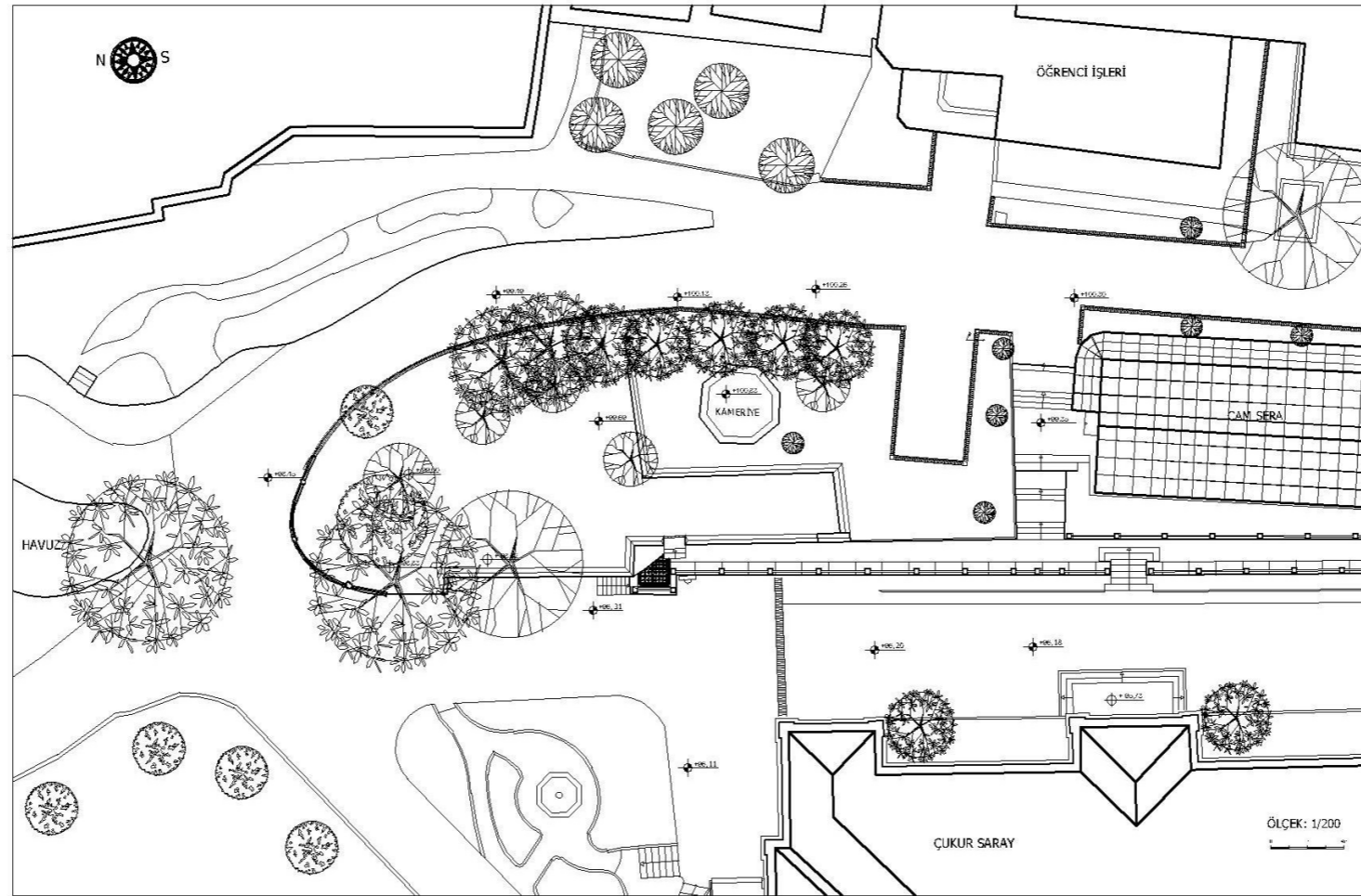
Ülgen, A., (1999), “Osmanlı Saray, Kasır ve Köşkleri”, Osmanlı: Kültür ve Sanat, Yeni Türkiye Yayınları, 400-428, Ankara.

Ünüvar, S., (1964), Saray Hatıralarım, Çağaloğlu Yayınevi, İstanbul.

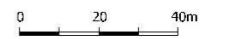
(Yazar Adı Yok), (1946-1947), Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 206.

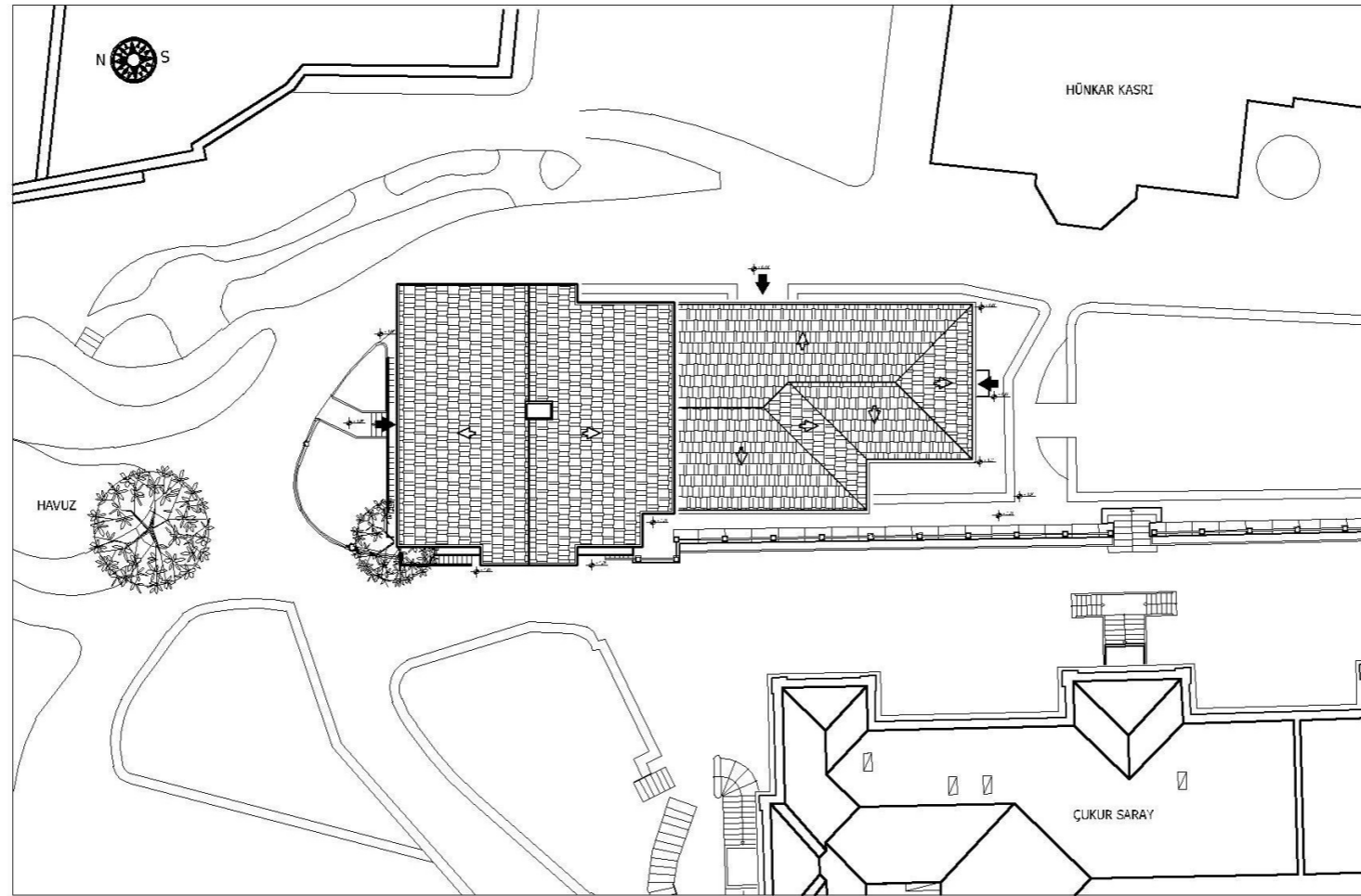
EK LİSTESİ**EK 1 Şehzade Burhaneddin Efendi Köşkü Restitüsyon Projesi**

- Pafta 1 Vaziyet planı (Rölöve)
- Pafta 2 Vaziyet planı
- Pafta 3 Bodrum kat planı
- Pafta 4 Zemin kat planı
- Pafta 5 Birinci kat planı
- Pafta 6 A-A, B-B kesitleri
- Pafta 7 Batı ve doğu görünüşleri
- Pafta 8 Kuzey ve güney görünüşleri

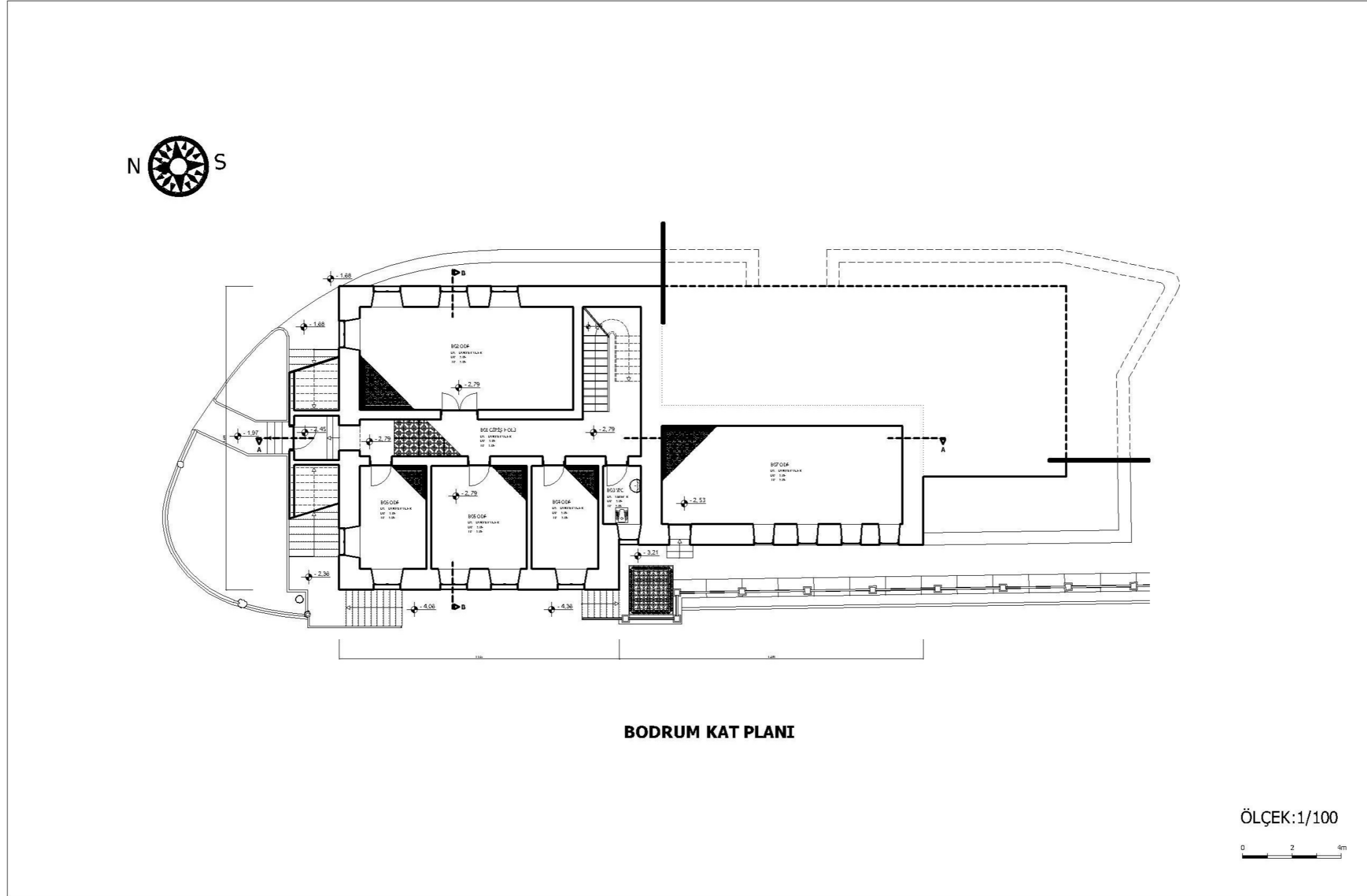
VAZİYET PLANI
ÖLÇEK: 1/200

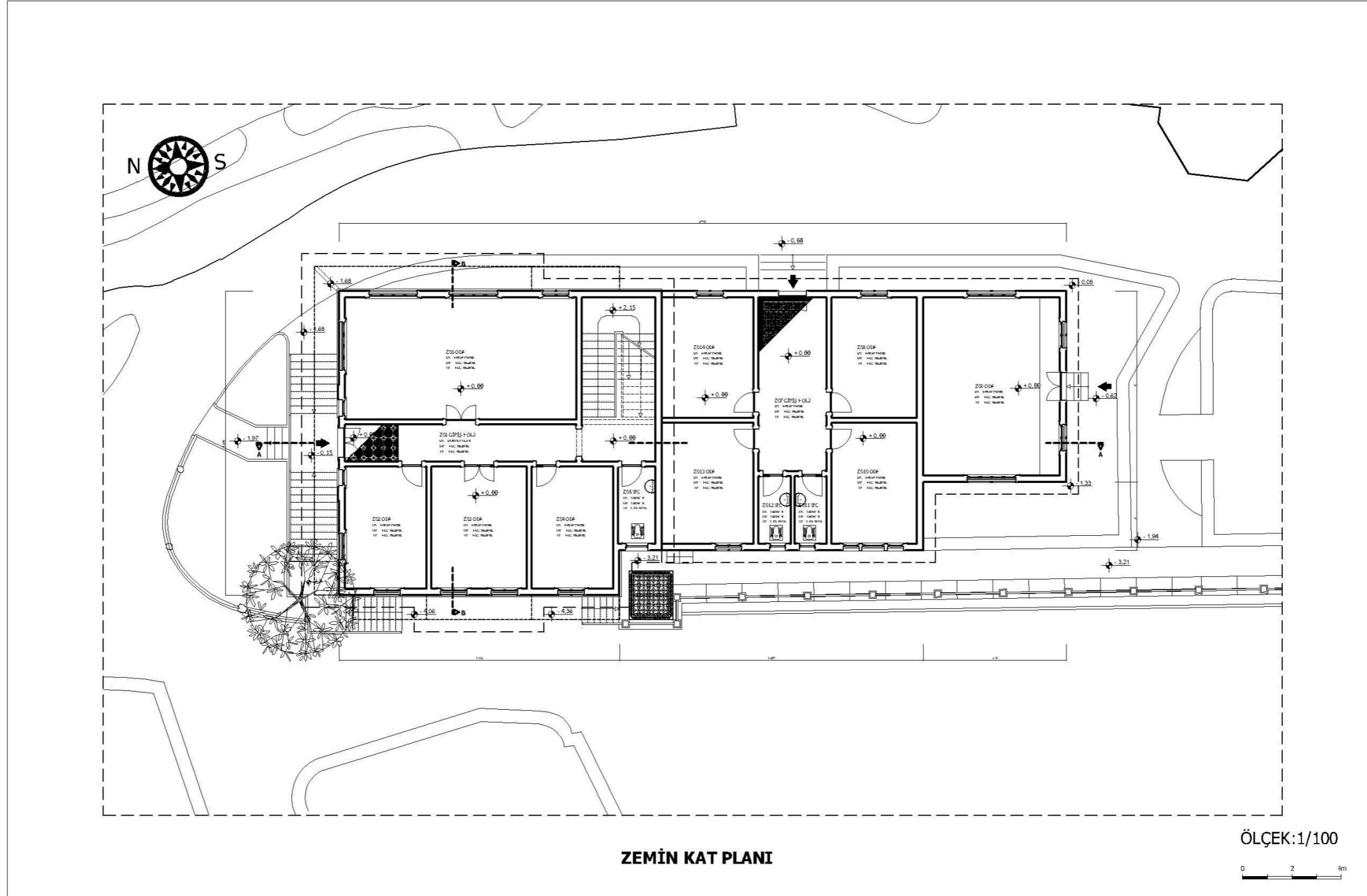

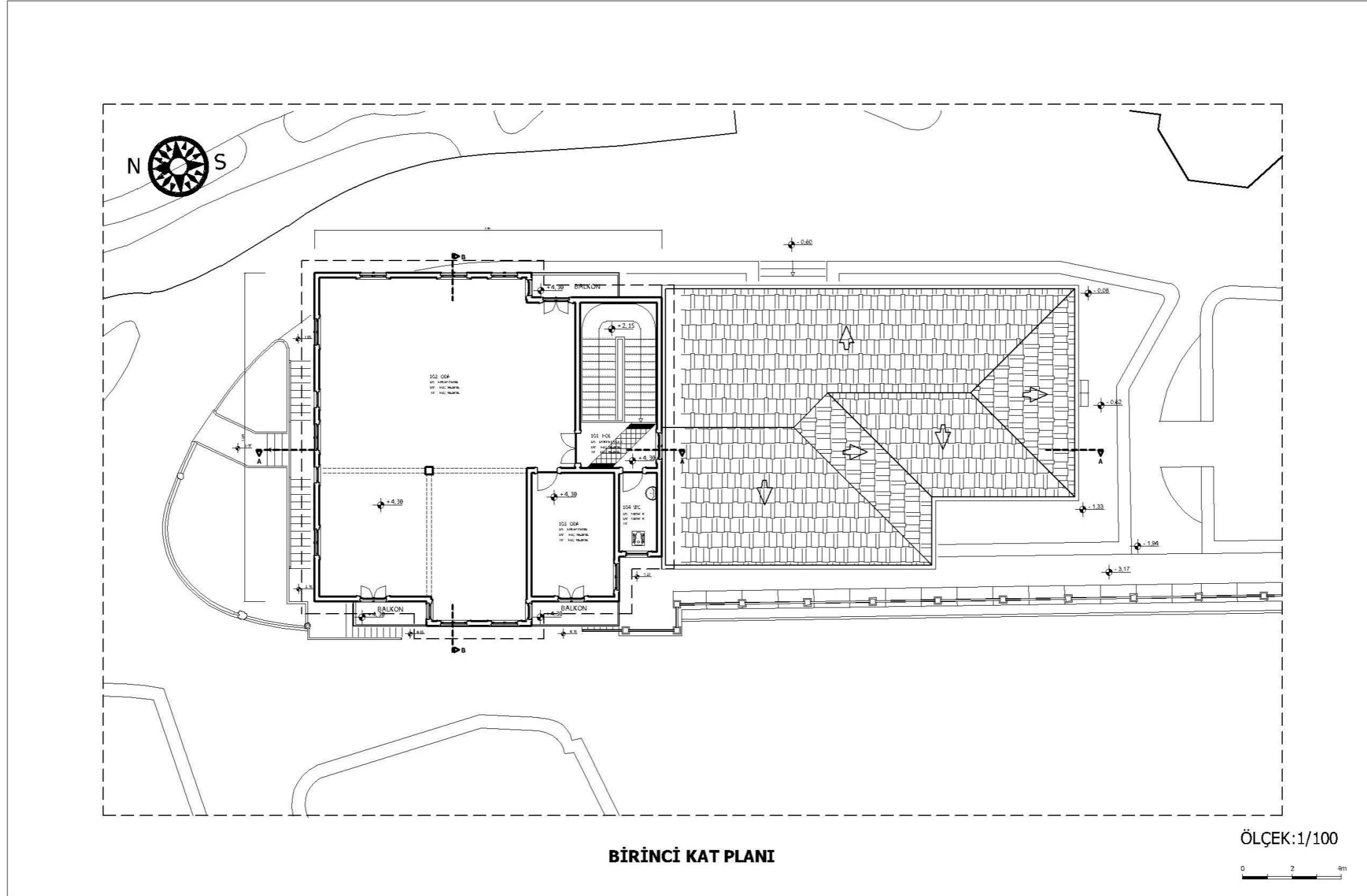

VAZİYET PLANI
ÖLÇEK: 1/200

0 20 40m

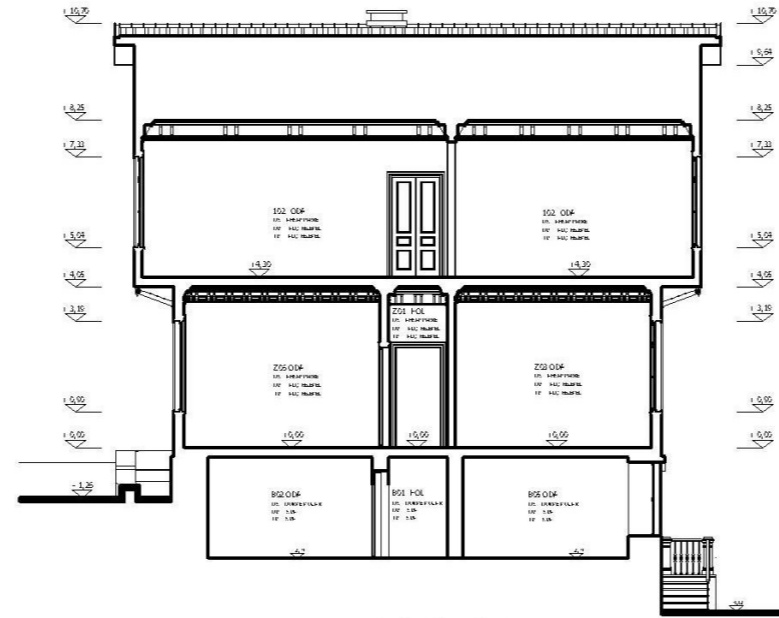

A-A KESİT

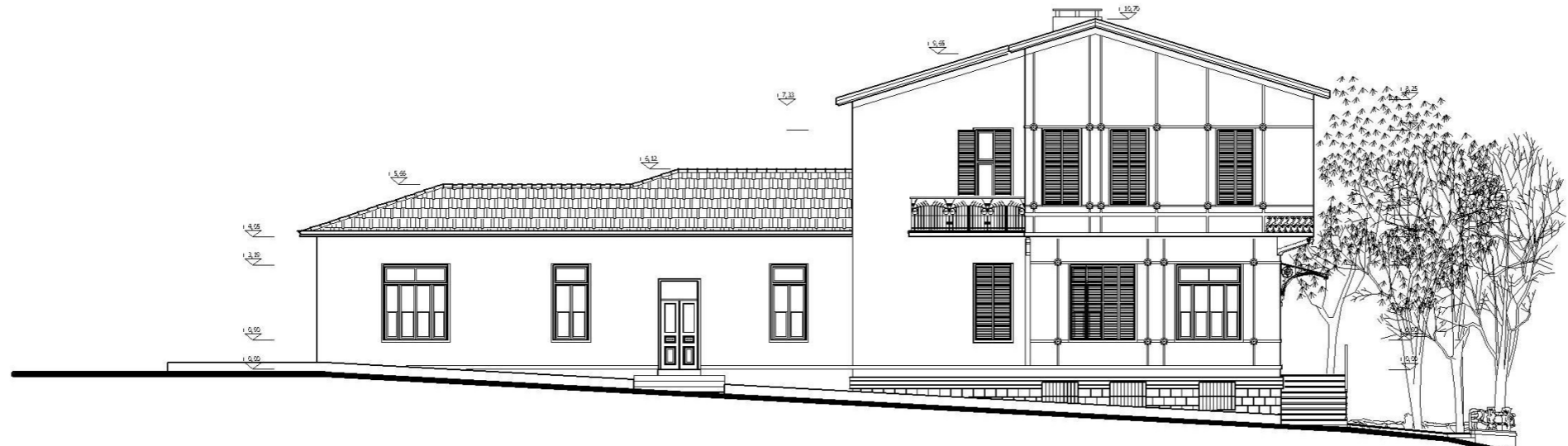
B-B KESİT

ÖLÇEK: 1/100

0 2 4m

BATI GÖRÜNÜŞÜ

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ

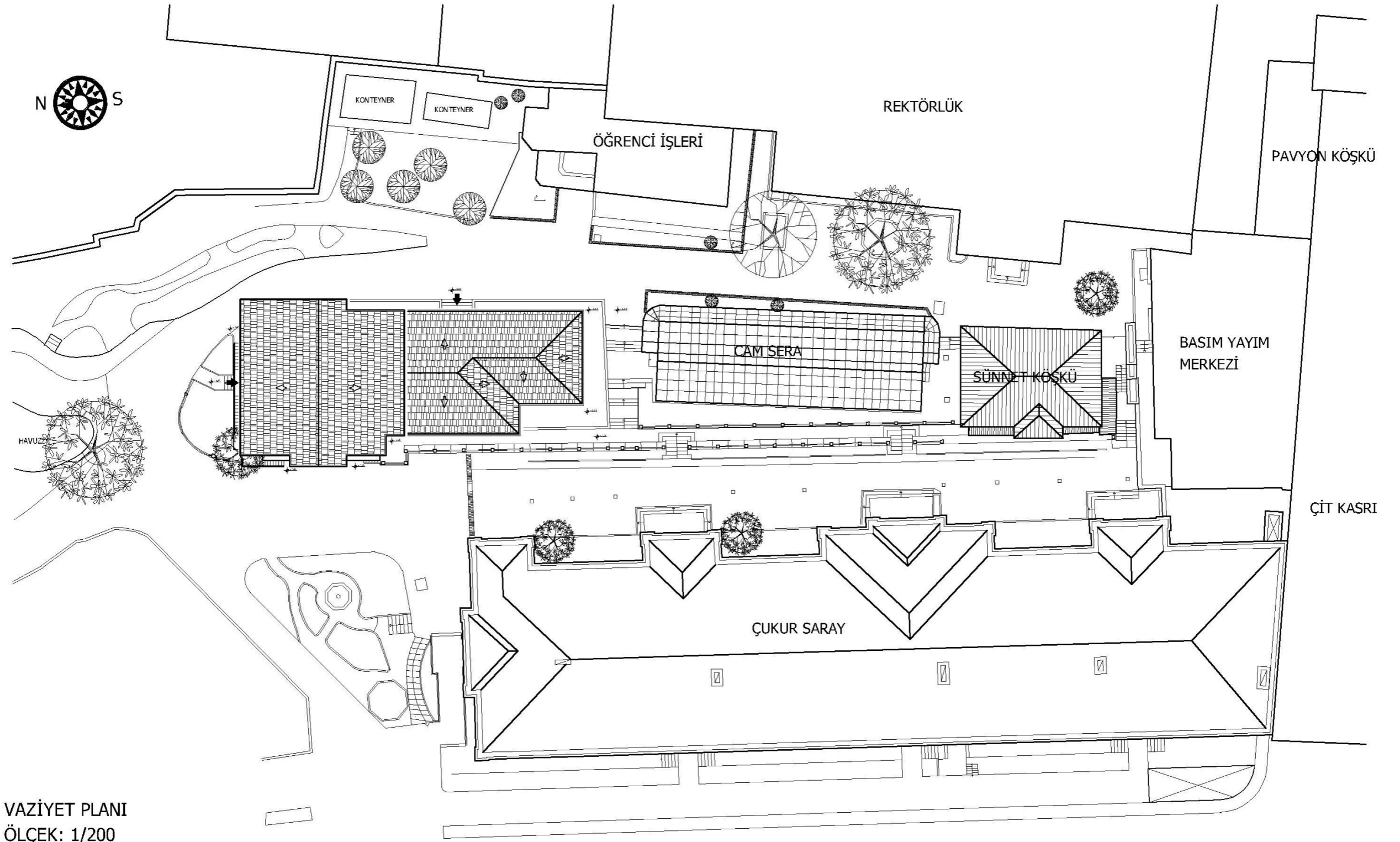
ÖLÇEK: 1/100

0 2 4m

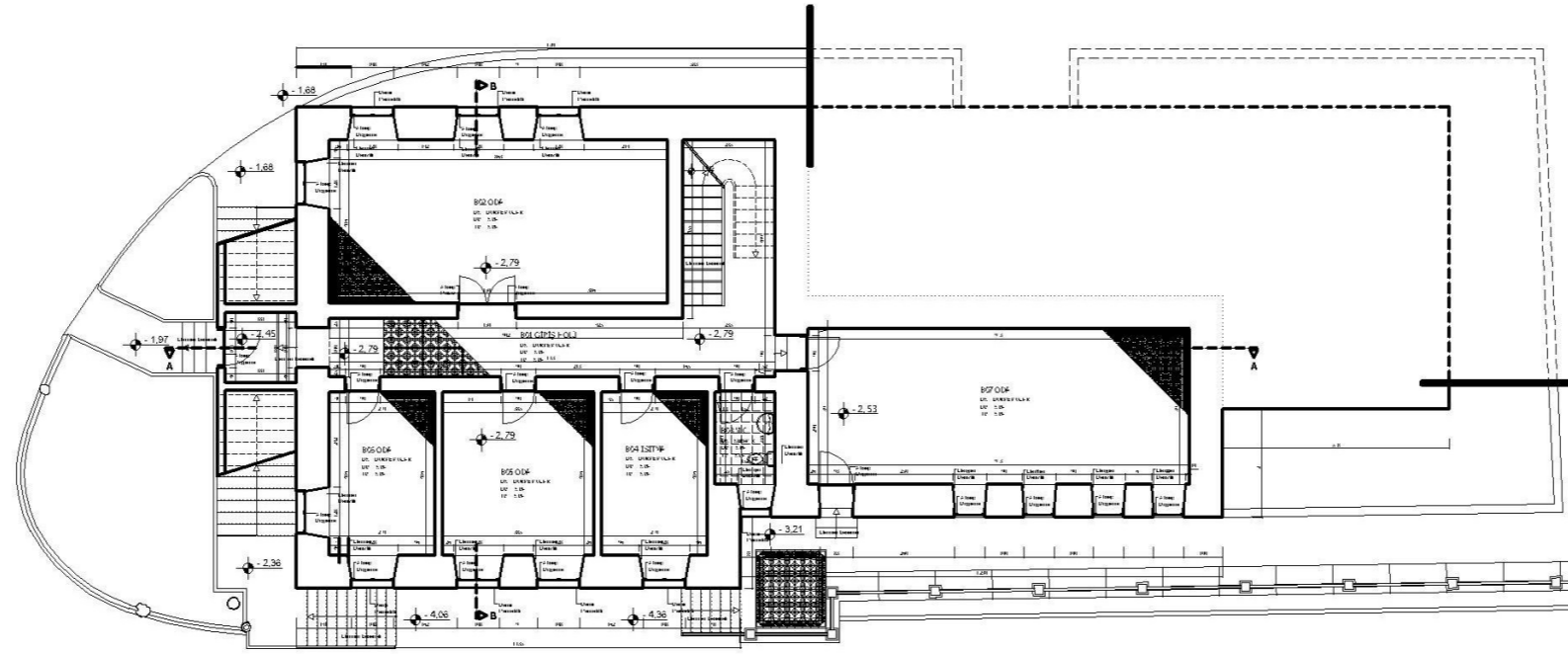
EK 2 Şehzade Burhaneddin Efendi Rekonstrüksiyon Projesi

- Pafta 1 Vaziyet planı
- Pafta 2 Bodrum kat planı
- Pafta 3 Zemin kat planı
- Pafta 4 Birinci kat planı
- Pafta 5 A-A, B-B kesitleri
- Pafta 6 Batı ve doğu görünüşleri
- Pafta 7 Kuzey ve güney görünüşleri
- Pafta 8 1/50 kısmi planlar
- Pafta 9 1/50 kısmi kesit ve görünüş
- Pafta 10 1/20 detaylar

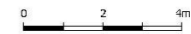
VAZİYET PLANI
ÖLÇEK: 1/200

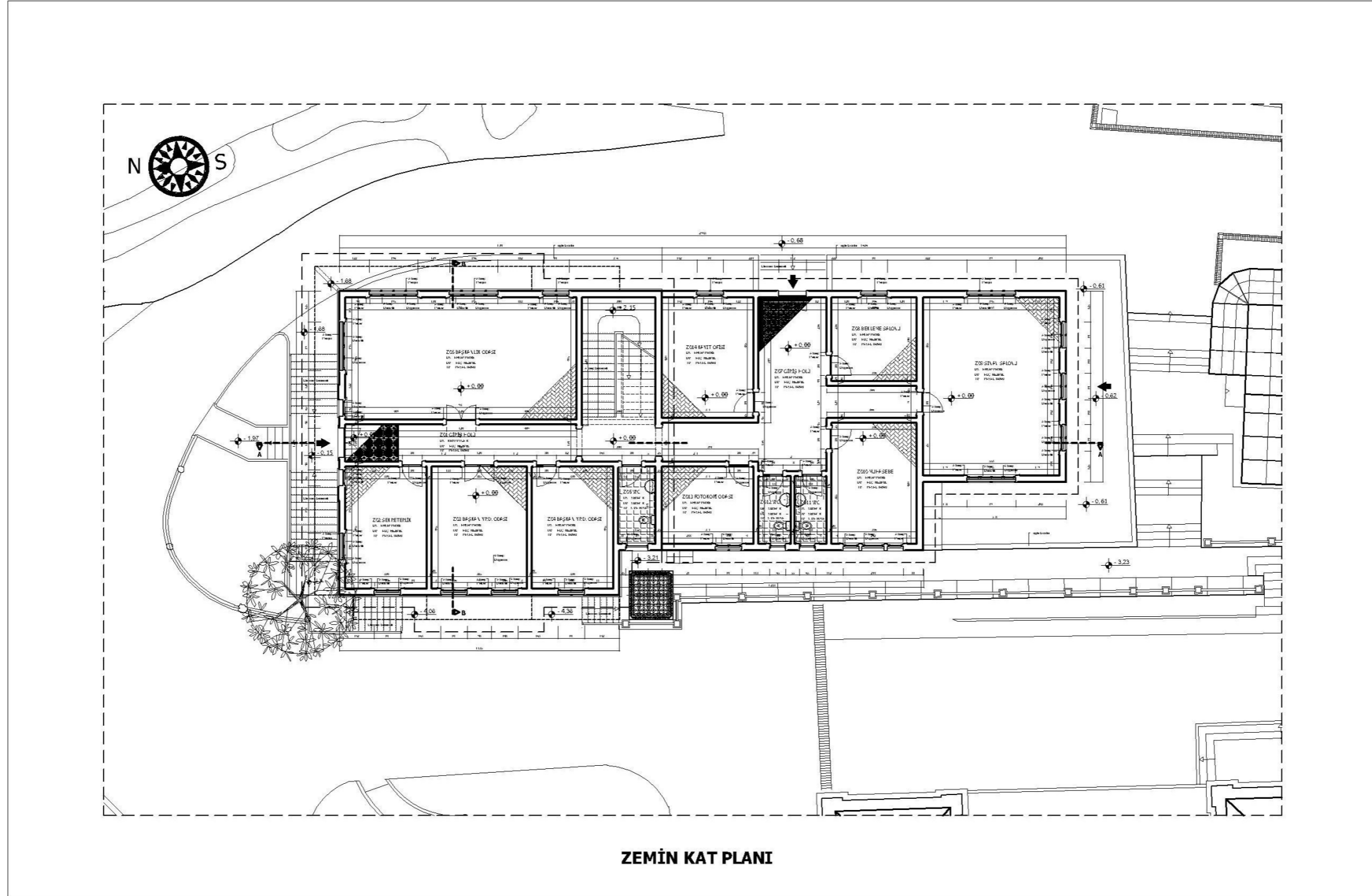
0 40 80m

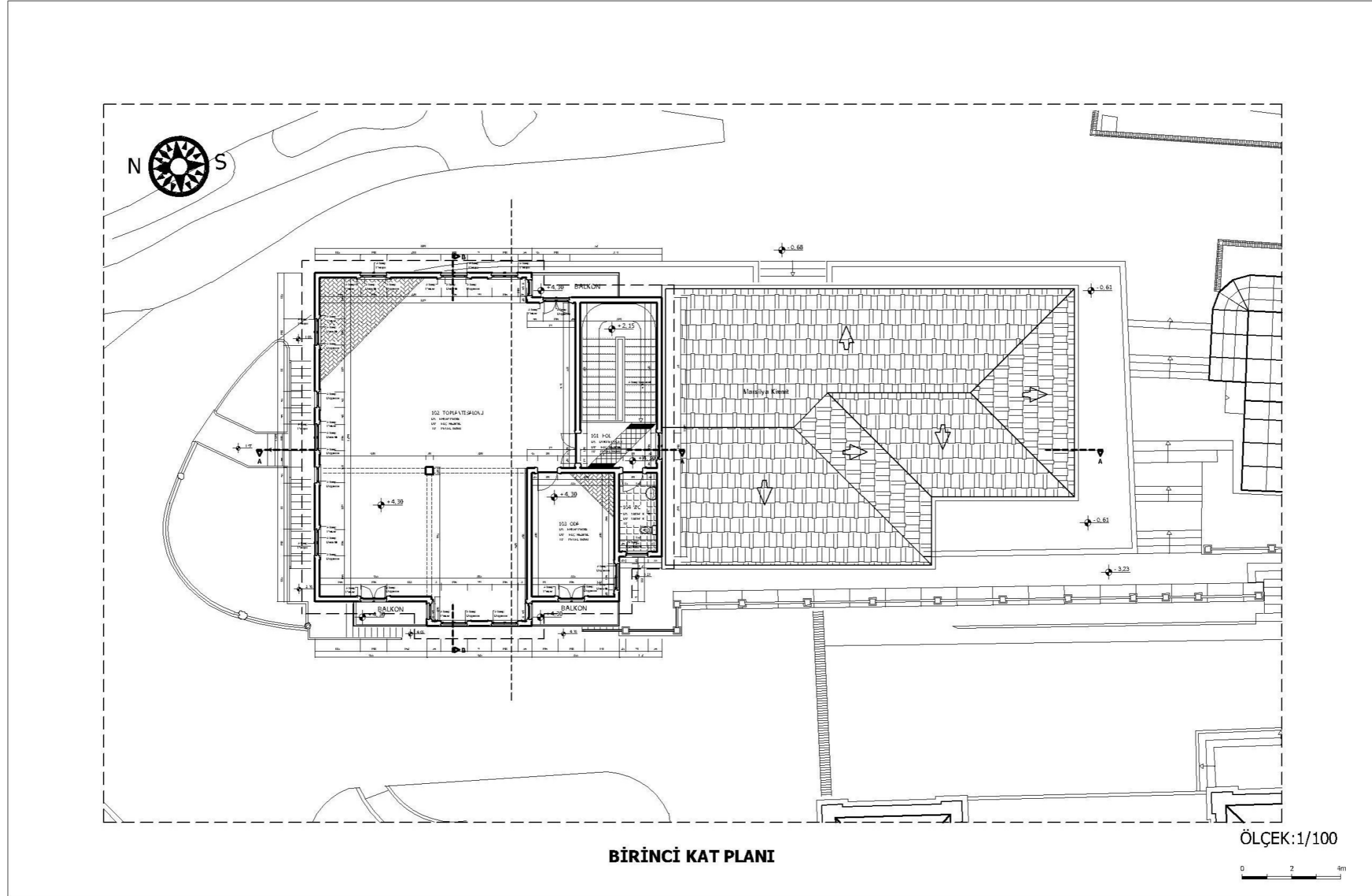

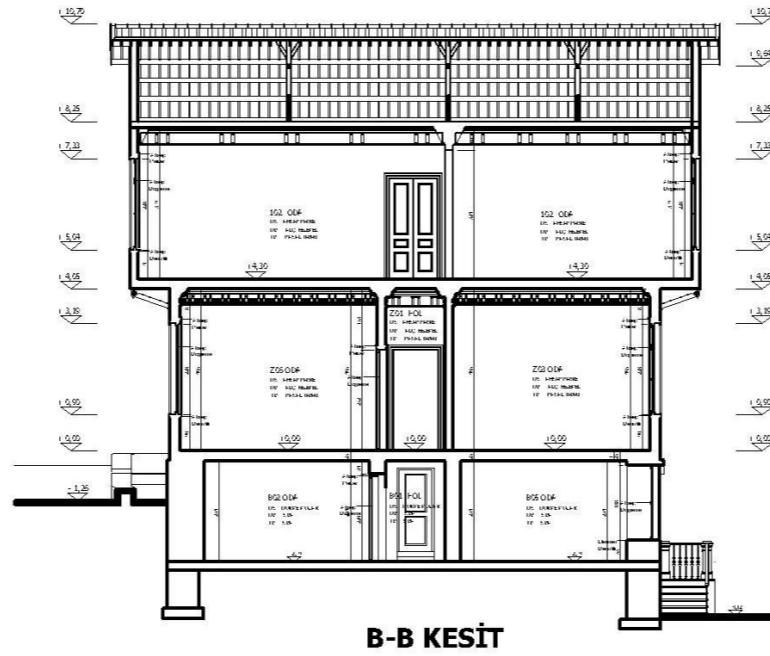
BODRUM KAT PLANI

ÖLÇEK:1/100

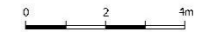

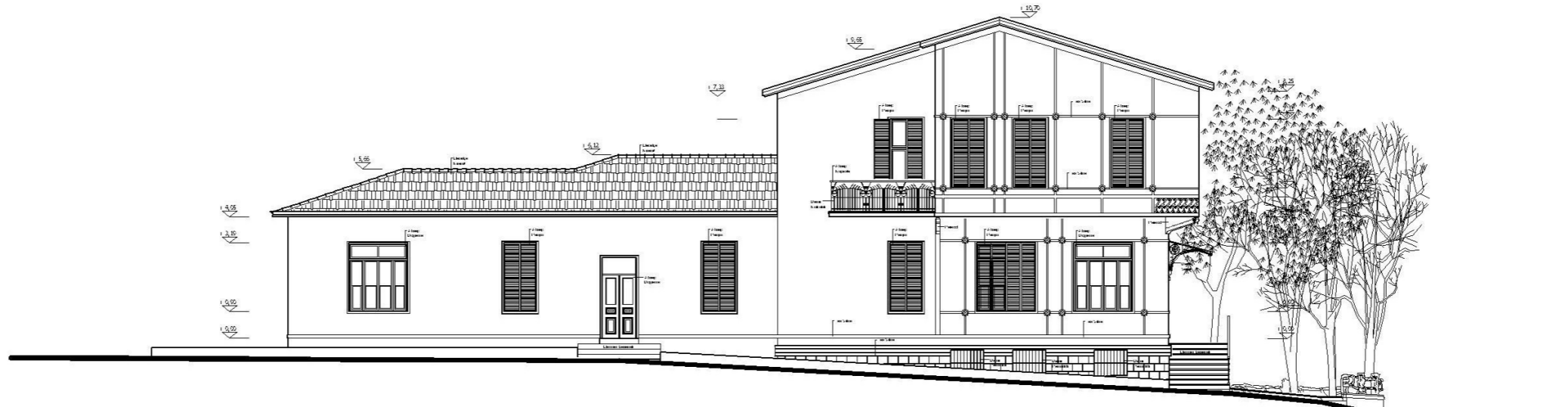

ÖLÇEK:1/100

BATI GÖRÜNÜŞÜ

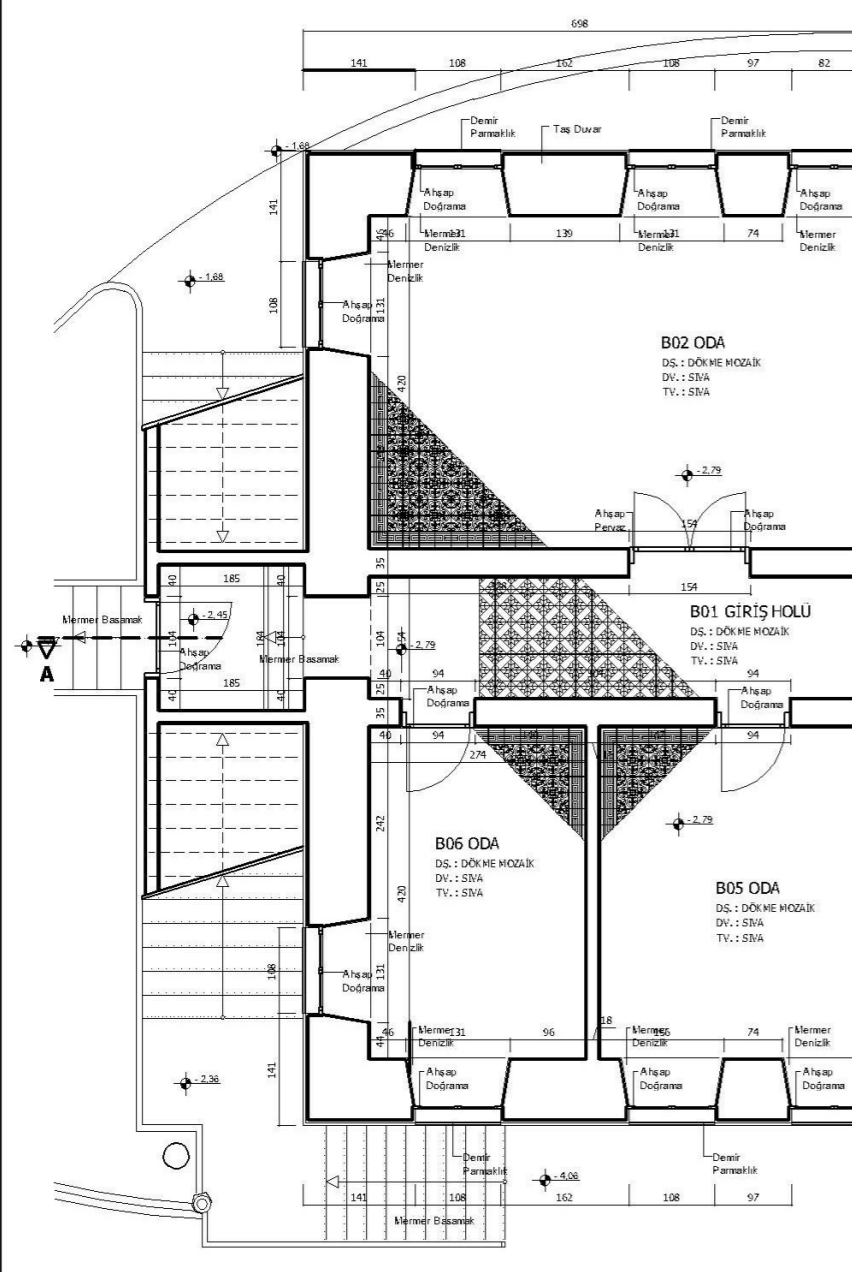

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ

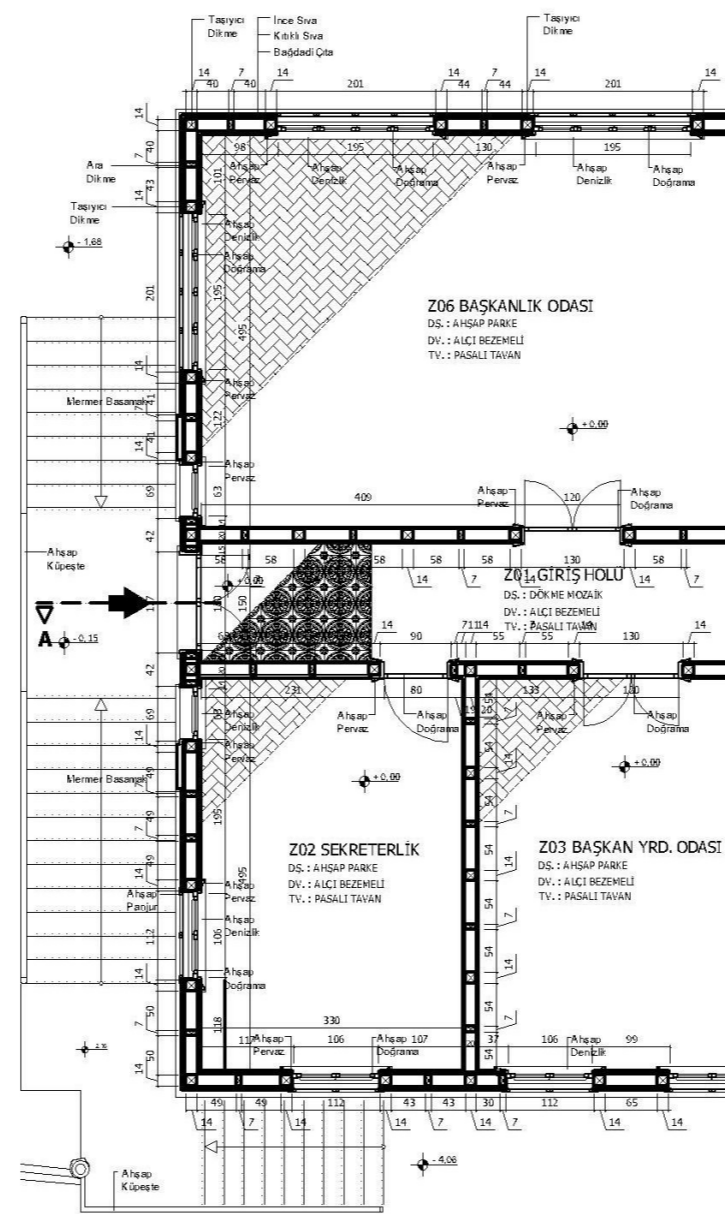
ÖLÇEK:1/100

0 2 4m

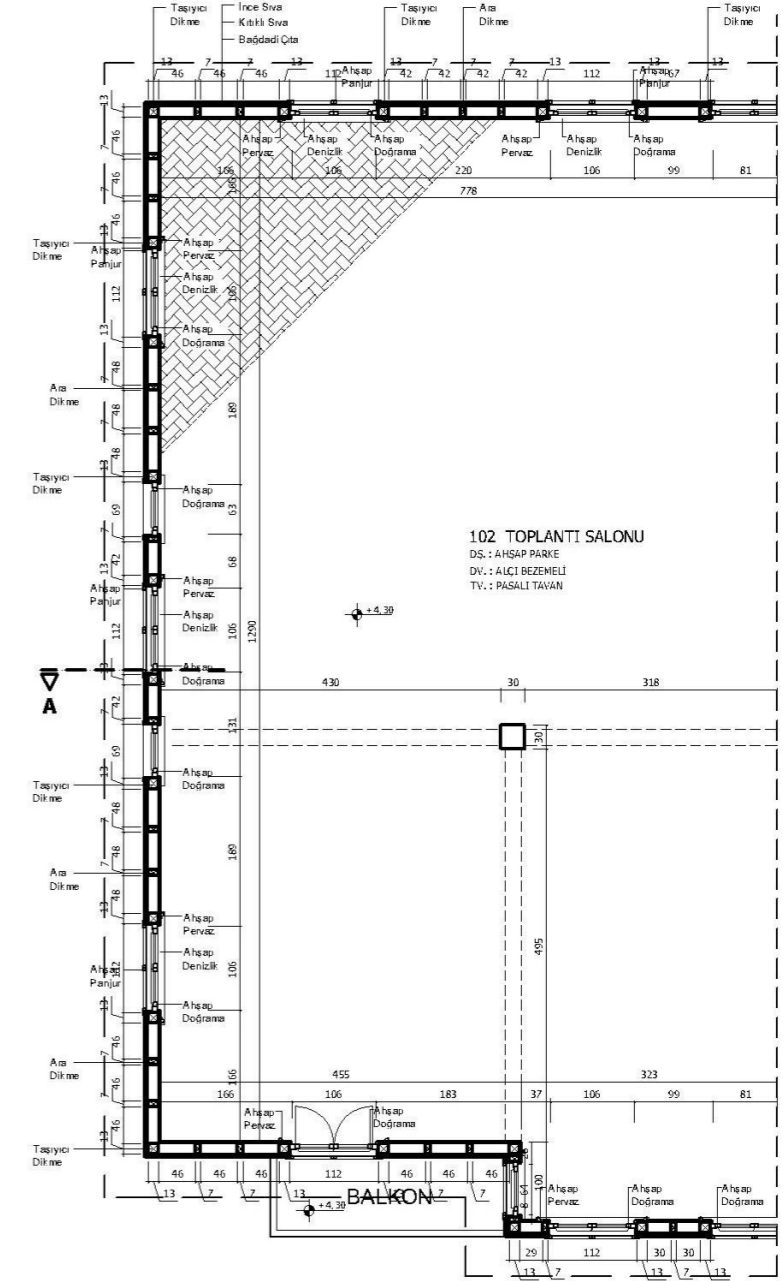

**KISMİ
BODRUM KAT PLANI**

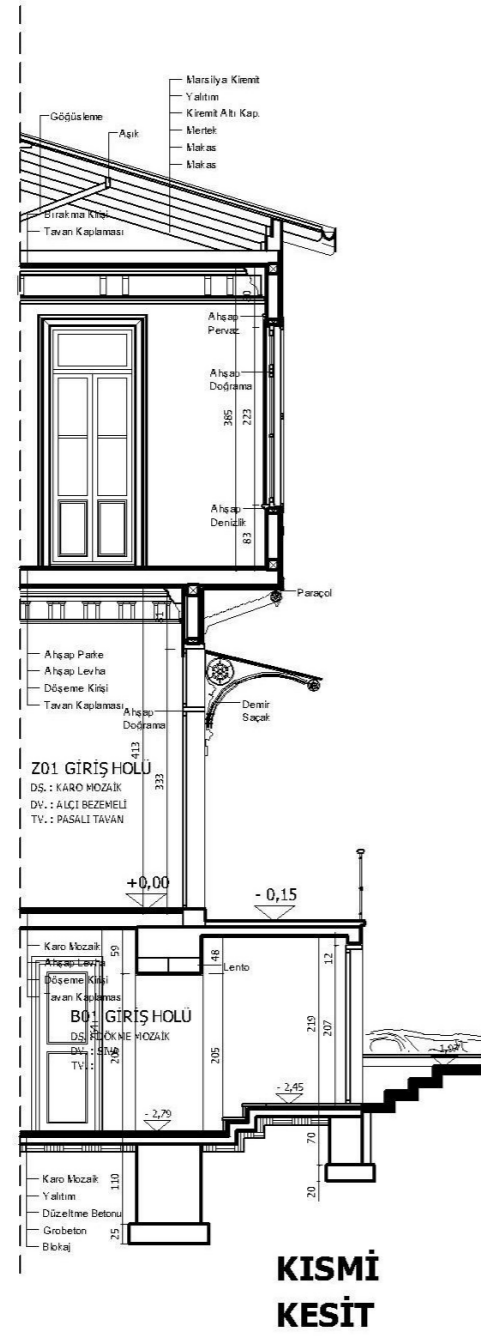
**KISMİ
ZEMİN KAT PLANI**

**KISMİ
BİRİNCİ KAT PLANI**

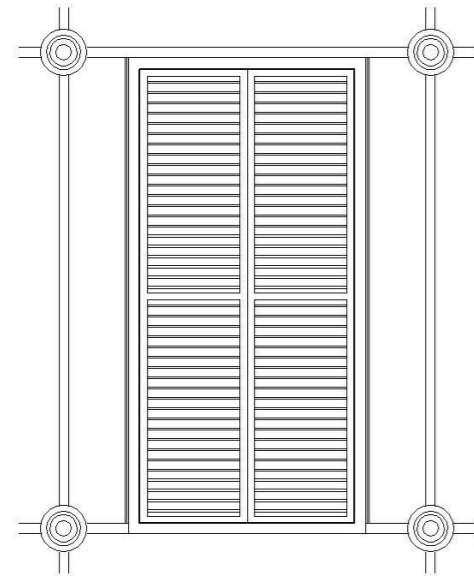
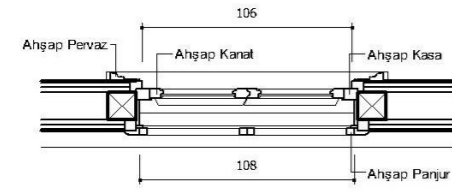
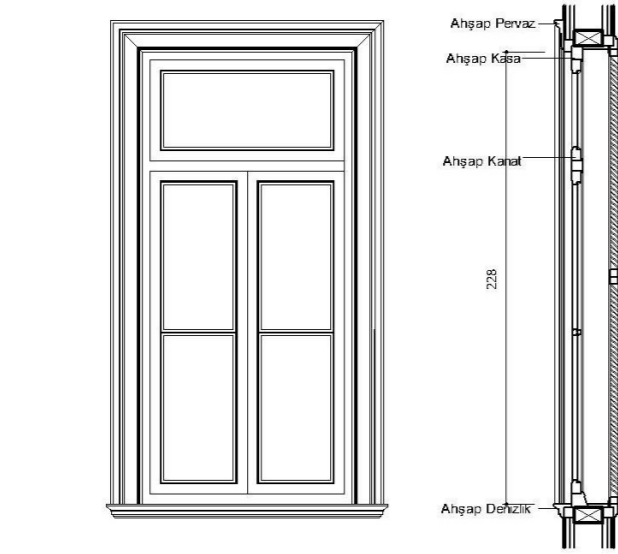
ÖLÇEK:1/50

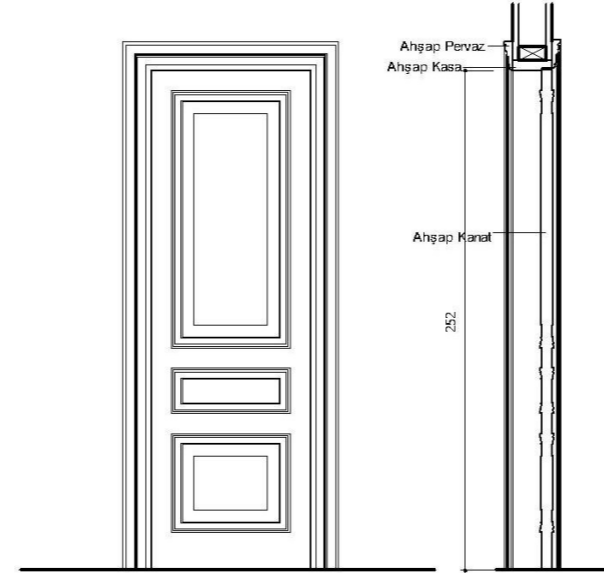
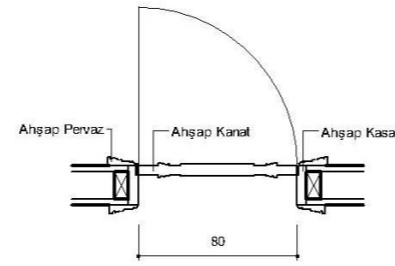

ÖLÇEK:1/50

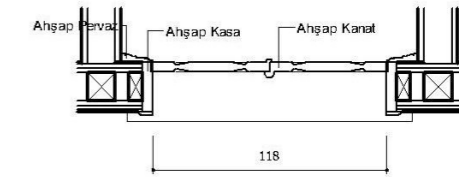
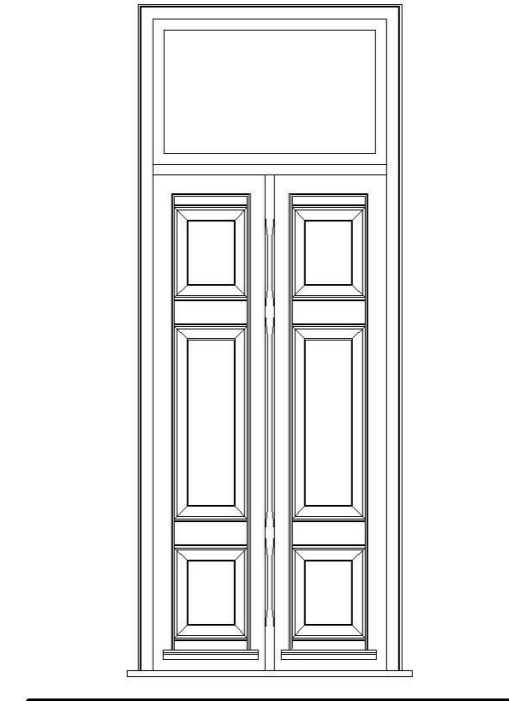
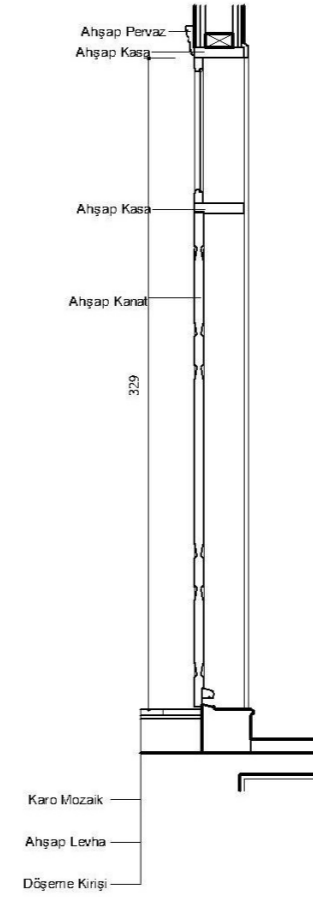

Pencere Detayı

İç Kapı Detayı

Dış Kapı Detayı

ÖLÇEK:1/20

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi	08.08.1978	
Doğum Yeri	Samsun	
Orta Okul	1988-1991	Yeşilköy (Muhsin Adil Binal Ortaokulu) Anadolu Lisesi
Lise	1991-1994	Avcılar 50. Yıl İnsa Lisesi
Lisans	1996-2000	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Çalıştığı Kurumlar

1998-2001	Avusturya Arkeoloji Enstitüsü
2000-2001	Halil Onu Mimarlık
2004	D&S Mimarlık